

T.C.
KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

**SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE ÖĞRENCİLERİN YEREL
COĞRAFİ BİLGİ DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ**

GÜN EROL ŞAHİN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KIRŞEHİR-2019

©2019- Gün Erol ŞAHİN

T.C.
KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE ÖĞRENCİLERİN YEREL
COĞRAFİ BİLGİ DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ

DETERMINATION OF LOCAL GEOGRAPHICAL
KNOWLEDGE LEVELS OF STUDENTS IN SOCIAL
STUDIES

Hazırlayan
Gün Erol ŞAHİN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Doç. Dr. Çağrı ÖZTÜRK DEMİRBAŞ

KIRŞEHİR-2019

KABUL VE ONAY

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi, Gün Erol ŞAHİN tarafından hazırlanan “*Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrencilerin Yerel Coğrafi Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi*” adlı tez çalışması .../05/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından oybirliği/oyçokluğu ile **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Danışman

Doç. Dr. Çağrı ÖZTÜRK DEMİRBAŞ

Üye

Doç. Dr. Yurdal DİKMENLİ

Üye

Dr. Öğrt. Üyesi Ayşegül ÇELİK

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

.../05/2019

Doç. Dr. Hüseyin ŞİMŞEK

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

.../05/2019

Gün Erol ŞAHİN

ÖZET

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE ÖĞRENCİLERİN YEREL COĞRAFI BİLGİ DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan: Gün Erol ŞAHİN

Danışman: Doç. Dr. Çağrı ÖZTÜRK DEMİRBAŞ

2019– (xvi+153)

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü

Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı

Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı

Jüri

Doç. Dr. Çağrı Öztürk DEMİRBAŞ

Doç. Dr. Yurdal DİKMENLİ

Dr. Öğrt. Üyesi Ayşegül ÇELİK

Günümüzde var olan küresele yönelme durumu insanı yaşadığı çevreden uzaklaştırarak hiç bilmediği dünyaların kapılarını aralamaktadır. Bu durum bir bakıma iyi olarak karşılanırsa da öğrencilerde yaşadıkları çevreye yönelik ilgi eksikliğini oluşturmaktadır. Bu küreselleşme dönemiyle birlikte yaşadıkları çevreden kopan insanların tekrar yaşadıkları çevreye yönelmesi hususunda coğrafyanın ne kadar etkili olduğu bilinmektedir. Bu etkinin temeli ise ilköğretimde sosyal bilgiler dersi ile başlayıp lise düzeyinde coğrafya dersi tarafından oluşturulmaktadır. Bu bağlamda küreselleşme ve küreselleşmiş bilgiler içerisinde öğrencilerin yaşadıkları çevrede var olan coğrafi unsurların farkındalık durumlarını ortaya çıkarmak araştırmanın amacını oluşturmaktadır.

Araştırmada öğrencilere başarı testi oluşturularak Kırıkkale ilinde 1577 ortaokul öğrencisine ulaşılrken, öğretmenler için ise yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanarak Kırıkkale ilinde görev yapan 38 sosyal bilgiler öğretmenine ulaşılmıştır. Bu bağlamda araştırmada nitel ve nicel araştırmaların ilişkili ve bir arada kullanıldığı karma araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada öğrenciler sınıf düzeyine göre 6.7. ve 8. sınıf; yerleşim yeri türüne göre köy, ilçe ve il şeklinde tabakalara ayrılırken, öğretmenlerde ise yine yerleşim yeri değişkenine göre köy, ilçe ve il şeklinde tabakalara ayrılmıştır. Araştırmadan elde ettiğimiz veriler de SPSS 17 ve Microsoft Excel programı ile işlenerek t-Testi ve One Way Anova sonuçlarına göre yorumlanmıştır.

Araştırmada elde edilen veriler ışığında öğrencilerin yaşadıkları çevreye yönelik coğrafi bilgileri

“orta” düzeydedir. Aynı zamanda araştırmada oluşturulan alt değişkenlerden cinsiyet değişkenine göre kız öğrenciler lehine anlamlı bir farklılığa ulaşılırken sınıf düzeyi arttıka öğrencilerin yaşadıkları çevreye yönelik bilgilerinin de arttığı gözlemlenmiştir. Fakat burada 8.sınıf-7.sınıf arasında anlamlı farklılığa ulaşılırken 7.sınıf-6.sınıf arasında anlamlı farklılığa ulaşılmamıştır. Yerleşim yeri değişkenine göre ildeki öğrencilerin yaşadıkları çevreye yönelik bilgi dzeyelerinin yüksek olduğu görülürken bunu köydeki öğrenciler ve ilçedeki öğrenciler takip etmektedir. Burada da il-ilçe değişkenine il lehine, ilçe-köy değişkeninde köy lehine manidar bir farklılığa ulaşılmıştır. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersi not ortalamasına göre ise sosyal bilgiler dersi yıl sonu puanı yüksek olan öğrencilerin yaşadıkları çevreye yönelik bilgi dzeyelerinin yüksek olduğu, sosyal bilgiler dersi yıl sonu puanı düşük olan öğrencilerin yaşadıkları evre bilgi dzeyelerinin de düşük olduğu grlmştir. Öğrencilerin ilgi duyduğu sosyal bilgiler alt disiplinlerine göre tarih disiplinine ilgi duyan öğrencilerin yaşadıkları çevreye yönelik bilgi dzeyeleri yüksek bulurken bunu diğer sosyal bilgiler disiplinine ilgi duyan öğrenciler ve coğrafya disiplinine ilgi duyan öğrenciler takip etmektedir. Aynı zamanda hazırlanan başarı testinde öğrenciler yaşadıkları evre ile ilişkili “konum” sorularında en yüksek başarı ortalamasına sahip olurken, bunu “fiziki coğrafya” ve “beşeri coğrafya” soruları takip etmektedir.

Araştırmada hem öğrenciler hem de öğretmenler derste, yaşadıkları çevreye yönelik bilgi verildiğini belirtse de iki grup arasında oransal farklılık vardır. Bununla birlikte hem öğrencilerin hem öğretmenlerin yaşadıkları çevreye yönelik yeterince gezi-gözlem-araştırma faaliyetlerine katılmadığını gözlemlenmiştir. Okullarda da bu tür etkinliklerin yeterince yapılmadığının belirlenmesinin yanı sıra yaşadıkları çevreye yönelik gezi-gözlem-araştırma faaliyetlerine katılan öğrenciler de gezi-gözlem-araştırma faaliyetlerinden edindikleri bilgileri başarı testine aktaramamışlardır. Bu bakımdan okullarda yapılan gezi-gözlem-araştırma faaliyetlerinin niteliği arttırılmalı bak-gr-geç mantığından uzaklaşılmalıdır. Yaşadığımız vrenin ğretimi ile ilgili “*şehrimiz*” dersinin ortaokul müfredatına yerleştirilmesi olumlu bir gelişme olarak görülse de yeterli kaynakların üretilmemesi, seçmeli ders olması da dersin etkililiğini yitirmesine sebep olabilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Coğrafya, sosyal bilgiler, yerel coğrafya, yaşadığımız evre

ABSTRACT

DETERMINATION OF LOCAL GEOGRAPHICAL KNOWLEDGE LEVELS OF STUDENTS IN SOCIAL STUDIES

M.Sc.Thesis

Preparer: Gün Erol ŞAHİN

Advisor : Assoc. Prof. Dr. Çağrı ÖZTÜRK DEMİRBAŞ

2019 - (xvi-153)

Kırşehir Ahi Evran University, Institute Of Social Sciences

Department of Turkish and Social Sciences Education

Division of Social Studies Education

Jury

Assoc. Prof. Dr. Çağrı ÖZTÜRK DEMİRBAŞ

Assoc. Prof. Dr. Yurdal DİKMENLİ

Assist. Prof. Ayşegül ÇELİK

Today, the state of globalization is moving away people from the environment they live and opening the doors of the world do not know. Although this situation is good in a way, it causes the lack of interest in among the environment they live. With this period of globalization, it is understood how geography is important for people who detach from the environment and front to the environment they live again. The basic of this effect is the beginning of the social studies course in primary schools and the subject of high school geography. In this context revealing the status of awareness of the geographic elements in an environment where the students live together with globalization and globalized a information consist of the aim of the research.

In this research by establishing a success test, it was reached 1577 secondary school students and 38 social studies teachers who work in Kırıkkale province. In this context, mixed research method was used in the research. In the research, students are classified according to their class level 6., 7., 8. Class village, town and city according to their province and teacher are classified as village, town and city according to their province. The data obtained from the research were processed by using SPSS 17 and Microsoft Excel and interpreted according to the t-Test and One Way Anova results.

In the light of the data obtained from the study, the geographical information of the students towards to environment they live in at medium level. At the same time, a significant difference was found in favor of female students according to gender variable from the sub-variables created in the study, and it was observed that the information about students' environment increased as the class level increased. However,

there was no significant difference between grade 7 and grade 6 there was a significant difference between in Grade 8 and Grade 6. According to the place of residence variable, the students in the province have the highest level of knowledge about the environment they live in, and it followed by village and town students. Here there was a significant difference in favor of city in city-town variable and favor of village town-village variable. According to the average score of the students in the social studies course, the students who have high social sciences score at the end of the year have high level of knowledge about the environment they live in, and the students who have lower social sciences lesson year-end score have lower environmental knowledge level. According to the sub-disciplines of the social studies of the students, the level of knowledge of the students who are interested in history discipline is the highest and this is ranked by the students who have interest in other social studies disciplines like archeology philosophy and sociology. At the same time students have the highest success average in the location “questions” related to the environment they live in and this is flowed by “physical geography” and “human geography” questions.

In the research, although both students and teachers stated they were informed about the environment they lived, there was a rational difference between two groups the majority of the teachers stated that they give information about the environment. Together with this it was observed that, both the students and the teachers did not participate in the trip-observation-research activities towards to the environment they live in. In addition to determining that such activities were not done sufficiently in schools, the students who participated in the tour-observation-research activities for the environment they lived in were not able to pass this to the success test. The quality of the exploration-observation-research activities in schools should be increased, and the logic of look-see-late should be removed. Although the placement of our city in the secondary education is considered to be a positive development, the lack of adequate resources may cause it to lose its effectiveness ass elective course.

Keywords: Environment we live in, geography, local geography, social studies

ÖN SÖZ

Hepimiz günlük hayatımızda dışarıya çıkmakta; park, bahçe, piknik vb. sosyal etkinliklere katılmaktayız. Peki hayatımızın büyük bir bölümünü geçirdiğimiz çevremiz hakkında ne kadar bilgiye sahibiz? Her gün gelip geçtiğimiz yollarda bilmediğimiz ya da dikkat etmediğimiz hangi coğrafi olay ya da tarihi eser var? Bunları hiç düşündünüz mü?

Her birey doğduğu andan itibaren ona en yakın olan yaşam alanı içerisinde bulur kendini. İnsan yaşı ile orantılı olarak çevreyi tanıma ve bilme güdülerinin etkisiyle çevresinde olup bitenleri anlamak için keşfe çıkar. Çevresini tanıma süreci her birey için eğitimde de yer alan uzağa ilkesi bağlamında öncelikli olarak yakın çevresinden başlayıp genele yayılan süreç olarak gerçekleşir. Kendi çevresi öğrenen birey ileriki aşama olan uzak çevresine yönelir. Bir merak duygusu eşliğinde başlayan tanıma serüveni küreselleşmeyle anlam kazanır. Yaşadığı yeri tanıyan birey dünya geneline açılarak çağımızın en önemli gerekliliği olan küresellik olgusunu oluşturur.

Günümüz teknolojisiyle insanlar yaşam alanlarını tek bir tuş sayesinde tanıma olanağı olmuşken dünyayı keşfetmeleri de bir o kadar kolaylaşmıştır. Yaşadığı çevreyi masa başında tanıyan insan, samimi ilişkileri rafa kaldırarak iletişim yönünü sanala kaydırmış bunun sonucunda sosyal olan insanı küresel çapta yalnızlaştırmıştır.

Araştırmalarımı çevremizden başlayan keşfetme merakının nasıl küresele doğru ilerlediğini ve küreselleşmenin yalnızlaşmayı nasıl beraberinde getirdiğinin üzerinde durarak örneklem aldığım 6,7 ve 8. sınıf öğrencilerinin yaşadıkları çevrelerini ne kadar tanıdıkları, tanımak için ne tür faaliyetlerde buldukları ve hangi yardımcı kaynaklardan yararlandıklarının üzerinde durdum. Öte yandan değerli meslektaşlarımın derslerini anlatırken yakın çevrelerinden ne kadar örnek verdikleri ve meslektaşlarımın çevrelerini ne kadar tanıdığı hakkında yoğunlaştırdım.

Öncelikle araştırmamın her aşamasında görüşleri, önerileri ve yönlendirmeleriyle, bana rehberlik eden, yardımlarını esirgemeyen danışmanım Sayın Doç. Dr. Çağrı ÖZTÜRK DEMİRBAŞ'a, teşekkür ederim. Yüksek lisans araştırmamın örneklem grubunu oluşturan uygulama okulları öğretmenlerine ve kıymetli öğrencilere teşekkür ederim. Yüksek lisans eğitimim süresince her zaman yanımda olan, desteğini esirgemeyen, beni yetiştirip bu günlere getiren aileme ve sevgili eşime sonsuz teşekkür ve minnet duygularımı sunarım.

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiv
GRAFİKLER LİSTESİ	xv
SİMGELER VE KISALTMALAR	xvi
BÖLÜM I	1
1. GİRİŞ.....	1
1.1.ARAŞTIRMA KONUSU VE PROBLEMİ	1
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	9
1.3. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI	10
1.4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI.....	11
1.5. TANIMLAR	11
BÖLÜM II.....	12
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	12
2.1. KÜRESELLİK VE YERELLİK	12
2.1.1. Sosyal Bilgilerde “Küreselleşmiş Bilgi”	12
2.1.2. Sosyal Bilgilerde “Yerel Bilgi”	16
2.1.3. Yerel Bilgi Oluşumunda Coğrafya	19
2.1.3.1. Yer-Mekân-Konum	19
2.1.3.2. Coğrafi Çevre	22
2.1.3.3. İnsan-Çevre İlişkisi.....	24
2.2. SOSYAL BİLGİLER DİSİPLİNİ OLARAK COĞRAFYA.....	26
2.2.1. Sosyal Bilgiler Dersinde Coğrafya Disiplini	26
2.2.2. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Coğrafya	29
2.2.2.1. Amaçlar	31
2.2.2.2. Beceriler	33
2.2.2.3. Değerler	35
2.2.2.4. Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi	37

2.2.2.5. Öğrenme Alanları	39
2.2.2.6. Kazanımlar	45
2.3. SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE YAŞADIĞIMIZ ÇEVRE ÖĞRETİMİNDE ETKİLİ KULLANILACAK ÖĞRETİM İLKELERİ.....	48
2.3.1. Yakından Uzağa İlkesi.....	49
2.3.2. Bilinenden Bilinmeyene İlkesi	50
2.3.3. Somuttan Soyuta İlkesi.....	51
2.3.4. Basitten Karmaşığa İlkesi.....	52
2.3.5. Diğer Öğretim İlkeleri	52
2.4. SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE YAŞADIĞIMIZ ÇEVRE ÖĞRETİMİNDE ETKİLİ KULLANILACAK YÖNTEM VE YAKLAŞIMLAR.....	56
2.4.1. Yer Temelli Öğretim Yöntemi	56
2.4.2. Coğrafi Çevre Eğitimi	61
2.4.3. Müze Eğitimi	63
2.4.4. Tarihsel Çevre Eğitimi.....	65
2.4.5. Yerel Tarih Öğretimi	66
2.4.6. Sözlü Tarih Öğretimi	67
2.5. YAŞADIĞIMIZ ÇEVRE COĞRAFI ÖZELLİKLERİ ÖĞRENİLMESİNİN SAĞLAYACAĞI YARARLAR VE SINIRLILIKLAR	68
2.6. KONU İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	70
2.6.1. Konuyla İlgili Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar	70
2.6.2. Konuyla İlgili Yurtdışında Yapılan Çalışmalar	73
BÖLÜM III	76
3. YÖNTEM.....	76
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	76
3.2. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ.....	77
3.3. VERİ TOPLAMA ARACI.....	81
3.4. VERİLERİN ANALİZİ.....	87
BÖLÜM IV.....	88
4. BULGULAR	88
1. BİRİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR.....	88
2. İKİNCİ ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR.....	90
3. ÜÇÜNCÜ ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR.....	92

4.	DÖRDÜNCÜ ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR.....	93
5.	BEŞİNCİ ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR.....	95
6.	ALTINCI ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR.....	97
7.	YEDİNCİ ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR.....	99
8.	SEKİZİNCİ ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR.....	101
9.	DOKUZUNCU ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR.....	102
10.	ONUNCU ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR.....	104
11.	ONBİRİNCİ ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR.....	106
12.	ONİKİNCİ ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR.....	107
13.	ONÜÇÜNCÜ ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR.....	109
14.	ONDÖRDÜNCÜ ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR.....	110
15.	ONBEŞİNCİ ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR.....	111
16.	ONALTINCI ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR.....	112
17.	ONYEDİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN VERİLER.....	114
BÖLÜM V		116
5.	SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	116
5.1.	SONUÇ VE TARTIŞMA	116
5.2.	ÖNERİLER	121
KAYNAKÇA.....		123
ELEKTRONİK KAYNAKÇALAR		136
EKLER		137
EK 1. Haritalar		138
EK 2. Grafikler		140
Ek 3: Resmi İzin ve Yazışmalar.....		141
Ek 4: Yaşadığımız Çevre Öğretmen Bilgi Formu		146
Ek 5: Yaşadığımız Çevre Başarı Testi		147
Ek 6: Belirtke Tablosu.....		151
ÖZGEÇMİŞ		153

TABLolar**Sayfa**

Tablo 2.1. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Beceriler	34
Tablo 2.2. Becerilerin Öğrenme Alanlarına Dağılımı ve Kullanımı	34
Tablo 2.3. 2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Değerler.....	36
Tablo 2.4. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Değerlerin Öğrenme Alanlarına Dağılımı	37
Tablo 2.5. Sosyal Bilgiler Öğrenme Alanları ve Temel Disiplinler İlişkilendirilmesi.....	39
Tablo 2.6. Sosyal Bilgiler Öğrenme Alanları Dağılım Oranları	40
Tablo 2.7. Sosyal Bilgiler 4. Sınıf Öğrenme Alanı- Ünite- Konu Dağılımı	41
Tablo 2.8. Sosyal Bilgiler 5. Sınıf Öğrenme Alanı - Ünite - Konu Dağılımları.....	42
Tablo 2.9. Sosyal Bilgiler 6. Sınıf Öğrenme Alanı- Ünite - Konu Dağılımları.....	43
Tablo 2.10. Sosyal Bilgiler 7. Sınıf Öğrenme Alanı- Ünite - Konu Dağılımları.....	44
Tablo 2.11. Sosyal Bilgiler 6. Sınıf ve 7. Sınıf Öğretim Programı Coğrafya Disiplini ile İlgili Kazanımlar	45
Tablo 2.12. 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Yaşadığımız Çevre Kazanım Tablosu.....	46
Tablo 2.13. 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Yaşadığımız Çevre Kazanım Tablosu.....	47
Tablo 3.1. Araştırma Örnekleminin Toplandığı Ortaokullar	78
Tablo 3.2. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımları	78
Tablo 3.3. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Dağılımları	79
Tablo 3.4. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Yerleşim Yeri Türüne Göre Dağılımları.....	79
Tablo 3.5. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımları	80
Tablo 3.6. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Kurumunun Bulunduğu Yerleşim Yeri Türüne Göre Dağılımları	80
Tablo 3.7. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Mesleki Kıdeme Göre Dağılımları	80
Tablo 3.8. YÇBT Madde Güçlük ve Ayırt Edicilik Puanları	82
Tablo 3.9. Madde Ayırt Edicilik Puan Tablosu	83
Tablo 3.10. Madde Güçlülük Puan Tablosu	84
Tablo 3.11. YÇBT'ne Katılan Öğrencilerin Demografik Özellikleri	84
Tablo 3.12. YÇÖBF'na Katılan Öğretmenlerin Demografik Özellikleri	86
Tablo 3.13. Araştırmacı Tarafından Oluşturulan Puan Tablosu	87
Tablo 4.1. YÇBT'ne İlişkin Betimsel Veriler.....	88

Tablo 4.2. YÇBT'ne Katılan Öğrencilerin Başarı Durumları	88
Tablo 4.3. YÇBT'ne Sorularının Doğru Yapılmasına İlişkin Veriler	89
Tablo 4.4. YÇBT Sonucunun Cinsiyet Değişkenine İlişkin t-Testi Sonuçları	90
Tablo 4.5. Test Sorularının Cinsiyet Değişkenine İlişkin t-Testi Sonuçları	90
Tablo 4.6. YÇBT Sonucunun Yerleşim Yeri Değişkenine İlişkin Betimsel Verileri	92
Tablo 4.7. YÇBT Sonucunun Yerleşim Yeri Türüne İlişkin ANOVA Sonuçları	92
Tablo 4.8. Yerleşim Yeri Türüne İlişkin ANOVA Testi Sonrası Gruplar Arasında Farklılık Sonuçları	93
Tablo 4.9. YÇBT Sonucunun Sınıf Düzeyi Değişkenine İlişkin Betimsel Verileri	93
Tablo 4.10. YÇBT Sonucunun Sınıf Düzeyi Değişkenine İlişkin ANOVA Sonuçları	94
Tablo 4.11. Sınıf Düzeyi Değişkenine İlişkin ANOVA Testi Sonrası Gruplar Arasında Farklılık Sonuçları	94
Tablo 4.12. YÇBT Sonucunun Not Ortalaması Değişkenine İlişkin Betimsel Veriler	95
Tablo 4.13. YÇBT Sonucunun Not Ortalaması Değişkenine İlişkin ANOVA Sonuçları ..	95
Tablo 4.14. Sosyal Bilgiler Not Ortalaması Değişkenine İlişkin ANOVA Sonrası Gruplar Arası Farklılık Sonuçları	96
Tablo 4.15. TÇBT Sonucunun Öğrencinin İlgi Duyduğu Sosyal Bilgiler Alt Disiplinine İlişkin Betimsel Veriler	97
Tablo 4.16. YÇBT Sonucunun Öğrencinin İlgi Duyduğu Sosyal Bilgiler Alt Disiplinine İlişkin ANOVA Sonuçları	98
Tablo 4.17. Sosyal Bilgiler Alt Disiplinleri İlgi Durumu Değişkenine İlişkin ANOVA Sonrası Gruplar Arası Farklılık Sonuçları	98
Tablo 4.18. Öğrencilerin Buldukları İl ile İlgili Gezi-Gözlem-Araştırma Faaliyetlerine Katılma Durumuna İlişkin t-Testi Sonuçları	99
Tablo 4.19. Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Okulda Buldukları İl ile İlgili Kaynak Bulunmasına İlişkin t-Testi Sonuçları	101
Tablo 4.20. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Derste Buldukları İl ile İlgili Örnek Verme Durumuna İlişkin t-Testi Sonuçları	102
Tablo 4.21. Öğrencilerin Buldukları İl ile İlgili Okul Dışından Kaynak Edinme Durumuna İlişkin t-Testi Sonuçları	104
Tablo 4.22. Öğrencilerin Buldukları İl ile İlgili Bilgi Edinmede Okul Dışından Yararlandıkları Kaynakların Sıklık Tablosu ve Yüzdesi	106
Tablo 4.23. Öğrencilerin YÇBT Cevaplandırmada Yararlandıkları Kaynakların Sıklık ve Yüzde Tablosu	108
Tablo 4.24. Yaşadığını Çevre Başarı Testinin Coğrafyanın Alt Disiplinlerine İlişkin Betimsel Verileri	109

Tablo 4.25. YÇBT Katılan Öğretmenlerin Buldukları İl ile İlgili Bilgi Edinme Durumu	110
Tablo 4.26. Öğretmenlerin Yaşadıkları İl ile İlgili Katıldıkları Gezi-Gözlem-Araştırma Faaliyetleri	111
Tablo 4.27. YÇÖBF Katılan Öğretmenlerin Öğrencilerine Kırıkkale Coğrafyası ile İlgili Gezi Etkinliği Yapma Durumuna İlişkin Veriler	111
Tablo 4.28. Öğretmenlerin Öğrencileri ile Yaşadıkları İl ile İlgili Gerçekleştirdiği Gezi-Gözlem-Araştırma Faaliyeti Sıklık Tablosu	112
Tablo 4.29. YÇÖBF Katılan Öğretmenlerin Kırıkkale Coğrafyası ile İlgili Bilgi Verme Durumuna İlişkin Veriler.....	112
Tablo 4.30. Öğretmenlerin Derste Kırıkkale İli ile İlgili Anlattığı Konular.....	113
Tablo 4.31. YÇÖBF Katılan Öğretmenlerin Kırıkkale Coğrafyası ile İlgili Örnek Verme Durumuna İlişkin Veriler.....	114
Tablo 4.32. Öğretmenlerin Derste Kırıkkale İli ile İlgili Verdiği Örneklerin Sıklık Tablosu.....	114

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1.1. Yaşadığımız yerin coğrafi özellikleri.....	5
Şekil 2.1. Sosyal bilgiler yaklaşımı ve felsefesi.....	16
Şekil 2.2. Ağaç kökü ölçeği.....	18
Şekil 2.3. Öğretim programı şeması.....	30
Şekil 2.4. Türkiye yeterlilikler çerçevesi.....	38
Şekil 3.1. Yakın çevremiz başarı testi geliştirme aşamaları.....	82

GRAFİKLER LİSTESİ

Sayfa

Grafik 3.1. Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özellikleri	79
Grafik 3.2. Araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik özellikleri	81
Grafik 4.1. Öğrencilerin buldukları il ile ilgili bilgi edinmede okul dışından yararlandıkları kaynakların sıklık ve yüzde grafiği	107
Grafik 4.2. Öğrencilerin YÇBT cevaplandırmada yararlandıkları kaynakların sıklık ve yüzde grafiği	109

SİMGELER VE KISALTMALAR

Kisaltmalar	Açıklamalar
Akt.	Aktaran
ANOVA	Varyans Analizi (F-Testi)
Çev.	Çeviren
d_a	Alt Grup
d_ü	Üst Grup
Ed.	Editör
f	Frekans
GFL	Geography For Life
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
MYK	Mesleki Yeterlilikler Kurumu
N	Kişi Sayısı (Evren)
n	Kişi Sayısı (Örneklem)
ss	Standart sapma
t-Testi	Ana Kütle Ortalaması Hipotez Testi
TTK	Talim Terbiye Kurulu
TYÇ	Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi
p	Anlamlılık Derecesi
UYÇ	Ulusal Yeterlilikler Çerçevesi
vb.	ve benzeri
\bar{x}	Aritmetik Ortalama
YCB	Yerel Coğrafi Bilgi
YÇBT	Yaşadığımız Çevre Başarı Testi
YÇÖBF	Yaşadığımız Çevre Öğretmen Bilgi Formu

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde *Araştırmanın konusu, problem cümlesi ve alt problemleri, araştırmanın amacı ve önemi, araştırmanın varsayımları ve araştırmanın sınırlılıkları* incelenmiştir.

1.1.ARAŞTIRMA KONUSU VE PROBLEMİ

Günümüzde bilgi birikimi ve teknolojik gelişmeler sayesinde insanlar yakın çevresinden başlayarak uzak alanlara kadar birçok bilgi erişimine rahatlıkla ulaşabilmektedir. Oluşan bu rahatlık insanların küresel çapta bilgilerle donanmasını da beraberinde getirmektedir. Ancak bu küresel bilgi dağarcığı insanları yerel çevresinden uzaklaşmasına ve yakın çevresini ilgisinden çıkarmaya neden olmaktadır.

İnsanlar ilk çağlarda hayatlarını sürdürebilmek için gerekli olan temel yiyecek ve içeceklerini bulabilmek için yaşadıkları çevrede var olan coğrafi bilgileri haritalar üzerine hazırlamaya başlamışlar ve ilk coğrafya bilgi birikimlerini böylelikle oluşturmuştur (Öztürk ve Alkış, 2009: 785). Değişen zamanla ve oluşan bu bilgi birikimiyle birlikte özellikle son dönemlerde dünyada görülen hızlı gelişmeler, küreselleşme denilen bir kavramı ortaya çıkarmıştır. Dünyanın herhangi bir yerinde oluşan bilgilerden ve yaşanan gelişmelerden, artık bütün dünya aynı anda haberdar olmakta ve tepkiler küresel bağlamda dile getirilmektedir (Kan, 2009: 26). Oluşan bu küreselleşme süreci bir yanıyla insanları buldukları yerlerden (coğrafyanın temsil ettiği bütün her şeyden) koparan bir dinamiklik yaratmıştır. Coğrafi anlamda doğup yaşadıkları köylerden, şehirlerden hatta ülkelerden koparak kendilerinin bile fark edemediği yeni ilişkiler, yalnızlıklar ve farklı bilgilerden oluşan yerlere doğru yola çıkarmıştır (Alankuş, 2001: 2).

Yurdabakan'a (2002: 63) göre günümüzde yaşanan bu değişimle birlikte bilgi akışı hızlanmış, zaman, mekân ve mesafe algılamaları değişmiş, kültürleşme süreci farklı bir yön kazanarak yeni bir küresel değer ve bilgilerin oluşmasına ev sahipliği yapmıştır. Balay'a (2004: 62) göre ise halen devam eden bu küreselleşme olgusu, yeryüzü toplumlarının tamamını ilgilendirdiği için üzerinde durulması gereken bir durumdur. Toplum yapısında meydana gelen gelişmeler bilginin küresel düzeyde paylaşımı ve yayılması ile yakından ilişkili görünmektedir. Küreselleşme ve onun doğurduğu bilgi toplumu ile birlikte oluşan eğitimdeki bu değişim, daha önce bu konuda ortaya konan fikirlerin bir araştırılması gerekliliğini meydana getirmiştir.

Toplumlar sürekli bir gelişim ve değişim içerisindedirler. Bu değişim ve gelişim

esnasında insanların ihtiyaçları ve toplumun beklentileri de değişmektedir (Öcal ve Yiğittir, 2007: 51). Günümüzde büyük bir hızla artmakta olan bilgi, büyüyen teknoloji ve gelişen toplumun sürekli farklılaşan gereksinimleri, insanların eğitim yaşamında da değişen durumlara göre yeni plan ve program ihtiyaçlarını arttırmaktadır (Sözer, 1998: 17). Günümüz eğitim dünyasının amacı da, bilim ve teknolojiye gerçekleşen baş döndürücü gelişim ve değişimleri, hızla akıp giden bilgi trafiğini en etkili bir şekilde üyelerine aktarabilmektir (Özür, 2010: 16). Toplumlar da insanların değişirmek ve geliştirmek istedikleri özellikleri eğitim müfredatları yoluyla belirlerler ve bu müfredatları okullarda uygulayarak yeni ve farklı özellikleri kazandırmaya çalışırlar. Yaşamın her alanında görülen ve süreklilik arz eden değişim, eğitim programlarının süreklilik arz etmesine neden olmaktadır. Bundan dolayı ise Millî Eğitim Bakanlığımız, dünyada ve toplumlarda görülen bu gelişimleri dikkate alarak tüm ilköğretim programlarında yenilenmeye gitmiş ve yeni bir öğretim programları hazırlamıştır (Doğanay ve Sarı, 2008: 450). Sosyal bilgiler dersi içerisinde küresel eğitim verilmesinin amacı da budur. Küresel eğitim, bir bakıma küresel bilgilere ulaşma ve dünyadaki diğer insanlarla iletişim kurma çabasıdır. Bundan dolayı sosyal bilgiler dersinde, öncelikle yerel ve evrensel değerlerle donatılmış vatandaşların yetiştirilmesine öncelik verilmelidir (Kan, 2009: 28). Ancak bunları yaparken insan yakın çevresinde olanları dikkatle incelemelidir. Böylelikle küresel eğitimi daha iyi analiz etmesine yardımcı olacaktır.

Tay'a (2010: 3) göre sosyal bilgiler dersinin özünü oluşturan Sosyal Bilimler, insanın diğer insanlarla ve çevresiyle ilişkisinden oluşan bilgilerin insani ve toplumsal yönlerinin ortaya çıkarılması temel prensibi ile meydana getirilen bilimler topluluğuna denilebilir. Keçe ve Meray'e (2011: 110-111) göre bu anlamda Sosyal Bilimler, insanlar arası ilişkileri inceler ve genel olarak, toplumda yer alan insanların davranışlarıyla ilgilenen alt disiplinleri içerir. Aynı zamanda Gökaya ve Yeşilbursa (2009: 484) sosyal bilgilerin, Sosyal Bilim içerisindeki alt disiplinlerin üretmiş olduğu bilgilerin, ilköğretim çağında bulunan öğrencilere aktarılma süreci için kullanılan bir kavram olduğunu belirtmişlerdir. Dönmez'e (2003: 32-33) göre sosyal bilgiler, disiplinler arası ve aynı zamanda çok disiplinli bir alandır. Sosyal bilgiler dersi içeriğinde, sosyal bilimler içerisinde belirlenmiş bilgiler disiplinler arası bir yaklaşımla ve sosyal bilgiler mantığına uygun olarak düzenlenerek, ilköğretim 4., 5., 6., ve 7. sınıf düzeyindeki öğrencilerin gelişim seviyesine uygun hale getirilmiştir. Çelik'e (2011: 4) göre ise sosyal bilimler insan etkinlikleri sonucu oluşan disiplinlerin genel adıdır ve ilgilendiği alan insan etkinliğidir.

Sosyal Bilgiler nedir? sorusunu sorduğumuzda ilk verilen cevaplar arasında; "Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi konularının birlikte anlatıldığı ders" tanımı yer almaktadır.

2005 yılına kadar Sosyal Bilgiler Öğretim Programında, bir ünitenin tarih, bir ünitenin coğrafya ve bir ünitenin de vatandaşlık konularının olduğu dikkate alınırsa, bu tanımların verilmesinde çok şaşdırmamak gerekir. Burada sosyal bilgiler dersini oluşturan disiplinlerin bilinmesi ve bu disiplinlerin sosyal bilgiler dersi içindeki yerinin ortaya çıkarılması gerekmektedir (Keçe ve Merey, 2011: 110-111).

Gençtürk'e (2009: 2) göre İlköğretim sosyal bilgiler dersi farklı disiplinlerin birleşmesiyle oluşan disiplinler arası bir yaklaşıma sahiptir ve en temel amacı ülkelere etkin vatandaşlar yetiştirmektir. Bu hedefe ulaşmak için ise sosyal bilgilerin temel disiplinlerinden birisi olan Coğrafya'ya ihtiyaç vardır. Çünkü Coğrafya, geçmişte yaşayan insanların ve olayların gerçekleştiği mekânlarının coğrafi özelliklerinin bilinmesi, geçmişte gerçekleşen sosyal, siyasi, askeri ve ekonomik olayların analiz edilmesi ve daha kalıcı öğrenmelerin gerçekleşmesi bakımından oldukça önemlidir. Bu bakımdan çocukların öğrendikleri Coğrafi bilgiler, çocukların yakın çevresinden başlayarak farklı yerlere, ülkelere ve kültürlere yönelik dünya algısı oluşturmalarına ve bu algıların analizlerini yaparak yaşadığı çevreye yönelik fikirler üretmesinde önemli bir işleve sahiptir.

İnsanoğlunun yaşadığı çevreyi ve başka yerleri öğrenme ve temel ihtiyaçlarını giderme amacıyla ortaya çıkan coğrafya bilimi; kavram olarak Yunan dili kökenlidir. Coğrafya terimi "yer" anlamına gelen "geo" ile "çizmek, tanımını yapmak (betimleme)" anlamına gelen "graphie" kelimelerinin birleşmesiyle dünyanın tasviri anlamına gelen "geographie" sözcüğünden meydana gelir. Coğrafya kelimesi ilk kez milattan önce III. yüzyılda Yunanistan topraklarında filozof ve yer bilimci Eratosthenes tarafından "Geographica" veya "geographien" sözcükleri ile ifade edilmiştir. Bu dönemde Coğrafyanın kelime içeriği üzerinde yaşadığımız Dünyanın şekli ve boyutlarını araştırmak, yeryüzünün bilinen yerlerinin diğer insanlara anlatılabilmesi için gözlenen özelliklerin metin ve haritalarla çizilmesi olarak nitelendirilmiştir (Özçağlar, 2006: 2).

Şahin'e (2003a: 11) göre Coğrafya, dağılışı, nedensellik ve bağıllık (ilgi) prensiplerini dikkate alarak insanın içinde yaşadığı çevrenin doğal özelliklerini, insan- çevre etkileşimini ve bu etkileşim sonucu insanın ortaya koyduğu beşerî ve ekonomik etkinlikleri çerçevesinde inceleyerek sonuçlarını açıklayan bilimdir. Coğrafya, başta yakın çevre olmak üzere, insanın yaşadığı yeri kendisine tanıtmayı hedef seçer. Çevresini tanıyan insanlar onunla uyum içinde yaşamaya özen gösterir. Öztürk Demirbaş ve Dikmenli'ye (2016: 77) göre ise Coğrafya Bilimi insan ve onun etkileşimde olduğu çevresi ile arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarma ve kontrol etme çabasıyla oluşmuş bilimdir. Örneğin, insanların dışarı çıkarken hava durumunu incelemesi, ev satın alırken evin güney cephesinin önemsenmesi veya ülkemize olacak olası

bir dış tehditte jeostratejik ve jeopolitik olarak hamlemizin hesaplanması, şehirlerarası seyahatlerde ya da bir tatil planı yaparken coğrafya hep yanımızdadır.

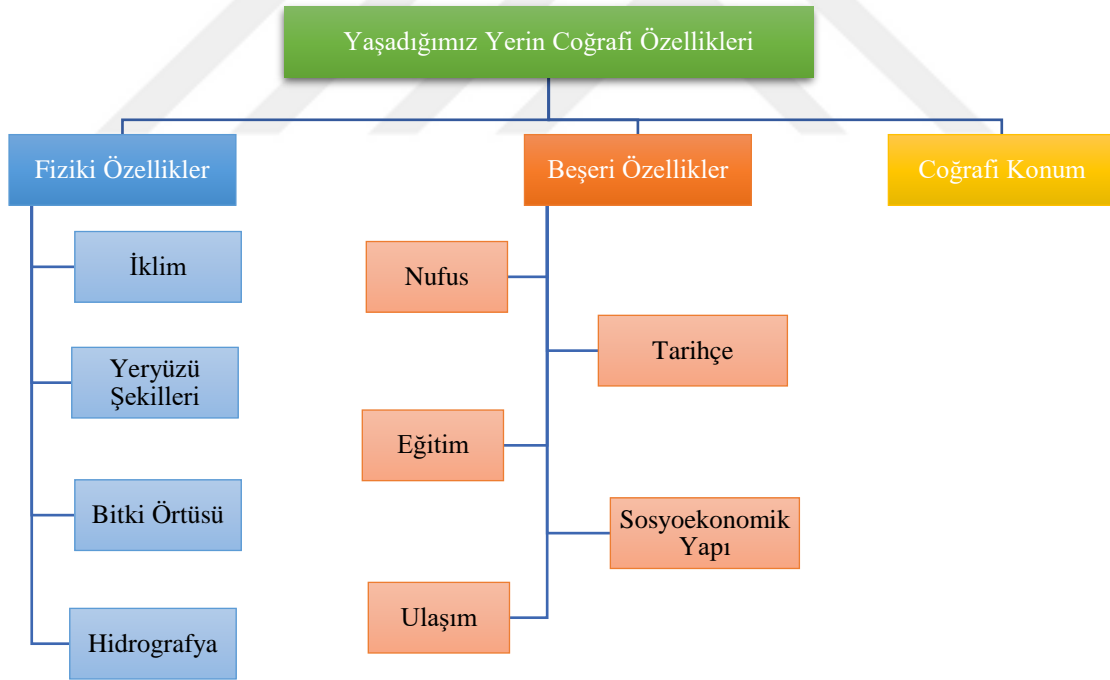
Mustafa Kemal Atatürk'ün “*Coğrafyayı ve coğrafyasını iyi bilen bir millet, şüphesiz ondan faydalanmasını ve onu korumasını da bilir*” ve Napolyon'un “*coğrafya milletlerin kaderini oluşturur.*” sözleri coğrafyanın önemini vurgulamaktadır. İnsanların yeryüzündeki etki alanını ve yaşam şeklini düzenleyen yakın coğrafya; insanlar arasındaki ilişkileri düzenleyen mekanlardan en iyi şekilde faydalanma yollarını açıklayan bir bilim olarak yeryüzündeki farklı hayat tarzlarının dağılışını ve bunların etkilerini inceleyen birçok disiplinle ortak hareket ederek ilişkilerini düzenleyen bilimdir (Özçağlar, 2006: 1).

Bugün okullarımızda coğrafya eğitiminin ilköğretimde hayat bilgisi dersi ile başladığını, sosyal bilgiler dersi ile 7. sınıfa kadar devam ettiğini görüyoruz. Bu seviyelerde coğrafya, genel coğrafya bilgisi ve ülkemizin genel coğrafi özellikleri temel düzeyde öğretilmektedir. Ortaöğretimde ise Coğrafya; Lise 1. sınıfta tüm okullarda zorunludur ve öğrenciye bu seviyede daha derin ve temel coğrafi kavramlar öğretilmektedir ancak sonraki sınıf düzeylerinde coğrafya dersi sözel sınıflarında zorunlu diğer sınıflarda seçmeli ders şeklinde okutulmaktadır (Akınoğlu ve Bakır, 2003: 92). Dolayısıyla Ortaöğretim ve ilerleyen eğitim kademelerinde sağlam bir coğrafi bilince sahip öğrenciler yetiştirmenin yolu ilköğretim sınıflarındaki sosyal bilgiler dersinden geçmektedir. Bu açıdan ele alındığında, ilköğretim yıllarında verilecek temel bilgiler öğrencilerin ileride karşılaşacağı eğitim yaşantılarını olumlu veya olumsuz yönde etkileyeceği bilinerek sosyal bilgiler dersi öğretmenlerine düşen görevler daha net bir şekilde ortaya çıkmıştır (Coşkun, 2007: 202).

İlköğretim 4., 5., 6. ve 7. sınıflarında ise coğrafya konuları, sosyal bilgiler dersinin bir bölümünü oluşturmakta ve bu coğrafi konuların daha güncel konu ve bilgileri kapsadığı görülmektedir (Turan, 2002: 68). İlköğretimde sosyal bilgiler dersiyle bireyler ilk önce yakın coğrafyasından başlayarak bölgelere, ülkelere ve kıtalara kadar birçok farklı bilgiyle donatılacak ve coğrafyaya ait ilk bilgi ve becerilerini edinmiş olacaklardır. Bununla ilgili Sosyal Bilgiler Öğrenme Programı içerisinde yer alan “*İnsanlar, Yerler ve Çevreler*” öğrenme alanı içerisinde 4. sınıfta; “*Yaşadığımız Yer*” ünitesi, 5. sınıf: “*Bölgemizi Tanıyalım*” ünitesi, 6. sınıfta: “*Yeryüzünde Yaşam*” ünitesi ve 7. sınıfta “*Ülkemizde Nüfus*” ünitesi doğrudan coğrafya ile ilgili olan konu alanlarıdır (Keçe ve Merey, 2011: 15). Sosyal Bilgiler 2018 Öğretim Programında 4. ve 5.sınıf ünitelerinde Coğrafya konularına ait kazanımlarda yakından uzağa ilkesi kapsamında yakın çevresinin coğrafyası üzerinde durulması istenirken 6. ve 7. sınıflarda yakın çevresinden yola çıkarak bölge, ülkemiz, komşu ülkeler ve dünya coğrafyası gibi uzak coğrafya üzerinde durması istenmektedir.

Coğrafya da yaşadığımız yerin coğrafya anlamda incelenmesi ulusal ve uluslararası literatürde birçok farklı tema altında işlemiştir. Bu öğrenme yöntemlerinden en tercih edileni “yer temelli öğretim” başlığında incelenmektedir ve yabancı literatürde “Place-Based Education” olarak geçmektedir. Bunun haricinde MEB ise Sosyal Bilgiler Öğretim Programında “yaşadığımız çevre”, “yakın coğrafyamız” kavramlarını kullanmıştır. Öner (2016) ise kişinin yakın coğrafyasını tanımasını “yerel coğrafya” olarak açıklamıştır ve yabancı literatürde “Local Geography” veya “Micro-Local Geography” olarak yer aldığını belirtmiştir. Aynı zamanda yabancı literatürde “memleket eğitimi” başlığı altında çalışmalara da rastlamaktayız. Bu bağlamda araştırmada kullanılan ölçme araçlarında öğretmen ve öğrencilere yönelik olması öğrenci ve öğretmenlerinde MEB kaynaklarını kullanması dikkate alınarak “yaşadığımız çevre”, “yakın coğrafyamız” terimleri tercih edilmiştir.

2013 yılında lise coğrafya dersinde “yaşadığımız yerin coğrafi özellikleri” şeklinde ifade edilmiş ve yaşadığımız yerin incelenmesi tablo 1.1 şeklinde gösterilmiştir. Araştırmamızda milli eğitimin yaşadığımız çevre ile ilgili bu tablolaştırmasını baz alarak soru temellerini buna göre oluşturmuştur.

Şekil 1.1. Yaşadığımız yerin coğrafi özellikleri (EBA: 2013)

Yer Temelli Eğitim Yaklaşımının kurucularından kabul edilen Sobel’de (2004: 6) yer temelli eğitimi: yerel vatandaşların ve çevrenin, dil, tarih, coğrafya, sanat, matematik, sosyal bilgiler, fen bilgisi ve müfredattaki diğer derslerde yer alan kavramlar ve diğer temel bilgileri

öğretmek için bir başlangıç noktası olarak açıklamaktadır. Yer Temelli Eğitim okulun etkileşiminde olan yerel halkın, toplumsal örgütlerinin ve çevresel faktörlerin aktif katılımı ile oluşmaktadır. Okullarda ve gerçek hayata yer temelli eğitim uygulanması ile akademik başarıyı artırır, öğrencilerin diğer vatandaşlarla daha sağlam bağlar kurmasına, öğrencilerin yetiştirmelerine yararlı olduğu ve aynı zamanda dünya yaşamı için aktif katkıda bulunan bireyler yetiştirerek artan bir bağlılık oluşturur. Ciardi'ye (2006: 71) göre Yer Temelli Eğitim, yerel çevreyi öğreten ve öğrenim bağlamı olarak kullanan herhangi bir eğitim yaklaşımı olarak tanımlanabilir. Yer tabanlı eğitimin temel amacı, öğrencilere içinde bulunduğu yerin halkına ve çevresine ilgi duymalarını sağlamak ve bu topluluklara çevresine yönelik daha iyi bir yaşam standardı inşa etmek için harekete geçmeleri hedefiyle öğrencileri teşvik etmektir.

Öner (2016: 1) ise insanların yaşadığı yakın coğrafi alanı yerel coğrafya olarak adlandırmıştır. Okullarımızda öğrencilerin eğitim aracılığıyla kentlerin, ülkelerin, kıtaların ve dünyamızın coğrafyasını öğrenmesini ve üzerinde yorum yapmasını istiyorsak, öncelikle içinde bulunduğu yerden yani köyden, kasabadan, beldeden, ilçeden, ilden, bölümden, bölgeden, ülkeden ve kıtaya doğru yakından uzağa, bilinenden bilinmeyene veya özelden ilkesine uyarak bir öğrenme gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Yerel coğrafi bilgi öğretimi ise öğrencinin içinde bulunduğu okulun yakın çevresi veya civar bölgesinde ki tüm coğrafi unsurların öğretimde aktif olarak kullanılmasıdır. Yerel coğrafi bilgi öğretimini bu anlamda coğrafya konularının öğretiminde yakın çevrenin araştırılmasını hedef alan öğretim yöntem ve teknikleri ile iş aktivite öğrenme modelinin bir birleşimi olarak tanımlamıştır.

Yuan'a (2011: 3) göre yerel coğrafya eğitimi, ortaokulda coğrafya eğitiminin önemli bir kısmını oluşturmalıdır. Yaşadığımız çevrenin öğretilmesi öğrencilerin, yaşadıkları çevreyi anlamalarına yardımcı olmakta, öğrencilere bilgilerini uygulamak ve vatanseverlik becerisini geliştirmek için yeteneklerini geliştirmekte ve genel coğrafya eğitiminin uygulanmasına rehberlik etmektedir. Öğretmenler yaşadığımız yerin öğretilmesinin nasıl daha iyi hale getirileceğine dair birçok farklı bilgi vardır. Yapılacak bilimsel araştırmalarla, yaşadığımız yerin coğrafi anlamda kavramının ne olacağı, eğitimin gelişimini, yaşadığımız yeri öğretmek için temelini atmaya çalışılmalıdır.

Yerel Coğrafi Bilgi, ülkemiz alan yazınında farklı adlarla araştırılmakla birlikte üzerinde pek durulmayan bir çalışma alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Nedeni ise "yerel" teriminin kapsamı alanında şimdilik bir fikir birliğine ulaşılmamış olmasıdır. Yerel terimi kişiden kişiye değişebilmektedir yani yerel, bölgesel, ulusal ve küresel kavramlarına karşı bir karşıtlık durumunu anlatmaktadır. Bu anlamda yerel coğrafya, yeryüzünün herhangi bir kısmının belirlenmiş - sınırlandırılmış yerinin coğrafi anlamda sadece bir kısmının veya her

yönünün incelenmesini sağlayan bir coğrafya yaklaşımıdır (Öner, 2016: 8). Burada yakından uzağa ilkesi kapsamında coğrafya öğretimi için yerel bilgilerden yola çıkarak uzak coğrafi bilgiye ulaşma söz konusudur. “*Local Geography*” kavramı için yapılacak çeviri de yerel coğrafya ifadesi kullanılabilir. Hatta Türkçe sözcükte de Yerel - Local (TDK) ifadelerin karşılığı olarak bir sınır dahilinde bölgesel ifadeleri geçmektedir. Fakat Öner’in (2016) de belirttiği gibi yerel kavramı üzerinde bir birlik söz konusu değildir. Coğrafya da yer alan yerel rüzgârlar ifadesinden bir çıkarım yapmak gerekirse, belli bir alanda, şehirde veya bölgede görülen, oraya ait olan rüzgârlara yerel rüzgâr tanımlaması yapılmaktadır ve bu gibi örneklerden yola çıkılarak yerel - bölge kavramlarını birbirilerinin yerine kullanabilmektedir. Böylelikle yerel - bölge karmaşası da yaşanmaktadır. Bundan dolayı yerel coğrafya kavramı bazı kaynaklarda bölge coğrafyası veya şehir coğrafyası olarak anımsanmakta ve bilgi karmaşasına yol açmaktadır. Yerel coğrafyanın sınırlarını insanın içinde bulunduğu, faaliyet alanlarında olan ve kullanabildiği alanlar belirlemektedir.

Bilindiği gibi coğrafi olaylar bir mekân parçasında gerçekleşir ve etkileşim içinde birlikte çalışan olaylardır. Fakat biz bir mekân parçasını tamamı ile ele alır ve üstünde gerçekleşen tüm coğrafi olayları karşılıklı ilişkiler içerisinde araştırırsak, coğrafya bilimine göre yapay bir yöntem uygulamış ve bir bölgesel coğrafya çalışması yapmış oluruz. Görülüyor ki bölgesel coğrafya olarak tanımlanan incelemeler aslında bir yöntemdir. Bu coğrafya yönteminde ön plana çıkan ise “bölge” kavramıdır. Bölge bir yeryüzü parçasıdır. Harita üzerinde fark edilebilir ve sınırları vardır (Sönmez, 2015: 3).

Kılıç ve Mutluer’e (2004: 19) göre Coğrafyada bölge kavramının belirgin şekilde gündeme gelmesi ve bölge tanımlarının ortaya çıkması bölgesel coğrafyanın oluşması ile paralellik taşımaktadır. Başka bir deyişle bölgenin tanımlanması, bölgesel analizler, bölge sınırlarının belirlenmesine yönelik kriterlerin oluşturulması çabaları, bölgesel coğrafya çalışmalarının gelişmesi ile başlar. Yiğit (1996: 357) ise coğrafi olayları iki şekilde açıklamaktadır. Birinci durumda coğrafi olaylar (fiziki, beşerî, ekonomik) ayrı ayrı incelenmekte ve ayrıntılarıyla çözümlenmektedir. Bu şekilde analitik yöntemlerle yapılan coğrafi araştırmalar sistematik coğrafyayı oluşturur. Fakat coğrafyanın içeriğinde bulunan doğal ve kültürel olaylar birbiriyle karşılıklı ilişki içindedir. Yani neden-sonuç ilişkileri içinde iç içe girmiş topluluklar oluştururlar. İşte coğrafya ünitelerinde farklı olarak ortaya çıkan bu gruplanmaların bütün bir biçimde incelenmesi ise bölgesel coğrafya kavramlarını oluşturmaktadır.

Arınç’a (2013: 13) göre yerel coğrafi bilgi gelişimi Türkiye’de dahil olmak üzere kalkınmakta olan veya az gelişmiş ülkelerde, coğrafya bilimi içinde önemli yer edinmiş olan

ve coğrafyanın en merkezî rollerinden birini üstlenmiş *Bölgesel Coğrafya* ve onun metodolojisiyle çalışan *Bölge Bilimi*'nin anlaşılması ve yararlanması konusunda, bazı tartışmalar ortaya çıkmıştır. Özellikle coğrafi bölgeler ve bu bölgelerin oluşturulmasında kullanılan ölçütlerin sorgulanması, bu tür fikir ayrılıklarının temelini oluşturmaktadır. Aslında bu konu, 20. yüzyılın son dönemlerinde bazı batı ülkelerinin gündemini de bir süre işgal etmişti. Coğrafi bölgelerin sorgulanması, bilimi güvenilir bir düşünce tabanına oturtulmuş gelişmiş batı ülkelerinde, artık gereksiz bir tartışma konusu olarak görülmektedir. Türkiye’de ise sorun, akademik düzeyde tartışılan konular arasına devam etmektedir.

Bu tanımların içeriğinde “yerel coğrafya-yaşadığımız çevre” ile bölge coğrafyası ayırmak mümkün olmuştur. Yerel coğrafya da insan-çevre etkileşiminde insan ön planda yer alırken bölge coğrafyasında mekân ön plandadır. Yerel coğrafya ile bölge coğrafyasında insan-çevre etkeninde ön plana çıkan unsurun farklı olduğunu söyleyebiliriz. Örneğin: bölge coğrafyasında insan etkenini geçersiz sayarsak yine de bir bölge coğrafyasından mekânsal olarak bahsedebilirken yerel coğrafya da insan etkenini ortadan kaldırdığımızda bir yerellikten bahsedememekteyiz. Çünkü neyin yerel alanı? kimin yerel alanı? sorusu ortaya çıkmaktadır. O zaman yerel coğrafyaya bölge coğrafyası denilmesi bir yanlış tanımlama olacaktır.

İnsanların yakın çevresi coğrafi unsurları unutmaması ve ülkemizde yer tabanlı eğitim alanının gelişmeyişi eğitimi yakın çevrenden uzaklaştırarak fark edilmemesine yol açmaktadır. Bu aşamada insan etkeninin ön planda olduğu yer tabanlı eğitimde yer alan yakın çevrenin tanınması da başta geleceğin mimarı olan öğrenciler olmak üzere tüm toplumda yerelin bilinmesi ve yakından uzağa ilkesi öncülüğünde yerelin kavranması gerekmektedir. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında (MEB, 2018a: 10) uyulması gereken temel ilkeler arasında da “yerellik” verilmesi istenme, sosyal bilgiler dersi özel amaçlar bölümünde “*Yaşadığı çevre ile dünyanın genel coğrafi özelliklerini tanıyarak insan ile çevre arasındaki etkileşimi açıklamaları ve mekânı algılama becerilerini geliştirmeleri amaçlanır.*” maddesi Mili eğitimin bu konuda ki hassasiyetini göstermektedir.

Bu bilgiler ışığında **araştırmamızın problem cümlesini** “*Sosyal Bilgiler Dersinde yakından-uzağa ilkesi kapsamında öğrencilerin coğrafya bilgileri ne düzeydedir?*” oluşturmaktadır. Araştırmanın alt problemleri ise;

1. Araştırmada öğrencilerin yaşadıkları çevreye yönelik *coğrafi bilgi düzeyleri* nedir?
2. Öğrencilerin yaşadıkları çevreye yönelik coğrafi bilgi düzeyleri *cinsiyetine* göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. Öğrencilerin yaşadıkları çevreye yönelik coğrafi bilgi düzeyleri *yaşadığı yerleşim*

birimine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?

4. Öğrencilerin yaşadıkları çevreye yönelik coğrafi bilgi düzeyleri *sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?*
5. Öğrencilerin yaşadıkları çevreye yönelik coğrafi bilgi düzeyleri *not ortalamalarına göre anlamlı bir farklılık var mıdır?*
6. Öğrencilerin yaşadıkları çevreye yönelik coğrafi bilgi düzeyleri *ilgi duydukları sosyal bilgiler disiplinlerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?*
7. Öğrencilerin yaşadıkları çevreye yönelik coğrafi bilgi düzeyleri *ilde katıldıkları coğrafi gezi-gözlem-araştırma durumlarına göre anlamlı bir farklılık var mıdır?*
8. Öğrencilerin *buldukları okulda illeri ile ilgili harita, kitap, dvd bulunma durumlarına göre anlamlı bir farklılık var mıdır?*
9. Ders sürecinde öğretmenlerinin *yaşadıkları çevre ile ilgili örnek verme durumuna göre anlamlı bir farklılık var mıdır?*
10. *Okul dışından kaynak edinme durumuna göre anlamlı bir farklılık var mıdır?*
11. Okul dışında yaşadıkları çevre ile ilgili *hangi kaynaklardan bilgi edinmektedirler?*
12. Soruları cevaplarken *kullandıkları kaynaklara göre anlamlı bir farklılık var mıdır?*
13. Başarı testinde *coğrafyanın fiziki coğrafya, beşerî coğrafya ve konum başlıklarına göre anlamlı bir farklılık var mıdır?*
14. Öğretmenlerin yaşadıkları çevreye yönelik *I. ve II. kaynaktan bilgi edinme durumları nedir?*
15. Öğretmenlerin *öğrencileri ile gezi-gözlem-araştırma faaliyeti gerçekleştirme durumları nedir?*
16. Öğretmenlerin öğrencilerine *yaşadıkları çevreye yönelik bilgi verme durumu nedir?*
17. Öğretmenlerin öğrencilerine *yaşadıkları çevreye yönelik örnekler verme durumu nedir?*

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Öğrencilerin coğrafya bilimi ile ilk karşılaşma dönemleri olan ilköğretimde yakından uzağa ilkesi ile öğretilmesi hayati önem arz etmektedir. Yakından uzağa uygulamak için ilk önce coğrafya da yakın coğrafi öğeler öğretilmesi gerekmektedir. Böylelikle öğrenci coğrafya bilimini daha iyi öğrenebilmektedir. Sosyal bilgiler öğretim programında yakından uzağa ilkesi kapsamında 4. sınıf kazanımlarından 8'i ve 5. sınıf kazanımlarında 10'u yakın çevremize ait coğrafi bilgilerden oluşmaktadır. Fakat yakından uzağa ilkesi kapsamında

öğretmenlerle ilgili çalışmalara rastlanırken öğrencilerle yapılmış bilgi düzeyine dair bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

2013 yılında yapılan Öztürk ve Eroğlu'nun çalışmasında Yer Temelli Öğrenme Yaklaşımını Coğrafya öğretmenlerinin yeterlilikleri üzerine yapmıştır ve araştırmada Coğrafya öğretmenlerinin yer temelli öğrenme uygulamasını hiçbirinin gerçekleştirmediği belirtmiştir. 2016 yılında Öner'in bilimsel çalışması olan yüksek lisans tezi ise genel anlamda yerel coğrafyanın sosyal bilgilerde kullanımıyla ilgili öğretmen görüşlerini almaktadır. Öğretmenler çalışmada yerel coğrafi bilgilerin öğretim programında yer almasını istemişler ve coğrafyanın daha yakından uzağa ilkesi kapsamında daha iyi öğrenileceğın vurgulamışlardır.

Yakın çevremiz ile ilgili yapılan bu iki çalışmadan yola çıktığımızda öğretmenlerin yer temelli eğitimde yakın çevresini tanımaya uygun yeterliliklerine sahip olmadığını, yerel coğrafi bilginin öğretilmesinin gerekliliğinden ve bunun eğitimde kullanılmasını istedikleri görmekteyiz. Öte yandan gerekli donanıma sahip olmayan öğretmenlerin öğrencilere katkısı da bu konuda yeterli gelmemektedir. Öğrencilerinde bu sürece katılımını daha aktif kılmak gerekir. Öğrenci-Öğretmen ilişkisinden yola çıkarak öğrencilerin yerel coğrafi bilgileri daha iyi anlamaları yönünde çalışmalar yapılmalıdır. Aynı zamanda Milli Eğitim Bakanlığı tüm derslerin yakından uzağa ilkesine uyarak programların hazırlandığını ve sosyal bilgiler coğrafya ünitelerinde 4. ve 5. sınıf kazanımlarında yakından uzağa ilkesine bağlı olarak ilk yakın çevremiz coğrafyasını öğretilmesini vurguladığını bilmeliyiz.

Bu aşamada araştırmanın diğer araştırmalardan farklı olarak öğrenciye odaklanarak öğrencilerin yerel coğrafi bilgi düzeylerini ortaya çıkarmayı amaçlamaktayız. Araştırmanın sonucunda ortaya çıkacak bulgularla öğrencilerimizin yerel coğrafi bilgilerini öğrenme durumlarını görerek bu konuda eğitimimize, öğretmenlerimize ve öğrencilerimize ışık tutması açısından önem arz etmektedir.

1.3. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI

Araştırmanın varsayımları;

1. Araştırmada hazırlanan başarı testi sosyal bilgiler öğretim programındaki tüm yerel coğrafi bilgileri ölçtüğü kabul edilmiştir.
2. Araştırmada hazırlanan başarı testinde alınan uzman görüşleri yeterli görülmüştür.
3. Araştırmada başarı testinin uygulandığı öğretmenler ve öğrencilerin soruları özenle ve bilimsel etikle cevapladıkları kabul edilmiştir.
4. Araştırma da belirlenen örneklemin evreni temsil ettiği kabul edilmiştir.

1.4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Araştırmanın sınırlılıkları;

1. Araştırma Kırıkkale ili ile sınırlı tutulmuştur.
2. Araştırma 2018-2019 yılı ile sınırlı tutulmuştur.
3. Araştırma hazırlanan başarı testinden elde edilen veriler ile sınırlı tutulmuştur.

1.5. TANIMLAR

Sosyal Bilgiler: Bireyin toplumsal açıdan varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olmak amacıyla, tarih, coğrafya, sosyoloji, ekonomi, felsefe, psikoloji antropoloji, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimlerin ve yurttaşlık bilgisi konularının, öğrenme alanlarını yansıtarak bunları bir tema ya da ünite altında birleştirilmesini içeren, insanın sosyal ve fiziki çevre ile etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir (MEB, 2005: 46).

Yaşadığımız Çevre: İnsanların yaşamlarını sürdürdükleri coğrafi bölgede, ilişkiye girme durumuyla sınırlandırılan, etkileyerek ve etkilenerak hayatını biçimlendiren fiziki ve beşerî unsurların tümü. Bir diğer anlamda; coğrafi mekânda bireylerin etkileyerek ve etkilenerak oluşturdukları fiziki ve beşerî unsurların tümü de denilebilir.

Yerel Coğrafi Bilgi: İnsanların yaşadıkları yerlerin doğal ve beşerî özelliklerine göre yüzlerce yıllık yaşam deneyimleri sonucunda oluşturdukları ve kendilerinden sonrakilere aktardıkları coğrafya ile ilgili bilgilerdir (Kazancı, 2010: 4).

BÖLÜM II

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Araştırmanın bu bölümünde sosyal bilgiler dersinde coğrafya eğitimi, yaşadığımız çevrenin öğretilmesi ve yakın coğrafya bilgimiz ile ilgili kavramsal bilgiler verilmiştir. Ardından bu bilişsel araştırmanın çalışma alanı ile ilgili daha önce yapılan yurt içi ve yurt dışı çalışmalar incelenmiştir.

2.1. KÜRESELLİK VE YERELLİK

2.1.1. Sosyal Bilgilerde “Küreselleşmiş Bilgi”

Yaşadığımız yüzyılda ülkeler ve toplumlar arasındaki ilişkiler oldukça yoğundur. Dünyadaki toplumsal, ekonomik, siyasal ve kültürel bilgilerin birleştiği ve coğrafi uzaklıkların önemini kaybetmeye başladığı küreselleşme süreci, her geçen gün yoğunlaşan bir insan hareketliliği ve iletişim artışını da yaratmaktadır (Öztürk, 2014: 1). Teknoloji ve iletişimde gerçekleşen bu büyük gelişmelerin etkileyip yönlendirdiği ilerlemeler küreselleşme kavramıyla açıklanmaktadır. Bilginin, hammaddelerin, mal ve hizmetlerin hızla çoğalan bir şekilde uluslararası dolaşım ve paylaşımına girmesi günümüzde şahit olduğumuz önemli gelişmelerdir (Erbay, 1996: 3).

Bilgi akışının bilişim ve iletişim teknolojileriyle zaman ve mekân boyutundaki mesafeleri ortadan kaldırması, sadece bilgi akışıyla sınırlı kalmamış aynı zamanda bilgiye sahip ve üreten insanların sayısını da artırmıştır (Scott, 2002: 202). Bununla birlikte insanlar küreselleşmenin ilk ne zaman başladığı konusunda görüş birliğine varmış değillerdir ve bu durumun sebebi olarak küreselleşme olgusunun kültürel ve sosyal alanlarda kendini gösteren çok boyutlu bir yapıya sahip olması olarak belirtilmiştir. Kelime olarak bir insan grubunun veya oluşturdukları kültürün başka bir grupta veya kültürle bağlantı kurması anlamında kullanılan küreselleşme, belki de insanlık tarihi kadar eskidir (Acar, 2002: 17). Kavramın kapsamının ve içeriğinin ne olduğu veya neyi amaçladığı hususunda ortak bir fikrin oluştuğunu bugün söylemek için zordur. Çok sayıda bilimsel araştırmaların başlangıcını oluşturan küreselleşme, kimilerine göre kurtuluş kapısı, kimilerine göre ise yok oluşun ya da sömürünün bir başlangıcı olarak nitelendirilmektedir (Yüksel, 2004: 3).

Koray’a (2005: 11-12) göre ise küreselleşmenin gündelik yaşamdan teknolojiye, bilgidan iletişime yol alan birçok yönü olduğu, farklı kriterde ve özellikle birçok küreselleşme şekli görüldüğünden, “hangi küreselleşme” veya “neyin küreselleşmesi” sorusunu sormak ve

ona göre farklı cevaplar vermekteyiz. Çünkü küreselleşme olgusu çok farklı alanlar da benzersiz sonuçlara neden olmuştur.

Ancak parasal anlamda varlıkların dünya üzerindeki dolaşımını betimleyen “Küreselleşme” kavramı, daha çok ekonomik kapsamda belirtilmiştir. Oysa bugün, küreselleşmenin birçok boyutundan bahsetmek mümkündür. Bu boyutlardan önemli iki alanı ise “coğrafya” ve kültürel boyut içerisinde “eğitim” kavramıdır. Burada coğrafi küreselleşme artan iletişim ve ulaşım imkânlarıyla birlikte oluşan “sınırsız dünya” fikri yani küreselleşme ile zaman ve mekân sınırları yüzyıllar boyunca adım adım genişleyerek günümüze kadar gelmiş, dünyada olup biten her şey bütün insanlığa mal edilmeye çalışılması durumu iken “eğitimde küreselleşme” kavramı, küresel süreç içinde bulunan ülkeler arasında eğitimdeki ortak özellikleri ifade etmektedir (Pekiye, 2011:29; Tezcan, 1998 53; ve Ulu, 2015: 11).

Bu anlamda küresel eğitim, dünyada var olan farklı kültürler ile dünya sorunlarına yoğunlaşan ve bu konuların öğretim programlarında yer alması gerektiğini savunan yaklaşımdır. Bu yaklaşım çerçevesinde öğrencilere küresel dünyada aktif insanlar olarak gerekli bilgi, beceri ve tutumlar kazandırmak amaçlanmaktadır (Öztürk, 2014: 6). Bununla birlikte insanlar her yerde her türlü bilgiye ulaşır hale gelmiştir ve insanların bir yöresine, kültürüne, yerine ait yerel bilgiler herkese açık hale gelerek dünyamız adeta açık bilgi pazarı durumuna gelmiştir. Bu durum ise bilgilerin yerelde saklı kalmayıp küresel boyut kazandırıldığı anlamını gelmiştir. Silva (2008: 72) ise bu durumu “küreselleşmiş bilgi” olarak adlandırmıştır. Burada küreselleşmiş bilgi aslında her yeri, her yöreyi ve her bilgiyi kapsamaktadır. Bunu neden kılan en büyük etken ise teknolojik gelişmeler sonucunda insanların bilgiye kolay ulaşması ve farklı bilgilere ulaşarak farklılaşma isteğidir.

Küreselleşmeyle ilgili öğrencilere yaşadıkları yerin demografik, kültürel, tarih ve coğrafi özelliklerini yani kendi yakın dünyalarını, öğretmenden yaşam alanı dışındaki uzak mekanlar hakkında bilgi vermek veya eğitimin baş yönetmeni öğretmenlerimizin bunu uygulaması günümüzde tartışma yaratmaktadır. Silva’ya (2008: 15) göre bu nedenle, dünyanın güncel ve küresel konularının daha iyi anlaşılmasına doğru hareket etmek için hem örgün ve yaygın eğitimde kullandığımız öğrenme ve öğretme yöntemleri ile küreselleşmiş bilgileri kullanmamız öğrencilerimizi yerelden uzaklaştırarak bugünün dünyasına bir meydan okuma olarak adlandırılmaktadır.

Ancak Karaman’a (2010: 133) göre küresel çağımızda, okullar bir bina, sınıflar ise dört duvardan oluşan yapılar değildir. İçinde yaşadığımız dünya bir “küresel okul” bulunduğumuz her mekân da sınıf olabilmektedir. Küresel eğitim sisteminde bilgi kaynakları

sürekli ulaşılabilir olduğundan, önceki dönemlerde uyguladığımız gibi eğitimi ve öğretim faaliyetlerini de belirli zaman dilimlerine sıkıştırmaya gerek yoktur.

Eğitim bu anlamda öğrencilerin dünyadaki küresel değişimden bilinçli bir şekilde yararlanan yaşam standartlarına uygun donanımlara sahip olmasındaki en etkin araçtır. Bu yüzden okullarda öğretmenlere düşen görev öğrencilerin farklılaşan sosyal koşullara karşı toplum yapısına uygun değerlerle donatılması ve oluşan yeni değerler çerçevesinde değişime ve yeniden yapılanmaya önderlik etmesidir (Özyurt, 2009: 164). Eğitim, burada bireyin doğumundan başlayarak ölümüne kadar devam bir süreçken okullarda yakın çevrelerinin öğretilmesiyle bu durum daha da gelişen bir süreç olmuştur (Taş, 2004: 29). Bu bağlamda küresel dünyanın niteliklerini toplumlara kazandırılmasında en önemli materyaller iletişim araçları olmuştur. Bireyleri küresel yaşama hazırlayan en önemli öge de burada eğitim olacaktır. Ülkemizde var olan sosyal bilgiler dersi içerisinde ise bu küreselleşme ile ilgili kavramlar çokça karşımıza çıkmaktadır (Çakar, 2008: 1). Aynı zamanda sosyal bilgiler dersinde de öğrencilere küresel bilgi ve küresel bilgiye ulaşma aşamaları sistemli ve bilinçli bir şekilde verilerek öğrencilerin evrensel bir vatandaş olması hedeflenmektedir.

Bundan dolayı sosyal bilgiler dersi insanların yaşam alanlarını konu alan disiplinler ile iç içedir. Sosyal bilgiler dersi ile öğrenciler ülkelerine ve toplumlarına ait kimlik kazandırılması, kendisini yaşadığı topluma ait hissetmesi, var olan demokratik değerleri özümsemesi, tüm insanlığı ilgilendiren olaylara karşı duyarlılık sahibi olması ve bu olayların çözümü için fikir üretebilen aktif vatandaşlar olarak yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. Sosyal bilgiler'in temel alanı; küresel değerlerin aktarımı, aktif vatandaşlık, zaman ve tarih bilgisi kazandırılmasıdır. Aktif bir vatandaş olmak için gerekli niteliklere sosyal bilgiler sayesinde ulaşan öğrenciler yaşadığı dünya ile arasında bağ kurar. Sosyal bilimlerin merkezindeki insan, çevresinde gerçekleşen değişimlerden etkilenmektedir. Bu sosyal etkilenmeler eğitim sistemlerine de yansımaktadır (Körükçü, 2015: 34).

Bu ilişkiler içinde küreselleşmenin tüm boyutlarını sosyal bilgiler dersi içerisinde görebiliriz ve sosyal bilgiler dersi müfredatında yer alan kazanımlarda küreselleşmeye yer verilerek küresel vatandaş yetiştirme amaçlanmaktadır (Kan, 2009: 27). Sosyal bilimlerin birçok alanında olduğu gibi küreselleşme konusunda da birbirinden farklı düşüncelerin oluştuğunu yani küreselleşmenin siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel boyutları üzerindeki etkilerine bağlı olarak toplum içerisinde küreselleşme karşıtları ile savunucularının sayılarında da hızlı artışların olduğu söylenebilir (Yurdabakan, 2002: 62).

Küresel eğitimde çağdaş olmanın yanı sıra geleneksel değerlerden kopmamalıdır. Akçay'ın (2003: 72-73) "*küryerel*" olarak adlandırdığı kavramla ulaşılmak istenen hedef; yerel kültürüne de sahip çıkan yerel kültürünü anlayan, anlatan ve geliştiren dünya vatandaşları yetiştirmektir. Bu yolla öğrencilerimizde bir dil, inanç ve yaşanmışlıklar oluşturulacak ve aynı zamanda toplumsal farklılıklar çeşitlilik ve zenginlik olarak algılanıp paylaşılacaktır. Bu durum her ülkede çok çabuk kabullenilen bir durum olmasa da ülke sınırları içerisinde farklı bölgelerde, diğer kültürlerle uyum sağlama ve farklı ülkelerde yaşama konusunda etkilidir.

Giddens'e (2000: 27) göre ise küreselleşme yerel kültürleri yok etmekte, yerel ekonomileri zora sokmakta, eşitsizliklerin daha da yayılmasına yol açmaktadır ve istatistikler de bunu doğrulamaktadır. Ökmen'e (2005: 5) göre ise küreselleşme hem olumlu hem de olumsuz yönleriyle gelişirken aynı zamanda küreselleşmeyle gelen yerelliğe de dikkat çekmek gerekir. Küreselleşme şu anda dünyaya global bir kültür ve yaşam tarzı empoze etmeye başlamıştır. Aynı zamanda küreselleşmenin varlığını devam ettirebilmesi için başka bir kutubun ortaya çıkışına öncülük etmiştir. Bu zıt kutup ise yerel bilgi ve yerel kültürdür. Dolayısıyla küreselleşmenin başladığı alanlarda yerel bilgilerin tohumlarının ekildiğini bilmeliyiz. Bu genel anlamda küresel çağda yerellik ve yerelleşme eğilimlerinin öne çıktığı, giderek önem kazandığı bir süreci de beraberinde getirmeye başlamıştır.

Bir başka grubu oluşturan düşünürler de bu görüşlerle hemen hemen zıt düşünceleri savunmaktadır. Bunlar küreselleşmenin endüstri topluluğu bünyesini aşan yeni bir varoluşun başlangıcı olduğu buna istinaden güzel sonuçların elde edileceği kanısındadırlar. Buradan hareketle problemler de küreselleşmekte ve coğrafi bağlar kopmaktadır. Her şey sadece tek bir yapı, tek bir mekân halini almaktadır. Var olan problemlerin evrensel bir boyut kazanması devletleri dış devletlere karşı kapalı kalmalarını zorlaştırmıştır (Altan, 1997: 9-10).

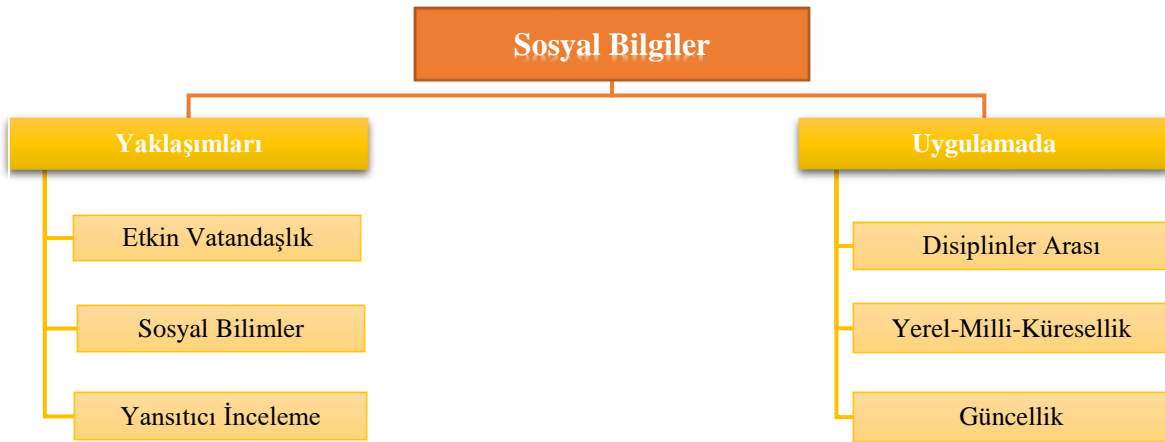
Buradan sonuçla bir taraftan yerelliği, öteki taraftan da küreselliği hem tek biçimliliği hem de çeşitliliği gözler önüne seren küreselleşme, tüm bu özellikleri ile eğitim alanında da belirgin sonuçlar doğurmakta; bizi küreselleşen bir eğitim olgusuyla karşı karşıya bırakmaktadır (Karaman, 2010: 131). Toplum ve onu oluşturan insanların küreselleşmenin ne tarafında olduğundan çok, küreselleşmenin süreçte çıkaracağı ihtimal sonuçlara odaklanıp önlemler alması ve değişimlere ayak uydurabilecekleri hale gelmeleri sağlanmalıdır. (Yurdabakan, 2002: 64).

2.1.2. Sosyal Bilgilerde “Yerel Bilgi”

Dünyamız, hızla değişmekte ve bu durum özellikle 20. yy. ortalarından itibaren hayatımızın hemen hemen her alanında görülmektedir. İletişim ve bilgi alanlarında gerçekleşen küresel çaptaki bu gelişmeler dünyayı “küresel bir köy” durumuna indirgemmiştir (Topaloğlu, 2012: 4). 1970'lerin ortasından itibaren küresel köy olayına yönelik bazı yaklaşımlar ortaya çıkmış, bunun yerine yerele dönme, yerel bilginin gelişmesini dikkate alma ve bilgilerinin kullanılması gerektiği vurgulanmaktadır (Smith, 2011:1).

Burada insanların çevresi ile etkileşimi girerek edindiği bilgiler sonucunda oluşan yerel terimi TDK’ya (2018) göre a) *Yöresel*, b) *İncelenecek olayın bir yerle sınırlanmış olması*, c) *lokal* anlamlarında kullanılmaktadır. Yerel kavramından türeyen “yerellik” kavramı ise; *bir yere, bir bölgeye ilişkin olan olarak tanımlanmaktadır*. Smith (2011, 2) ise “*yerel bilgiyi*” belirli bir yerde yaşayan insanların kendi alanları hakkında sahip olduğu bilgi olarak nitelendirmiştir. Ancak burada yerel bilgiyi coğrafya bilimine yönelik düşünürsek insanların etki alanındaki bir mekâna ve yere ait bilgiler şeklinde ifade edebiliriz.

Bireyler yerel konulardaki bilgileri toplumun en küçük yapısı olan ailede öğrenmeye başlar. Bu öğrenme süreci bireyin gözlemleri ile başlayıp okulda planlı bir faaliyet olarak devam etmektedir. Öğrenciler, okullarda hayat bilgisi dersi ile planlı olarak yaşadığı çevrede var olan yerel bilgileri öğrenmeye başlar ve bu süreç 4. sınıftan sonra sosyal bilgiler dersi ile devam ettirilmektedir. Sosyal bilgiler dersinde, yakından-uzağa, somuttan-soyuta, basitten-karmaşığa, bilinenden-bilinmeyene öğretim ilkelerini eşliğinde öğrencinin ilk aşamada kendi yaşadığı yerel çevreyi keşfetme imkânı sağlanmaktadır. Sosyal bilgiler öğretim programında da yerel bilgiye geniş yer verilmiştir.

Şekil 2.1. Sosyal bilgiler yaklaşımı ve felsefesi (MEB, 2018b:5)

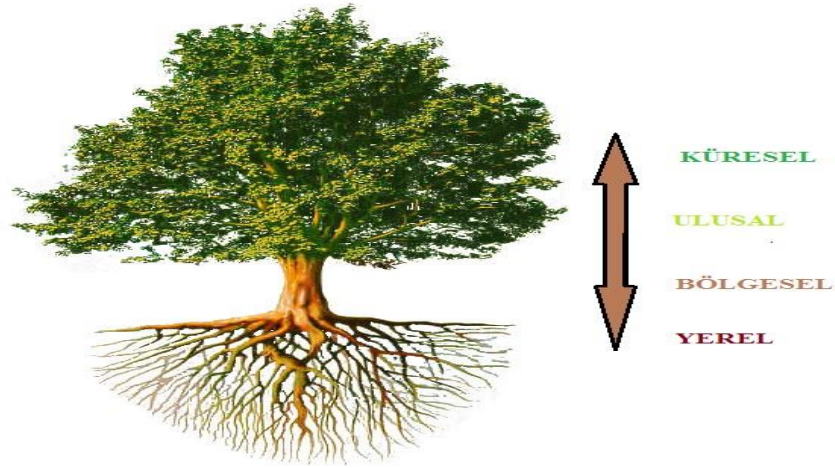
Şekil 2.1’de görüldüğü gibi sosyal bilgiler 2018 öğretim programının hedef aldığı yaklaşım ve felsefede öğretmenlerin derste yerellik ve yerel bilgiler konusunu dikkate alınması gerektiği, yerellikten milli kimliğe doğru yol alarak ve öğrencinin küresel bir bilgiye ulaşması gerektiği belirtilmiştir.

Aynı zamanda MEB’de (2018a: 4-5) yer alan sosyal bilgiler dersi hedeflerinde bireylerin içinde bulunduğu çevre ile dünyanın genel coğrafi özelliklerini öğrenerek insan-çevre ilişkisini açıklamalarını ve mekânı algılama becerilerini geliştirmeleri istenerek yerellik konusuna ve yerel kavramına dikkat edilerek oluşturulduğu söylenebilir. Öte taraftan sosyal bilgiler öğretiminde okul içinde olduğu kadar okul dışı çevrelerden de yararlanmaya önem verilmesi istenmiştir. Bu çalışmalarda okulun yakın çevresinden başlayıp pek çok mekânı kapsayıcı (bakkaldan, pazaryerine, resmî dairelere, fabrikalara, sergilere, arkeolojik kazı alanlarına, atölyelere, müzelere ve tarihî mekânlara) yönde olabilir. Ayrıca uygun konularda sözlü tarih ve yerel tarih çalışmaları da yapılması belirtilmiştir. Kazanımların gerçekleştirilmesinde “*yerellik*, güncellik, disiplinler arası, yansıtıcı sorgulama, geçmiş-bugün-gelecek bağlantısı, zaman-süreklilik-değişim ve esneklik” gibi sosyal bilgiler öğretiminin temel ilkeleri göz önüne alındığında “**yerellik**” konusunu ve yerel kavramına öğretmenlerin de dikkat etmeleri gerekliliği vurgulanmıştır.

Bu bağlamda öğretmenlerin eğitim öğretim faaliyetlerine öğrencilerin yakın çevresinden başlanması öğrencilerin ilgisini ve dikkatini sosyal bilgilere çekecektir. Göksel (1958:51) ise öğrencilerin göz önünde tutacağı dört büyük ilgi merkezinin:

- ✓ En yakın çevresi; a) evi b) okulu
- ✓ Yakın çevresi; a) şehri b) komşu şehirler
- ✓ Uzak çevresi; a) yurdu b) komşu milletler
- ✓ En uzak çevresi; a) dünyası b) kâinatı olduğunu belirterek bir konunun

öğretilmesinde bu özelliklerin dikkate alınması gerektiğini aktarmıştır.

Şekil 2.2. Ağaç kökü ölçeği (Herod, 2003: 241)

Herod'da (2003: 241) insanların temelini yereli oluşturduğunu buradan yeşillenerek toplumda fark edilir birey hale geldiğini şekil 2.2'de ağaç kökü ölçeği ile görselleştirmiştir. Çünkü bireyle orantılı olarak çevresi ve toplumsal yapısı da değişip gelişmekte ve büyümektedir. Bireyin dünyası, önce kendi yaşadığı evinden başlayıp ailesi, akrabaları, arkadaşları, yaşadığı köy veya mahalle ve eğitim aldığı okulundan oluşmaktadır. İlerleyen süreçte bunları daha geniş çevreler, kasaba, şehir, ilçe, il, coğrafi bölge ve yurdun bütünü katılır. Eklemeli olarak devam eden bu süreç sonunda birey dünyayı yaşamını devam ettirdiği "büyük bir toplumsal çevre" olarak tanımaya ulaşır (Işık, 2002: 40). Yakın çevreyle ilgili konuların öğretilmesi bireye kolaylıklar sağlar. Çünkü çevre büyüdükçe inceleme konusu gözlem alanından uzaklaştıkça bireyde öğrenme zorluğu artacağından öğrencinin ilgisinin olmadığı, anlayamadığı terimlerin işleniş de zorluk yaratır (Işık, 2002: 42). Sobel (2004: 7) de bu düşüncüyü desteklemektedir. O da eğitimin yerele indirgenmesi gerektiğini söyleyerek eğitimi mahalleye, köye ve şehre geri getirilmesini belirtmiştir. Öğreticiler ve öğrenenler topluluklara, çevreye ve sokak aralarına inmelidir. Hatta çevremizdeki pek çok meslek gruplarını ve çevredeki bireye ait olan kültür örneklerinden okullara sunmalı ki öğrenci okullarda kendinden bir şey bulabilmeli ve ait olduğu mekânın farkına varması sağlanmalıdır.

Burada birey ve çevreyi birbirinden bağımsız düşünemeyeceğimizden yerel konuların ne kadar gerekli ve mühim olduğunu idrak etmeliyiz. Aynı zamanda öğretmenler olarak derslerde öğrencinin yaşadığı çevreye dikkat edilerek konuların aktarılması öğrencinin derse olan ilgisinde bir artış sağlayacaktır. Öğrencinin öğrenilen bu bilgileri genel ve ulusal konulara aktarmasında bu ilgi önemli bir yere sahiptir. Çünkü yereldeki ilgi ulusala aktarılırken kullanılmaktadır (Işık 2002: 41). Bilmediği veya daha önce karşılaşmadığı bir çevre yerine kendi yaşayıp bildiği tanıklık ettiği çevredeki olaylar daha etkileyici, kişiler daha

gerçekçi olacaktır. Kendi tarihinin suyu ile beslenen bireyler milli tarihlerini daha iyi anlar ve milli kimlikleri daha iyi oluşur (Savard, 1976: 221-222). Öte yandan yerel eğitim, çocukların pratik ve yenileşim yetenekleri için avantajlıdır, bir öğrencide yurt sevgisi ve yurtsever eğitim terimini oluşturur.

Hayattaki değişimler ve karmaşıklıklar çevredeki örgütlerin gelişmesi ile geçmişin izlerini de silmektedir. Birey bu boşluğu yeni yerler tanımaya ve bulmaya yönelerek doldurmakta ve bunları bilmeye ilgisi artmaktadır. Bireyler belli yerlere aittir ve modern dünya geliştikçe bireyler bireysel anlamlar buldukları yerlere yönelmektedir (Hoskins, 2013: 6).

2.1.3. Yerel Bilgi Oluşumunda Coğrafya

Pattison (1964: 121) coğrafi araştırmaları sonucunda coğrafya araştırmalarını “*yer bilimi*”, “*mekânsal*”, “*insan-çevre*” ve “*bölgesel*” olmak üzere 4 geleneğe ayırmıştır. Pattison’ın bu 4 geleneği coğrafyacılar arasında çok kabul görmüş ve coğrafyanın çok boyutluluğunun mükemmel bir ifadesi olarak kabul edilmiştir. Seefeldt, Castle ve Falconer (2015:241) ise coğrafya çalışmanın “*yer coğrafyası*” çalışmaktan daha fazlası olduğuna inanarak; coğrafi çalışmaları yapılandıran beş ana tema ile yer coğrafyası ve insan- çevre ilişkilerini bütünleştirmeyi önemsemiştir. Bu çalışmalarını kendileri ise “*dünya yaşadığımız yerdir*”, “*yön ve konum*”, “*mekânsal ilişkiler*”, “*mekânsal etkileşimler*” ve “*bölgeler*” olarak bölümlere ayırmışlardır.

Bu çalışmalardan yola çıkarak araştırmamızda öğrencilerimize öğrettiğimiz yaşadığımız çevre veya yakın coğrafya konularının “*yer-mekân-konum*”, “*coğrafi çevre*” ve “*insan-çevre etkileşimi*” başlıkları altında 3 ana bölümde incelemesi ve tartışması ihtiyacı doğurmaktadır.

2.1.3.1. Yer-Mekân-Konum

Birey doğumundan itibaren kendisini ve yaşadığı mekânı anlamlandırma ve yorumlama çabası içindedir. Bu süreç aynı zamanda bilim ve sanatın anahtarı, sonu gelmez itici gücü olmuştur. Bireyin kendisini bilme süreci pek çok alandan ilahiyat, biyoloji, psikoloji, sosyoloji, tıp ve felsefeyi; mekânı tanıma çabası coğrafyayı, bunun şekillendirmesi de kartografyayı forma sokmuştur. Burada coğrafyanın amacı bireyin yaşamını sürdürdüğü ve ilk önce kendi mekânı (yaşama ortamı) olmak üzere yüzeyini şekillendirmekte olduğu yeryüzünü anlamlandırmaktır. Öte yandan mekân farklılıklarının, yeryüzünde var olan farklı coğrafi görünümünü incelemektir (Tanrıkulu, 2018: 13-14).

Bir alanın mekânsal analiz yöntemlerinin sosyal bilimlerde kullanılması ve farklı algılayış biçimlerinin en önemli alanı mekân kavramı ve buna bağlı olarak kullanılan “yer” ve “konum” kavramlarıdır. Bu nedenle, kimi zaman eşanlamlı olarak kullanılan “mekân”, “yer” ve “konum” kavramları kuramsal tartışmalara neden olmuştur. Bu yönden yöntem olarak beşerî coğrafya – sosyal bilimlerin ayrışmasına neden olan farklı tanım ve yaklaşımlarının bilinmesi bundan sonra yapılacak çalışmalarda verilerin toplanması, ilişkilendirilmesi ve analiz sonuçlarının yorumlanması açılarından önemlidir (Eyyüpoğlu ve Aktaş, 2016: 110)

Mekân terimi, hem “konum”, hem de “yer” olarak sosyal bilimler adı altında her zaman var olmuştur (Eyyüpoğlu ve Aktaş, 2016: 106). Zaman geçtikçe ağırlıklı olarak beşerî coğrafya içerisinde daha çok anılan mekân (space) ve yer (place) terimlerine, tarihsel ve kuramsal gelişmelerle birlikte verilen anlamlar da değişikliğe uğramıştır (Eyyüpoğlu ve Aktaş, 2016:110). Sosyal bilgilerde bu kavramların en sık karşımıza çıktığı ders olarak görülmektedir. Sosyal bilgiler öğretmenleri de bazen bilerek bazen de bilmeyerek bu kavramları birbirinin yerine kullanmaktadır.

Bu karmaşıklıklar içinde TDK'nın (2018) yaptığı tanımlara göre: “yer” kavramı; a) *Bir şeyin, bir kimsenin kapladığı veya kaplayabileceği boşluk, mahal, mekân.* b) *Gezilen, ayakla basılan taban* c) *bulunulan, yaşanılan, oturlan bölge şeklinde ifade edilirken* “mekân” kavramı; a) *yer, bulunulan yer.* b) *ev, yurt.* c) *uzay* olarak geçmektedir. “konum” kavramı ise; *coğrafi anlamda bir şehrin uzak ve yakın çevresiyle her türlü ilişkisini sağlayan ve şehrin gelişmesini etkileyen coğrafi şartlarının bütünü* olarak tanımlanmıştır.

Mekân ve mekân algısı 1950'li yıllarla birlikte büyük ölçüde değişmiş, daha bütüncül bir özellik kazanmıştır. 20. yüzyılın ortalarına gelindiğinde mekân daha statik, değişmez ve içinde gündelik hayatın var olduğu sınırları çizilmiş bir boşluk gibi düşünülüyordu. Bu bakış açısıyla mekân (uzam) ölçülebilir, nesnel ve pozitivistti. 1970'den sonra mekân daha kompleksli, devamlı anlam kazanan, genişleyen ve çok boyutlu olarak görülmektedir. Mekân, zamanla birlikte ele alınıyor, ayrı düşünülüyor. Daha önceleri olayların geçtiği zaman ön planda, mekân ise arka plandaydı. Çağımızdaki anlamı ise değişikliğe uğrayarak mekânın zamanın önüne geçmesinden ziyade mekânın zaman ile beraber ele alınması gerektiğini savunulmaktadır. Mekân ve yer terimlerinin ne anlama geldiği ve hangi kriterlerde birbirinden bağımsız olduğu ya da birbirlerini hangi konularda tamamlayıcı olduğu konusunda kesin çizgilerle açıklamak çok zor olacağından bu konuda karmaşalar yaşanmaktadır (Bilgili, 2016b: 11).

Mekân ve *Yer* terimleri farklı alanlara göre farklı tanımlamaları da yapılmaktadır. Agnew'e (2011: 21-22) göre burada öne çıkan düşünce daha çok üzerinde uzlaşa sağlanan ve genel olarak tercih edilen anlam farklılıklarının neleri oluşturduğunu ortaya çıkarmaktır. *Mekân* ve *yer* kavramları, birbirlerinin yerine eşanlamlı olarak kullanıldığını pek çok yerde rastlanılmaktadır. Bu durumun bir takım doğruluk payı olsa da bu iki terimin birbirinden ayrıldığı durumlar da söz konusudur. Örneğin; *mekân*'ın sınırları, çizgileri kesin olmamakla birlikte *yer* kavramının sınırı ve çizgisi kesin bir çizgiyi ifade etmektedir ve *mekân* kavramı genişliği temsil ederken *yer* kavramı daha dar bir kavramı temsil eder. Diğer bir deyişle *mekân* kapsayan *yer* kapsandır.

Mekân, beşerî coğrafyanın odak noktasında bulunan bir terimdir. Fakat *mekân* kavramının dinamik, değişken ve çok fazla anlam taşıyan yapısı ile *yer* kavramlaştırmaları farklı kulvarlarda karşılaştırılmaktadır. *Mekâna* atfedilen anlam, coğrafyanın nasıl şekil alacağını belirler. Buradan yola çıkacak olursak Türk coğrafyasının, kavramlarla ilgili eksiklikleri ve farklılıkları ele alınacak bilimsel bir tartışman başlaması kaçınılmaz bir gerçektir. *Mekân* yalnızca tek bir yönü, yapısı ve bir konumu olan bir kavram değildir. İç içe geçmişlikler, karmaşık sosyal ağlar, güç ilişkileri, hafıza ve aidiyet, karşılıklı şekillendirme ve biçimlendirme gibi kavramlaştırmaları, *mekân*'ı statik bir varlık olmaktan çıkarmakta ve hareketlerle üretilen, hareketleri ve olguları üreten bir dinamik varlığa dönüşmektedir (Kaya, 2013:11-12).

Bilim insanlarının pek çoğu *yer* kavramını insanların içinde yaşadığı, tecrübe kazandığı, özellikle de etkileşim sürecinde olduğu çevre olarak kabul ederken, *mekân* kavramı daha kombinasyonlu, soyut ve istatistikeldir (Unwin, 1992: 137). *Mekân* durağan olmayan devamlı değişim içinde olan, anlam yüklenen, sınırı ve kesinliği olmayan, farklı olguların iç içe geçtiği bir özellik göstermektedir. Süregelen insan ve nesne hareketlerini, akışını içerir (Thrift, 2003: 87). Tekliği karşı olup, atfedilen limitleri aşar. *Mekânsallık* durağan bir süreç değildir; var olma ve tekrardan oluşma halidir (Grossberg, 2013:114-115). Mesela buzullar erimesi ile bazı bölgeler sular altında kalırken bazı yeni yerler yeni yaşam alanları ortaya çıkmaktadır (Bilgili, 2016a: 121).

Sanal olarak tabir ettiğimiz pek çok yapıların yanı sıra nesnelere, bulunduğumuz ortamdaki fiziki unsurlar, binaların tümünün *mekâna* anlam katmakta payları var. *Mekânlar*; farklı mekanlara farklı ortamlara ve farklı yerlere dönüşmektedir. Hal böyle olunca da farklı *mekânlar* meydana gelmektedir. *Mekân* durağan bir yapıya sahip olmadığı için bu duruma çoğu kez tanık olunabilir. Bu süreci bazen algılıyor olsak da çoğunlukla farkına bile

varmıyoruz. Mekân kavramı yer kavramına göre daha geniş ve daha modern halidir (Bilgili, 2016b: 13).

Denildiği gibi bu kavramlar farklı tanımlarla nitelendirilseler de sınırları kesin çizgilerle ayıramamıştır. Bazı çalışmalar da ise yer kavramı daha yerel ve kişisel, mekân ise makro ve çok az kişiseldir. Yer “burası” ile ilgilenirken; mekân “orası” kısmıyla ilgilenir. Kimilerine göre de mekân açık ve yayılmışken, yer daha sınırlandırılmış ve sübjektiftir (Elden, 2009:146).

Bu tartışmaların daha çok dışarıda kalan “konum” kavramı ise sosyal bilgiler dersinde “*coğrafi konum*” olarak adlandırılmaktadır. Bu kavram ise TDK’ da (2018) *yeryüzündeki herhangi bir noktanın, enlem ve boylamların yardımıyla bulunan yeri* şeklinde ifade edilmektedir. Öğrencilere bu kavramla ilgi yaşadıkları yerin hem yakın hem de uzak yerlere göre duruşu, önemi, farklılığı işlemede sosyal bilgiler öğretmenlerinin başvurduğu ilk kapı durumundadır.

2.1.3.2. Coğrafi Çevre

Coğrafya bilimi olaylarının sebeplerini araştıran ve bu olaylar arasındaki bağıllık ve ilişkileri ortaya çıkaran bir yapıya sahiptir. Bu yapı içerisinde insansız bir coğrafya ilminden bahsedilemez. Burada coğrafya bilimi; içerisinde insan faktörünün bulundurmasının yanında insan ile coğrafi çevre arasındaki iki yönlü ilişkileri ortaya çıkarır. Coğrafi çevre tanımı ise insanın ilgi alanına giren doğal çevredir (Ünlü, 2001: 31). Sosyal Bilgiler Öğretim Programında (2018: 8) yer alan amaçlar içerisinde; “*Yaşadığı çevre ile dünyanın genel coğrafi özelliklerini tanıyarak insan ile çevre arasındaki etkileşimi açıklamaları ve mekânı algılama becerilerini geliştirmeleri*” ve “*Doğal çevrenin ve kaynakların sınırlılığının farkına varıp çevre duyarlılığı içerisinde doğal kaynakları korumaya çalışmaları ve sürdürülebilir bir çevre anlayışına sahip olmaları*” maddeleri coğrafya ve coğrafi çevre ile ilgili maddeler olup Millî Eğitim Bakanlığı da bu konuya ilgi çekmiştir.

Arat’da (1982: 57) çevreyi, bireyin içinde yaşadığı platform ve bu platformun koşulları veya doğa ve insan etkisiyle şekillendirilen öğelerin hepsi olarak ifade edilmektedir. İncekara ve Tuna’ya (2010: 169) göre ise çevre, sınırları belli bir ortamda yaşamlarını devam ettiren canlı ve cansız varlıkların oluşturduğu ve bu varlıkların etkileşim içinde yaşamlarını idame ettirdikleri bir düzene oturtulmuş yapıyı temsil eder.

İnsanlar, hayvanlar ve bitkilerin çeşitli aktivitelerini sürdürdükleri bu yaşam bölgelerine, çevre denir. Coğrafi kapsamda çevreyi tanımlayacak olursak: Tüm canlılar,

coğrafi biyosferin belli yerlerinde yaşarlar. Bu yaşama mıntakaları; bir orman bölgesi, sanayi bölgesi, kırsal ya da kentsel bölgeler, akarsu ağzı, deniz yeri, karasal bölgesi vb. çevre türleri olabilir. Yaşayış, çoğalma ve hayatın sürekliliği açısından çevre ve canlılar arasında bir etkileşim söz konusudur. Çevre de bu düzenin bir denetleyicisi konumundadır (Doğanay ve Doğanay, 2015:15).

Yani coğrafi çevre insan etkisi dışında kendiliğinden oluşmuş, ama insanlara yaşayabilecekleri her türlü olanakları sunan mekanlardır. Bu mekanlar bir anlamda insanların yaşadığı ortamdır. Her ne kadar coğrafi çevreler insan etkisinden bağımsız olarak oluşsalar da insanlar coğrafyalarındaki çevre ile etkileşime girerek onu etkilemiş ve ondan etkilenmişlerdir. Bu etki alanı bazen bir bahçe kadar dar bir alan olabilirken bazen bir il, bazen bir ülke bazen de dünya kadar geniş alanlara yayılmıştır. coğrafi çevrenin kendiliğinden oluşması demek sadece çevremizdeki cansız varlıklar değildir, canlı varlıkları da içine kapsayan bir olgudur.

Bu coğrafi çevreler dünya üzerindeki konumlarına bağlı olarak mikro ve makro birçok benzersiz özelliği de içinde taşımaktadır. Her coğrafi çevre bulunduğu konumun özelliklerini taşımasının yanında kendine özgü birçok özelliği de bulunmaktadır. İçine aldığı her üyeyi kendine benzetmektedir. Bunun insana uygulama durumuna ise insan-çevre ilişkisi demektedir. İnsanlar da coğrafi çevreleri kendilerine yurt edinmede bu tür özellikleri dikkate alarak oraya yerleşmektedir. Fakat beğendiği bu özellikleri zamanla kendi değiştirip, yok etmesi de insanların bu konuda ki bilinçsizliğinden kaynaklanmaktadır.

İlköğretim kademelerinde öğrencilere verdiğimiz coğrafya eğitimi ile çocuklara; yaşadıkları coğrafi çevrelerine karşı tutum ve davranışlarında, zihinsel beceriler kazandırmada, dünya ile ilgili gerçek bilgilere ulaşmasında önemli kazanımlar sağlamaktadır. Bu bilgi ve becerilerin kazandırılması sürecinde sınıfta bulamayacağımız veya sınıfa getiremeyeceğimiz birçok malzeme ve materyal vardır. Bu bağlamda coğrafi çevreler, öğrencinin konuları daha iyi anlamalarını sağlamak için çok zengin, çeşitli teknik ve donatımlı laboratuvar görevini görmektedir (Ünlü, 2001:32). Bununla birlikte sosyal bilgiler ders anlatımında öğrencilerin konuları daha kolay daha etkin öğrenmesini ve daha çok günlük hayatı ilişkilendirilmesini istiyorsak coğrafi çevreden faydalanmalıyız.

Sosyal bilgiler dersi içerisinde coğrafya eğitimi ile çocuklar yaşadığı yerden başlayarak dünyanın farklı coğrafyalarını, kültürlerini ekonomilerini, toplumlarını ve onların birbirileriyle olan ilişkilerini öğrenmeye başlarlar. Bu, küreselleşen toplum hayatında hayati bir bilgidir. Dünyadaki her bir ülke, diğer ülkelerin ekonomisi ile rekabet edebilmeleri,

empezelerinden kurtulmayı ve yaşadığı coğrafi çevrenin geleceğini kurtarmaları için bunu kullanması gereklidir. Bunun yanında bir yerde yaşayan insanların dünyadaki diğer insanların kültürlerini, yaşamlarını anlayabilmeyi ve paylaşabilmeyi öğrenmesi için coğrafi çevreden faydalanmasını bilmelidir (GFL, 1994: 60-62). Etkili bir sosyal bilgiler eğitiminde çocuklara coğrafi çevrelerini anlatarak onların yaşadığı dünyayı fark etmesine ve anlamasına, dünyadaki toplumda yerini almasında ve diğer coğrafi çevreleri daha iyi tanımalarına yardımcı olur (Kızılcıaoğlu, 2006: 82).

2.1.3.3. İnsan-Çevre İlişkisi

Coğrafyada yeryüzü (coğrafi yeryüzü) olarak bilinen terim; araştırma, tanıma, tanıtmaya ve yorumlama faaliyetlerinin olduğu insanlarında üzerinde da bütün siyasal, sosyal ve ekonomik faaliyetlerini alan yani “biyosfer” diye de tanımlanan ve etkin olan yeryüzüdür. O halde, bu terimi “coğrafi yeryüzü - coğrafi çevre - Biosfer” şeklinde formüle edebiliriz (Doğanay ve Doğanay, 2015: 12).

Bu bağlamda yeryüzünün üzerinde bir insan faaliyetinden bahsetmek mümkündür. Bu faaliyetler sırasında ise insan üzerinde yaşadığı yeryüzünü hem değiştiren hem de o yeryüzünden etkilenip ona ayak uyduran bir yapıdadır. Doğanay ve Doğanay (2015: 15) üzerinde yaşadığımız yeryüzünün yani çevrenin hem bireysel hem de çevresel olarak etkileri olduğunu belirtmiştir. Bireysel anlamda çevre insanların doğasına yani insanların içgüdüleri, huyu ve davranış özellikleri gibi ruhsal yapısına etki edip etmediği sorunu ilk insanlardan beri tartışılmıştır. Buna en iyi örnek olarak ilkçağda Amasyalı Strabo (M.Ö 58-M.S. 21). “Geographica” adlı eserinde kıyı ve ılıman iklim bölgelerinde yaşayan insanların daha uygar ve uysal, dağınık olduğunu; daha dağlık, yüksek ve sert bölgelerde yaşayan insanların ise, uygar olmayan (kent yaşamı ve düzene uymayan) ve sert mizaçlı olduklarını yaptığı araştırmasında belirtmiştir. Bu düşünce o dönem fikir ayrılıklarına sebebiyet verse de günümüzde bu hala geçerliliğini devam ettirmektedir. Tarihi daha iyi araştırdığımızda uygarlık veya teknolojik gelişmeler daha çok kıyı bölgeleri ve alçak iç bölgelerde ulaşarak, dağlık ve yüksek bölge toplumlarına doğru ilerlemiştir. Bu durumun günümüzde de tam olarak tamamlandığı söylenemez. Yeryüzünün birçok bölgesi için bu etkileşim ve yayılma süreci günümüzde de devam etmektedir.

Bu açıdan insanlar bir fiziki çevrede yaşar ve bazı araştırmalar da insan ve içinde yaşadığı çevresiyle ilişkisini geçmişte olduğu gibi günümüzde de ortaya çıkarmaya çalışmaktadır. Kültürel oluşumların neden bir fiziki çevreye ait olduğu veya orada geliştiğini anlamamız için, yaşanan fiziki çevrenin neye benzediğini değil, aynı zamanda orada yaşayan

insanların orayı nasıl algıladıklarını da iyi analiz etmemiz gerekmektedir (Arı, 2010: 27- 42). Yani bir ulusun günümüzdeki geldiği noktayı anlayabilmek için vatandaşlarının üzerinde yaşadığı yerin özellikleri ile birlikte almamız gerekiyor. Burada üzerinde yaşadığı yer yani yakın çevresinden anlatılmak istenen ailesi, dostları, komşularıyla birlikte, oranın coğrafyası, tarihi ve efsaneleriyle, adetleri, gelenekleri, kültürü; evlerin mimari tarzı, yer ve sokak isimleri kısacası hayatın kendisi ve dünyadan bir parçadır, gerçeklerin, bilgi ve kültürün kaynağıdır (Durlu, 1962: 11).

Bu durumun farkında olan İçişleri Bakanlığının 2000 yılında okullara gönderdiği görüş yazısında derslerde ders içi ve ders dışı etkinliklerde öğrencilere yaşadıkları yerin, yakın çevrelerinin öğretilmesi istenmiş bu etkinlikleri de bir veri halinde toplayarak okullardan her ay bir çetele isteyerek yakın çevre öğretimine yönelik faaliyetleri bildirilmesi istenmiştir (bkz. Ek7).

İnsan-çevre etkileşimin yanında okullar ve eğitim de bu etkileşime ön ayak olmaktadır. Ancak bu önderlik bilinçli ve çevreyi geliştirici şekilde olmalıdır. Işık'a (2002: 42) göre öğrenciler, çevreden etkilenmesinin yanında içinde yaşadığımız çevreyi ve okul programlarını geliştirmede aktif bir rol oynar. Her çevrenin kendine özgü nitelikleri vardır ve bu nitelikler çocukların ufkunu açacak verimli imkânlarla sahiptir. Bu anlamda okulda da çevrede var olan kaynak ve fırsatlardan bilinçli bir şekilde faydalanmak çocuğun farklı yönlerden gelişmesini sağlar. Çocuğun içinde yaşadığı çevre, bir anlamda uçsuz bucaksız laboratuvar görevi de görmektedir. Ders içi veya ders dışı yakın çevre etkinlikleri onun bilgisini, fikrini ve dünya görüşünü zenginleştirmekle kalmaz, *okul – çevre ve kazanım – günlük hayat* ilişkilendirmesini daha iyi yapmasına yardım eder. Öğrencilerin okul dışındaki sınıf dışı etkinlik faaliyetleri, çevresinden çok farklı türlerde bilinçli bir şekilde yararlanmasına da olanaklar yaratır. Eğitimcilerin de bu konudaki ortak fikri, okul sadece çocukları okutan bir mekân olmaktan çıkarak o bölgedeki eğitim, sosyal, ekonomik, sağlık, kültür ve eğlence faaliyetlerinin bir merkezi olmalıdır. Küresel çağlarda okullar artık Çocuğun evi ve içinde yaşadığı çevrenin iç içe düzenlenmesini ve işleri yürütmesini gerektirir.

Burada yakın çevre tanımı genel anlamda insanın doğup büyüdüğü yer, içinde yaşadığı çevre olarak kullanılır. Ancak sadece “yer” olgusuna bağlı kalan bu tanımlama, insanın çevresini etki alanına göre küçük veya büyük bir tabiat parçası olarak almıştır. Oysa ki insanın yakın çevresi, coğrafi jeolojik- jeopolitik, tarihi-fikri düşünceler, oraya duyulan bağlılık – bağımlılık, onanın kültürü – yaşam biçimi ve orada var olan kavramlar ile birlikte fiziki alan dışında düşünceleri ile kültür hayatımızın temel taşına teşkil eder. Öğrencide oluşan yakın

çevre sevgisi beraberinde vatan sevgisi, millet duygusunu da getirir (Durlu, 1962:11).

Eğitimde öğrencinin içine yaşadığı yakın çevresinin coğrafyası ve tarihi özelliklerine okullar öğretim programlarında yer alması bile ders öğretmenler bu konulara değinmesi önemlilik arz etmektedir. Öğretmenler ve okul idaresi, koridorlarda ve sınıflarda her öğrencinin rahatlıkla ulaşabileceği bir duvara yaşadığı yerin haritasını buldurmamalıdır; öğrenciler bu haritaları her gün görerek yaşadığı çevrenin görünüşünü, dünyadaki konumunu, coğrafi özelliklerini daha kolay öğrenmiş olurlar. Ayrıca öğrencinin içine yaşadığı yakın çevresinin coğrafyası ve tarihi özelliklerini derslerimizde işlerken örnekleri mümkün olduğu kadar yakından uzağa ilkesine bağlı kalarak öğrencilerin bildikleri coğrafi ve tarihi çevreden yararlanarak bütüne ulaşmak önemlidir (Savard, 1976: 221-222).

Bunların yanı sıra okul da çevreden hem etkilenmekte hem de etkilemektedir. Tükel'e (1962:12) göre okulun yaşadığımız çevre ile ilgili başlıca dört sorumluluğu vardır. Bunlardan birincisi okul, belki de sadece yaşadığı mekânı görececek olan öğrencilere çevrelerini algılamada bir görüş çeşitliliği kazandırmalıdır. İkincisi, okul öğrencilerin içinde yaşadığı çevrenin, topluluğunda yapması gereken karakter geliştirmede etkin bir rol oynamaktadır. Ancak bunun içinde okul- çevre-topluluk iş birliği gerekmektedir. Üçüncüsü, çevrede bulunan kaynaklardan bilinçli bir şekilde faydalanmadır. Son maddede ise okulun içince yaşadığı çevreyi hem toplumsal hem de doğal çevre olarak etkileme, düzenleme ve geliştirme yetisi olduğunun fark ederek ona göre davranmasıdır. Bu bağlamda okul, çevresinin problemlerini tanıyan ve çevreyi düzenleyip geliştirecek öğrencileri yetiştirerek onlara kılavuzluk etmelidir. Bunun için gerekli olan ise öğretmenler görev yaptığı okulun çevresini iyi tanımalı, derslerinde çevre kaynaklarından yararlanmaya zaman ayırmalıdır. Işık'a (2002: 43) göre ise okul, çevreden üç şekilde yararlanır. Bunlardan birincisi çeşitli çevre faaliyetlerini ve materyallerini incelemek amacıyla yapılan okul gezileridir. İkincisi, çevre halkından yararlanma ve üçüncüsü de çevredeki malzemeden yararlanmadır

2.2. SOSYAL BİLGİLER DİSİPLİNİ OLARAK COĞRAFYA

2.2.1. Sosyal Bilgiler Dersinde Coğrafya Disiplini

Coğrafya, ilköğretim kademelerinde önce hayat bilgisi dersinde daha sonra da sosyal bilgiler ve fen bilimleri dersleri içerisinde yer alan ve bu dersler arasında bağ kuran bir bilimdir. Bu kademelerde yer alan öğretim programlarında ders içeriklerinin bütünlüğü esas alınmış ve coğrafya dersi de bu kapsamda incelenmiştir. İlköğretimdeki kademelerde coğrafya eğitimi hayat bilgisi dersi ile başlamakta ve genel olarak içeriği sosyal bilgiler dersi ile 7.

sınıfın sonuna kadar devam etmektedir. Bu seviyelerde öğrencilere genel coğrafi bilgiler öğretilmekte ve ülkemizin coğrafi özelliklerine ilişkin temel bilgiler kazandırılmaktadır (Kızılcıaoğlu, 2006: 81).

Sosyal bilimler de, dünyada yaşayan insanların doğal ve beşerî unsurlarını ilgilendiren birçok konuyu tümevarımsal metotlarla inceleyen bir bilim dalıdır. Sosyal bilimlerin öğretildiği derslerde öğrenciler başlangıçta doğal ve beşerî unsurları açıklayan kültür, çevre gibi temel kavramlar kazandırılmaya çalışılır. Sosyal bilimler içerisinde yer alan coğrafyada ise öğrenciler, yeni öğretim programlarıyla belirlenen bir alanı inceleyerek buradan bilgi toplamayı ve topladıkları mevcut bilgileri analiz etmeyi öğrenirler. Buradan yola çıkarak genel anlamda sosyal bilimler, özelde anlamda coğrafya öğretimi, öğrencilere başta yaşadığı yakın çevresi olmak üzere, üzerinde yaşadığı yeri ve dünyayı keşfeden bireylerin yetişmesini hedeflemektedir (Şahin, 2003b: 81- 82).

Burada coğrafya öğrenmek hem bireyler hem milletler için çok önemlidir. Bunun için coğrafya öğretimi kişinin çocukluğundan itibaren iyi bir şekilde bireye kazandırılması gerekmektedir. Coğrafyayı öğrenmek, ülkenin her kademesinde görev alacak kişilerin bu konuda bilinçli ve doğru karar verebilmelerine katkıda bulunur. Ancak bunun için gerekli olan temel, akılcı ve çağdaş bir coğrafya eğitimidir. Ülkemizde coğrafya eğitimi vermekteki temel amacımız gelecekte ülkemizin her kademesinde bulunup ülkenin gelişmesine katkıda bulunacak öğrencilerimize çevresini, ülkesini ve dünyayı tanıtmak, yurdumuzun kalkınmasında severek ve isteyerek sorumluluk alan bireyler yetiştirmektir. Diğer yandan ilköğretim kademelerinde verilen coğrafya eğitimi, öğrencilerin yaşadıkları çevreye karşı ilgi ve tutumlarını artırmak, dünya ile ilgili gerçek bilgilere ulaşmak, onlara bazı coğrafi zihinsel pratik beceriler kazandırmaktır (Ünlü, 2001: 31- 32).

Coğrafya ve coğrafya eğitimi denildiğinde akla neler gelir? sorusunu kendimize sorduğumuz da cevabı net olarak verilemeyebilir. Çünkü aslında her şey coğrafyanın bir alanını bir konusunu oluşturmaktadır. Başta üzerinde yaşadığımız dünya olmak üzere buna bağlı olarak ortaya çıkan birçok olay, iklimler, nüfus ve yerleşme gibi insan ve onun oluşturduğu beşerî ortam bu konuya örnek gösterilebilir. Coğrafya eğitiminin sağlam temellere dayandırılması için coğrafyanın hayatımızdaki önemini, hayatımıza olan etkisinin de verilmesi gerekir. Yani sadece coğrafi bilgi değil, o bilginin bize neler kattığı nerelerde fayda sağladığı ile ilgilidir. Kazandırılan bilgi okul dışında işimize yaramıyorsa öğrendiğimiz bilginin geçerliliği yoktur. Bunun içinde kazandırdığımız her bilginin hayatımızdaki çevremizdeki veya dünya üzerindeki karşılığının öğrenilmesi gerekir (Akınoğlu, 2005: 77).

Coğrafya sayesinde yaşadığımız çevrenin doğal özelliklerini; insan, doğal çevre etkileşimini ve bu etkileşim sonucu insanın ortaya koyduğu beşerî ve ekonomik faaliyetleri öğrenilir. Tarihteki savaşlarda ilk hedefler hep stratejik konuma sahip yerler olmuştur. Bu gibi yerleri savunmak veya almak için bölgenin iklim şartlarını, arazinin engebe durumunu, matematik ve göreceli konumunu iyi bilmek gerekmektedir. Napolyon, 24 Haziran 1812’de 420 bin kişilik ordusuyla çıktığı Rusya seferinde başarısız olmuştur. 50 bin kişiyle Fransa’ya geri dönmek zorunda kalmıştır. Bu ağır yenilginin sebebi şiddetli kış şartlarıdır. Alman ordusu da II. Dünya Savaşı sırasında benzer bir olay yaşamıştır. Hitlerin emriyle Sovyet topraklarına giren Alman ordusu, Moskova önlerine geldiğinde kışın ilk kar fırtınası başlamıştır. Alman ordusu, üç hafta içinde Moskova önlerinde soğuk ve hastalıklardan dolayı 155 bin askerini kaybetmiştir. Şiddetli soğuk, silahların ve araçların işlevini kaybetmesine neden olmuştur. Alman birlikleri, ağır hava koşulları nedeniyle artık en büyük düşmanları olan kış soğuşuna yenik düşmüşlerdir (MEB, 2018c: 124).

Coğrafya, yaşadığımız yer ve dünya ile ilişkili olması bakımından, insanların hayatında önemli bir yere sahiptir. Bundan dolayı geçmişten günümüze kadar olan süreçte her ülkemizin eğitim ve öğretim programlarında kendine sürekli önemli bir yer bulmuştur. Sosyal bilgiler öğretim programında öğrencilerimize ülkemizin ekonomik ve sosyal hayatını, tarihî ve kültürel değerlerini, doğal güzelliklerini, turizm potansiyelini ve yaşanabilecek olası doğal afetleri bütüncül bir yaklaşımla aktarabilmek için coğrafyadan yardım alınması gerekir. Buradan hareketle sosyal bilgiler öğretim programında "*İnsanlar, yerler ve çevreler*" ile "*üretim, dağıtım ve tüketim*" başta olmak üzere tüm öğrenme alanlarında coğrafya ile ilgili kazanım ve konularına yer verilmiştir (Karatekin ve Sönmez, 2016: 151).

Bu bağlamda coğrafyanın sosyal bilgiler dersini oluşturan temel disiplinlerden birisi olduğu sosyal olay ve olguların açıklanmasında coğrafya disiplinin bilgisine ihtiyaç duyulduğu unutulmamalıdır (Karatekin ve Sönmez, 2016: 174). Verilen açıklamadan görüldüğü sosyal bilgiler dersi ile coğrafya bilimi arasında yakın bir ilişki vardır. Sosyal bilgiler dersleri içerisinde nüfus ve yerleşme, doğal ve beşerî çevre, doğal afetler, mevsimler, tarım gibi konu ve kavramlar öğrencilere kazandırılmaya çalışılmaktadır. Sosyal bilgiler dersi ile coğrafya biliminin yakın ilişkisi bu konu ve kavramların öğretilmesi sırasında bir kez daha ortaya çıkmaktadır (Yıldırım, 2016: 134).

Günlük hayatımızda fark ederek ya da fark etmeyerek bir şekilde coğrafi olaylarla karşılaşır veya öğrendiğimiz coğrafi bilgileri yaşamımızda kullanırız. Yararlanılan bu bilgiler aracılığı ile de hayatımızda önemli birtakım kararlar vermekte kalabiliriz. Hayatımızda en

başta coğrafi özellikleri yaşayacağımız yerin belirlenmesinde, seçilmesinde kullanılır. Bugün ulaştığımız küresel bilgi seviyesi ile yapılaşmalar, imara açılacak alanlar, bölgenin ve evimizin konumu gibi birçok konuda insanların tercihlerinin temelinde coğrafi bilgimizi kullanılır. Günlük hayatımızda da giyimden tutun arabamızın rengine kadar tüm sosyal faaliyetlerimizin şekillenmesinde coğrafi verilerden faydalanılır (Taşlı, 2016: 227).

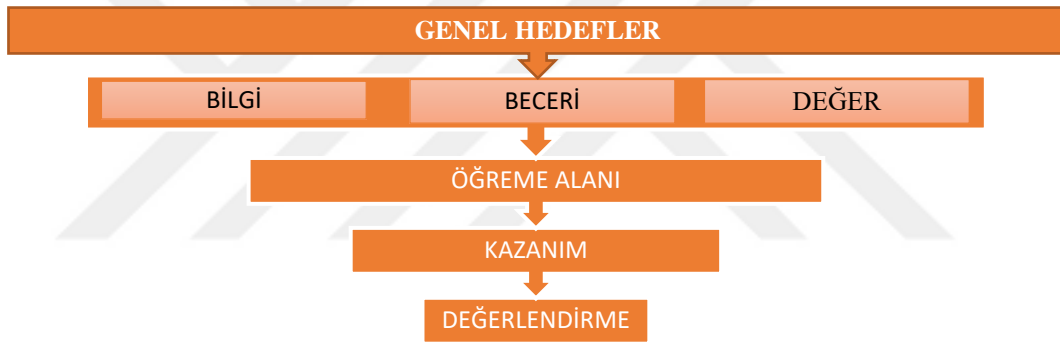
Okullarda öğrencilere öğretilen coğrafya bilgisi ile insan yaşamının daha refah seviyelerine ulaşması, topluma ve çevreye bakış açısını değiştirmesi; coğrafyanın yaşamımızın vazgeçilmez bir parçası olması, coğrafi bilgilerin her zaman her yerde kullanılabilmesi de coğrafyanın sosyal bilgiler dersleri içinde küçümsenmeyecek bir yerde olduğunu kanıtlamaktadır (Efe, 1996: 141).

Bundan dolayı tekrar söylemek gerekir ki sosyal bilgiler içerisinde coğrafya önemli bir yere sahiptir. Coğrafyanın temel araştırma alanlarını incelediğimizde insan faktörü ile çevre arasındaki etkileşimin ön plana çıktığı fark edilmemektedir. Sosyal bilgiler müfredatının da temelinde yer alan *“Türk tarihini ve kültürünü kavramış, temel demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve düzenleyen vatandaşlar yetiştirmek”* tanımını dikkatli bir şekilde incelediğimizde sosyal bilgiler derslerinin hedeflerine ulaşma yolunda coğrafya ve coğrafya öğretiminin ne derece önemli olduğu asla unutulmamalıdır (Yıldırım, 2016: 128).

2.2.2. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Coğrafya

Sosyal bilgilere ait öğretim programı ilk defa 1998 yılında Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından taslak program olarak oluşturulmuştur. Önceki yıllarda uygulanan programlara göre daha da geliştirilmiş, dönemin koşullarına ve ihtiyaçlarına uygun hale getirilmiştir. Günümüzde yaşanan bu gelişmeler ışığında gelecekte de öğretim programlarını geliştirme çalışmalarının bu süreç içinde değişimin sürmesi kaçınılmazdır. Fakat burada önemli olan, programın belirlenen hedefler doğrultusunda, gerektiği gibi uygulanması ve beklenen yararın en üst düzeyde sağlanmasıdır (Sözer, 1998: 19). Öğretim programlarının değişen zamanla birlikte aynı kalması imkânsız olduğu gibi yerine yenilerinin oluşturulması veya eski öğretim programlarının geliştirilmesi de kaçınılmazdır. Bu bağlamda ulusların kendi dönemlerinde en mükemmel ulaşmak amacıyla hazırlanan öğretim programları, zaman içinde gelişmelere ve değişimlere bağlı olarak yaşanan dönemin ihtiyaçlarını karşılayamaz hale gelmektedir (Tay, 2017: 467).

Bu amaçla 2018 yılında yenilenen sosyal bilgiler öğretim programında hem sınıf düzeylerinde sarmal bir yaklaşımla ele alınan farklı konulara, kazanımlara ve açıklamalara hem de bütünsel ve tek seferde kazandırılması amaçlanan öğrenme çıktılarına yer verilmiştir. Bu öğretim programında yer alan kazanım ve açıklamalar da öğrencilerin bilgilerini yetkin, güncel, geçerli ve eğitim öğretim sürecinde hayata ilişki kurulabilecek özelliklere sahiptir. Bu kazanımlar ve sınırlarını belirleyen açıklamaları, sınıflar ve eğitim kademeleri düzeyinde değerler, beceriler ve yetkinlikler perspektifinde bütünlük sağlayan bir bakış açısıyla yalın bir içeriğe işaret etmektedir. Böylelikle üst bilişsel becerilerin kullanımına yönlendiren, anlamlı ve kalıcı öğrenmeyi sağlayan, sağlam ve önceki öğrenmelerle ilişkilendirilmiş, diğer disiplinlerle ve günlük hayatla değerler, beceriler ve yetkinlikler çevresinde bütünleşmiş bir öğretim programları toplamı oluşturulmuştur (MEB, 2018a: 3). Bu bağlamda günümüz koşullarına uygun olarak hazırlanan kazanımlar, değerler, beceriler ve hedefler ile sosyal bilgiler öğretim programı arasındaki bağlantılar şekil 2.3.'te de gösterilmiştir.

Şekil 2.3. Öğretim programı şeması (MEB, 2018b: 9)

Öğretim programının içeriğini incelersek iyi bir öğretim programı hedefler, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme boyutlarından oluşmaktadır. Burada öğretim programında ilk sırayı alan "amaç" (hedef) boyutunda niçin? sorusuna yanıt bulmaya çalışırız. Yani, sosyal bilgiler dersini neden öğretiyoruz? ulaşmak istediğimiz hedef ne? ilköğretim kademelerinde sosyal bilgiler dersinin okutulmasındaki amaç nedir? vb. sorulara cevap bulunması gerekmektedir. "İçerik" boyutunu incelediğimizde ise ne? sorusuna verilen yanıt önemlidir. Bu öğretim programda neler anlatalım? hangi konuları işleyelim ki sosyal bilgiler dersi amaçlarına ulaşabilelim? sorularının cevapları önemlidir. "Öğrenme- öğretim süreci" boyutunu incelediğimizde ise nasıl? sorusuna yanıt ararız. Programın işleyişinde dersleri nasıl anlatmalıyız ki belirlediğimiz hedeflere ulaşabilelim? sorusunu sormak önemlidir. "Ölçme-Değerlendirme" boyutunda da nitelik denetimi yapılmaktadır. Burada hedeflediğimiz kazanımlara ne kadarına veya ne seviyede ulaşıldı? sorusu önemlidir. Yani eğitim ve öğretim

niteliğinin denetlenmesi ve program amaçlarının öğrenciler tarafından öğrenilme düzeylerinin bilinmesi demektir (Sözer, 1998: 17).

2.2.2.1. Amaçlar

Genel olarak ülkemizde verilen eğitim temel amacı, öğrencilerini, yaşadığı topluma ve çevresine karşı faydalı, iyi, sorumlu bireyler yetiştirmektir. Öğrencileri bu temel hedeflere ulaştırmak ve gerekli deneyimleri kazandırmak için, ilköğretim kademelerindeki Öğretim programlarında ilk başta 1., 2. ve 3 sınıfta hayat bilgisi dersi, ardından 4., 5., 6. ve 7. sınıfta da sosyal bilgiler dersleri konulmuştur. İlköğretim kademesinde verdiğimiz sosyal bilgiler derslerinde, öğrencilere yakın ve uzak çevrelerini tanıtp onları bir taraftan sosyalleştirirken, diğer taraftan da yukarıda bahsettiğimiz nitelikleri en iyi şekilde öğrencilere kazandırmaya çalışacaktır (Sözer, 1998: 17).

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda ifade edilen Türk Millî Eğitimi'nin Genel Amaçları ve Temel İlkelerine uygun olarak Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin (MEB, 2018a: 8) ;

- 1. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, millî bilince sahip birer vatandaş olarak yetişmeleri,*
- 2. Atatürk ilke ve inkılaplarının, Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrayıp demokratik, laik, millî ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olmaları,*
- 3. Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilmeleri,*
- 4. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul etmeleri,*
- 5. Yaşadığı çevre ile dünyanın genel coğrafi özelliklerini tanıyarak insan ile çevre arasındaki etkileşimi açıklamaları ve mekân algılama becerilerini geliştirmeleri,*
- 6. Doğal çevrenin ve kaynakların sınırlılığının farkına varıp çevre duyarlılığı içerisinde doğal kaynakları korumaya çalışmaları ve sürdürülebilir bir çevre anlayışına sahip olmaları,*
- 7. Doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma yollarını bilen bireyler olarak eleştirel düşünme becerisine sahip olmaları,*

8. *Ekonominin temel kavramlarını anlayarak kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde millî ekonominin yerini kavramaları,*
9. *Çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli ve saygın olduğuna inanmaları,*
10. *Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirlemeleri, değişim ve sürekliliği algılamaları,*
11. *Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini bilinçli kullanmaları,*
12. *Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlaki gözetmeleri,*
13. *Toplumsal ilişkileri düzenlemek ve karşılaştığı sorunları çözmek için temel iletişim becerileri ile sosyal bilimlerin temel kavram ve yöntemlerini kullanabilmeleri,*
14. *Katılımın önemine inanmaları, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için görüşler belirtmeleri,*
15. *İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, laiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçlerini ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenlemeleri,*
16. *Millî, manevi değerleri ile evrensel değerleri benimseyerek erdemli insan olmanın önemini ve yollarını bilmeleri,*
17. *Ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık göstermeleri,*
18. *Özgür birer birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varması amaçlanmaktadır.*

Yukarıda açıklandığı gibi sosyal bilgiler dersi amaçlarından 5. sırada yer alan “Yaşadığı çevre ile dünyanın genel coğrafi özelliklerini tanıyarak insan ile çevre arasındaki etkileşimi açıklamaları ve mekânı algılama becerilerini geliştirmeleri” maddesi ile 6. sırada yer alan “Doğal çevrenin ve kaynakların sınırlılığının farkına varıp çevre duyarlılığı içerisinde doğal kaynakları korumaya çalışmaları ve sürdürülebilir bir çevre anlayışına sahip olmaları” maddesi coğrafya disiplini ile doğrudan ilişkidir. Burada sosyal bilgiler dersi içerisinde coğrafi olarak öğrencilere yaşadığı yerden başlayarak daha önce karşılaşmadığı birçok farklı yerlerin bilgileri kazandırılması amaçlanmaktadır. Bu açıdan Coğrafya disiplini sosyal bilgiler dersinde başta yer alan amaçlar bölümünde yerini aldığını belirtebiliriz.

2.2.2.2. Beceriler

Yaşadığımız yüzyılda dünyada oluşan ekonomilerin hızla değişen ve gelişen taleplerini karşılayabilmek için bireylere kazandırmayı amaçladığımız beceriler ve yeterlilikler üzerinde yeniden düşünmek gerekmektedir. Özellikle son yıllarda tüm dünyada eğitim alanında üzerinde araştırmalar yapılan ve giderek popülerliği artan alanlardan birisi de küresel beceriler ve bu becerilerin eğitim yoluyla bireylere kazandırılmasıdır (Otuz, Kayabaşı ve Ekici, 2017: 945). Burada sıkça karşılaştığımız “*Beceri*” kavramı ise TDK (2018) tarafından a. “*elinden iş gelme durumu, ustalık, maharet.*” b. “*kişinin yatkınlık ve öğrenime bağlı olarak bir işi başarma ve bir işlemi amaca uygun olarak sonuçlandırma yeteneği, maharet.*” c. “*vücudun spor yapılması, güç alıştırmalara yatkın olması durumu.*” olarak tanımlanmıştır.

Küreselleşen dünyada öğrencilere yerel ve küresel bir vatandaş olarak yetiştirmede ihtiyaç duyduğu temel becerilerin kazandırılması açısından eğitim kurumlarımıza önemli görevler düşmektedir. Çünkü, okullarımızda da uygulamaya çalıştığımız çağdaş eğitim anlayışı ile bireylere üst düzey düşünmeye yönelik becerilerin öğretim basamakları yoluyla kazandırılmasını öngörmektedir (Çelikkaya, 2011: 970). Burada becerilerin gelişmesi için verilen bilgilerin nitelikleri önemlidir. Bir beceri için birden çok bilginin analizi, sentezi ve günlük hayatta kullanılmasını gerektirir. Bunlara en iyi örnekler; tablo ve grafik oluşturma, veri toplama ve verileri sınıflama, gözlem yapma; harita okuma, haritayı etkin kullanma, çevreyi ve mekânı algılama vb. durumlar verilebilir Bir becerinin başarıyla yapılabilmesi, birden fazla bilginin aynı anda kullanılmasını gerektirir (Tan ve Temiz: 2003: 98-100). Bu beceriler ilköğretim kademelerinde öğrencilere kazandırılması temel düzeyde sosyal bilgiler dersinde verilmektedir. Bu becerilerde sosyal bilgiler öğretim programında kendine daima en önemli yeri kapmıştır.

2015 öğretim programında sosyal bilgiler öğretime özgü beceriler olarak “*gözlem*,” “*zaman ve kronolojiyi algılama*”, “*sosyal katılım*”, “*mekânı algılama*” ve “*değişim ve sürekliliği algılama*” becerileri belirtilse de 2018 öğretim programında böyle bir ayrıma gidilmemiştir. Öğretim programında yer alan becerilerin coğrafya ile ilişkilendirilmesinde ise Lise Coğrafya Dersi Öğretim Programında (MEB, 2018d: 12) yer alan beceriler dikkate alınmıştır. Burada yer alan beceriler ise “*Coğrafi Gözlem*”, “*Arazide Çalışma*”, “*Coğrafi Sorgulama*”, “*Zamanı Algılama*”, “*Değişim ve Sürekliliği Algılama*”, “*Harita Becerileri*”, “*Tablo, Grafik ve Diyagram Hazırlama ve Yorumlama*” ve “*Kanıt Kullanma*” olarak yer almaktadır.

Tablo 2.1. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Beceriler (MEB, 2018a: 9)

Öğretim Programında Yer Alan Genel Beceriler	
1. Araştırma	15. Konum analizi*
2. Çevre okuryazarlığı*	16. Medya okuryazarlığı
3. Dijital okuryazarlık	17. Öz denetim
4. Eleştirel düşünme	18. Politik okuryazarlık
5. Empati	19. Problem çözme
6. Finansal okuryazarlık	20. Tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama*
7. Girişimcilik	21. Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma
8. Harita okuryazarlığı*	22. Yenilikçi düşünme
9. Hukuk okuryazarlığı	23. Gözlem*
10. İletişim	24. Zaman ve Kronolojiyi algılama*
11. İş birliği	25. Sosyal Katılım
12. Kalıp yargı ve önyargıyı fark etme	26. Mekânı algılama*
13. Kanıt kullanma*	27. Değişim ve sürekliliği algılama*
14. Karar verme	

*Coğrafya temel disiplini ile ilişkili beceriler

Yukarıda Tablo 2.1.'i incelediğimizde ise sosyal bilgiler öğretim programında 27 adet beceri bulunmaktadır. Beceriler içerisinde yer alan “çevre okuryazarlığı”, “harita okuryazarlığı”, “konum analizi”, “gözlem”, “tablo, grafik, diyagram çizme ve yorumlama”, “zaman ve kronolojiyi algılama”, “değişim ve sürekliliği algılama” ve “mekânı algılama” becerileri ise doğrudan coğrafya alanı ile ilişkilidir. İlişki kurmada coğrafya öğretim programında yer alan becerilerden faydalanılmıştır. Ancak diğer becerilerde yer yer coğrafya konuların öğretimi içinde kullanılabilir. Bu beceriler sosyal bilgiler öğrenme programında öğrenme alanları, üniteler ve konuların niteliklerine göre ayrılmış ve her beceri konu ile ilişki özellikleri bağlı olarak dağıtılmışlardır.

Tablo 2.2. Becerilerin Öğrenme Alanlarına Dağılımı ve Kullanımı (MEB, 2018a:14-24)

Sınıflar	4	5	6	7
Birey ve Toplum	Kanıt kullanma Zaman ve kronolojiyi kullanma Empati	Sosyal katılım	Eleştirel düşünme Zaman ve kronolojiyi algılama*	İletişim Medya okuryazarlığı
Kültür ve Miras	Kanıt kullanma Zaman ve kronolojiyi algılama* Değişim ve sürekliliği algılama*	Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma Araştırma	Zaman ve kronolojiyi algılama*	Kanıt kullanma*
İnsanlar Yerler ve Çevreler	Mekânı algılama* Harita kullanma* Konum analizi* Tablo, grafik, diyagram çizme ve yorumlama*	Harita* okuryazarlığı Çevre* okuryazarlığı Gözlem*	Mekânı algılama* Harita* okuryazarlığı	Kanıt kullanma* Problem çözme* Tablo, grafik, diyagram çizme ve yorumlama
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Değişim ve yenilikçilik	Öz denetim Dijital okuryazarlık	Yenilikçilik Araştırma	Zaman ve kronolojiyi algılama*

Tablo 2.2. (Devam)

Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Öz denetim Karar verme Finansal okuryazarlık	İş birliği Yenilikçilik Girişimcilik Araştırma	Girişimcilik Yenilikçilik Araştırma	Araştırma Değişim ve sürekliliği algılama* Zaman ve kronolojiyi algılama*
Etkin Vatandaşlık	İş birliği Sosyal katılım Karar verme	Araştırma Sosyal katılım	Eleştirel düşünme Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma Politik okuryazarlık	Problem çözme
Küresel bağlantılar	Araştırma Empati	Araştırma yaratıcılık	Araştırma eleştirel düşünme	İş birliği Problem çözme Kalıp yargı Ön yargıyı fark etme

* Coğrafya temel disiplini ile ilişkili beceriler

Yukarıda tablo 2.2.'yi incelediğimizde ise coğrafyaya ilişkin tüm becerilerin sadece “*insanlar - yerler ve çevreler*” öğrenme alanı içerisinde değil tüm öğrenme alanları içinde kullanıldığı görülmektedir. Aynı zamanda bu öğrenme alanında “*problem çözme*” becerilerinin de kullanıldığı görülmektedir. Ancak coğrafi becerilerin sadece *insanlar – yerler ve çevreler* öğrenme alanı içerisinde kazandırılacağı gibi bir kesinlik yoktur. Bu beceriler disiplinler arası birçok öğrenme alanında veya farklı bir derste kazandırılabilir.

2.2.2.3. Değerler

Değer kavramı pedagoji, sosyoloji, psikoloji ve felsefe başta olmak üzere; coğrafya, tarih, din, ekonomi ve matematik gibi birçok bilim alanında kullanılmaktadır. Sosyal bilimler açısından değerleri bu kadar önemli kılan şey ise insan davranışlarını inceliyor ve açıklamaya çalışıyor olmasıdır. Gündelik hayatımızda, sokakta, markette, gazetelerde, televizyonlarda vb. yerlerde yapılan haberlerde, programlarda kesinlikle bir değerden veya değerleri içeren konulardan bahsedilmektedir. Peki değer nedir? sorusunu sorduğumuzda ise değer; bir malın, cismin, kültürün, insanın kısacası her şeyin önemini belirtemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değer karşılığı, kıymeti, işe yarar özellikleri tanımını yapabiliriz. Bir diğer anlamda bireylerin istediği, ihtiyaç duyduğu bir varlığa veya nesne ile ilişkisinde ortaya çıkan durum olarak belirtilebilir (Ulusoy ve Dilmaç, 2016:13).

Ülkemizde değerlerin bireyle bilinçli bir şekilde aktarılmasını sağlamak amacıyla ilk ve orta düzey eğitimlerde verilen derslerde ulusal ve evrensel değerlerin verilmesi amacı ile öğretim programlarında değerler kendine yer bulmuştur. Bu değerlerin en etkili aktarıldığı ders ise sosyal bilgilerdir. Sosyal bilgiler öğretim programında ulusal ve evrensel birçok değer

yer almaktadır. Çelikkaya ve Öztürk Demirbaş'ın (2013: 531) değerler eğitimi ile araştırmasında ülkemizdeki üniversitelerin eğitim fakültelerinde değerler eğitiminin verilmesi ile ilgi herhangi zorunlu bir ders bulunamamıştır. Fakat bazı eğitim fakültelerinde “Değerler Eğitimi” adı altında seçmeli derse yer verilmiştir. Geleceğin nesillerini yetiştirecek öğretmenlerimize değerler eğitimi konusunda yeterli eğitim verilmemesi, değer yargıları ve değerler eğitimi konularında yeterince eğitimsel bilgiye sahip olmamaları sorununu ortaya çıkarabilir. Bu konuda eksik kalmak istemeyen Milli Eğitim camiası ve tüm öğretmenlerimiz okullarda öğretmenlere yönelik olan hizmet öncesi eğitimlerde değerler eğitimi ile ilgili kurslara katılarak gerekli bilgi ve becerilere sahip olurlar ve kazandıkları bu deneyimlerini çeşitli etkinliklerle öğrencilere aktarabilirler.

Tablo 2.3. 2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Değerler (MEB, 2018b:19)

Değerler (2005)	Değerler (2018)
1. Adalet	1. Adil Olma
2. Aile Birliğine Önem Verme	2. Aile Birliğine Önem Verme
3. Bağımsızlık*	3. Bağımsızlık*
4. Barış*	4. Barış*
5. Bilimsellik	5. Bilimsellik
6. Çalışkanlık	6. Çalışkanlık
7. Dayanışma*	7. Dayanışma *
8. Duyarlılık	8. Duyarlılık
9. Dürüstlük	9. Dürüstlük
10. Estetik	10. Estetik
11. Eşitlik**	11. Hoşgörü**
12. Özgürlük*	12. Özgürlük*
13. Saygı	13. Saygı
14. Sevgi	14. Sevgi
15. Sorumluluk**	15. Misafirperverlik**
16. Tasarruf**	16. Sağlıklı Olmaya Önem Verme **
17. Vatanseverlik*	17. Vatanseverlik*
18. Yardımseverlik	18. Yardımseverlik

* Coğrafya ile ilişkili değerler

* Değişen değerler

Yukarıda tablo 2.3.'te 2005 sosyal bilgiler öğretim programında yer alan değerler ile 2018 sosyal bilgiler öğretim programında yer alan değerler verilmiştir. Karşılaştırmada iki öğretim programında da 18 değere yer verilmiştir. 2005 yılı öğretim programında yer alan “eşitlik”, “sorumluluk” ve “tasarruf” değerleri, 2018 sosyal bilgiler Öğretim programında kaldırılarak “hoşgörü”, “misafirperverlik” ve “sağlıklı olmaya önem verme” değerleri eklenmiştir. Sosyal bilgiler öğretim programlarında yer alan bu değerlerden “Bağımsızlık”, “Barış”, “Dayanışma”, “Özgürlük” ve “Vatanseverlik” değeri ise coğrafya temel disiplini ile doğrudan ilişkilendirilememiştir. Öğretim Programında yer alan bu değerler sınıf düzeylerine, öğrenme alanı, ünite ve konu niteliklerine göre dağıtılmışlardır.

Tablo 2.4. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Değerlerin Öğrenme Alanlarına Dağılımı (MEB, 2018a: 14-24)

Sınıflar	4	5	6	7
Birey ve Toplum	Saygı, Sorumluluk	Bilimsellik, Aile birliğine önem verme, Sorumluluk	Dayanışma* Yardıms severlik	Özgürlük* Sorumluluk
Kültür ve Miras	Aile birliğine önem verme, Kültürel mirasa duyarlılık, Vatanseverlik*	Estetik Kültürel mirasa duyarlılık	Kültürel mirasa duyarlılık	Kültürel mirasa duyarlılık Estetik
İnsanlar Yerler ve Çevreler	Doğal çevreye duyarlılık*	Doğal çevreye duyarlılık* Dayanışma	Vatanseverlik Doğal çevreye duyarlılık	Özgürlük*
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Bilimsellik Doğal çevreye duyarlılık*	Dürüstlük Çalışkanlık Bilim etiği	Bilimsellik	Bilimsellik Özgürlük
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Sorumluluk Tasarruf	Sorumluluk	Vatanseverlik* Doğal çevreye duyarlılık* Sorumluluk	Dayanışma* Dürüstlük Çalışkanlık
Etkin Vatandaşlık	Sorumluluk Bağımsızlık*	Özgürlük,* Bağımsızlık*	Eşitlik	Barış
Küresel Bağlantılar	Kültürel mirasa duyarlılık Saygı	Kültürel mirasa duyarlılık	Kültürel mirasa duyarlılık	Barış Saygı

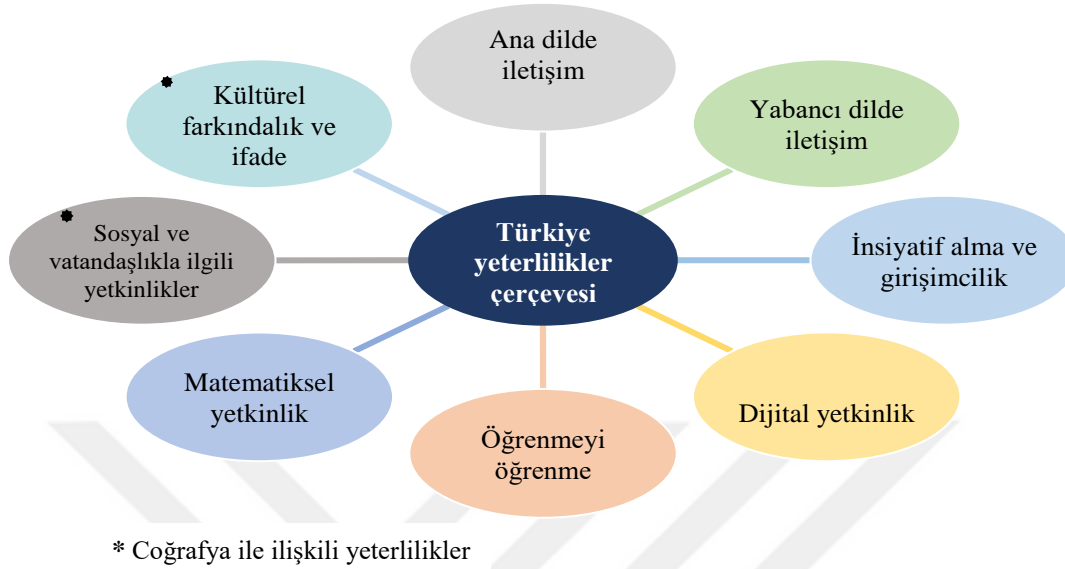
* Coğrafya ile ilişkili değerler

Yukarıda tablo 2.4.’te sosyal bilgiler öğretim programında yer alan değerlerin öğrenme alanlarına dağılımı verilmiştir. Bu dağılımda coğrafya temelli *insanlar- yerler ve çevreler* öğrenme alanında “*doğal çevreye duyarlılık*”, “*vatanseverlik*”, “*özgürlük*” ve “*dayanışma*” değerleri doğrudan verilmesi istenmiştir. “*doğal çevreye duyarlılık*” değeri sosyal bilgiler öğretim programı değerler kısmına yer almamasına rağmen öğrenme alanında doğrudan verilmesi gereken değer olarak açıklanmıştır ve bu durumda da “*doğal çevreye duyarlılık*” değerini coğrafyayla doğrudan ilişkili değer olarak adlandırabiliriz.

2.2.2.4. Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi

Kelime anlamı (TDK, 2018) a) *bir işi yapma gücünü sağlayan özel bilgi, ehliyet, yeterlik* b) *görevini yerine getirme gücü, kıfayet, yeterlik olan “yeterlilik” kavramı yenilenen 2018 Öğretim Programlarıyla ilk kez müfredat programlarında yer almıştır. Bu bağlamda “Öğrencilerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde; kişisel, sosyal, akademik ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları beceri yelpazeleri olan yetkinlikler Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde (TYÇ) belirlenmiştir” (MEB, 2018a: 4-5). Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinin temelini ise Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi (AYÇ) oluşturmaktadır. Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi ülkeler arasındaki iş birliği ve denklik durumunu belirlemek amacıyla oluşturulmuş*

genel bir başlık olup Avrupa ülkelerinin kendi ulusal yeterlilik sistemlerini ve yeterlilik çerçevelerini Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi tarafından belirlenen sekiz yetkinlik seviyesi ile ilişkilendirmeyi hedefleyen genel bir yeterlilik çerçevesidir (MYK, 2018:25).

Şekil 2.4. Türkiye yeterlilikler çerçevesi

Bu anlamda Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi; “Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi ile uyumlu olacak şekilde tasarlanan; ilk, orta ve yükseköğretim dâhil, meslekî, genel ve akademik eğitim ve öğretim programları ve diğer öğrenme yollarıyla kazanılan tüm yeterlilik esaslarını gösteren ulusal yeterlilikler çerçevesini ifade etmektedir”. Oluşumu ise 2010 yılında MEB, YÖK ve MYK temsilcilerinden oluşan grup tarafından Ulusal Yeterlilikler Çerçevesi (UYÇ) Hazırlama Komisyonu kurulmuştur. UYÇ Hazırlama Komisyonu, 2011 yılında bu yeterliliklerin adının “Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi (TYÇ)” olmasını kararlaştırılmıştır (MYK, 2018: 48).

Bu yeterliliklerin bireylere kazandırılması amacı ile de 2018 Öğretim programlarında “*anadilde iletişim*” “*yabancı dilde iletişim*”, “*insiyatif alma ve girişimcilik*”, “*dijital yetkilik*”, “*öğrenmeyi öğrenme*”, “*matematiksel yetkinlik*”, “*sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler*” ve “*kültürel farkındalık ve ifade*” başlıkları altında 8 boyutta yer almıştır. Bu yeterlilikler çerçevesinde yer alan 8 seviyede “*sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler*” ve “*kültürel farkındalık ve ifade*” başlıklarında coğrafya bilimiyle doğrudan bir ilişki kurulmuştur. Bu yeterlilikler seviyeleri altında yer alan bilgi, beceri ve yetkinlikler coğrafya öğretiminin nitelikli ve işlevsel bir hale getirilmesi açısından önemlidir.

2.2.2.5. Öğrenme Alanları

Öğrenme alanı, birbiri ile ilişkili bilgi, beceri ve değerlerin bir bütün olarak görülebildiği, öğrenmeyi organize eden disiplinler arası bir yapıdır. Sosyal bilgiler Dersi Öğretim Programı “Birey ve Toplum”, “Kültür ve Miras”, “İnsanlar, Yerler ve Çevreler”, “Bilim, Teknoloji ve Toplum”, “Üretim, Dağıtım ve Tüketim”, “Etkin Vatandaşlık” ve “Küresel Bağlantılar” başlıkları altında 7 öğrenme alanı çerçevesinde yapılandırılmıştır. Öğretim programının içeriği burada sıralanan öğrenme alanlarına göre düzenlenmiştir. (MEB, 2018a: 11-12). Önceki Öğrenme programlarında her üniteye sınıf düzeyi ve öğrenme alanına uygun bir ünite başlığı verilirken 2018 Öğrenme Programında üniteler sadece sayı ve öğrenme alanının adı ile ifade edilmiş ayrı bir başlıkla adlandırılmamıştır. Burada ünitelere başlık verilme özgürlüğü öğrenme alanı ile ilişkili olması koşuluyla kitap yazarları ve yayınevlerine bırakılmıştır. MEB tarafından yayımlanan kitaplarda da yine ünite başlıklarına rastlanılmamıştır.

Tablo 2.5. Sosyal Bilgiler Öğrenme Alanları ve Temel Disiplinler İlişkilendirilmesi (Öztürk, 2011: 32)

Öğrenme Alanı	Temel Disiplin
Birey ve Toplum	Psikoloji
Kültür ve Miras	Tarih-Antropoloji-Coğrafya
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Coğrafya
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Disiplinlerarası
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Ekonomi-Coğrafya
Etkin Vatandaşlık	
(Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler*) (Güç Yönetim ve Toplum*)	Disiplinlerarası
Küresel Bağlantılar	Disiplinlerarası

Yukarıda tablo 2.5.’te Öztürk’e (2011: 32) göre sosyal bilgiler dersi öğrenme alanlarının sosyal bilimlerde yer alan temel disiplinler ile ilişkilendirilmesi gösterilmektedir. Sosyal bilgiler dersi disiplinler arası bir yaklaşımı benimsemesine rağmen her öğrenme alanı farklı bir disiplin ile ilişkilendirilmiştir. Fakat “bilim, teknoloji toplum”, “etkin vatandaşlık” ve “küresel bağlantılar” öğrenme alanları disiplinlerarası bir yaklaşımı benimsemektedir. “Kültür ve Miras”, “İnsanlar, yerler ve çevreler” ve “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanı ise doğrudan coğrafya disiplini ile bağlantılıdır.

Bu küresel çağda teknolojik gelişmeler ve bilgi birikimiyle insanlar artık sadece yaşadığı yerle değil tüm dünya ile iletişim ve etkileşim hâlinindedir. Bu etkileşimin temel faktörleri ise doğanın kendisi ile doğayı etkileyen, değiştiren ve doğanın yanında kendini de etkileyip değiştiren insan faktörüdür. İnsan faktörü burada kendini, bulunduğu yeri ve

çevresini hem değiştiren hem dzenleyen hem de geliştiren bir rol almış insan, yer ve çevre etkileşimi oluşturmuştur. Bu oluşum da coğrafi faktör olarak sosyal bilgiler dersinde “*insanlar yerler ve çevreler*” öğrenme alanlı olarak karşımıza çıkmaktadır (MEB, 2006: 63). Bir sosyal bilgiler dersi öğretmenin de “*insanlar, yerler ve çevreler*” öğrenme alanı ile ilgili yeterli düzeyde bilgi birikimine ve deneyime sahip olmasının yanında bu öğrenme alanını öğrenci niteliklerine uygun bir şekilde dzenleyecek ve aktarabilecek yeterliğe de ihtiyaçı vardır. Ayrıca bu öğrenme alanı sosyal bilgiler öğretim programında doğrudan veya dolaylı olarak coğrafya ile bağlantıları kurulabilen bilgilerden oluşturulmuş konular şeklinde öğrencilere öğretilmektedir (Öztürk, 2011: 35).

Tablo 2.6. Sosyal Bilgiler Öğrenme Alanları Dağılım Oranları (MEB, 2018a:12)

Sınıflar	4. Sınıf			5. Sınıf			6. Sınıf			7. Sınıf		
	Kazanım	Süre Oranı (%)	Ders Saati	Kazanım	Süre Oranı (%)	Ders Saati	Kazanım	Süre Oranı (%)	Ders Saati	Kazanım	Süre Oranı (%)	Ders Saati
Birey ve Toplum	5	11,1	12	4	13	14	5	11,1	12	4	11,1	12
Kültür ve Miras	4	13	14	5	16,6	18	6	20,4	22	5	27,8	30
İnsanlar Yerler ve Çevreler	6	18,5	20	5	16,6	18	4	13	14	4	13,9	15
Bilim, Teknoloji ve Toplum	5	14,8	16	5	13	14	4	11,1	12	4	11,1	12
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	5	16,6	18	6	16,6	18	6	16,6	18	6	13,9	15
Etkin Vatandaşlık	4	13	14	4	11,1	12	6	14,8	16	5	11,1	12
Küresel Bağlantılar	4	13	14	5	13	14	4	13	14	4	11,1	12
Toplam	33	100	108	34	100	108	35	100	108	32	100	108

Yukarıda tablo 2.6.’da sosyal bilgiler öğrenme alanlarının sosyal bilgiler dersi kazanımları ve ders saatine dağılım oranları verilmiştir. “*İnsanlar yerler ve çevreler*” öğrenme alanı coğrafya disiplini ile ilgili olmasından dolayı insanlar yerler ve çevreler öğrenme alanını incelediğimizde 4. sınıfta % 18 oransal olarak diğer öğrenme alanları içerisinde en fazla dağılım oranına sahip öğrenme alanı olduğunu görölmektedir. İnsanlar yerler ve çevreler öğrenme alanı diğer öğrenme alanları içerisinde 5. sınıfta %16,6 oranında, 6. sınıfta %13 oranında ve 7. sınıfta % 13,9 oranında dağılıma sahiptir.

Tablo 2.7. Sosyal Bilgiler 4. Sınıf Öğrenme Alanı- Ünite- Konu Dağılımı

Öğrenme Alanı	Ünite	Konu
Birey ve Toplum	Birey ve Toplum	Herkesin Bir Kimliği Var. Herkesin Bir Öyküsü Var Nelerden Hoşlanıyorum? Neleri Yapabilirim? Onun Yerinde Olsaydım... Farkındayım, Farklılıklara Saygılıyım.
Kültür ve Miras	Kültür ve Miras	Ailemin Tarihi. Millî Kültür Öğelerimiz* Geçmişten Bugüne Çocuk Oyunları Bir Kahramanlık Destanı: Millî Mücadele
İnsanlar Yerler ve Çevreler*	İnsanlar Yerler ve Çevreler*	Yönlerimiz* Yer Tarifi Yapalım* Çevremizde Neler Var? * Çevremizde Neler Var? * Hava Durumu* Yaşadığım Yer* Doğal Afetlere Hazır Olalım. *
Bilim Teknoloji ve Toplum	Bilim Teknoloji ve Toplum	Teknolojik Ürünler Geçmişten Bugüne Teknoloji Zaman İçinde Teknoloji. İcat Çıkaralım Zarar Vermeden Kullanalım
Üretim Tüketim ve Dağıtım	Üretim Tüketim ve Dağıtım	İsteklerimiz, İhtiyaçlarımız Ailemde ve Çevremde Ekonomik Faaliyetler* Bilinçli Tüketici Olalım* Belgemizi Alalım Ayağımızı Yorganımıza Göre Uzatalım. * Tüketime evet, İsrafa Hayır...*
Etkin Vatandaşlık	Etkin Vatandaşlık	Ben Çocuğum, Haklarımla Varım Sorumluluk Üstleniyorum Eğitsel ve Sosyal Etkinliklere Katılıyorum Özgürlük ve Bağımsızlık.
Küresel Bağlantılar	Küresel Bağlantılar	Ülkeleri Tanıyalım* Komşularımız* Türk Cumhuriyetleri. * Farklı Kültürler* Dünya Farklılıklarıyla Güzel

*Coğrafya ile ilişkili konular

Yukarıda tablo 2.7.'de sosyal bilgiler 4. sınıfta yer alan öğrenme alanları, üniteleri ve konu dağılımları verilmiştir. Öğretim programında öğrenme alanları ve üniteler aynı adla adlandırılmaktadır. İnsanlar, yerler ve çevre öğrenme alanı içerisinde yer alan “yönlerimiz”, “yer tarifi yapalım”, “çevremizde neler var?”, “çevremizde neler var?”, “hava durumu”, “yaşadığım yer” ve “doğal afetlere hazır olalım.” konuları coğrafya disiplini ile doğrudan ilişkilidir. Bu konular dışında kalan kültür miras öğrenme alanı içerisinde “millî kültürümüz”, üretim dağıtım ve tüketim öğrenme alanı içerisinde “ailemde ve çevremde ekonomik faaliyetler”, “Bilinçli tüketici olalım”, “Ayağımızı Yorganımıza Göre Uzatalım” ve “Tüketime evet, İsrafa Hayır...” konuları, Kültürel Miras öğrenme alanı içerisindeki “Ülkeleri

Tanyalım”, “*Komşularımız*”, “*Türk Cumhuriyetleri*” ve “*Farklı Kültürler*” coğrafya disiplini ile ilişkilendirilebilir.

Tablo 2.8. Sosyal Bilgiler 5. Sınıf Öğrenme Alanı - Ünite - Konu Dağılımları

Öğrenme Alanı	Ünite	Konu
Birey ve Toplum	Birey ve Toplum	Sosyal Bilgiler Dersinden Öğrendiklerimiz Yeni Okulum Hak ve Sorumluluklarımız. Çocuk Hakları
Kültür ve Miras	Kültür ve Miras	Uygarlıkları Öğreniyorum Çevremizdeki Güzellikler* Kültürel Zenginliğimiz* Kültürümüzü Tanyalım* Geçmişten Günümüze Kültürümüz*
İnsanlar Yerler ve Çevreler	İnsanlar Yerler ve Çevreler	Yeryüzü Şekiller* İklimin İnsan Faaliyetlerine Etkisi* Nüfus ve Yerleşme* Afetler ve Çevre Sorunları* Doğal Afetlerin Yaşamımıza Etkisi*
Bilim Teknoloji ve Toplum	Bilim Teknoloji ve Toplum	Teknoloji ve Toplum Doğru ve Güvenilir Bilgi Sanal Ortamda Güvenlik Bilim İnsanlarının Ortak Özellikleri Bilimsel Etik
Üretim Tüketim ve Dağıtım	Üretim Tüketim ve Dağıtım	Çevremizdeki Ekonomik Faaliyetler* Ekonomik Faaliyetler Meslekleri Etkiler* Ekonomi ve Sosyal Hayat* Üretim, Dağıtım ve Tüketim Ağı* Yeni Fikirler Geliştirelim Bilinçli Tüketici
Etkin Vatandaşlık	Etkin Vatandaşlık	Halka Hizmet Veren Kurumlar Yaşadığım Yerin Yönetimi Temel Haklarımızı Öğrenelim Bayrağımız ve İstiklâl Marşı
Küresel Bağlantılar	Küresel Bağlantılar	Yaşadığım Yerin Ülke Ekonomisine Katkısı* Ekonomik İlişkilerde Teknoloji Turizm ve Uluslararası İlişkiler. * Ortak Mirasımız

*Coğrafya ile ilişkili konular

Yukarıda tablo 2.8.’de sosyal bilgiler 5. sınıfta yer alan öğrenme alanları, üniteleri ve konu dağılımları verilmiştir. Öğretim programında öğrenme alanları ve üniteler aynı adla adlandırılmaktadır. İnsanlar, yerler ve çevre öğrenme alanı içerisinde yer alan “*yeryüzü şekilleri*”, “*iklimin insan faaliyetlerine etkisi*”, “*nüfus ve yerleşme*”, “*afetler ve çevre sorunları*” ve “*doğal afetlerin yaşamımıza etkisi*” konuları coğrafya disiplini ile doğrudan ilişkilidir. Bu konular dışında kalan Kültür ve Miras öğrenme alanı içerisinde “*çevremizdeki güzellikler*”, “*kültürel zenginliğimiz*”, “*kültürümüzü tanyalım*” ve “*geçmişten günümüze kültürümüz*”, Üretim-Tüketim-Dağıtım öğrenme alanı içerisinde “*çevremizdeki ekonomik faaliyetler*”, “*ekonomik faaliyetler meslekleri etkiler*”, “*ekonomi ve sosyal hayat*” ve “*üretim,*

dağıtım ve tüketim ağı” konuları ve Küresel Bağlantılar öğrenme alanı içerisinde “yaşadığım yerin ülke ekonomisine katkısı” ve “turizm ve uluslararası ilişkiler” konusu coğrafya disiplini ile ilişkilendirilebilir.

Tablo 2.9. Sosyal Bilgiler 6. Sınıf Öğrenme Alanı- Ünite - Konu Dağılımları

Öğrenme Alanı	Ünite	Konu
Birey ve Toplum	Birey ve Toplum	Değişen Rollerim Kültürümüzle Yaşıyor ve Gelişiyoruz Ön Yargılarımı Kırıyorum Birlikte Daha Güçlüyüz Sorunlarımızın Çözümünü Biliyorum
Kültür ve Miras	Kültür ve Miras	Destan ve Yazıtlarda Türkler İslamiyet’in Doğuşu Ve Değişimi İslamiyet Ve Türkler Yeni Yurt Anadolu Medeniyete Yön Veren Yollar
İnsanlar Yerler ve Çevreler	İnsanlar Yerler ve Çevreler	Dünyanın Neresindeyim* Ülkemin Güzellikleri Haritada* Ülkemizin Zenginlikleri Haritada* Çevremizde Kimler Yaşıyor*
Bilim Teknoloji ve Toplum	Bilim Teknoloji ve Toplum	Sosyal Bilimler ve Toplum Hayalimdeki Gelecek Araştırma Yapıyorum Emek Bir Hazinedir
Üretim Tüketim ve Dağıtım	Üretim Tüketim ve Dağıtım	Kaynaklarımızı Kazanca Dönüştürüyor* Dünyamıza Sahip Çıkalım* Bir Projem Var Vergilerimizle Aydınlik Yarınları Nitelikli İnsan, Güçlü Türkiye Mesleğimi Seçiyorum
Etkin Vatandaşlık	Etkin Vatandaşlık	Nasıl Bir Yönetim? Üç Kuvvet Yöneticilerimiz ve biz Hayatın İçinde Demokrasi Haklarımızın Bilincindeyim Kadın ve Toplum
Küresel Bağlantılar	Küresel Bağlantılar	Komşularımız ve Kardeşlerimiz* Ticari İlişkilerimiz Lider Türkiye Kültürümüze Sahip Çıkalım*

*Coğrafya ile ilişkili konular

Yukarıda tablo 2.9.’de sosyal bilgiler 6. sınıfta yer alan öğrenme alanları, üniteleri ve konu dağılımları verilmiştir. Öğretim programında öğrenme alanları ve üniteler aynı adla adlandırılmaktadır. İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanı içerişimde yer alan “dünyanın neresindeyim”, “ülkemin güzellikleri haritada”, “ülkemizin zenginlikleri haritada” ve “çevremizde kimler yaşıyor” konuları coğrafya disiplini ile doğrudan ilişkilidir. Bu konular dışında kalan Üretim-Tüketim-Dağıtım öğrenme alanı içerisinde “kaynaklarımız kazanca dönüştürüyor” ve “dünyamıza sahip çıkalım” konusu ve Küresel Bağlantılar öğrenme alanı

içerisinde “*kültürümüze sahip çıkalım*” ve “*komşularımız ve kardeşlerimiz*” konusu coğrafya disiplini ile ilişkilendirilebilir.

Tablo 2.10. Sosyal Bilgiler 7. Sınıf Öğrenme Alanı- Ünite - Konu Dağılımları

Öğrenme Alanı	Ünite	Konu
Birey ve Toplum	Birey ve Toplum	İnsandan İnsana Giden Yol İletişimin Gücü Hızlı İletişim Güçlü Toplum İletişim Özgürlüğü
Kültür ve Miras	Kültür ve Miras	Beylikten Cihan Devletine İnsanı Yaşat Ki Devlet Yaşasın Avrupa’da Uyanış Değişen Dünyada Değişen Osmanlı Osmanlı’dan Kalan Mirasımız
İnsanlar Yerler ve Çevreler	İnsanlar Yerler ve Çevreler	Nereye Yerleşelim* Tablo ve Grafiklerle Ülkemiz* Doğduğun Yer Mi, Doyduğun Yer Mi? * Yerleşme ve Seyahat Özgürlüğüm Var*
Bilim Teknoloji ve Toplum	Bilim Teknoloji ve Toplum	Kil Tabletlerden Akıllı Tabletlere Bilimin Öncüleri Her Yenilik Geleceğimize Bir Katkıdır Özgür Düşüncenin Bilime Katkısı
Üretim Tüketim ve Dağıtım	Üretim Tüketim ve Dağıtım	Topraktan Üretir, Toprağı Yönetiriz* Üretim Teknolojisi Hayatımızı Etkiliyor Vakıf Demek, Medeniyet Demek İşinin Ehli İnsan Yetiştirmek Geleceğin Senin Ellerinde Dijital Teknoloji Çağındayız
Etkin Vatandaşlık	Etkin Vatandaşlık	Demokrasi Serüveni Atatürk’ten Milletimize Armağan Cumhuriyetimi Seviyorum Hakimiyet Milletindir!
Küresel Bağlantılar	Küresel Bağlantılar	Türkiye’de ve Dünyada Barış Ekonomiye Yön Veren Kuruluşlar* İnsanları Nasıl Tanıyoruz? Küresel Sorunlara Çözüm Üretiyorum*

*Coğrafya ile ilişkili konular

Yukarıda tablo 2.10.’da sosyal bilgiler 7. sınıfta yer alan Öğrenme Alanları, Üniteleri ve Konu dağılımları verilmiştir. Öğretim programında öğrenme alanları ve üniteler aynı adla adlandırılmaktadır. İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanı içerişimde yer alan “*nereye yerleşelim*”, “*tablo ve grafiklerle ülkemiz*”, “*doğduğun yer mi, doyduğun yer mi?*” ve “*yerleşme ve seyahat özgürlüğüm var*” konuları coğrafya disiplini ile doğrudan ilişkilidir. Bu konular dışında kalan Üretim-Tüketim-Dağıtım öğrenme alanı içerisinde “*topraktan üretir, toprağı yönetiriz*” konusu ve Küresel Bağlantılar öğrenme alanı içerisinde “*ekonomiye yön veren kuruluşlar*” ve “*küresel sorunlara çözüm üretiyorum*” konusu coğrafya disiplini ile ilişkilendirilebilir.

2.2.2.6. Kazanımlar

Başta Sosyal Bilgiler Öğretim Programı olmak üzere uygulanmakta olan tüm öğretim programlarının en temelinde kazanımlar yer almaktadır. Kazanımlar toplumun, eğitimin hedefleri ile kişinin yaşamını daha nitelikli devam ettirebilmesi için planlı ve düzenli bir şekilde oluşturulan ve bireylerde görmek istenilen bilgi, beceri, değer ve tutumların tümüdür. Öğretim programlarında yer alan öğeler incelendiğinde ise kazanımların bir araya gelerek üniteleri, ünitelerin birleşerek öğrenme alanlarını oluşturduğu görülmektedir (Öztürk, 2011:31). Etkili bir sosyal bilgiler eğitimi için ise öğrencilere verilmek istenen kazanımların etkili bir öğrenme-öğretme süreci kazandırılacağı unutulmamalıdır. Bunun yanı sıra, öğrenme-öğretme etkinlikleri sonunda öğrencilerin kazanımlara ulaşma düzeylerinin belirlenmesi ve bunların ulaşılma düzeylerine göre tekrar gözden geçirilmesi kazanımların tam ve doğru bir şekilde verilmesi açısından önemlidir (Akengin, Bengiç, Çolak ve Taş, 2011: 7).

Sosyal bilgiler Öğretim programında yer alan kazanımlar özelden genele doğru konular, üniteler ve öğrenme alanları ile bağlantılı değildir. Yukarıda incelediğimiz tablo 6’da görüldüğü gibi en fazla kazanım oranına sahip öğrenme alanlarından bir tanesi de “*insanlar, yerler ve çevreler*” öğrenme alanıdır. “*İnsanlar, yerler ve çevreler*” öğrenme alanının coğrafya disiplini ile ilgili olduğunu önceki sayfalarda açıklamıştık. Bu durumda sosyal bilgiler öğretimi içerisinde coğrafya öğretiminin önemli bir yer tuttuğunu söyleyebilir. Bu önemin bir kez daha kanıtlanması için öğretim programının temel taşı olan kazanımlarda coğrafya ile ilgili kazanımların ortaya çıkartılması ve incelenmesi gerekmektedir.

Tablo 2.11. Sosyal Bilgiler 6. Sınıf ve 7. Sınıf Öğretim Programı Coğrafya Disiplini ile İlgili Kazanımlar

6. Sınıf Kazanım	7. Sınıf Kazanım
SB.6.3.1. Konum ile ilgili kavramları kullanarak kıtaların, okyanusların ve ülkemizin coğrafi konumunu tanımlar	SB.7.3.1. Örnek incelemeler yoluyla geçmişten günümüze, yerleşmeyi etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur.
SB.6.3.2. Türkiye’nin temel fiziki coğrafya özelliklerinden yer şekillerini, iklim özelliklerini ve bitki örtüsünü ilgili haritalar üzerinde inceler	SB.7.3.2. Türkiye’de nüfusun dağılışını etkileyen faktörlerden hareketle Türkiye’nin demografik özelliklerini yorumlar
SB.6.3.3. Türkiye’nin temel beşerî coğrafya özelliklerini ilgili haritalar üzerinde gösterir.	SB.7.3.3. Örnek incelemeler yoluyla göçün neden ve sonuçlarını tartışır.
SB.6.3.4. Dünyanın farklı doğal ortamlarındaki insan yaşantılarından yola çıkarak iklim özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur	SB.7.4.1. Bilginin korunması, yaygınlaştırılması ve aktarılmasında değişim ve sürekliliği inceler.
SB.6.5.1. Ülkemizin kaynaklarıyla ekonomik faaliyetlerini ilişkilendirir	SB.7.5.1. Üretimde ve yönetimde toprağın önemini geçmişten ve günümüzden örneklerle açıklar.
SB.6.5.2. Kaynakların bilinçsizce tüketilmesinin canlı yaşamına etkilerini analiz eder.	SB.7.5.2. Üretim teknolojisindeki gelişmelerin sosyal ve ekonomik hayata etkilerini değerlendirir

Tablo 2.11. (Devam)	
SB.6.5.3. Türkiye'nin coğrafi özelliklerini dikkate alarak yatırım ve pazarlama proje önerileri hazırlar	SB.7.5.6. Dijital teknolojilerin üretim, dağıtım ve tüketim alanında meydana getirdiği değişimleri analiz eder
SB.6.7.1. Ülkemizin Türk Cumhuriyetleri ve komşu devletlerle olan kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerini analiz eder	SB.7.6.1. Demokrasinin ortaya çıkışını, gelişim evrelerini ve günümüzde ifade ettiği anlamları açıklar
SB.6.7.2. Ülkemizin diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkilerini analiz eder.	SB.7.7.2. Türkiye'nin ilişkide olduğu ekonomik bölge ve kuruluşları tanıtır.
SB.6.7.3. Ülkemizin sahip olduğu siyasi, askerî, ekonomik ve kültürel özelliklere bağlı olarak uluslararası alanda üstlendiği rolleri analiz eder.	SB.7.7.3. Çeşitli kültürlere yönelik kalıp yargıları sorgular.
SB.6.7.4. Popüler kültürün, kültürümüz üzerindeki etkilerini sorgular.	SB.7.7.4. Arkadaşlarıyla birlikte küresel sorunların çözümüne yönelik fikir önerileri geliştirir.

Yukarıda tablo 2.11.'de görüldüğü gibi sosyal bilgiler öğretim programlarında yer alan coğrafi içerikli kazanımlar yoğunluklu olarak” *insanlar, yerler ve çevreler*” öğrenme alanında yer almaktadır. Ancak coğrafi kazanımların diğer öğrenim alanları içerisinde de kullanıldığı görülmektedir. Bu açıdan coğrafi konulardan diğer disiplin alanları hem yararlandığı hem de kendi bilimine ait bilgileri öğrencilere kazandırırken coğrafyayı kullandığını söyleyebiliriz. Burada unutulmamalıdır ki sosyal bilgiler dersi çocukların coğrafyaya ait ilk bilgi ve kazanımlarını oluşturdukları bir derstir. Çocuklar okulda sistemli bir coğrafya eğitimi almadan önce, yaşadıkları yerde var olan coğrafi bilgileri kullanmaktadır. Bizimde çocuklara bilgi kazandırmada en kısa zamanda, en etkili yöntemi kullanmamız gerektiğini unutmamız gerekmektedir. Coğrafya da ise bu metodu yakından uzağa ilkesine bağlı kalıp coğrafya öğretiminde ilk önce çocukların yaşadıkları alanın coğrafi özelliklerini öğretip çocukları oradan uzak diyarlara doğru yola çıkararak kullanmalıyız. Peki bu yöntemi sosyal bilgiler öğretim programı ne düzeyde kazanımlarında kullanıyor? sorusunu da sormaktan uzak durmamalıyız.

Tablo 2.12. 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Yaşadığımız Çevre Kazanım Tablosu

2005 Öğretim Programı	
4. Sınıf	5. Sınıf
Çeşitli yöntemlerle çevresindeki herhangi bir nesnenin kendisine göre bulunduğu yönü bulur	Çevresindeki ve ülkemizin çeşitli yerlerindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesnelere ve yapıtları tanıtır.
Çevresinde gördüklerini şekil ve şemalarla anlatır.	Ülkemizin çeşitli yerleri ile kendi çevresinin kültürel özelliklerini benzerlikler ve farklılıklar açısından karşılaştırır.
Çizdiği şekil ve şemalarda kullandığı sembolleri açıklayan bir bölüm oluşturur.	Türkiye'nin kabartma haritası üzerinde yaşadığı bölgenin yüzey şekillerini genel olarak tanıtır.
Çevresindeki bir yerin krokisini çizer.	Yaşadığı bölgede görülen iklimin, insan faaliyetlerine etkisini, günlük yaşantısından örnekler vererek açıklar.
Çevresinde meydana gelen hava olaylarını gözlemleyerek bulgularını resimli grafiklere aktarır.	Yaşadığı bölgedeki insanların yoğun olarak yaşadıkları yerlerle coğrafi özellikleri ilişkilendirir.

Tablo 2.12. (Devam)	
Çevresinde gördüğü doğal ve beşerî unsurları ayırt eder.	Yaşadığı bölgedeki insanların doğal ortamı değiştirme ve ondan yararlanma şekillerine kanıtlar gösterir.
Çevresindeki teknolojik ürünleri, kullanım alanlarına göre sınıflandırır.	Yaşadığı bölgede görülen bir afet ile bölgenin coğrafi özelliklerini ilişkilendirir
Yaşadığı yerin yerel yönetim birimlerini tanıtır	Yaşadığı bölgede doğal afetlerin zararlarını artıran insan faaliyetlerini fark eder.
	Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetleri fark eder.
	Yaşadığı yerdeki merkeze bağlı yönetim birimleri ile bu birimlerin temel görevlerini ilişkilendirir.
	Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetler ile coğrafi özellikleri ilişkilendirir.
	Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlere ilişkin meslekleri belirler.
	Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlerin ülke ekonomisindeki yerini değerlendirir.

Yukarıda tablo 2.12.'te 2005 yılında yayımlanarak uygulamaya konulan Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan kazanımlardan yakından uzağa ilkesi kapsamında yaşadığımız çevrenin öğretilmesi ile ilgili kazanımlar yer almaktadır. Öğretim programında yakından uzağa ilkesine dayanarak yakın coğrafi bilgilerin öğretilmesi 4. sınıfta sekiz kez belirtilirken 5. sınıfta onüç kez belirtilmiştir.

Tablo 2.13. 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Yaşadığımız Çevre Kazanım Tablosu

2018 Öğretim Programı	
4. Sınıf	5. Sınıf
SB.4.3.1. Çevresindeki herhangi bir yerin konumu ile ilgili çıkarımlarda bulunur	SB.5.2.2. Çevresindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesnelere ve eserleri tanıtır.
SB.4.3.2. Günlük yaşamında kullandığı mekânların krokisini çizer	SB.5.3.1. Haritalar üzerinde yaşadığı yer ve çevresinin yeryüzü şekillerini genel olarak açıklar
SB.4.3.3. Yaşadığı çevredeki doğal ve beşerî unsurları ayırt eder.	SB.5.3.2. Yaşadığı çevrede görülen iklimin, insan faaliyetlerine etkisini, günlük yaşantısından örnekler vererek açıklar.
SB.4.3.4. Çevresinde meydana gelen hava olaylarını gözlemleyerek bulgularını resimli grafiklere aktarır.	SB.5.3.3. Yaşadığı yer ve çevresindeki doğal özellikler ile beşerî özelliklerin nüfus ve yerleşme üzerindeki etkilerine örnekler verir.
SB.4.3.5. Yaşadığı yer ve çevresindeki yer şekilleri ve nüfus özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.	SB.5.3.4. Yaşadığı çevredeki afetlerin ve çevre sorunlarının oluşum nedenlerini sorgular
SB.4.3.6. Doğal afetlere yönelik gerekli hazırlıkları yapar.	SB.5.3.5. Doğal afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklerle açıklar.
SB.4.4.1. Çevresindeki teknolojik ürünleri, kullanım alanlarına göre sınıflandırır.	SB.5.5.1. Yaşadığı yerin ve çevresinin ekonomik faaliyetlerini analiz eder.
SB.4.5.5. Çevresindeki kaynakları israf etmeden kullanır.	SB.5.5.2. Yaşadığı yer ve çevresindeki ekonomik faaliyetlere bağlı olarak gelişen meslekleri tanıtır
	SB.5.6.2. Yaşadığı yerin yönetim birimlerinin temel görevlerini açıklar.
	SB.5.7.1. Yaşadığı yer ve çevresinin ülkemiz ile diğer ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerdeki rolünü araştırır.

Tablo 2.12. ve tablo 2.13.'te görüldüğü gibi 2005 ve 2018 yıllarında yayımlanarak uygulamaya konulan Sosyal Bilgiler Öğretim Programında 4. ve 5. sınıflarda yaşadığımız çevrenin öğretilmesine ait coğrafi kazanımlara yer vermektedir. Aynı programda 6. ve 7. sınıflarda ise yaşadığımız çevreye ait coğrafi kazanımlar yer almamakta yakından uzağa ilkesi kapsamında daha çok ülkeler ve dünya coğrafyasına odaklanmaktadır. Öğretim programlarını karşılaştırdığımızda 4. Sınıflarlar arasında aynı kazanım sayısında yer alırken 5. Sınıflar arasında ise 2005 Öğretim Programında onüç kazanım yer alırken 2018 öğretim programında on kazanımla yer almaktadır. İki öğretim programı arasında kazanımlar çoğunlukla aynı ifade ile belirtilmemiş 2018 Öğretim programında güncelleştirilerek programa konulmuştur.

2.3. SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE YAŞADIĞIMIZ ÇEVRE ÖĞRETİMİNDE ETKİLİ KULLANILACAK ÖĞRETİM İLKELERİ

Okullarda uyguladığımız eğitim öğretim faaliyetleri ile öğrencileri hayata hazırlamaktadır. Bu hayata hazırlama süreci ise verimli ve sağlıklı bir öğrenme-öğretme süreci ile gerçekleştirilmelidir. Bu verimli ve sağlıklı bir öğrenme-öğretme süreci ise öğretmenin derslerde dikkat etmesi gereken birtakım ilkelerle sağlanır ki, bu durum literatürde öğretim ilkeleri olarak ifade edilmektedir (Turan, 2015: 101). “İlke” kavramı her türlü şüphenin dışında bulunan, kanunlaşmış önemli fikirler olarak adlandırılmaktadır. Bu bağlamda ilkeler öncül fikir olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir etkinliğe başlarken etkinliğin hareket noktasını oluşturur ve etkinlik süresince o etkinliğe kılavuzluk ederek onu yönlendirir. Eğitim öğretim faaliyetlerinde kullandığımız öğretim ilkeleri ise: “öğretimin düzenlenip yürütülmesine ışık tutabilecek nitelikte temel fikirdir” şeklinde tanımlanabilir. Ders sürecince öğretim ilkeleri günlük ders planlarının hazırlanıp uygulamaya konmasından başlayarak derste kullanılan araç gereçlerinin seçimine kadar olan her türlü etkinliklerin temelini oluşturarak konu anlatımına kılavuzluk yapar (Hesapçıoğlu, 1994: 146). Bu ilkeler kaynaklara ve araştırmalara göre sayıları değişmektedir. Burada şekil 4'te öğretim ilkeleri verilmiştir. Yaşadığımız çevre coğrafi bilgisini kazandırmada etkili kullanılabilecekler açıklanacaktır.

Şekil 2.4. Öğretim ilkeleri

Şekil 2.4.'te öğretim ilkeleri ve yaşadığımız çevre öğretiminde etkili kullanılacak öğretim yer almaktadır. Araştırmamızda etkili kullanılabilecek öğretim ilkeleri açıklanacaktır fakat öğretim ilkelerinin bir bütünlük arz etmesi, öğretim süreci içerisinde hepsinin göz önünde bulundurulması gerekliliğinden dolayı diğer öğretim ilkeleri de açıklanmıştır.

2.3.1. Yakından Uzağa İlkesi

Öğrenciler, doğumundan okula geldiği döneme kadar olan süreçte bilgilerini yakın çevresinden edinir. Yani öğrenciler okula başladığında yakın çevresinden edindiği bilgilerle donanıktır. Eğitim öğretim faaliyetleriyle birlikte öğrenciler çevresi dışındaki bilgileri de donanmaya başlayacaklardır. Bundan dolayı öğrencilerin diğer bilgileri daha kolay ve etkin bir şekilde elde etmesi için yeni bilgilerin ve örneklerin verilmesinde hem doğal hem de sosyal olarak çocuğun en yakın çevresinden olan unsurlardan hareket edilmelidir. Bu temel unsurlar, aile, okul, köy, kasaba, ilçe, şehir, bölge, ülke ve dünya sıralaması şeklinde olabilir. Öğretmenler ders esnasında, öğrencilerin yakın çevresinden başlayarak, uzak yerlere doğru bir yol izlemelidir (Turan, 2015: 111). Bu ilke daha çok “yer” ve “zaman” boyutunda iki anlamında kullanılmaktadır. İlke “zaman” boyunda daha çok tarihi konularda kullanılırken “yer-mekân” boyutunda da daha çok coğrafi konuların öğretilmesinde kullanılmaktadır. Çocuklar okullarda coğrafi konulara dair temel bilgilerini hayat bilgisi dersi ile başlayarak sosyal bilgiler dersi ile devam ettirmektedir. Bu bağlamda öğrencilere sosyal bilgiler dersi içinde coğrafi konuların anlatımında ilk önce yaşadıkları çevreden başlayarak öğretilmesi öğrencilerin coğrafyayı daha etkin ve kalıcı bir şekilde öğrenmesini sağlayacaktır. Fakat uygulamada bunun eksikliği görülmüş ve bu araştırmada öğrencilerin yaşadıkları çevreyi ne düzeyde bildikleri üzerinde yoğunlaşmıştır.

Burada yakın çevre çocuğun duygu ve düşünce hayatının kaynağını oluşturmaktadır. Bu ilke öğretimde öğretmenlerin ders sürecinde okulun bulunduğu yerden ve yaşanılan zamandan başlayarak mekân boyutunda uzak çevrelere uzanmasını ve zaman boyutunda geçmiş veya gelecek zamanda geçilmesini belirtmektedir. Aynı zamanda öğrencilerin ilgi ve merakları da yaşadığı çevreden uzak yerler doğru bir yol çizdiği ifade edilmektedir. Çünkü çocuk doğumundan itibaren içinde yaşadığı çevredeki olay ve varlıklarla etkileşim içindedir. Bu nedenle çocuk yakın çevresine olan ilgisi artmakta ve daha iyi anlamaktadır. Diğer ilkelere bilinenden bilinmeyene ilkesinde de öğretime öğrencinin bildiklerinin kaynağı olan yakın çevresinden başlaması gerektiğini belirterek bu tezi desteklemiştir (Köksal ve Atalay, 2016: 9 ve Güneş, Eliüşük ve Saraç, 2016: 54).

Sosyal Bilgiler dersinde bu öğretim ilkesine uygun olarak derste yaşadıkları çevrede var olan Kızılırmak nehrinin Kırıkkale ovasını sulayarak bölgenin toprak verimliliğini arttırdığından yola çıkılarak GAP projesiyle Güneydoğu Anadolu Bölgesinin nasıl etkili olduğu sonucuna ulaşılması bu ilkeye verilebilecek etkili bir örnektir.

2.3.2. Bilinenden Bilinmeyene İlkesi

Okullarımızda eğitim öğretim faaliyetleri ile öğrencilerimize birçok hayati bilgi kazandırmaktayız, fakat burada önemli olan okula gelen öğrencilerin bilgisi boş bir kutu olarak görülmemelidir. Ülkemizde okulla başlama yaşı 6 yaş olsa da bu çocukların hiçbir şey bilmediği anlamına gelmez. Bireyler her gün yeni bilgiler edinmekte ve her bireyin yaşı ve seviyesi ne olursa olsun bir bilgi dağarcığı, bir yaşamışlıkları vardır. İlköğretim çağındaki bireyler bu bilgi düzeyi ve yaşamışlıkları daha çok ailesi ve yakın çevresinden edinmekle beraber yavaş yavaş teknoloji ile birlikte internetten de edinmeye başlamışlardır. Bu amaçla Büyükkaragöz ve Çivi'ye (1999:56) göre okulda öğrenciler yeni bir bilgiyi öğrenme sürecinde daha önce bildikleriyle ilişkilendirirse daha etkin bir öğrenme süreci gerçekleştirir. Bundan dolayı ders sürecince öğretmenler önce öğrencilerin ne bildiklerinden faydalanmalı daha sonra bilinmeyenlere geçilmelidir. Bu öğretim ilkesi eğitim-öğretimde bilinenden bilinmeyene ilkesi olarak adlandırılmaktadır. Bu durumu Güneş, Eliüşük ve Saraç'ta (2016: 54) eğitim öğretim faaliyetleri sırasında konulara öğrencilerin bildiklerinden ve yaşamışlıklarından başlanması gerektiğini belirterek bu süreçte bilinenden bilinmeyene ilkesine "Bir öğretmen derse kendisinin ne bildiğiyle değil öğrencinin ne bildiğiyle başlamalıdır." prensibini getirmiştir.

Bu ilkenin sosyal bilgiler dersimizde kullanımını ise; Kırıkkale ilinde var olan TÜPRAŞ fabrikasından çıkan zararlı gazların hava kirliliği, ozon delinmesi olayından bahsedilerek

kışları Kırıkkale için artık çok karlı geçmediği, hava durumu takibi ile çevre illerde yoğun kar yağışının ilimizde görülmediği bahsedilerek dünyadaki sanayileşme ile birlikte küresel ısınma nedenlerine ve sonuçlarına ulaşılabilir.

Buna dayalı olarak öğretmen, eğitim öğretim faaliyetleri sırasında öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerini dikkate almalı ve yeni öğrenilecek bilgileri öğrencide var olan bilgilerin üzerine kurmalıdır. Böylelikle öğrenciler var olan bilgilerini hem unutmaz hem de yeni öğreneceği bilgilerle eski bilgileri karşılaştırma, analiz, sentez ve yorumlama gücünü geliştirir (Turan, 2015: 111). Sosyal bilgiler dersi coğrafi konularda bu ilke göz önüne alındığında öğrencilerin yaşadığı yerdeki coğrafi kavram ve bilgileri gözlem ve aile sayesinde bildiği fark edilir ve buradan yola çıkarak süreç içerisinde coğrafi bilmediği diğer yerlerdeki kavram ve bilgilere doğru uzanması sağlanabilir. Örneğin; bir göl kenarında yaşayan ve hiç deniz görmemiş öğrencilere denizin ve okyanusların öğretilme süreci; kurak bir iklime sahip Kırıkkale'deki öğrencilerin bilgilerinden yola çıkarak daha kurak olan çölün anlatılması gibi.

2.3.3. Somuttan Soyuta İlkesi

İnsanların duyu organlarıyla algılayabildiği yani gözleme, ölçme ve inceleme olanaklarının olduğu tüm nesnelere somut olarak nitelendirilirken, bir varlığı temsil etmeyen ve varlığı ancak eşyada gerçekleşen durumlarda soyut olarak nitelendirilmektedir. Yani nesnenin elle tutulup gözle görülen durumlarına somut, bunun dışında kalanlara da soyut denir (Köksal, Atalay, 2016: 21). İlköğretim kademelerindeki öğrenciler gözle göremediği ve elle tutamadığı unsurları kısacası soyut kavramları algılamak ve bunları beyninde anlamlandırırken zorlanmaktadır. Bu dönemde öğretmenlerimiz soyut konu ve kavramları ders süresince fazla kullanmaması gerekir. Soyut kavramlar yerine daha çok somut konu ve kavramlar üzerinden gidilmelidir. Eğer ki konular soyutluk üzerinde kurulmuş ise, soyut konu ve kavramlar somutlaştırarak öğrencilerin kavraması çalışmalıdır. Aynı şekilde soyut konuların öğretiminde öğrenci zorlanacağı için somut olay, unsur ve örneklerden yararlanılmalıdır (Turan, 2015: 109).

Sosyal bilgiler dersinde somuttan soyuta ilkesini yaşadığımız çevre ile ilgili bağdaştırma konusunda ise öğrencilere sınıfta yapacağımız sınıf başkanı seçimi veya okulda yapacağımız okul meclisi seçimleri ile öğrencilerde demokrasi, cumhuriyet, oy, katılım gibi soyut konu ve kavramlara ulaşmasını sağlayabiliriz.

Bu anlamda öğretmenlerin soyut konu ve kavramları öğretmede öğrencilerde ki hazırbulunuşluk düzeylerinin dikkate alınması ve konunun öğretilmesinde ilk somut konu ve

kavramlarla başlayarak soyut konu ve kavramlara geçmesi, bunları örneklendirmesi somuttan soyuta ilkesi olarak adlandırılmaktadır. Turan'a (2015: 109) göre öğretmenler, ders faaliyetlerinde ilk başta somut kavramlardan konuya girmeli ve öğrenci seviyesine göre de sonra soyut kavram ve konulara doğru bir yol izlemelidir.

2.3.4. Basitten Karmaşığa İlkesi

Öğretmelerimiz bir konu veya üniteye başlarken öğrencilerin çok fazla zorlanmadan üstesinden gelebileceği bilgi ve becerilerin öğretilmesiyle başlanmalıdır. Eğer ki bu ilkenin aksine konu ve ünitelere zor ve karmaşık taraflarının ön plana çıkartılarak başlaması, onları zorlayacak, üstesinden gelemeyeceği görev ve sorumlulukların verilmesi, öğrencilerde başarısızlık ve aşağılık duygularının oluşmasına sebep olacaktır. Bunun yanında öğrencilerin yaşadığı bu başarısızlık ve aşağılık duygusu bundan sonraki öğrenmelere de olumsuz tutum ve tavır takınmasına neden olacaktır. Bu durum öğretmen ve velilerde "mükemmeliyetçi tutum" olarak görülmekte ve öğrencilerde öğrenilmiş çaresizliğe yol açabilmektedir (Köksal, Atalay, 2016: 19).

Bu ilkeye göre, eğitim -öğretim faaliyetlerinde ilk başta basit konu ve kavramlara yer verilmeli daha sonra zor ve karmaşık konulara geçilmelidir. Herkesin bildiği gibi basit konuların öğretilmesi ve öğrenci tarafından öğrenilmesi zor konulara göre daha kolaydır. Bu açıdan öğretmenin ders faaliyetlerini düzenlerken basitten karmaşığa doğru bir yol izlemesi kolay, verimli ve kalıcı öğrenmeleri de beraberinde getirmektedir (Turan, 2015: 112). Sosyal Bilgilerde Öğretim Programlarında da bu ilke göz önüne alınmış, ilk başta öğrencilerin yakın çevresinden bildiği (*yazların sıcak kışların soğuk olması durumu gibi*) basit çevre durumları yer alırken ileriki seviyelerde doğru öğrenci hazırbulunuşluk düzeyleri de dikkate alınarak sarmal bir yaklaşımla daha karmaşık ve zor konulara (*dünyanın güneş etrafında dönmesi, eğik bir acıka sahip olması gibi durumlara*) yer verilmiştir.

2.3.5. Diğer Öğretim İlkeleri

Hayatilik (Yaşama Yakınlık) İlkesi

Okullarda uyguladığımız eğitim öğretim faaliyetleri yapay bir ortamdan oluşmuş hayattan kopuk, öğrencileri bir kutu gibi kapatıp hayattan soyutlayan bir düzende olmamalı; aksine okullar öğrencileri hayata hazırlayan, hayattaki gerçeklikten uzak olmayan bir yaşantı sunmalıdır. Okullarımızda yapılan her türlü faaliyet öğrencileri hayata hazırladığına göre, sınıflarda yapılan öğretim süreçleri de hayatla iç içe yani doğrudan hayatın kendisi olmalıdır. Öğretmenin derste anlattığı konular verdiği örnekler hayatın içinden seçilmelidir ki bu ilke

eğitim ğretim faaliyetlerinde hayata yakınlık ilkesi olarak tanımlanmaktadır. Bu ilke kuramsal olarak öğrenilen bilgilerin uygulamada kullanılmasıyla ilgilidir. Ders içeriğinin yaşamdan alınması, öğrencilerin okulda öğrendiği bilgileri dış dünyaya açıldığında yararlanmasına yardımcı olacaktır (Köksal, Atalay, 2016: 15). Sosyal bilgiler dersinde coğrafi konu anlatımlarında tarım toplumunda olan okulların bunu dikkate alarak tarımı geliştirecek bireyler yetiştirmesi, fabrika bölgesinde olan okulların o sanayi faaliyetlerine yönelik etkili ve uygulanabilir bilgiler vermesi bu ilkeye örnek gösterilebilir.

Diğer bir anlamda yaşama yakınlık ilkesi, sadece okulun çıkarlarını gören bir okula karşıdır. Tanıyan, yaşayan ve araştıran bir öğrencinin yaşama olan bağını unutan okula karşıdır. Bir başka deyişle, bu ilke aşırı derecede "okula bağlılık" ilkesine karşıdır (Hesapçioğlu, 1994: 151).

İş-Aktivite (Yaparak Yaşayarak ğrenme) İlkesi

Yaparak yaşayarak öğrenme olarak adlandırılan "iş – aktivite ilkesi" ğrencilerin beden ve zihin faaliyetlerini aynı anda kullanmasını gerektiren, bir hedefi olan, planlı ve sürekli arz eden bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır. İnsanoğlu var oluşundan itibaren hayatta ki varlığını sürdürebilmek bir "iş" faaliyetinde bulunmak zorundadır. Öğrencilerin de bu var oluşu sürdürebilmeleri için de okullarda sorumluluk sahibi, verilen göreve bağlı, kendine güvenen ve azimli bir insan olarak yetiştirilmesi gerekir. Gelişmiş ülkelerin endüstriyel bakımdan ileri düzeye olması yönünde yapılan araştırma sonuçlarında eğitimlerini "iş ilkesi" ne oluşturmasından kaynaklandığı belirtilmektedir (Bykarakagz ve ivi 1999: 48). Bu ilke daha çok bir beceriyi öğretme ve geliştirmede uygulansa da tüm derslerde ğrenci hem bedensel hem ruhsal hem de bilişsel faaliyetlerini aktif kullanmalıdır.

Eski okullar ve uyguladıkları eğitim ğretim faaliyetleri öğrencinin pasif bir alıcı olarak grldği okullardı. Öğrenci sadece verilen bilgiyi dinler, alırdı. Günümüzün okulları ve eğitim ğretim faaliyetleri artık bu pasif alıcı konumundaki öğrenciyi istememektedir. Bu okullar öğrencinin derslerde etkin ve aktif bir faaliyet sürdürmesini istemektedir. Peki niçin çocuğun aktivitesi isteniyor? sorusunu sorduğumuzda ise yapılan araştırmalar ve pedagojik deneyler sonucunda, eğitim ğretim faaliyetlerinde öğrencinin pasif, edilgin bir alıcı konumunda iken eğitimin tam anlamıyla amacına ulaşılamadığını göstermektedir. Bu tür öğrenmeler yüzeysel ve kısa süreli öğrenmelerdir, aynı zamanda öğrenciyi derse güdülemede de zorluklar yaşanmaktadır (Hesapçioğlu, 1994: 147). Bu açıdan yaparak yaşayarak ğretim ilkesinde öğrenmenin etkili, kalıcı ve olumlu yönde ilerlemesi için etkinlikler öğrencinin daha fazla duyu organına hitap etmelidir. Öğrenci eğitim ğretim faaliyetlerine bizzat katılarak,

okunmalı, yazmalı, tartışmalı, araştırmalı ve yeni bilgileri önceki bilgileriyle birleştirmelidir. Yani öğrenme faaliyetlerinin tümü öğrencinin istemli bir şekilde aktif katılımıyla gerçekleşmelidir (Güneş, Eliüşük ve Saraç, 2016: 54).

Öğrenciye Görelik İlkesi

Günümüzde ulaşılan çağdaş eğitimin temel özelliklerinden biri de öğrenciyi merkeze almasıdır. Eğitim öğretim faaliyetlerinde bütün dikkatler öğrencinin üzerinde toplanmakta ve öğrenci eğitimin odak noktasında yer almaktadır. Öğrencinin odak noktası haline gelmesini sağlayan John Dewey, eğitimde öğrencilerin psikolojik özelliklerinin dikkate alınmasını belirtmiş ve “çocuğa göre öğretim ilkesi” ni geliştirerek oluşturduğu yeni ilkenin diğer ilkeler kadar önemli olduğunu, herkes tarafından kabul edilmesini sağlamıştır. Böylece eğitimde artık öğrenciyi merkeze alan bir yaklaşım izlenmiştir (Büyükkaragöz ve Çivi, 1999: 46).

Bu öğretim ilkesine göre öğrenciler ne bir yetişkindir ne de küçük bir çocuktur. Modern çocuk psikolojisine göre çocukların farklı yaş basamaklarında farklı özel türde bir varlık olarak algılanmalı ve ona uygun davranılmalıdır. Bu açıdan eğitim öğretim faaliyetlerinde 2 unsuru dikkate almalıyız (Hesapçioğlu, 1994: 152):

1. Öğretmenler öğrencinin "seviyeye uygun" olarak konu işlemelidir.
2. Öğretmenler öğrencilerin tek tek individualitesini (özellikleri, yetileri, kabiliyet ve becerileri) dikkate almalıdır.

Köksal, Atalay'a (2016: 21) göre öğrenciye görelik ilkesi öğrenci merkezli eğitim anlayışına dayanır ve diğer öğretim ilkelerinin temelini oluşturur. Bu açıdan çağdaş eğitimde yapılacak tüm etkinlikler öğrencinin bireysel farklılıklarına ve gelişim özelliklerine uygun yapılmalı, öğrenciyi merkeze almalıdır. Öğrenme öğretme faaliyetlerinde öğrencinin ilgi, güdüler ve tüm bireysel özellikleri farklı olacağı için zaman alıcı ve zorlayıcı olsa da bu ilke unutulmamalıdır.

Açıklık İlkesi

Bu ilke, eğitim öğretim faaliyetlerinde verilecek bilginin öğrenci için açık ve anlaşılır bir şekilde aktarılması ve öğrencinin nesne ve varlıklarla yüz yüze getirilmesini ifade eder. Bu bakımdan açıklık ilkesinin iki boyutu vardır. Bunlardan birincisi, derste aktarın bütün kavram ve bilgilerin öğrenciler tarafından kolayca anlaşılacak şekilde açık olmasıdır. Diğer bir ifade ile derste öğretmenin konuştuğu dil basit ve anlaşılır olmalıdır. Derste öğrencilerin anlamakta zorlanacağı kelime ve kavramların kullanılması onların dersten uzaklaşmasına ve

olumsuz tavır almasına neden olabilir. Fakat öğretmen ders sürecinde ise öğrencilerin daha önce karşılaşmadığı kelime ve kavramları anlatmak zorunda kaldığında ilk önce bu kavramların anlamı açıklanarak öğrenciler tarafından anlaşılır hale getirilmelidir. Açıklık ilkesinin ikinci boyutunda ise öğretmenler ders anlatırken öğrencilerin ne kadar duyu organına hitap ederse öğretim o kadar kolay ve kalıcı gerçekleşir. Yani, klasik eğitimdeki duyma duyusunun dışında görme, dokunma, koklama, tatma duyularının da kullanılması öğretimin daha açık ve kolay anlaşılmasını sağlayarak öğrenmeler daha kalıcı olmaktadır (Büyükkaragöz ve Çivi, 1999: 52 ve Turan, 2015: 114).

Bazı kaynaklarda “Ayanilik ilkesi” olarak da nitelendirilen bu ilkeye göre dersin içeriğinde yer alan bilgi, konu, nesne, olay ve olguların somutlaştırılarak öğrenci ile doğrudan etkileşimini, temasını ve mümkün olduğunca çok duyu organının kullanılmasını gerektirir. Bunun yanında öğretmen derslerinde herkesin anlayacağı açık ve anlaşılır bir dil kullanmasını da gerektirir (Köksal ve Atalay, 2016: 21).

Başarının Güvenceye Alınması İlkesi

Bu ilkenin temelinde öğretim etkinliklerinin öğrenci tarafından alınmasını yeterli bulmayarak öğrenilen bilgiler tekrar yoluyla unutulmayacak bir şekilde öğrenilmesi yani birey bu bilgiyi güvence altına alması ve aynı zamanda öğrenilen bilgi ve becerilerin günlük hayatta kullanılması da dahildir. Bundan dolayı öğrenciler öğrendikleri yeni bilgileri hafızaya yerleştirmek, tekrarlamak, alıştırma yapmak ve ileriki dönemlerde ihtiyaca göre öğrendiği bu bilgi ve becerileri kullanmak gibi faaliyetlerde bulunması gerekmektedir. Öğrenilen bu bilgi ve beceriler hafızaya yerleştirme, tekrar etme ve alıştırma yapma yoluyla desteklenmezse unutulur ve kalıcı bir öğrenme gerçekleşmeyerek bilgiler güvence altına alınmamış olur. Bu açıdan ilkeye göre derste öğrenilen bilgiler iki aşamadan geçmelidir (Hesapçioğlu, 1994: 158):

1. Bilgi içeriklerinin hafızaya yerleştirilmesi (öğrenmek, hafızaya yerleştirmek)
2. Bilginin beceriye dönüşmesi (tekrar etme, alıştırma yapma ve kullanma)

Köksal ve Atalay’a (2016: 18) göre günümüzde yaşanan değişme ve gelişmeler bu ilkenin öneminin azalmasına neden olmuştur. Çünkü artık öğrenilen bilgiyi güvenceye almak ve aktarmak yerine "bilgiye ulaşmak" ön plana çıkmaktadır. Günümüzde yaşanan bu teknolojik gelişmeler sayesinde insanlar bilgileri birçok şekilde daha rahat depolayarak istediği her an istediği yerde bu bilgilere ulaşabilmektedir. Bu ilke günümüzde öğretilen bilgilerin tekrarların yapılması olarak kullanılmaktadır. Bu açıdan öğretimde yapılan tekrarlar öğrenmeyi kalıcı hale getirerek bilgilerin unutulmasını önler.

Bütünlük İlkesi

Çocukların duygusal, düşüncesele, bedensel ve iradeye ilişkin bütün yönleri birbirileri ile ilişkili haldedir ve hepsi birbirini etkilemektedir. Eğitim öğretim etkinliklerinde öğrencinin çok yönlülüğü göz önüne alınarak ruhsal, duygusal ve bedensel yönlerini bir bütün halinde gelişimi sağlanmalıdır. Yani eğitim sadece beceri geliştirme veya bilginin kavranması durumuna yoğunlaşmamalı öğrencinin tüm yönleri ele alınmalıdır. Burada öğretmen öğrencide oluşan bilgi genişlemesinin yanında öğrencide duygusal, sosyal, bedensel ve ahlaki boyutlarını geliştirecek fırsatlardan yararlanmalıdır (Hesapçioğlu, 1994: 160).

Bu bağlamda okullarda eğitim öğretim faaliyetlerinin planlanmasında öğrencilerin hem dışsal hem de içsel yönleri (beden, duyu, düşünce, irade vb.) bir bütün halinde düşünülerek bunu geliştirici etkenlere ağırlık verilmelidir (Güneş, Eliüşük ve Saraç, 2016:57).

Ekonomiklik İlkesi

Öğretimde daha az emek daha az maliyet ve daha az zamanda en verimli ürünü elde etmek felsefesini temel alan ekonomiklik ilkesi öğretimin amaçlarına en kısa sürede ulaşmasını savunmaktadır (Turan, 2015: 114). Eğitim öğretim etkinliklerinin de zaman, materyal açısından uygun olması durumudur. Bir taşla birkaç kuş vurmak deyimini özümseyen bu ilkede eğitim öğretim etkinlikleri sonunda öğrenciler birden fazla davranışı yapabilmeli ve geliştirilmelidir. Fakat bu ilke uygulanırken öğrencinin diğer yaşantıları ile tutarlı olmalıdır (Köksal, Atalay, 2016: 21).

Bu ilke genel olarak bir şapka ilke kabul edilebilir. Bir öğretim daha ekonomik hale gelmesi için diğer ilkelerin uygulanması şartı vardır. Eğitim öğretim faaliyetlerinde öğretim ilkerinin uygulanmaması bilgilerin daha zor ve uzun bir zamanda kavranmasına neden olacaktır. Bu açıdan ekonomiklik ilkesinin ön şartı diğer öğretim ilkerinin uygulanmasıdır.

2.4. SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE YAŞADIĞIMIZ ÇEVRE ÖĞRETİMİNDE ETKİLİ KULLANILACAK YÖNTEM VE YAKLAŞIMLAR

2.4.1. Yer Temelli Öğretim Yöntemi

Günümüz küresel dünyasında eğitimin yerelden yararlanması gerekliliğini ortaya koyan yer temelli eğitim yöntemi sadece coğrafya alanında değil tüm bilim alanlarında kişinin yakın çevresinden faydalanmasını içermektedir. Aynı zamanda eğitim faaliyetleri içerisinde çocukların okul dışına çıkarak yaşadıkları çevreden ve toplumdan faydalanmasını da temel

almaktadır. Bu bağlamda çalışmamız öğrencilerin çevre ile etkileşime geçmesinden ziyade yaşadıkları çevrede var olan coğrafi unsurların farkındalığını inceliyor olması yer temelli eğitim olarak adlandırılmamasına neden olarak gösterilebilir.

Yabancı literatürde “*Place Based Education*” olarak geçen yer temelli eğitim Smith (2002) ve Sobel’in (2004) çalışmaları ile yöntem ilkeleri oluşturulmaya başlanmış Köşker’in (2012) doktora çalışması ile de ülkemiz alanyazısına girmiştir. Fakat yer temelli eğitim yöntemi bildiğimiz kadar yeni bir öğretim yöntemi değildir. John Dewey’in 20.yy başlarında oluşturduğu yapılandırmacılık kuramı, 1926 yılında ülkemizde kurulan köy öğretmen okulları ve 1937’de kurulmaya başlanan köy enstitüleri de öğrencilerin çevresinden faydalanmayı temel alarak yeri/çevreyi özümseyen eğitimlerin geçmişi hakkında bize bilgi vermektedir. Yılmaz ve Tabaru’nun (2017: 1585) da değindiği gibi yer temelli öğretim yöntemi literatürde yeni duyulsa da hiç uygulanmamış bir yöntemdir demek çok yanlış olur. Geçmiş tarihlerdeki eğitim programlarında farklı isimlerde karşımıza çıksa da bir yer temelli eğitim yönteminden bahsetmek mümkündür. Öğretim yöntemlerinde “yakın çevreyi kullanma” programları ile öğrenci-öğretmen arasında bilgi alışverişi sınıf içinden sınıf dışı ortamlara aktarılmıştır. Öğrencilerin öğretim programlarında yer alan kazanımları yerinde ve yaparak yaşayarak öğrenmeleri sayesinde öğrenciler somut yaşantılar kazanacağından daha anlamlı ve kalıcı öğrenmeleri de beraberinde getirir. Yer temelli eğitim yöntemi, yapılandırmacı yaklaşımın alt basamaklarında yer alan çevresel eğitim ve doğa çalışmaları, müze ile eğitim, sınıf dışı eğitim, okul dışı eğitim, proje temelli öğrenme ve problem çözme gibi yaklaşımları da kendi çatısı altında toplamaktadır.

Bu bağlamda ilkeleri oluşturulmuş bir şekilde günümüz öğretim yöntemleri arasında önemli bir yer edinen yer temelli eğitim yöntemi; kurucusu Sobel (2004;6) tarafından “yerel topluluk ve çevreyi dil sanatları, matematik, sosyal bilgiler, fen bilimleri ve öğretim programındaki diğer konulardaki kavramları öğretmek için başlangıç noktası olarak kullanma süreci” olarak tanımlanırken Köşker ve Karabağ (2012;124) ise “yerel çevre ve toplumu her düzeydeki öğrenme için bütünleştirici bir bağlam olarak kullanan öğretim yaklaşımı” olarak tanımlamıştır. Burada yer temelli öğretim yöntemi öğrencilerin yer ile daha anlamlı ve güçlü ilişkiler kurmasını sağlayarak coğrafi bilimin gelişmesine de yardım eden öğretim programları içinde yer almaktadır.

Burada yer temelli eğitim yöntemi öğretmen-öğrenci etkileşiminin doğrudan oluşması, yerel çevreden yararlanan öğrencilerin var olması, öğrenciyi bilgiyi üreten ve kendine göre yorumlayan, içselleştiren bir forma sokması eğitimciler için oldukça önemli bir özelliktir. Bir

ayağı yerel çevrede olan yer temelli eğitim ile öğrenciler çevrelerindeki doğal, beşerî ve kültürel kaynakların önemini daha iyi kavrar. Öte yandan öğrencilerin yer-insan etkileşimini anlamaları yönünde de yer temelli yaklaşımın katkısı oldukça yüksektir (Taş ve Özkartal, 2015: 33-34). Yer temelli öğrenme yöntemi eğitim ortamlarını sınıf dışı etkinlikler üzerine kurması sayesinde öğrenciler derse daha aktif katılımı sağlanarak nerede yaşadıklarını, çevrelerinde oluşan hareketliliği, doğayı ve dünyayı sevme, onları koruma gibi pek çok alt disiplinleri de bu sayede öğrenmiş olacaktır (Place Based Education Avaluation Collaborative, 2010: 2).

Buradan hareketle yer tabanlı eğitiminin disiplinler arasında bir yaklaşımın etkili olduğunu ve tüm alanları kapsadığını savunarak farklı eğitim alanlarına uyarlamak ve kullanırmak için Smith (2013: 587-591) beş tematik örüntü oluşturmuştur. Bu örüntü alanları ve açıklaması ise şöyledir;

Kültürel Çalışmalar: Öğretmenler ve öğrencilerin doğrudan veya aile yardımı ile çevresinde var olan yerel kültür veya tarihi durumlara ulaşmasının hedeflemektedir. Burada bazı okulların yerel bilgiden çok ulusal konularda kaygılanma durumları vardır ancak bu okul çalışmaları yakın çevre ile başlayıp daha genişleyerek ilerler.

Doğa Çalışmaları: Öğretmenin doğal dünya çalışmasının ders işleyişlerinde kullanarak öğrencileri sınıf dışına çıkarmanın ve meraklarından oluşan zengin yaratıcılarından yararlanırlar.

Gerçek Dünya Problemini Çözme: Öğrencilerin araştırmak ve incelemek istedikleri okul ya da topluluk problemlerini çözme aşamasını oluşturur. Problem çözme olarak da bilinen bu yöntem genel hatlarıyla sınırları çizilmiş problemin ayrıntılı araştırma ve işleyişi sonucunda öğrenciler oldukça demokratik bir yapıya sahip olur.

Staj ve Girişimcilik Fırsatları: Eğitimde öğrencilerin meslek-yer ilişkisini edinmek, kendilerini bulmak ve dünyada yaşanabilir bir yer inşa etmek için yaşadıkları çevreden faydalanmasını gerekli kılarak öğrencilere sanayi toplumlarındaki iş için yaşadıkları yerden ayrılmasını gerektiren ortak kanıyı etkisiz kılan metotlarla ilişkilerini düşünme fırsatı veriyor. Gençlere yaşadıkları çevrede kendi ekonomik fırsatlarını bulmaya ya da oluşturmaya, toplumlarına katkı sağlamaya ve köklerini daha da derinleştirerek kendi ana unsurlarını yaymaya teşvik ediyor. Başta aileleri olmak üzere komşularına ve çevresine hizmet etmeyi öğretir.

Topluluk Sürecine Giriş: Öğretim yönteminde kapsamı en geniş olan yaklaşımdır. Burada öğrencilere çevre ekonomisinin yanında karar alma süreçlerine de katılması istenmektedir. Yaklaşımın hedefi, öğrencilerin toplumların önemli ihtiyaçlarını karşılaması aynı zamanda devlet kurumları ve kuruluşları tarafından faydalanabilecek gerçek entelektüel varlıklara dönüştürmektir.

Harasymchuk ise (2015: 40-41) yer temelli eğitim yöntemi üzerinde çalışmalar yapan ve uygulayıcılarının öncülerinden Smith (2002, 2005), Sobel (2004) ve Woodhouse ve Knapp (2000) 'in çalışmalarını temel alarak öğretim yöntemini şu 13 ilkede toplamıştır:

- ✓ Sınıf Dışında Eğitim: Yerel topluluk ve çevreyi kullanır.
- ✓ Deneyimsel Öğrenme: Gerçek dünya için öğrenme deneyimlerini uygular.
- ✓ Vatandaşlık: Öğrenci aktif olarak hizmet verir, katkıda bulunur, hizmet eder.
- ✓ Çevre Eğitimi: Doğal bir dünya için çalışır.
- ✓ Çokkültürlülük: Kültürel çalışmalar yapar.
- ✓ Açık Alan Eğitimi: Doğa araştırmalarını yapabilme yeteneğine sahip olur.
- ✓ Sorgulamaya Dayalı Öğrenme: Gerçek dünyada problem çözme yeteneği kazanır.
- ✓ Topluluk Temelli Öğrenme: Topluluk yaşamına uygun karakterler yetişir.
- ✓ Disiplinlerarası: Alanlar arasında bağlantı kurar.
- ✓ Yer Tabanlı: Kendini ve toplumu bir araya getirerek içselleştirir.
- ✓ Öğrenci Merkezli: Öğrencinin soruları ve kaygıları, ne çalışıldığını belirlemede merkezi bir rol oynar
- ✓ Kolaylaştırıcı Olarak Öğretmen: Topluluk kaynakları ve öğrenme olanakları konusunda ortak hareket edilmesi gerekir.
- ✓ Sınıf Dışında Eğitim: Toplum ve okul binaları arasındaki duvarlar kolayca kırılır, geçilir.

Yer temelli eğitim içerisinde bu 5 tema alanı ve 13 öğretim ilkesi insan-yer etkisinin mercek altına alındığı coğrafya öğretiminde düşünme becerilerini geliştirmek ve 'algılanan' problemlere çözüm bulmak konusunda önemli bir disiplindir. Bu sebeple de coğrafya yer/mekân temelli eğitimin özünü/kaynağını oluşturur (Dingeç, Baysan, Akar, Vural ve Öztürk, 2017: 1362). Diğer anlamda coğrafya eğitimi, saha çalışması geleneğinin, yer ile daha somutlaşmış, sosyal olarak etkileşime yönelten yer temelli eğitim yaklaşımlarından yararlanabileceğini kabul eder. Yani yer temelli eğitim ile coğrafya eğitiminin karşılıklı olarak

birbirlerini destekleyici yapıdadır. Yer temelli eğitim ile coğrafya eğitimi birbirlerine katkı sağlayarak biri diğersinin genişlemesinde rol oynar (Preston, 2015:41).

Mannion ve Adey'e (2011:39) göre coğrafya içerisinde yer alan çevre eğitimini yer temelli eğitimin bir üst dalı olarak kabul etmeli ve toplum temelli eğitim ile anlamdaş olarak kullanılabilir. Bu yargıdan yola çıkarak yer temelli eğitim geçmiş-gelecek arası bağlantı kurma amacına sahiptir. Yani yer temelli eğitimDE “çocuk-yetişkin-yer” ya da “öğrenci-öğretmen-topluluk-yer” arasındaki etkileşimlerde bulunduğundan, nesiller arası eğitime yer vermelidir. Hormazabal ve Contreras'a (2016:1-2) göre ise yer temelli eğitim, okul ve toplum arasındaki ilişkileri kuvvetlendirmeyi amaçlayan olarak bir eğitim felsefesi kabul edilir. Yani öğrencilerin gerçekleri yaşantıları yoluyla deneyim kazanarak öğrenmelerini sağlar. Ancak, ne olursa olsun okulların ve toplulukların birbirleriyle olan ilişkilerini iyileştirmek amacıyla bir çıkış yolu olan yer temelli öğrenmenin önemi tartışılmaz.

Yer temelli öğretim yöntemi ile insanların içinde bulunduğu toplumun temel yapıları sınıf içerisinde aktarılması sağlandığından sosyal bilgiler derslerinde öğrencilerin dersle olan ilişkisini arttırmada, öğrencilere vatandaşlık sorumluluklarını aktarmada, öğrenci başarısının yükselmesine de pozitif yönde katkı sağlamaktadır. Öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi süresince yer temelli eğitim yöntemini kullandığı dönemlerde öğrencilerin yaşadıkları toplumun problemlerine daha duyarlı oldukları ve toplumda daha aktif roller aldıkları gözlenmektedir. Bu bağlamda öğrencilerin içinde yaşadıkları çevre problemlerine dikkatini çekmek ve bu problemleri problem çözme basamaklarına uygun şekilde çözümler üretmelerini istemek, öğrencilerde sorumluluk duygusunun yanında problem çözme becerilerinin de gelişmesinde rol oynayacaktır (Evans ve Kılıç, 2013: 278-279).

Bununla birlikte günümüzde öğretim programı hazırlık aşamalarında ana sorunlardan biri de “Ne öğretmeli?” sorusudur. Bu soru hakkında tarih boyunca süregelen büyük spekülasyonlara yer verilmiştir. Zaman geçtikçe ve farklı eğitimsel, sosyal ve politik gündemler oluşturularak, ne öğretilmeli sorusu hiçbir zaman gündemden düşmemiştir. Yüksek puanlı testler, standartlaştırılmış testler eğitim-öğretim trafiğine sürekli hâkim olsa da eğitimi rekabetçi piyasada uygulanabilir kılarken aynı zamanda öğrenci-öğretmen-toplum ilişkisini koparmayacak alternatif bir yaklaşım gereklidir. Belki de öğretim programlarının çevreden koparılamayacağını, çevrenin programlarda yer alması gerektiği düşüncesinin kabul edilme zamanı gelmiştir. Çevre-öğretmen-öğrenci üçlüsü için daha anlamlı ve daha doğal bir yapıya sahip olan öğretim programları oldukça önemlidir. Öte yandan öğretim programlarında

çevrenin, okul kültürünün, eğitim ve öğretimini nasıl etkilediğinin kaynağında okul ortamının öğretim programlarını şekillendirmede yardımcı olduğu düşüncesi yer almaktadır (Kemp, 2006:127). Bu düşüncede en etkili metod olarak ise yer temelli öğretim yöntemi karşımıza çıkmaktadır. Fakat burada dikkat edilmesi gereken en önemli konulardan biri yer temelli eğitimin özelliği sadece bir milletin içinde değişmez, aynı zamanda farklı tarih, kültür, ekonomi, politika ve buna dayanarak yer temelli eğitim de milletten millete farklı bir rol oynar (Wanich, 2006:7)

Fly (2010: 9-10) ise okullarda yer tabanlı eğitimi kullanmanın genel olarak yararlarını şu şekilde sıralamıştır:

- ✓ Eğitimde akademik performansı artırır.
- ✓ Devamsızlıkları düşürür ve okuldan mezun oranı artar.
- ✓ Öğretmen-öğrenci-toplum-çevre ilişkisini güçlendirir.
- ✓ Öğrencileri Bilim, Teknoloji, Mühendislik, Matematik (STEM) alanlarına hazırlar, onları motive eder.
- ✓ Öğrencini dikkatini çekerek, süreç boyunca öğrenmeleri sağlar.
- ✓ Fiziksel aktiviteleri artırarak sağlık problemlerini ortadan kaldırır.
- ✓ Toplum eğitimine yatırımı artar ve toplumun sosyal- kültürel gelişimini sağlar.

2.4.2. Coğrafi Çevre Eğitimi

Sosyal bilgileri de ilgilendiren coğrafya öğretiminde çevre eğitimi, doğa eğitimi inceleme gezileri ve arazi çalışmaları kavramları hakkında tam bir görüş birliğine varılmış değildir. Alkış'a (2010: 93) göre sosyal bilgiler dersinde daha çok coğrafi konuların öğretimi sürecinde eğitsel amaçlarla sınıf dışında gerçekleştirilen bu etkinliklerin yurtiçi ve yurtdışı birçok çalışmada; inceleme gezisi, arazi çalışması, arazi gezisi vb. terimleri eşanlamli olarak kullanılmaktadır ki bu kavramlar arasında kesin bir çizgi çizmekte gerçekten zordur. Fakat burada genel olarak arazi çalışmaları bilim uzmanlarının veri toplamak amacı ile arazide yapmış olduğu incelemeler iken inceleme gezileri arazinin öğrencilere öğretilmesi ve incelenmesi yani eğitsel boyutunu kapsamaktadır. Zarrillo'ya (2016: 267) göre ise çevre eğitimi disiplinler arası bir yapıya sahiptir ve diğer arazi etkinliklerini kapsamaktadır. Burada doğa eğitimi ve sınıf dışı arazi inceleme eğitimleri gibi birçok etkinlikler de çevre eğitiminin bir bölümüdür.

Doğa eğitimi daha çok doğayı tanıma, içeriğini öğrenme, koruma ve gezi faaliyetleriyle yerinde gözlenmesi durumunu anlatırken, çevre eğitimi ise doğa eğitimine ek olarak insanın doğa üzerindeki etkisi ve çıkan problemlerin çözümü, doğada bulundan doğal ve beşerî şekiller ile bunların özellikleri, çevrenin etkin kullanımı boyutlarını da dikkate alarak çevresine dikkati çekmeyi amaçlayan eğitimidir (Tuncel ve Dolanbay, 2017: 346). Bu açıdan doğa eğitimi kapsamında öğrenciler değişik bitki ve hayvan türlerini tanıması ve gözlemlemeleri için dağlarda, ormanlarda, vb. doğal alanlara götürülerek kamp yaptırılabilir. Kamp süresince öğrenciler ağaç ve bitki isimleri, balık, böcek ve kuş gibi hayvanların türleri, bölgede yetişen tarım ürünleri ve bitkileri, gözlemleyerek algılayacak ve koruyacaklardır (Ay, 2016: 357).

Öğretiminde kısa süreli ve yakın çevreyi konu alan bu geziler, öğretmen ve öğrenciler üzerinde önemli fayda ve katkılar sağlamaktadır. Bu çevre eğitimi içerisindeki arazi inceleme eğitimi ile öğrenciler, coğrafi nesnelere doğrudan gözlemler, araştırır, inceler, bağlantı kurar, değerlendirir ve sonuçlandırır. Bir fen bilimleri araştırmalarında fizik, kimya, biyoloji laboratuvarları neyse sosyal bilgiler ve coğrafi araştırmaların laboratuvarı da coğrafi çevre olup coğrafya disiplininin kalbi niteliğindedir (Ayas ve Taştan, 2015: 240). Burada çevre eğitimi ile öğrenciler dört duvar arasından çıkarak bilgilerini ilk elden deneyimleme fırsatı bulurlar. Bu açıdan coğrafi çevre ile öğretmenler derslerde anlatılan konuların örnek gösterilme sahasını ve uygulama alanını bulmuş olurlar. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı içerisinde “insanlar, yerler ve çevreler” öğrenme alanı adından da anlaşılacağı gibi coğrafi konulara odaklanmıştır ve bu öğrenme alanında coğrafi çevre eğitimlerinin yapılması için fırsat niteliğindedir (Ayas ve Taştan, 2015: 252).

Alkış'a (2010: 97) göre coğrafi çevreye yönelik bu faaliyetler öğrencilerin ilgilerini çeker ve öğrenciler çevreye yönelik inceleme, toplama, kaydetme, sunma, analiz etme ve değerlendirme basamaklarını uygular. Yani öğrencilerde üst düzey düşünme becerilerini geliştirir. Bu açıdan Karatekin'e (2011: 278) göre çevre eğitiminin Sosyal bilgiler dersine iki önemli katkısı bulunmaktadır. Birinci önemde öğrenciler, insanın sosyal ve fiziki çevresi ile etkileşimini çeşitli boyutlarda inceleme fırsatı bulacaklardır. İkinci önemi ise sosyal bilgiler dersinin iyi ve sorumlu vatandaşlar yetiştirme amacına ulaşması için çevresine ve çevre sorunlarına yönelik duyarlı ve sorumlu öğrenciler yetiştirmesine kolaylık sağlamaktadır.

2.4.3. Müze Eğitimi

Çağdaş eğitim artık sınıf içi materyalinin çeşitliliği, yeni öğretim yöntemlerinin programlarda yer alması ile kendini sınırlandırmamakta eğitimin sınıf dışında da etkin bir biçimde gerçekleşmesini savunmaktadır. Bu sınıf dışı eğitim için akla ilk gelen örnek müzelerdir. Günümüzde müzelerin yaygınlaştırılması ve çeşitliliğin artması müzelerin eğitimdeki kullanılabilirliği de artırmıştır. Birçok şehirde kurulan çeşitli müzeler öğrencilerin müzelere ulaşılabilirliğini kolaylaştırmıştır ve müzelerin eğitimde daha çok kullanılmasına olanak sağlamıştır. Hatta teknolojik gelişmeler sayesinde oluşturulan sanal müzeler, çevresinde müze bulunmayan okulların müzelerden yararlanmasına da olanak sağlamıştır (Mercin, 2016:272). Bunun yanında çevresinde müze bulunmayan veya ulaşma olanağı olmayan okullar çevresindeki tarihi ören yerlerinden de müzeler gibi faydalanabilir.

Ülkemizde ilköğretim kademlerinde öğrencilere müze eğitiminin verilebileceği en etkili ders sosyal bilgiler dersi'dir. Bu açıdan sosyal bilgiler öğretmenleri müzelerin eğitimsel ve toplumsal önemini bilerek geleceğin bireylerine müze bilinci oluşturma konusunda diğer öğretmenlere de örnek olacaktır (Ata 2015: 172). Bu açıdan müze eğitimi öğrencilere gözlem yapma, nesnelere okuma, hayal gücünü kullanma, kültürel değerleri ve yaşamı görme, düşünce ve duygularını ifade etme açısından zengin yaşantı ortamları sunmaktadır. Bunları yaparken de kendi içerisinde birçok çeşitli türünü barındırmaktadır (Şeyihoğlu ve Kartal, 2015: 228). Bunlar:

- ✓ *Arkeoloji Müzeleri,*
- ✓ *Etnografya Müzeleri,*
- ✓ *Tarih Müzeleri,*
- ✓ *Güzel Sanatlar Müzeleri,*
- ✓ *Açık Hava Müzeleri,*
- ✓ *Bilim Müzeleri,*
- ✓ *Askeri Müzeler,*
- ✓ *Özel Müzeler olarak gruplara ayrılmaktadır.*

Müzelerin sosyal bilgiler dersi içerisinde kullanılma durumunu incelediğimizde 2005 yılında uygulamaya konan yapılandırmacı yaklaşım dönemine kadar öğretimde etkin bir şekilde kullanılmamaktaydı. Bu dönem sonrasında ise öğretimde sadece müzelerin kullanılmaması gerektiği eğer varsa çevresinde ki tarihi mekanların da kullanılması gerektiği belirtilmiştir. Bu açıdan müzeler ve tarihi mekanların birbirinden ayrılmaması eş değer görülmesi gerekmektedir (Işık, 2016: 602). Müzelerden neden yararlanılmalıdır? sorusu

sorulduğunda ise bu özellikleri iki temelde toplayabiliriz. Bunlardan birincisi müzeler; geçmişe ait tarihsel eserleri, sanal eserlerini, kültürel varlıkları ve değerleri tanımaya, onları koruyarak gelecek kuşaklara aktarılmasına olanak sağlar. İkinci önemli nokta ise müzeler öğrencilerin tarihini ve geçmişini görerek yenilikçi fikirler geliştirmesini sağlar. Bu bağlamda sosyal bilgiler öğretmenleri (Ata 2015: 175-76).

- ✓ *Lisans yıllarında "Müze eğitimi" dersi almalıdır.*
- ✓ *Sosyal etkinlikler yönetmeliğinin 21. maddesini iyi bilmelidir.*
- ✓ *Çevresindeki müze yönetimi ile iletişim kurmalı ve onların çalışma sistemlerini öğrenmelidir.*
- ✓ *Müze gezisini sosyal bilgiler dersi ile çok iyi ilişkilendirmelidir.*
- ✓ *Öğrencilerin, öğrenme stillerine göre müzelerden azami oranda yararlanmalarını sağlamalıdır.*
- ✓ *Müzelerle ilgili gezi broşürü (gezinin amaçları, kuralları, gezi planı, bilgi notları, çalışma kâğıdı vb.) hazırlayabilmek ve müze eğitim setlerini kullanabilmelidir.*
- ✓ *Eğitimsel hazırlık, bürokratik işler, ulaşım, yeme-içme, barınma ile ilgili sorunlar, gezi sırasında ve gezi sonrasında yaptırdığı etkinlikler ise ilgili yansıtıcı düşünebilmelidir.*

Müze eğitimine eş değer görülmesi gereken çevremizdeki tarihi ören yerleri öğrencilere geçmiş ve bugünü ilişkilendirerek yaşadığı çevresine olan ilgisini artırır. Aynı zamanda o çevrede bulunan halkın geçmişte neler yaşandığını ve neden yaşandığını anlayarak toplumla empati kurmasını sağlar. Tarihçi David McCullough'nun belirttiği gibi tarihi mekanlardan faydalanmak hem orada yaşananları anlamamızı sağlar hem de kütüphanelerden öğreneceğimiz bilgi dağarcığına doğrudan erişmemizi sağlar (Akt: Özbaş, 2015: 206).

Altın ve Demirtaş (2014: 522) sınıf dışı gezi gözlem faaliyetlerinin gerçekleştiği fakat bu etkinliklerin amacına ulaşmadığını eğitsel gezi dışına çıkıldığını belirtmektedir. Öğrencilerle çevredeki müzelere ve tarihi ören yerlerine yönelik etkinlik faaliyetleri düzenlemektedir fakat bu faaliyetler eğitim-öğretim açısından planlamaların eksik olması ve özen gösterilmemesi nedeniyle öğrenciler gidilen yerleri sadece öylesine gezmekte bak-gör-geç üçleminden çıkamamaktadır. Müze eğitiminde öğrenciler genellikle eserlere göz gezdirmekte, eserle ilgili bilgi edinmemektedir. Aynı şekilde doğal veya tarihi çevreye yönelik etkinlikler de öğrenciler tarafından bir piknik havası olarak algılanmaktadır. Bu olumsuz durumun ortadan kaldırılması için müze ve tarihi mekân özelliklerine uygun olarak özenli bir şekilde planlamanın yapılması gerekmektedir.

2.4.4. Tarihsel Çevre Eğitimi

Tarihsel çevre olarak belirlenen bu kavram çevredeki tarihi özelliklerin belirlenmesi ve yararlanılması anlamında kullanılmaktadır. Bu genel başlık altında yerel tarih, sözlü tarih, çevredeki müze ve tarihi mekanlardan yararlanma olarak nitelendirilebilir. Öğrenciler burada çevresinde bulunan tarihi unsurları çeşitli kaynaklardan edinme fırsatı bulacaklardır. Genel olarak sınıf dışı etkinlikler olarak yönetilmektedir. (Çelik, 2016: 9). Sosyal Bilgiler dersi öğretiminde, öğrenciyi öğrenme sürecinde aktif kılarak, pek çok materyal ile etkileşim içerisinde olması hedeflenir. Böylece Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının amacının gerçekleşmesi beklenir.

İlköğretim kademelerinde de coğrafi çevreden faydalanmada olduğu gibi tarihsel çevreden faydalanmada da en etkili ders sosyal bilgilerdir. Bu yararlanma sosyal bilgiler öğretim programında da yerel tarih, sözlü tarih, müzeler ve tarihi mekanlara öğrencilerin götürülmesi ve ders içerisinde işlenmesi ayrıntılı olarak yer verilmiştir. Demircioğlu ve Demircioğlu'nun (2015: 101-103) da belirttiği gibi sosyal bilgiler dersinde tarihsel çevreden yararlanmanın faydaları incelendiğinde:

- ✓ *Tarihsel çevre insanların yaşadıkları coğrafyayı nasıl etkilediklerini görmemize yardım eder.*
- ✓ *Sosyal bilgiler derslerinde tarihsel çevre sayesinde öğrenciler geçmişe dokunabilir.*
- ✓ *Tarihsel çevre insanların geçmişteki eylemlerinin nedenlerini görmemize yardım eder.*
- ✓ *Tarihsel çevre öğrencileri motive eder.*
- ✓ *Tarihsel çevre öğrenmeyi oyun haline getirir.*
- ✓ *Tarihsel çevre yöneten ve karşılaştırılmasına yardım eder.*
- ✓ *Tarihsel çevre öğrencilere daha kolay empati yapabilme olanağı sunar*
- ✓ *Tarihsel çevre öğrencilerin farklı zekâ türlerini kullanmalarına imkân verebilir.*
- ✓ *Tarihsel çevrede yapılacak öğrenme etkinlikleri tarihsel bilinci geliştirebilir.*
- ✓ *Tarihsel çevre yapılandırman öğrenmelere uygun zemin hazırlayabilir*
- ✓ *Tarihsel çevre öğrencilere tarihte farklı yorumlamaların olduğunu görme şansı sunar.*

2.4.5. Yerel Tarih Öğretimi

Sosyal bilgiler, sosyal bilimlerin ürettiği bilgiler sayesinde öğrencileri hak ve sorumluluklarının farkında olan, üretken, yaratıcı, etkin vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlar. Sosyal bilgiler doğası gereği disiplinler arası bir ders olarak faaliyetlerin sürdürmektedir. Sınıf dışı ders etkinliklerinde tarihi disipline yönelik en etkin öğrenme yöntemi ise yerel tarihtir (Demircioğlu ve Demircioğlu, 2015: 99). Bu çerçevede sınıf dışı etkinliklerde kullanılacak yerel tarih öğretimi, öğrencilerin yaşadıkları çevrede bulunan tarihi eserler, geçmişte yaşamış önemli şahsiyetler, kültürel eserler üzerinden geçmişte yaşanan durum ve unsurların ilk elden ulaşılması ve bunun yaygınlaştırılması için yapılan etkinliklerin tamamıdır (Karapınar 2015: 65).

Bu açıdan öğrencilerin içinde yaşadığı çevre tarihini öğrenmesi yakından uzağa ilkesi kapsamında ulus tarihini de öğrenmeye yardımcı olması, tarihi eserleri ve unsurları doğrudan inceleyerek tarihi somutlaştırmayı kolaylaştırması, ulusal tarihimize ilgisinin artması bakımından yerel tarih öğretimi genel tarihe de katkı sağlamaktadır. Aynı zamanda yerel tarih öğretimi öğrencilerin çeşitli duyularını harekete geçirerek onları aktif kılar, tarih konularını daha eğlenceli hale getirtir ve onların yaparak yaşayarak öğrenmelerini sağlar. Bu etkinlikler dışında kalan öğrenciler tarihin ders kitaplarında ve okul duvarları içinde sınırlı yapay bir dünyadan oluştuğunu, tarihin isimler, tarihler ve kişileri ezberlemekten ibaret olduğunu sanmaktadırlar (Yeşilbursa 2015: 153).

Yerel tarih öğretiminin sosyal bilgiler dersinde kullanması ise tarih, arkeoloji, antropoloji ve coğrafya gibi disiplinlere karşı ilgilerinin artmasına ve dersi sevmelerine katkı sağlayacaktır. Ders içinde öğrendikleri bilgiler yerel tarih sayesinde anlamlandırarak kavrama düzeyine, bunları yaparak uygulama düzeyinde, bunları sınıflandırma aşamasında analiz düzeyinde, bunları içselleştirmeleri sentez düzeyinde öğrenmelere ulaşmalarını sağlayacaktır. Bununla birlikte sosyal bilgiler dersinde yerel tarih uygulamalarının yapılması öğrencilerde (Aydın, Dündar ve Kaya, 2017: 513):

- ✓ *Yaparak ve yaşayarak öğrenme imkânı sunabilme,*
- ✓ *İncelenen bölgenin fiziksel, sosyal ve tarımsal yapısı hakkında bilgi edinebilme,*
- ✓ *Okul ile gerçek dünya arasındaki ilişkiyi güçlendirebilme,*
- ✓ *Yakın çevre ile aktif iletişime girebilme, keşif becerisini geliştirebilme,*
- ✓ *Öğrencilerin merak duygularını geliştirebilme, birlikte çalışabilme ve üretebilme yeteneğini kazanabilme,*
- ✓ *Yaşanılan çevreyi daha iyi tanıyabilme yetilerine de sahip olmasını sağlayacaktır.*

2.4.6. Sözlü Tarih Öğretimi

Geçmişini araştırırken kaynak bulmak için insanlardan bilgi edinme yolu olarak başvuran sözlü tarih Şeyihoğlu ve Kartal'a (2015: 228) göre daha geniş anlamda bir konu hakkında, ona tanıklık eden veya bilgi sahibi olan kişilere ulaşıp olanlarla görüşülerek bilgi sahibi olunmasıdır. Bunun yanında ulaşılan bilgilerin diğer tarihi kaynaklardan da faydalanarak analiz edilmesi, yorumlanması, değerlendirilmesi ve rapor edilmesi basamaklarının tümünü kapsamaktadır.

Tarihin yazılı belgelerden oluşmalı kanısını yıkan sözlü tarih ülkemizde 1960'lı yıllardan kullanılmaya başlanmıştır. Bu dönemden sonra tarih bilimi insanların akıllarında kalanların araştırmacı tarafından kaydedilmesi ile tüm insanları, bunların gündelik yaşamını ve öznel ifadelerini de içine alarak farklı bir boyuta taşınmıştır (Sarı, 2015: 492). Burada dikkat çeken özellik sözlü tarih konularının insanların gündelik yaşamını da içine katmasıdır. Bu anlamda insanların geçmişte yaşadıkları olaylar, ev ilişkileri, aile ilişkileri, her bireyin toplumdaki rolü, eğitimi, yaşadığı sıkıntıları, sevinçleri, gelenek ve görenekleri yani sıradan insanların yaşam öyküleri de sözlü tarih konusu kapsamındadır. Bu özelliği ile sözlü tarih günümüz ve geçmişin karşılaştırılmasına olanak sağlamaktadır. Aynı şekilde sosyal bilgiler dersinde de öğrenciler yakından uzağa ilkesine göre de çocukların yaşam alanı içerisinde gerçekleşen yaşayan bir tarih unsuru olarak karşımıza çıkar (Karapınar, 2012: 267-268).

Açıklanan bu noktalar dikkate alındığında sözlü tarih yönteminin etkili bir şekilde uygulanabilmesi için yöntemin üstün yönleri ve sınırlı yanlarının belirtilmesi gerekmektedir. Bu açıdan sosyal bilgiler dersi içerisinde; “dinleme”, “gözlem”, “soru sorma”, “bilgiyi düzenleme”, “olguyu düşünceden ayırma”, “bilgi yığını içerisinde ilgili bilgiyi bulma”, “kendilerinden önceki kuşakları daha iyi anlama” ve “takdir etme” ve “değişim ve sürekliliği algılama” gibi becerilerin gelişmesine fayda sağlamanın yanında diğer faydalarını (Şeyihoğlu ve Kartal, 2015: 228):

- ✓ *Kronoloji anlayışının gelişmesi sağlanır.*
- ✓ *Bireysel ve sosyal becerilerin gelişmesi söz konusudur.*
- ✓ *Özellikle tarih öğretiminde önemli olan “süreklilik” ve “değişim” gibi kavramların anlamlandırılması sağlanır.*
- ✓ *Verilere ulaşma, analiz ve yorum yapma becerileri gelişir.*
- ✓ *Konulara farklı bakış açıları getirebilme yetisi kazanabilme şeklinde sıralaya biliriz.*

2.5. YAŞADIĞIMIZ ÇEVRE COĞRAFI ÖZELLİKLERİ ÖĞRENİLMESİNİN SAĞLAYACAĞI YARARLAR VE SINIRLILIKLAR

Sosyal bilgiler eğitiminde öğrencilerin yaşadıkları çevreyi öğretmeye yönelik verilen coğrafi bilgilerin etkili bir şekilde uygulanabilmesi için bu eğitim tüm yönlerinin belirlenmesi gerekmektedir. Bu amaçla bu bölümde yaşadığımız çevre coğrafi özelliklerinin derste öğrencilere kazandırılmasına yönelik üstün yönleri belirtilmiştir.

Üstün özellikleri maddeler halinde şöyle sıralayabiliriz (Kızılcıoğlu ve Önal, 2008: 98 ; Kazancı, 2010: 36-37):

- ✓ Öğrencilerin yakın çevresini daha iyi tanıma fırsatı bulurlar.
- ✓ Öğrenciler içinde yaşamış oldukları doğal ortamı ve özelliklerini tanırlar.
- ✓ Yakın çevresine ilişkin çeşitli konularda karar verirken doğru kararlar alabilirler.
- ✓ Yaşanılan yöreyi zaman, mekân ve kültür olarak bir bütün şeklinde ele alırlar.
- ✓ Öğrendikleri bilgiler yaşadıkları çevre ve günlük hayatlarıyla ilişkilidir.
- ✓ Coğrafi anlamda yakın çevresini tanıyan bireyler, yerel ortamda karşılaşılabilecek problemleri daha iyi çözüme ulaştırırlar.
- ✓ Derste öğrendiği soyut kavramları çevresinde görerek somutlaştırma fırsatı bulurlar.
- ✓ Yakın çevrelerinde ileriye dönük kendi refahlarını artıracak uygulamalara yönelirler.
- ✓ Öğretim yöntemi daha önce bilinen bilgiler üzerine kurulmasından dolayı coğrafya öğretimi kolaylaştırır.

Sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin yaşadıkları çevrelerine yönelik coğrafi bilgiler sınıf içi etkinliklerinde kullanılmasının yanında sınıf dışı etkinliklerin daha etkili öğrenme ortamı sağlayacağı belirtilmiştir. Bu açıdan coğrafi çevreyi sınıf dışında inceleyen öğrencilerin kazanacağı olumlu yönlerinin de bilinmesi gerekmektedir. Bu konuda Seefeldt; Castle ve Falconer (2015: 74):

- ✓ Öğrencilerin kendi çevreleri hakkındaki bilgilerini artırır ve çocuklara doğrudan deneyimler sunar.
- ✓ Öğrencileri yakın çevresinden haberdar eder ve yön, harita ve mekân gibi kavramların gelişmesine yardım eder.
- ✓ Öğrencilerin bilgi elde etme, çevreyi gözleme ve sonuç çıkarma gibi bilimsel yöntemleri kullanmalarını sağlar.

- ✓ Öğrencileri bir araya getirerek oyun oynamaları, problem çözmeleri, paylaşımları ve tartışmaları için ortak bir yaşantı sunar.
- ✓ Aile katılımını destekler. Ayrıca ebeveynler birer katılımcı olarak alan gezisine de dâhil edilebilirler.
- ✓ Öğrencilerin ilgilerini canlandırarak, yeni sorular sormalarını teşvik eder. Ayrıca yeni fikirler oluşmasını ve yeni öğrenmeler gerçekleşmesini kolaylaştırır.

Bunlarla birlikte bu eğitimler öğretmenlere de olumlu katkılar sağlamıştır. Powers (2004, akt: Köşker, 2012:47) bu etkileri şu şekilde belirtmiştir:

- ✓ Yerel kaynakları daha etkin kullanmışlardır.
- ✓ Disiplinler arası öğretimi kullanmışlardır.
- ✓ Diğer öğretmenlerle iletişim ve iş birliğini artırmıştır.
- ✓ Planlama becerilerini geliştirmişlerdir.
- ✓ Hizmet odaklı ve sınıf dışı eğitimi daha yaygın olarak kullanmışlardır.

Sosyal bilgiler eğitiminde öğrencilerin yaşadıkları çevreyi öğretmeye yönelik verilen coğrafi bilgilerin etkili bir şekilde bir şekilde uygulanabilmesi için verilen üstün yönlerinin olmasının yanında bu eğitim süresince oluşabilecek sorunlar ve sınırlılık durumları da bilinmemektedir. Oluşabilecek bu problem ve sınırlılıklar şu şekilde belirtilebilir:

- ✓ Yaşanılan çevreye yönelik sınıf dışı etkinliklerin hazırlaması zor ve zaman alıcıdır.
- ✓ Sınıf dışı etkinlik planlamada yaşanan aile, okul, yasa gibi engellemeler olabilir.
- ✓ Öğrencilerin yaşadıkları çevrede görülmeyen coğrafi durumları kavramada zorlanabilir.
- ✓ Öğrencilerin coğrafi bilgileri gördükleri ile sınırlı kalabilir. Kademeli olarak bu bilgiler sarmal yaklaşımla genişletilmelidir.
- ✓ Kırsal kesimde çocukların okula gidinceye kadar çevre ile ilgili bilgileri yaşadıkları yerle sınırlı olması ve ders içerisinde sadece yakın coğrafi çevrenin eğitimi diğer coğrafi bilgilere ulaşılmasını engelleme durumunu doğurabilir.
- ✓ Her coğrafi çevrenin aynı özelliklere sahip olmaması ve her çevre için ayrı müfredat program hazırlama zorluğu.
- ✓ Şehir merkezlerinin bazılarında coğrafi çevrenin etkisinin görülememesi ve şehirlerin doğal çevreyi yok etmesi.
- ✓ Öğretmelerin okulun bulunduğu çevreyi tanımaması.

- ✓ Öğretmenlerin müfredatta yer alan diğer konularını yetiştirememesi korkusu
- ✓ Öğretmenlerin konuyu önemsiz görmesi ve kendi memleketini örnek göstermesi.

2.6. KONU İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.6.1. Konuyla İlgili Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar

Kızılcıoğlu ve Önal'ın (2008) "*Beşerî Sistemler Öğrenme Alanında Yerel Bakış Açısının Önemi ve Etkinlik Önerileri*" adlı makalesinde Lise Coğrafya Öğretim Programı ve ders kitapları doküman incelemesi yoluyla incelenerek yerel coğrafi bilgilerin kullanılma durumları ortaya konulmaya çalışılmış ve coğrafyada yerel ortama yapılacak etkinliklere önerilerde bulunulmuştur. Bu çalışma yerel coğrafi bilgi kullanmadan bahsetmiştir. Araştırma sonucunda da coğrafya müfredatında yerel coğrafi bilgilerin bölgesel ve ulusal konulara göre daha az yer verildiği gözlemlenmiştir. Araştırma coğrafya alanında öğrencilerin yerel bilgiye ulaşma durumlarını önerilerle birlikte ortaya koyması araştırmamıza ışık tutarak ortaokul sosyal bilgiler öğretim programında yerel bilginin ortaya çıkartılması ve öğrencilerin bu yerel coğrafi bilgedeki akademik başarı durumlarını öğrenme gerekliliği çıkarmıştır.

Tomal (2009) "*Coğrafya Derslerinde Edinilen Bilgilerin Günlük Hayatta Kullanılma Durumları*" adlı makalesinde Lise coğrafya dersinde öğrenilen coğrafya bilgilerinin yaşadıkları çevre ile ilişkisini, öğrencilerin ne kadarını yaşamlarında kullanabilme becerisini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırmasını Samsun'da 402 lise öğrencisi üzerinde anket uygulayarak gerçekleştirmiştir. Araştırma sonunda öğrenciler okulda öğrendikleri bilgileri ile günlük hayatta kullanılabilme becerilerini kısmen yeterli bulmuştur. Ayrıca çalışmasında öğrencilerin verdiği cevapların cinsiyet, sınıf düzeyi, okul türüne göre farklılıklar olduğunu belirtmiştir. Bu araştırma öğrencilerin akademik başarı düzeylerini ölçmemesi bir beceri ve tutum anketi olması sebebi ile çalışmamızdan farklılık arz etmektedir.

Kazancı'nın (2010) "*Otantik Öğrenme Açısından Yerel Coğrafi Bilgi (Artova Örneği)*" adlı yüksek lisans çalışmasında Artova da yaşayan yerel halkın yerel coğrafi bilgisini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Yerel halka gitmesinin nedenini ise öğrencilerin okula gelene kadar coğrafya ile ilgili bilgilerinin ailesi ve çevresi ile sınırlı olduğunu savunmuş ve bunun için yerel halka ulaşmayı amaçlamıştır. Araştırmalarını fiziki coğrafya, beşerî coğrafya ve kültür coğrafyası olmak üzere 3'e ayırarak bu 3 başlıkta açık uçlu bilgi formu hazırlamıştır. Araştırma sonunda yerel halkın yaşadıkları coğrafyayı nasıl adlandırdıkları, coğrafyadan faydalanma ve korunma yöntemleri ortaya çıkartılmıştır. Bu açıdan araştırma daha çok coğrafya alanında çalışma olup eğitim ve öğretim alanından uzak olduğunu söyleyebiliriz.

Ancak yerel halkında bir coğrafi bilgisinin ortaya çıkartılması bunun derste öğrencilere coğrafi bilgi konularının öğretilmesinde faydalı olabileceği unutulmamalı ve bu açıdan çalışmamıza ışık tutmuştur.

Ayaş ve Çeken'nin (2012) "*Yerel coğrafi şartların öğrencilerin fen projelerindeki konu seçimine etkisi*" adlı bildirisinde okullarda gerçekleştirilen proje ve etkinlikler öğrencilerin yaşadığı çevreyle ilgili olduğunu savunmuş ve bu amaçla çalışmasında proje tabanlı öğrenme yöntemlerinde öğrencilerin seçeceği proje konularının seçiminde coğrafi şartların ne derece etkili olduğu ele alınmıştır. Çalışmasında MEB tarafından 2006-2011 yılları arasında gerçekleştirilmiş proje yarışmasında ilk 100'e giren 388 Fen projesi coğrafi şartlar içerip içermediği analiz edilerek doküman incelemesi yapmıştır.

Köşker'in (2012) "*Coğrafya Eğitiminde Yer Temelli Öğretim Yaklaşımına ilişkin Öğretmen Görüşleri*" adlı Doktora tezi çalışmasında Coğrafya öğretmenlerinin yer temelli öğretim yaklaşımına ilişkin görüşlerini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Bu amaçla Ankara ilinde görev yapan 258 Coğrafya öğretmenine yer temelli öğretim yaklaşımı ile ilgili öğretmenlerin uyguladığı etkinlikler, karşılaştığı sorunlar ile öğretmenlerin bu yaklaşıma ilişkin tutumları yarı yapılandırılmış görüşme formu ile uygulanmıştır. Araştırma sonunda ise öğretmenler Coğrafya Dersi Öğretim Programının yer temelli öğretim yaklaşımına uygun bir şekilde geliştirildiği düşündüğü belirlenmiştir. Ayrıca öğretmenler yer temelli öğretimini sınıf içi etkinliklerini sınıf dışı etkinliklere göre daha sık kullandıkları belirterek bunun nedenlerini maddi yetersizlikler, zaman sıkıntısı, toplum ve aile desteğinin yetersizliği olarak açıklamışlardır. Bu araştırmada öğretmenlere yönelik olup öğrencilerin yaşadığı çevreye yönelik akademik başarı durumlarının tespiti gerekliliği görülmüş ve araştırmamız bu alana yönelmiştir.

Akkaya'nın (2014) "*Sosyal Bilgilerde Yer Temelli Öğretim Yaklaşımı*" adlı Doktora tezi çalışmasında 6. Sınıf sosyal bilgiler dersi içerisinde yer alan "Ülkemizin Kaynakları" ünitesini yer temelli öğretim yaklaşımıyla öğretmeyi amaçlamıştır. Yer temelli öğretim yaklaşımı ile öğrencilere uygulanan deneysel çalışmada öğrencilerin akademik başarıları ve sosyal bilgiler dersine yönelik tutumları üzerine etkisi başarı testi, tutum ölçeği, görüşme ve günlük kullanarak ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışma sonucunda deney grubu öğrencilerinde Ülkemizin Kaynakları ünitesi başarı testi ve tutum ölçeğinde, kontrol grubu öğrencilerinin başarıları ve tutumları daha yüksek bulunmuştur. Bu araştırma deneysel bir çalışma olup öğretmenler ve öğrencilerin yaşadığı çevre ile ilgili var alan coğrafi bilgi durumu ortaya çıkaracak genel bir çalışmanın eksikliği görülerek araştırmamız bu yöne yönelmiştir.

İnce'nin (2015) "*Ortaöğretim Coğrafya Dersi 10.Sınıf Müfredatının Yaşadığımız Çevreyi Tanımaya Katkısının İncelenmesi*" adlı makalesinde Lise 10. sınıf öğrencilerinin Coğrafya dersi sonucunda yaşadıkları çevreyi tanıma durumlarını ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Bu amaçla İstanbul'un Bağcılar ilçesinde 210 10. Sınıf öğrencisine ulaşarak anket uygulamıştır. Araştırma sonunda ise Lise 9. sınıf öğretim programı ve dersinin çevre bilgisi ve bilinci oluşturmaya katısı olduğu ancak bunlar öğrencilerin yaş, cinsiyet, yaşanan çevre faktörlerine göre farklı olduğu saptanmıştır. Araştırmada genellikle çevreye duyarlılık ve öğretim programının çevreyi öğretebilmesi durumu üzerine durulmuş öğrencilerin yaşadığı çevredeki coğrafi bilgileri bilmesi üzerine yoğunlaşmamıştır. Bu açıdan bizim çalışmamız öğrencilerin yerel coğrafi bilgi düzeylerini ortaya çıkarma ve öğretmenlerin derste anlatma durumunu ortaya çıkarması açısından farklılık gözükmemektedir

Öner (2016) "*Sosyal Bilgilerde Yerel Coğrafya Öğretimi: Sosyal Bilgiler Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi*" adlı çalışmada yaşadığımız çevre yerel coğrafya olarak adlandırılmış ve öğretmenlerin yakın coğrafya konusuna ilişkin görüşlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışmasında Kayseri ve Bolu illerinde yaşayan 101 Sosyal bilgiler öğretmenine yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Çalışma sonunda da öğretmenler de yerel coğrafya terimini "*yaşadığımız çevre*", "*yakın çevremiz*", "*yaşadığımız coğrafya*" olarak tanımlamış ve aynı zamanda yerel coğrafyanın sosyal bilgiler dersinde uygulanabilir olduğunu belirtmiştir. Ayrıca araştırmada öğretmenlere içinde yaşadığımız yakın coğrafyamız yeni bir terim olan yerel coğrafya olarak belirtilmiş uygulanabilirliği ile ilgili görüşler alınmış ancak sosyal bilgiler öğretiminde yerel coğrafya terimi yakın çevremiz, yaşadığımız çevre kavramları ile açıklanmakta ve kazanımlarda yakında uzağa ilkesi kapsamında yer almaktadır. Bu açıdan çalışmamız hem öğrenci hem öğretmenlerin var olan durumlarını belirlemek ve MEB sosyal bilgiler öğretim programında yer alan kavramlara uygun olarak hazırlanmasından dolayı farklılık arz etmektedir.

Çakmak'ın (2018) "*Yer Temelli Eğitim Yaklaşımına Dayalı Proje Çalışmalarının Öğrencilerin Problem Çözme ve Sosyal Becerilerine Etkisi*" adlı çalışmasında ortaokul 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde yer alan proje çalışmalarında yer temelli öğretim yaklaşımının problem çözme becerisi ve sosyal becerilerin üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Bu amaçla Trabzon ili Akçaabat ilçesinde 18 öğrencisi olan 7. sınıf öğrencileriyle araştırma yürütülmüştür. Araştırmada nitel ve nicel araştırma bir arada kullanılmıştır. Nicel araştırmada öğrencilere problem çözme ile sosyal beceriler ölçeği ile değerlendirilmiş nitel araştırma tarafında ise öğrencilerin oluşturdukları projeler değerlendirilmiş, yarı yapılandırılmış

görüşme formu ve günlükleri veri toplama araçları ile toplanmıştır. Araştırma sonunda öğrencilerin, problem çözme ve sosyal becerilerinde ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiş ve aynı zamanda proje çalışmalarına bakış açılarının olumlu şekilde değişmiş olduğu belirlenerek yer temelli öğretim yaklaşımının sosyal bilgiler dersi öğretimi açısından uygulanabilir ve faydalı olduğunu belirtilmiştir.

2.6.2. Konuyla İlgili Yurtdışında Yapılan Çalışmalar

McCune (1948) “*Exercises For Teaching Local Geography At The College Level*” adlı makale çalışmasında yerellikten ve yaşadığımız yerin coğrafyasından uzaklaşıldığını coğrafyanın uzak bir yer - alan çalışması olarak yanlış anlaşıldığını ve okullarda da bu yanlış uygulamaların öğretildiğini belirterek öğrencilere yaşadıkları coğrafyaları sosyal bilgiler dersinden de başlayarak özellikle lise düzeyinde öğretilmesi gerektiği savunmuş ve bunun için önerilerde bulunmuştur.

Bin (2004) “*A Probe the Local-Geography Education*” adlı çalışmasında pratik bir yerel coğrafya eğitimi için yerel coğrafya eğitimi ilkelerini ve yasalarını incelemiştir. Çalışmasını yerel coğrafya eğitiminin ne olduğu, yerel coğrafya eğitiminin gelişimi, yerel coğrafya ders kitapları ve yerel coğrafya öğretimi olarak 4 başlıkta incelemiştir. İlk iki bölümde yerel coğrafya eğitiminin gerekliliği, yerel coğrafya eğitiminin öneminin kökeni incelenmiştir. Üçüncü bölümde yerel coğrafya ders kitaplarının içeriğini ve öğretim materyalleri yapımının önemini ele almıştır. Son kısımda ise yerel coğrafya öğretimi açıklamıştır. Çalışma sonunda yerel coğrafyayı anlatan ders kitaplarının oluşturulması ve yerel coğrafya öğretiminin öğretim için gerekliliği anlatılmıştır.

Bartholomaeus (2006) “*Some Rural Examples of Place-Based Education*” adlı çalışmasında Yer temelli eğitimin anlamını ve içeriğini araştırarak Avustralya’daki kırsal kesimlerde yer temelli eğitimin gerekliliği üzerine çalışma yapmıştır. Araştırmalarında okullar arasında yerel kültüre ve yer temelli eğitime yönelik bakış açılarında farklılık olduğu, sadece birkaç okulun yer temelli eğitimi önemseydiği belirtilmiş ve ayrıca kırsal kesim öğrencilerinin eğitsel olarak dezavantajlı olduklarını belirterek, yer temelli eğitim hem öğrencilerin daha yüksek akademik başarılar kazanmasını hem de iyi yaşamayı öğrenmelerini ve yaşadıkları yeri daha iyi anlamalarını savunmuştur.

Dao (2006) “*On the Teaching of Local Geography in Middle School under the Criterion of the New Course*” adlı çalışmasında yerel coğrafya öğretiminin kuralını ortaya koymak ve yerel coğrafya öğretimi için uygun bir yol ortaya çıkarmayı amaçlamıştır.

Çalışmasını dört bölüme ayıran Dao bu bölümlerde yerel coğrafyanın amacı ve yerel coğrafyanın anlamları, özet kısmı ve yerel coğrafya öğretiminde mevcut sorunlar ile tavsiyeleri incelemiştir. Araştırma makalesinin ilk kısmı, yerel coğrafya öğretiminin amaç ve anlamları üzerine bir analizi içermektedir. İkinci bölümde, dersin kapsamı ve ayrıca yerel coğrafyanın öğretilmesini incelemiştir. Üçüncü bölümde ise coğrafya öğretmenin ortaokul ve ortaokulda yerel coğrafya öğretimindeki gereklilikleri, yerel coğrafyanın öğretim kaynaklarını ortaya koyma sorununu anlatmaktadır. Yerel coğrafya öğretimi ile ilgili öğretimi gerçekleştirmeye yönelik çeşitli stratejiler sunulmuştur.

Cook (2009) “*Developing a Sense of Place: Examining Educator Practice in Place-Based Education*” adlı çalışmasında yer temelli eğitimin yaşadığı yere bağlantısını ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Araştırmasında lise düzeyinde örgün ve örgün olmayan 2 farklı öğrenci gruplarıyla görüşerek 2 grup arasında buldukları çevreye ait yer duygusunu ortaya çıkarmak ve bunu geliştirmeyi amaçlamıştır. Araştırma sonunda örgün eğitimde olan öğrencilerin yaşadıkları yere dair bilgi ve farkındalıklarının daha fazla olduğu kanısına ulaşmıştır.

O’Connor (2009) “*Puzzles rather than Answers: Co-Constructing a Pedagogy of Experiential, Place-based and Critical Learning in Indigenous Education*” adlı doktora tezi çalışmasını yerel eğitim ve yer temelli eğitim üzerinde yürütmüştür. Araştırmasında Kuzey Kanada bölgesinde öğrenciler, eğitimciler ve toplumun yerel ve yer temelli eğitimi yorumlama biçimi ve yer temelli eğitimde öğrencilerin karşılaştıkları sorunları incelemektedir. Araştırmasında yerel eğitim ve yer temelli eğitimde alternatif değerlendirme biçimlerinin uygulanması, okul müfredatının uygun olarak verilmesi ve öğrencilerin ilgisini çekmek için alan çalışmalarının kullanılması, derslerde yerli kültür ve yerli bilginin verilmesi önerilerini savunmuştur.

Morehouse (2011) “*Liquid Edges of Place & Pedagogy: Sense of Place and Community-based Youth Engagement in the Dalles*” adlı çalışmasında Dallas şehri ve şehir okullarında uygulanan Gorge Explorers müfredatında kültürler arası, nesiller arası farklılık ile toplum ve yer temelli eğitim arasındaki ilişkilerini incelemiştir. Çalışmasında eleştirel teori temelli, yer temelli, çevresel temelli ve toplum temelli incelemelerinin yanı sıra kültürel ve kimlik coğrafya alanlarında da çalışmaların toplamı olduğunu savunmuştur. Araştırmasında Gorge Explorers programındaki gençlerle bireysel ve grup görüşmelerinin yanı sıra lisede velileriyle ve program eğitimcileriyle yapılan bireysel görüşmeleri incelemiştir.

Kuwahara (2013) “*Impacts of a Place-Based Science Curriculum on Student Place Attachment in Hawaiian and Western Cultural Institutions at an urban High School in Hawaii*” adlı makalesinde Hawaii bölgesinde lise müfredatında yer alan fen bilimleri ile öğrencilerin yer temelli (kimlik- bağımlılık) eğitim arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Araştırmasında öğrencilerin fen bilimleri ders notları ile yer temelli eğitimin okuldaki kültürel ilişkilere bağlı olarak öğrencilerin “yer” üzerinde farklı etkileri olduğunu aktarmış ve okulda genel olarak tanınmayan kültürleri, kimlikleri ve farklı dilleri teşvik eden öğrenme fırsatlarına ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

Li (2014) “*The Research on Content System of Local Geography Teaching under the New Curriculum Standard in Linyi City*” adlı çalışmasında Çin’de yerel coğrafyaya ait birçok çalışmaların oluşunu ancak Linyi bölgesinde farklı bir öğretim Programı olduğu için farklı sonuçlar çıkacağını belirtmiştir. Çalışmasında yerel coğrafyanın kökeni ve anlamı, Linyi yerel coğrafya öğretimi içeriğini, yerel coğrafya öğretiminin teorik temeli, Linyi Şehrinde yerel coğrafya öğretimi içerik sistemi ile mevcut sorunları öğretmek. Yeni müfredat standartlarının oluşturulması, Yeni müfredat standartları, Linyi City, yerel coğrafya öğretimi önerileri incelemiştir. Çalışma sonunda önerilerde tüm seviyelerde şehir ve ilçe eğitim bölümleri, yerel coğrafya öğretimini destekleme çabalarını arttırmalıdır.

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

Bu bölümünde araştırmanın temel amacına uygun olarak araştırmada izlenecek *model*, *araştırmanın evreni* ve *seçilen örnekleme*, yararlanılan *veri toplama aracı* ve verilerin çözümlenmesinde kullanılan *analiz teknikleri* açıklanmıştır.

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Araştırma ve öğrenme insanın doğasında olan bir süreçtir. İnsanoğlu varlığından itibaren içinde yaşadığı çevreyi anlamak, açıklamak, değiştirmek ve geliştirmek isteğini içinde barındırmış ve bu amaçla sürekli yeni yöntem ve teknikler geliştirmiştir. İnsanoğlunun içinde yaşadığı ve değiştirdiği bu dünyayı öğrenmek için gerçekleştirdiği bilişsel ve uygulamalı etkinlikler bilim olarak açıklanmaktadır. Bilimin oluşumuna öncülük eden bilimsel araştırma, karşılaşılan problemlere güvenilir çözümler üretmesi isteği ile düzenli ve sistemli olarak verilerin toplanmasını, verilerin analiz edilmesini, verilerin değerlendirilmesini ve yorumlanması etkinliklerini içinde barındırır (Barışeri, 2013: 3).

Bu bilimsel araştırmada da karma araştırma yöntemi kullanılmıştır. Karma araştırma yöntemi ise nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanılmasını içinde barındıran araştırma yöntemidir. Creswell'e (2017:2) göre karma araştırma yöntemi araştırmacının, araştırma problemlerini anlamak için hem nicel verilerin hem de nitel verilerin bir arada toplanarak bir bütün haline getirilen ve daha sonra bu iki veri setini bütünleştirmenin avantajlarını kullanarak sonuçlara ulaşan, genellikle sağlık, davranış ve sosyal bilimler alanında kullanılan bir araştırma yöntemidir. Bu çerçevede araştırmada öğrencilere nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılarak başarı testi hazırlanmış, öğretmenlere ise nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim deseni kullanılarak yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır.

Tarama modeli literatürde *Survey* olarak da yer almaktadır. Akman'a (2014: 10- 11) göre nicel araştırma olgu ve olayların somutlaştırılarak gözlemlenebilir, ölçülebilir ve sayısal olarak ifade edilebilir bir şekilde ortaya koyan bir araştırma türüdür. Nicel araştırma yöntemlerinde, araştırma konusunun, evreni temsil eden örneklemden sayısal sonuçlar elde edilmesi gerekmektedir. Diğer anlamda araştırma problemine yönelik yoğun bir analizin aksine, daha yüzeysel daha çok sayısal verilere ulaşmayı hedeflemektedir. Nicel araştırma yöntemlerinde sayısal temsilin önemli olduğundan araştırma evrenini temsil edecek örneklemin hatasız belirlenmesi ve bu örnekleme araştırma problemi ile ilgili doğru soruların

sorulması önemlidir. Nicel araştırma yöntemlerinin üstün bir yönü ise tarafsız ve objektif olmalarının yanı sıra nicel araştırmalarda:

- ✓ Ne kadar?
- ✓ Ne miktarda?
- ✓ Ne kadar sık?
- ✓ Ne kadar yaygın? vb. soruların cevaplarına da ulaşılmaktadır.

Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel'e (2015:14-33) göre ise tarama modeli, belirli grubun belirli konuya veya olaya ilişkin bilgi, beceri, tutum vb. özelliklerini ortaya çıkarmak amacıyla verilerin toplanmasını gerektiren çalışma türlerine denir. Tarama modeli soru formları veya testler gibi bir dizi araçla belirli grupların özelliklerini belirlemeyi içerir.

Nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim deseni ise literatürde *fenomenoloji* olarak da yer almaktadır. Yıldırım ve Şimşek'e (2013:72) göre olgubilim farkında olduğumuz bir konuda ayrıntılı ve derinlemesine bir bilgiye sahip olmadığımız konuların ortaya çıkartılmasına odaklanmaktadır. Bu tür durumlar günlük hayatımızda sürekli karşılaşmakta fakat durumu tam anlamıyla anladığımız sonucunu çıkartmayız. Bu tür durumlarda olguyu daha iyi ortaya çıkartmak için ise görüşme yapılması gerekebilir.

3.2. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın evrenini 2018-2019 Eğitim-Öğretim döneminde Kırıkkale ilinde eğitim-öğretim faaliyetlerine katılan 6., 7. ve 8. sınıf ortaokul öğrencileri ile Kırıkkale ilinde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri oluşturmaktadır. Öğrenci evreni belirlemede öğrencilerin yaşadığımız yer ile ilgili tüm kazanımları sosyal bilgiler dersi içerisinde almış olma şartı aranmıştır. Bu kazanımların ise 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler ders müfredatı içerisinde yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda ise 4. ve 5. sınıf yaşadığımız yer ile ilgili kazanımların öğrenme süreci içinde olası sebebi ile araştırmaya katılmamış ortaokul 6., 7. ve 8. sınıflar evren olarak belirlenmiştir. 8. sınıfta sosyal bilgiler dersi olmamasına rağmen 4 yıl boyunca sosyal bilgiler dersi almış olması, yaşadığımız çevre ile ilgili kazanımları işlemiş olması ve ortaokul düzeyinde olması dolayısıyla araştırmaya dahil edilmiştir.

Araştırmanın örneklemini ise evren içerisinde belirlenen 1577 öğrenci ve 38 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada öğrencilere uygulanan başarı testinde evrenin sınıf düzeyi ve yerleşim yeri türünün alt gruplardan oluşmasından dolayı örneklem belirleme de seçkisiz örnekleme yöntemlerinden tabakalı örnekleme (stratified sampling) kullanılmıştır.

Büyüköztürk ve diğerleri'ne (2015: 91) göre tabakalı örnekleme yöntemi; belirlenen evrendeki alt grupların bulunup bunların evren büyüklüğü içindeki oranlarıyla örnekleme temsil edilmelerini sağlamayı amaçlayan bir örnekleme yöntemidir. Bundan dolayı örneklem grubunda il merkez, ilçe merkez ve köylerde eğitim gören 6., 7. ve 8. sınıf öğrencileri tabakalı örnekleme ile belirlenmiştir. Öğretmenlere uygulanan bilgi formunda ise yine öğretmenlerin eğitim verdiği okulun yerleşim yeri türüne göre tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Öğrenci örneklem büyüklüğü belirlemede Büyüköztürk ve diğerleri (2015: 98); Çıngı'nın (1994:25) tablosunu geliştirerek oluşturduğu örneklem tablosundan yararlanarak araştırmada 1577 öğrenciye ulaşılmış ve testin örnekleme sapma miktarı (d: 0,03) ve güven düzeyi (a: 0,01) olarak belirlenmiştir.

Araştırma örneklemini için ulaşılan okulların listesi tablo 3.1.'de yer almaktadır. Okullar seçiminde başarı farkı olmaması için en az üç okul seçimine gidilmiştir. Okullar ise merkeze yakın, uzak ve orta mesafe ulaşılabilirlik dikkate alınmıştır. Aynı zamanda okulların başarı durumları da göz önünde bulundurulmuştur.

Tablo 3.1. Araştırma Örnekleminin Toplandığı Ortaokullar

İl	İlçe	Köy
Ahmet Sümer Ortaokulu	Çelebi Ortaokulu	Yeniyapan Ortaokulu
TÜPRAŞ Ortaokulu	Karakeçili Atatürk Ortaokulu	Çerikli Atatürk Ortaokulu
Mehmet Akif Ersoy Ortaokulu	Balışeyh İmam Hatip Ortaokulu	İrmak Ortaokulu
Mehmet Akif Ersoy İmam Hatip Ortaokulu	Balışeyh Toki Şehit Gazi Gürsoy Ortaokulu	
Öğretmen Muhittin Ardahan Ortaokulu		
Bahçelievler Şehit Volkan Canöz İmam Hatip Ortaokulu		
Gazi Ortaokulu		

Tabakalı örneklem olduğu için ise sınıf düzeyi ve yerleşim yerine göre farklı örneklem sayılarına ulaşılmıştır. Bu farklılıklarla beraber tablo 3.2., tablo 3.3. ve tablo 3.4.'te öğrencilere uygulanan Yaşadığımız Çevre Başarı Testinin faktör durumlarına göre dağılımları gösterilmiştir.

Tablo 3.2. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımları

Cinsiyet	n	%
Kız	814	48,4
Erkek	763	51,6
Toplam	1577	100

Tablo 3.2'de araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre dağılımları

verilmiştir. Buna göre araştırmaya 763 (%48,4) erkek ve 814 (%51,6) kız öğrenci katılmaktadır. Araştırmaya katılan kız öğrencilerin sayısı fazladır fakat bu fazlalık araştırmaya etki edecek bir büyüklük olarak görülmemiştir.

Tablo 3.3. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Dağılımları

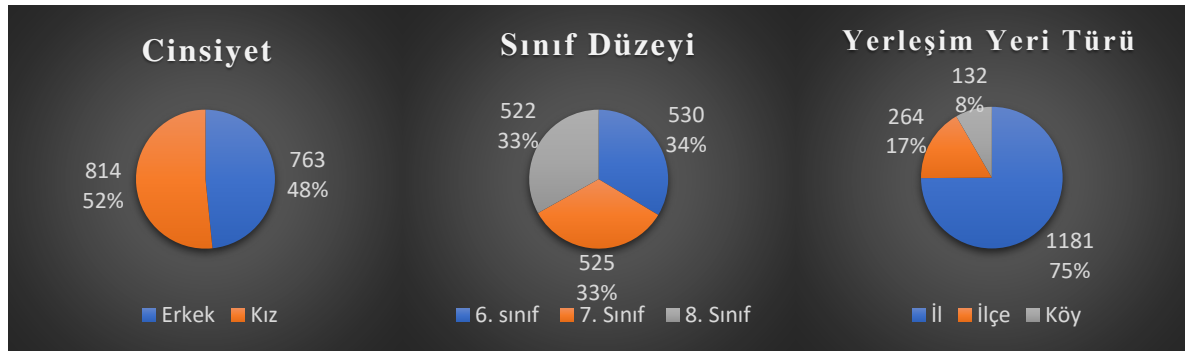
Sınıf Seviyesi	n	%
6. sınıf	530	33,6
7. sınıf	525	33,3
8. sınıf	522	33,1
Toplam	1577	100

Tablo 3.3.'de araştırmaya katılan öğrencilerin sınıf düzeyi değişkenine göre dağılımları verilmiştir. Buna göre araştırmaya 530 (%33,6) 6. sınıf öğrencisi, 525 (%33,3) 7.sınıf öğrencisi ve 522 (%33,1) 8. sınıf öğrencisi katılmaktadır. Evrende sınıf düzeyleri arasında oransal bir farkın olmaması örnekleme de yansıtılmıştır.

Tablo 3.4. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Yerleşim Yeri Türüne Göre Dağılımları

Yerleşim Yeri Türü	n	%
Köy	132	8,4
İlçe	264	16,7
İl	1181	74,9
Toplam	1577	100

Tablo 3.4.'te araştırmaya katılan öğrencilerin yerleşim yeri türü değişkenine göre dağılımları verilmiştir. Buna göre araştırmaya 132 (%8,4) köyde yaşayan, 264 (%16,7) ilçede yaşayan ve 1181 (%74,9) ilde yaşayan öğrenci katılmaktadır. Yerleşim yeri türünde değişkenler arasında evrende farklılık gözükmemektedir. Burada evrende var olan yerleşim yeri oranlarına uygun olarak farklılık örnekleme de yansıtılmıştır. Araştırmada ulaşılan öğrencilere ilişkin betimsel veriler grafik 3.1'de genel hatları ile gösterilmiştir.

Grafik 3.1. Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özellikleri

Tablo 3.2., tablo 3.3. ve tablo 3.4.’te yer alan öğrencilere ait değişken verileri grafik 3.1’de incelenmiştir. Örneklem seçiminde cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenlerinde ortalama eşitliğin sağlandığı, yerleşim yeri türü değişkeninde ise il - ilçe – köy oranlarının çok farklı olduğu fakat evrene uygun olarak bunun düzenlediği sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlere uygulanan Yaşadığımız Çevre Öğretmen Bilgi Formu’nun (YÇÖBF) faktörlere göre dağılımları tablo 3.5., tablo 3.6. ve tablo 3.7.de gösterilmiştir.

Tablo 3.5. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımları

Cinsiyet	n	%
Kadın	22	57,9
Erkek	16	42,1
Toplam	38	100

Tablo 3.5.’te araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyet değişkenine göre dağılımları verilmiştir. Buna göre araştırmaya 22 (%57,9) kadın öğretmen, 16 (%42,1) erkek öğretmen katılmaktadır.

Tablo 3.6. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Kurumunun Bulunduğu Yerleşim Yeri Türüne Göre Dağılımları

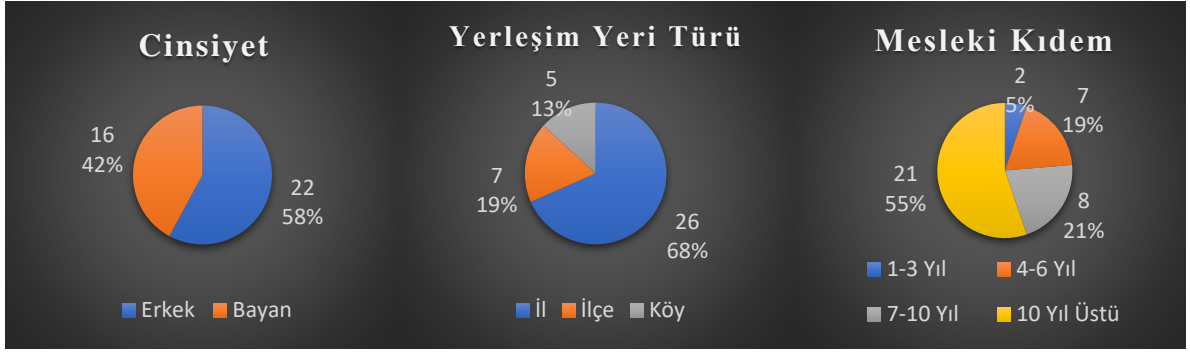
Kurumun Bulunduğu Yerleşim Yeri Türü	n	%
İl	26	68,4
İlçe	7	18,4
Köy	5	13,2
Toplam	38	100

Tablo 3.6.’da araştırmaya katılan öğretmenlerin kurumunun bulunduğu yerleşim yeri türüne göre dağılımları verilmiştir. Buna göre araştırmaya okulu ilde bulunan 26 (%68,4) okulu ilçede bulunan 7 (18,4) ve okulu köyde bulunan 5 (%13,4) öğretmen katılmaktadır.

Tablo 3.7. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Mesleki Kıdeme Göre Dağılımları

Meslekteki kıdemi	n	%
0-3 yıl	2	5,3
4-6 yıl	7	18,4
7-10 yıl	8	21,1
10 yıl ve üstü	21	55,3
Toplam	38	100

Tablo 3.7.’de araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleki kıdeme göre dağılımları verilmiştir. Buna göre araştırmaya 0-3 yıl deneyime sahip 2 (%5,3) öğretmen, 4-6 yıl deneyime sahip 7 (%18,4) öğretmen, 7-10 yıl deneyime sahip 8 (%21,1) öğretmen, 10 yıl ve üstü deneyime sahip 21 (%55,3) öğretmen katılmaktadır. Araştırmada ulaşılan öğretmenlere ilişkin betimsel veriler grafik 3.2.’de gösterilmiştir.

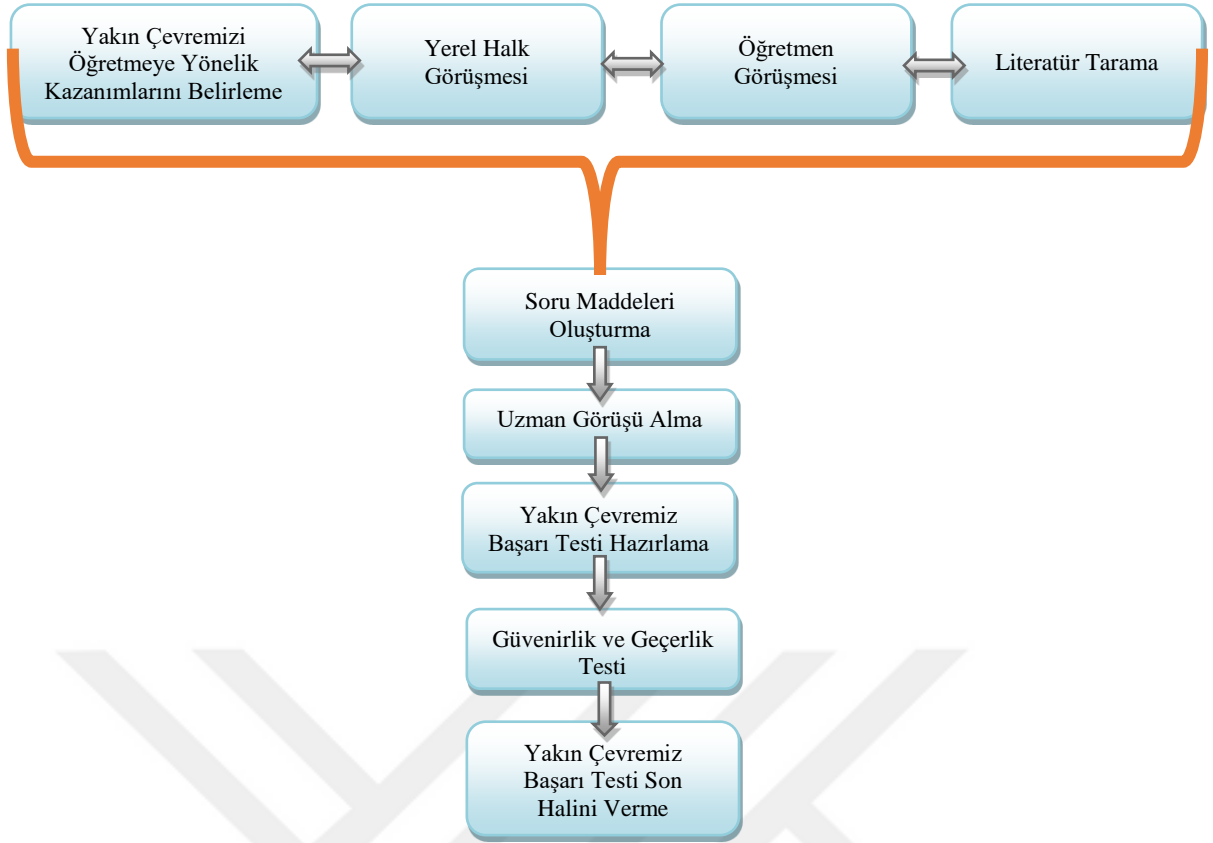
Grafik 3.2. Araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik özellikleri

Tablo 3.5., tablo 3.6. ve tablo 3.7.'de yer alan öğretmenlere ait demografik özellikler grafik 2.2. şeklinde incelenmiştir.

3.3. VERİ TOPLAMA ARACI

Araştırmada kullanılan veri toplama araçları araştırmacı tarafından geliştirilen Yaşadığımız Çevre Başarı Testi (YÇBT) ve Yaşadığımız Çevre Öğretmen Bilgi Formu olmak üzere 2 adet veri toplama aracından oluşmaktadır. Birinci bölümde yer alan Yaşadığımız Çevre Başarı Testi araştırmaya katılan öğrencilere ait kişisel bilgi formu ve 22 soruluk başarı testinden oluşurken ikinci bölümde yer alan Yaşadığımız Çevre Öğretmen Bilgi Formunda ise öğretmenlere ait yarı yapılandırılmış görüşme formu yer almaktadır (bkz: ek 4 , ek 5).

YÇBT oluşturma aşamasında ilk önce Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yakın çevremizi öğretmeye yönelik kazanımlar belirlenmiştir. Belirlenen kazanımlar belirtke tablosu oluşturularak soruların kapsam sınırı çizilmiştir. Aynı zamanda Kırıkkale ilinde halk ile görüşme yapılarak yerel coğrafyalarına ait bilgi toplanırken öğretmenlerimizle de görüşme yapılarak derste kullandıkları coğrafi bilgiler elde edilmiş ve ilaveten Kırıkkale ili coğrafyasına dair kaynak taraması yapılmıştır. Elde edilen bilgilerle YÇBT maddeleri oluşturulmuştur. Araştırmada uygulanan maddelerin amacına uygunluğu için uzman görüşüne, ölçme değerlendirme uzmanına ve sorularda kullanılan kelimelerin uygunluğu için Türkçe dil uzmanı dahil 5 uzman görüşü alınarak Yaşadığımız Çevre Başarı Testinin 40 soruluk ilk halini almıştır. Yaşadığımız Çevre Başarı Testi oluşturma aşamaları ise şekil 2.4.'te gösterildiği gibidir.

Şekil 3.1. Yakın çevremiz başarı testi geliştirme aşamaları

Yaşadığımız Çevre Başarı Testi 40 soruluk ilk hali güçlük ve ayırt edicilik uygulaması sonrasında güçlük ve ayırt edicilik indeksi yeterli olmayan sorular testten çıkartılarak 23 soruluk son haline dönüştürmüştür. Testte yer alan soruların zorluk ve güvenirlilik analizi tablo 3.8’de gösterilmiştir.

Tablo 3.8. YÇBT Madde Güçlük ve Ayırt Edicilik Puanları

Sorular	d_a	d_i	p (Madde Güçlük)	d (Ayırt Edicilik)
Soru 1	3	15	0,47	0,63
Soru2***	8	18	0,68	0,53
Soru 3	2	12	0,37	0,53
Soru 4	5	17	0,58	0,63
Soru 5	4	6	0,26*	0,11**
Soru 6	3	19	0,58	0,84
Soru 7	1	10	0,29*	0,47
Soru 8	9	7	0,42	-0,11**
Soru 9	13	18	0,82*	0,26
Soru 10	4	15	0,50	0,58
Soru 11	16	19	0,92*	0,16**
Soru 12***	5	13	0,47	0,42
Soru 13	2	11	0,34	0,47
Soru 14	6	12	0,47	0,32
Soru 15	8	15	0,61	0,37
Soru 16	1	1	0,05*	0,00**
Soru 17	2	10	0,32	0,42
Soru 18	12	18	0,79*	0,32

Soru	4	16	0,53	0,63
Soru 19***	4	16	0,53	0,63
Soru 20	5	15	0,53	0,53
Soru 21	5	4	0,24*	-0,05**
Soru 22	8	11	0,50	0,16**
Soru 23	3	9	0,32	0,32
Soru 24	4	10	0,37	0,32
Soru 25	8	14	0,58	0,32
Soru 26	3	17	0,53	0,74
Soru 27	3	3	0,16*	0,00**
Soru 28	5	16	0,55	0,58
Soru 29	5	11	0,42	0,32
Soru 30	4	6	0,26*	0,11*
Soru 31	1	8	0,24*	0,37
Soru 32	4	2	0,16*	-0,11**
Soru 33	11	18	0,76*	0,37
Soru 34	1	13	0,37	0,63
Soru 35	2	11	0,34	0,47
Soru 36***	3	10	0,34	0,37
Soru 37	6	16	0,58	0,53
Soru 38	5	9	0,37	0,21
Soru 39***	5	10	0,39	0,26
Soru 40	8	15	0,61	0,37

* Madde güçlük problemi olan soru

** Madde ayırt edicilik problemi olan soru

*** Kapsam geçerliliği nedeni ile testten çıkartılan soru

Yaşadığımız Çevre Başarı Testinde yer alan sorular Tablo 3.9.'de yer alan madde ayırt edicilik ve tablo 3.10.'da yer alan maddeler güçlük tablosu dikkate alınarak düzenlenmiş test 23 soruluk son haline dönüştürülerek başarı testi 1577 öğrenciye uygulanmıştır.

Tablo 3.9. Madde Ayırt Edicilik Puan Tablosu (Sözbilir, 2010: 21)

Ayırt Edicilik Puanı	Puan Durumu
0,40 ve üstü	Madde çok iyi maddedir.
0,30 - 0,39	Madde oldukça iyi bir maddedir.
0,20 - 0,29	Madde düzeltilmeli ve geliştirilmelidir.
0,00 – 0,19	Madde çok zayıf, eğer düzeltilemiyorsa testten mutlaka çıkarılmalıdır.
0,00	Madde hiç ayırt etmez, testten mutlaka çıkarılmalıdır.
0,00 ve altı	Madde ters yönde ayırt eder, testten mutlaka çıkarılmalıdır

Tablo 3.9.'da Sözbilir'e (2010: 21) göre maddelerin ayırt edicilik puanı ve açıklaması yer almaktadır. Yaşadığımız Çevre Başarı Testi bu tabloya göre yorumlanarak soru 5, soru 8, soru 11, soru 16, soru 21, soru 22, soru 27 ve soru 32'nin ayırt edicilik puanları yetersiz görülmüş ve testten çıkartılmıştır.

Tablo 3.10. Madde Güçlük Puan Tablosu (Sözbilir, 2010: 20)

Güçlük Puanı	Puan Durumu
0 - 0,19	Çok zor bir madde
0,20 - 0,39	Zor bir madde
0,40 - 0,59	Orta düzeyde bir madde
0,60 - 0,79	Kolay bir madde
0,80 - 1,00	Çok kolay bir madde

Tablo 3.10’da Sözbilir’e (2010: 20) göre maddelerin güçlük puanı ve açıklaması yer almaktadır. YÇBT testinin madde güçlük indeksleri 0,30 ile 0,70 arasında değişmektedir. Madde güçlüklerinin 0,50 civarında olması beklenirken, bununla birlikte testlerde duruma göre daha kolay veya daha zor olan maddelere de yer verilebilir (Büyüköztürk vd. 2015: 123). Yaşadığımız Çevre Başarı Testi bu tabloya göre yorumlanarak soru 5, soru 9, soru 11, soru 16, soru 21, soru 27, soru 30, soru 31, soru 32 ve soru 33’ün madde güçlük puanları yetersiz görülerek testten çıkartılmıştır. Soru 7 ve soru 18 kapsam geçerliliği nedeni ile düzeltilerek başarı testinde tekrar yer verilmiştir.

Madde güçlük ve madde ayırt edicilik nedeni ile testten çıkartılan maddelerin yanında madde 2, madde 12, madde 16 ve madde 39 kapsam geçerliliğinde bir kazanımda fazla soru oluşması nedeni ile testten çıkartılmış ve test 23 soruluk son halini alarak 1577 öğrenciye uygulanmıştır. Yaşadığımız Çevre Başarı Testinin I. bölümünde yer alan bilgi formuna ilişkin değişkenler ile öğrencilerin bu değişkenlere göre dağılımları ise Tablo 3.11.’de verilmiştir.

Tablo 3.11. YÇBT’ne Katılan Öğrencilerin Demografik Özellikleri

	Faktör	f	%
Cinsiyet	Kız	814	48,4
	Erkek	763	51,6
Sınıf	6. sınıf	530	33,6
	7. sınıf	525	33,3
	8. sınıf	522	33,1
Yerleşim yeri türü	Köy	132	8,4
	İlçe	264	16,7
	İl	1181	74,9
Bir Önceki Döneme Ait Not Ortalaması	0-44	24	1,5
	45-54	106	6,7
	55-69	226	14,3
	70-84	534	33,9
	85 ve üstü	687	43,6
Sosyal Bilgiler Dersinde İlgi Duyduğu Alt Disiplin	Tarih	777	49,3
	Coğrafya	188	11,9
	Vatandaşlık	414	26,3
	Diğer	92	5,8
	İlgi duymuyorum	106	6,7

Tablo 3.11. (Devam)			
Okulda Öğrencilerin Gezi Gözlem Faaliyetlerine Katılma Durumu	Evet	401	25,4
	Hayır	1176	74,6
Okulda Kırıkkale İline Anlatan Kaynak Bulunma Durumu	Evet	782	49,6
	Hayır	795	50,4
Öğretmenin Derste Kırıkkale İline Ait Örnek Verme Durumu	Evet	1044	66,2
	Hayır	533	33,8
Öğrencilerin Kırıkkale İline Yönelik Okul Dışından Bilgi Edinme Durumu	Evet	1142	72,4
	Hayır	435	27,6

Tablo 3.11.'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre 763'i (% 48,4) erkek ve 814'ü (% 51,6) kız öğrenci; sınıf değişkenine göre 530'u (% 33,6) 6. sınıf, 525'ü (% 33,3) 7.sınıf ve 522'i (% 33,1) 8. sınıf öğrencisi; yerleşim yeri değişkenine göre 132'si (% 8,4) köy, 264'ü (% 16,7) ilçe ve 1181'i (% 74,9) ilde yaşayan; bir önceki dönem sosyal bilgiler dersi not ortalamasına göre 24'ü (% 1,5) 0-44 not ortalaması, 106'sı (% 6, 7) 45-54 not ortalaması, 226'sı (14,3) 55-69 not ortalaması, 534'ü (%33,9) 70-84 not ortalaması ve 687'si (43,6) 85 ve üstü not ortalamasına sahip öğrenci; sosyal bilgiler alt disiplinlerine olan ilgi durumu değişkenine göre 777'si (% 49,3) tarih disiplinine, 188'i (% 11,9) coğrafya disiplini, 414'ü (% 26,3) vatandaşlık disiplini, 96'sı (% 5,8) diğer sosyal bilgiler disipline ilgi duyan ve 106'sı (% 6,7) sosyal bilgiler dersine ilgi duymayan; okulda öğrencilerin gezi-gözlem-araştırma faaliyetlerine katılma durumuna göre 401'i (25,4) faaliyetlere katılmış öğrenciler ve 1176'sı (74,6) faaliyetlere katılmamış öğrenciler; Okullarında buldukları il ile ilgili kaynak bulunması durumuna göre 782'si (% 49,6) okulunda yaşadıkları il ile ilgili kaynak bulunan öğrenci, 795'i (% 50,4) okulunda yaşadıkları İl ile ilgili kaynak bulunmayan öğrenci; Öğretmenlerin derste buldukları il ile ilgili örnek verme durumuna göre 1044'ü (% 66, 2) öğretmenin buldukları il ile örnek verdiği 533'ü (% 33,8) Öğretmenin buldukları il ile ilgili örnek vermediği; Öğrencilerin okul dışından buldukları il ile ilgili kaynaktan yararlanma durumuna göre ise 1142'si (%72,4) okul dışından başka kaynaklardan da yararlanan öğrenci ve 435'i (% 27,6) sadece okulda öğrendiği bilgilere sahip öğrencilerden oluşmaktadır.

Öğretmenler için hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanma aşamasında ise ilk olarak sosyal bilgiler öğretmenlerinin ders süreci içinde yaşadığımız çevre ile ilgili anlattığı konular kaynak taraması yapılmıştır. Kaynak taraması sonrası oluşan bilgi havuzundan YÇBT ile ilişkili sorular oluşturmuştur. Oluşturan bu sorular 3 alan uzmanı, 1 ölçme uzmanı, 1 dil uzmanı olmak üzere 5 uzman görüşü alınmıştır ve bilgi formu 6 soruluk son halini almıştır. Öğretmenler için oluşturulan yaşadığımız çevre öğretmen bilgi formu Kırıkkale'de görev yapan 38 sosyal bilgiler öğretmenine uygulanmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin değişkenler ile bu değişkenlere dağılımları tablo 3.12.'de gösterilmiştir.

Tablo 3.12. YÇÖBF'na Katılan Öğretmenlerin Demografik Özellikleri

Değişkenler	Faktör	f	%
Cinsiyet	Kadın	22	57,9
	Erkek	16	42,1
Kurumun Bulunduğu Yerleşim Yeri	İl	26	68,4
	İlçe	7	18,4
	Köy	5	13,2
Meslekteki Kıdem	1-3 yıl	2	5,3
	4-6 yıl	7	18,4
	7-10 yıl	8	21,1
	10 yıl ve üstü	21	55,3
Sosyal Bilgiler dersinde İlgi Duyduğu Alt Disiplin	Tarih	20	52,6
	Coğrafya	13	34,2
	Vatandaşlık	3	7,9
	Diğer	2	5,3
	İlgi Duymuyorum	-	-
Kırıkkale İle İlgili Yazılı ve Görsel Kaynaktan Yararlanma Durumu	Evet	17	44,7
	Hayır	21	55,3
Kırıkkale ile İlgili Gezi-Gözlem-Araştırma Faaliyetlerine Katılma Durumu	Evet	8	21,1
	Hayır	30	78,9
Kırıkkale İli ile ilgili Öğrencileri gezi gözlem araştırma yapma durumu	Evet	6	15,8
	Hayır	32	84,2
Derste Kırıkkale Coğrafyası Hakkında Bilgi Verme Durumu	Evet	35	92,1
	Hayır	3	7,9
Derste Kırıkkale Hakkında Örnek Verme Durumu	Evet	32	84,2
	Hayır	6	15,8

Tablo 3.12’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyet değişkenine 22’si (%57,9) kadın, 16’sı (%42,1) erkek; okulunun bulunduğu yerleşim yerine göre 26’sı (%68,4) ilde bulunan, 7’si (%18,4) ilçede bulunan, 5’i (%13,2) köyde bulunan; mesleki kıdem değişkenine göre 2’si (%5,3) 1-3 yıl deneyime sahip, 7’si (%18,4) 4-6 yıl kıdeme sahip, 8’i (%21,1) 7-10 yıl deneyime sahip, 21’i (%55,3) 10 yıl üstü deneyime sahip öğretmenler; 20’i (%52,6) tarih alanı, 13’ü (%34,2) coğrafya alanı, 3’ü (%7,9) vatandaşlık alanına, 2’si (%5,3) diğer alanlara ilgi duyan öğretmen; Kırıkkale ile ilgili yazılı ve görsel kaynaklardan yararlanan öğretmen değişkenine göre ise 17’si (%44,7) yararlanan, 21’i (%55,3) yararlanmayan; Kırıkkale ile ilgili gezi-gözlem-araştırma faaliyetine katılma değişkenine göre 8’i (%21,1) katılan 30’u (%78,9) katılmayan; öğrencilerini Kırıkkale ilini öğretecek gezi-gözlem-araştırma faaliyetine katılma değişkenine göre 6’sı (%15,8) katılan 32’si (%84,2) katılmayan; öğrencilerine Kırıkkale coğrafyası hakkında bilgi verme durumu değişkenine göre 35’i (%92,1) bilgi veren 3’ü (%7,9) bilgi vermeyen; öğrencilerine Kırıkkale coğrafyası hakkında örnek verme değişkenine göre ise 32’si (%84,2) örnek veren, 6’sı (%15,8) örnek vermeyen öğretmenlerden oluşmaktadır.

3.4. VERİLERİN ANALİZİ

Araştırmada öğrenciler için hazırlanan Yaşadığımız Çevre Başarı Testi I. bölümde yer alan değişkenler ile ikinci bölümde yer alan soru formlarından elde edilen başarı puanları SPSS 17 ve Microsoft Excel programı tarafından analiz edilerek, t-testi ve One Way ANOVA sonuçlarına uygun olarak veriler yorumlanmıştır.

Öğrencilerin testten aldığı aritmetik ortalamalar ise araştırmacı tarafından oluşturulan kategori puan cetveline göre ve öğrencilerin yaşadıkları çevrede var olan coğrafi düzeyleri ölçülmüştür. Araştırmacı tarafından oluşturulan puan kategorileri ise tablo 3.13'te gösterilmektedir.

Tablo 3.13. Araştırmacı Tarafından Oluşturulan Puan Tablosu

Puan	Kategori
0-23	Başarısız
24-46	Kısmen Başarısız
47-69	Orta
70-92	Kısmen Başarılı
93-115	Başarılı

Araştırmada öğretmenler için hazırlanan yaşadığımız çevre öğretmen bilgi formunda yer alan değişkenler ise SPSS 17 ve Microsoft Excel Programı tarafından analiz edilerek yorumlanmıştır. Görüşme formunda yer alan cevaplar ise araştırmacı ve bir alan uzmanı tarafından incelenerek sıklık durumları ortaya çıkartılmıştır. Ortaya çıkan bu veriler araştırmacı tarafından literatüre uygun olarak yorumlanmıştır.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın amacına yönelik oluşturulan ana problem ve alt problemlere yönelik ulaşılan veriler ile bu verilerin ayrıntılı analizlerine yer verilmiştir.

1. BİRİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 4.1. YÇBT'ne İlişkin Betimsel Veriler

	n	\bar{X}	ss	Mod	Ortalama Puan*	Puan Kategorisi
Toplam Test Sonucu	1577	11,43	4,097	11	57,15	Orta

* 115 puan üzerinden

Tablo 4.1.'de YÇBT sonuçlarına ilişkin betimsel veriler yer almaktadır. Bu sonuçlara göre teste katılan toplam öğrenci sayısı 1577 olarak gerçekleşmiştir. Testin aritmetik ortalaması (\bar{X} : 11,43), standart sapması (ss: 4,09), modu 11 olduğu görülmektedir. Öğrenciler testten 57,15 puan alarak yaşadığımız çevre ile ilgili coğrafi bilgi düzeyleri “orta” bulunmuştur.

Tablo 4.2. YÇBT'ne Katılan Öğrencilerin Başarı Durumları

Soru Doğru Cevaplanma Sayısı	Puan Karşılığı*	f	%
1	5	0	0
2	10	0	0
3	15	12	0,8
4	20	14	0,9
5	25	51	3,2
6	30	87	5,5
7	35	116	7,4
8	40	146	9,3
9	45	142	9,0
10	50	138	8,8
11	55	151	9,6
12	60	130	8,2
13	65	124	7,9
14	70	116	7,4
15	75	85	5,4
16	80	75	4,8
17	85	49	3,1
18	90	49	3,1
19	95	19	1,2
20	100	25	1,6
21	105	33	2,1
22	110	15	1,0
23	115	0	0

* 115'lik puan sistemine göre hesaplanmıştır.

Tablo 4.2.'de YÇBT'ne katılan öğrencilerin doğru başarı dağılımları ve oranları verilmiştir. Buna göre testten hiç doğrusu olmayan, en az bir doğrusu olan, en az iki doğrusu olan ve tüm testi cevaplayabilen öğrenci bulunmamaktadır. Başarı testinde en az üç doğru cevap veren öğrenci sayısı 12 (%0,8), en az dört doğru cevap veren öğrenci sayısı 14 (%0,9), en az beş doğru cevap veren öğrenci sayısı 51 (%3,2), en az altı doğru cevap veren öğrenci sayısı 87 (%5,5), en az yedi doğru cevap veren öğrenci sayısı 116 (%7,4), en az sekiz doğru cevap veren öğrenci sayısı 146 (% 9,3), en az dokuz doğru cevap veren öğrenci sayısı 142 (%9), en az on doğru cevap veren öğrenci sayısı 138 (%8,8), en az on bir doğru cevap veren öğrenci sayısı 151 (%9,6), en az on iki doğru cevap veren öğrenci sayısı 130 (%8,2), en az on üç doğru cevap veren öğrenci sayısı 124 (%7,9), en az on dört doğru cevap veren öğrenci sayısı 116 (%7,4), en az on beş doğru cevap veren öğrenci sayısı 85 (%5,4), en az on altı doğru cevap veren öğrenci sayısı 75 (%4,8), en az on yedi doğru cevap veren öğrenci sayısı 49 (%3,1), en az on sekiz doğru cevap veren öğrenci sayısı 49 (%3,1), en az on dokuz doğru cevap veren öğrenci sayısı 19 (%1,2), en az yirmi doğru cevap veren öğrenci sayısı 25 (%1,6), en az yirmi bir doğru cevap veren öğrenci sayısı 33 (%2,1), en az yirmi iki doğru cevap veren öğrenci sayısı 15 (%1) kişi olarak gerçekleşmektedir.

Tablo 4.3. YÇBT'ne Sorularının Doğru Yapılmasına İlişkin Veriler

Maddeler	f		%	
	Doğru	Yanlış	Doğru	Yanlış
Soru 1	666	911	42,2	57,8
Soru 2	437	1140	27,7	72,3
Soru 3	933	644	59,2	40,8d
Soru 4	733	844	46,5	53,5
Soru 5	1222	355	77,5	22,5
Soru 6	815	762	51,7	48,3
Soru 7	802	775	50,9	49,1
Soru 8	1055	522	66,9	33,1
Soru 9	986	591	62,5	37,5
Soru 10	914	663	58	42
Soru 11	493	1084	31,3	68,7
Soru 12	1011	566	64,1	35,9
Soru 13	662	915	42	58
Soru 14	600	977	38	62
Soru 15	934	643	59,2	40,8
Soru 16	381	1196	24,2	75,8
Soru 17	938	639	59,5	40,5
Soru 18	682	895	43,2	56,8
Soru 19	498	1079	31,6	68,4
Soru 20	816	761	51,7	48,3
Soru 21	777	800	49,3	50,7
Soru 22	655	922	51,5	48,5
Soru 23	1029	548	65,3	34,7

Tablo 4.3'te Öğrencilere uygulanan yaşadığımız çevre başarı testinde öğrencilerin ulaştığı başarı durumlarına yer verilmiştir. Bu sonuçlara göre başarı testinde öğrenciler soru 1'de % 42,2 (911 kişi), soru 2'de % 27,7 (437 kişi), soru 3'te % 59,2 (933 kişi) , soru 4'te % 46,5 (733 kişi), soru 5'te % 77,5 (1222 kişi), soru 6'da % 51,7 (815 kişi), soru 7'de % 50,9 (802 kişi), soru 8'de % 66,9 (1055 kişi), soru 9'da % 62,5 (986 kişi), soru 10'da % 58 (914 kişi), soru 11'de % 31,3 (493 kişi), soru 12'de % 64,1 (1011 kişi), soru 13'te % 42 (662 kişi), soru 14'te % 38 (600 kişi), soru 15'te % 59,2 (934 kişi), soru 16'da % 24,2 (381 kişi), soru 17'de % 59,5 (938 kişi), soru 18'de % 43,2 (682 kişi), soru 19'da % 31,6 (498 kişi), soru 20'de % 51,7 (816 kişi), soru 21'de % 49,3 (777 kişi), soru 22'de % 51,5 (655 kişi), ve soru 23'te % 65,3 (1029 kişi) doğru yapıma oranına ulaşmıştır.

2. İKİNCİ ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR

Tablo 4.4. YÇBT Sonucunun Cinsiyet Değişkenine İlişkin t-Testi Sonuçları

Cinsiyet	n	\bar{X}	ss	sd	t	p	Puan
Kız	814	11,73	3,99	1575	3,012	0,003*	58,65
Erkek	763	11,11	4,18				

* $p < 0,05$ anlamlı

Tablo 4.4'te YÇBT'nden alınan puanların cinsiyet değişkenine göre t-testi sonuçlarına yer verilmiştir. Buna göre araştırmaya katılanların 814'ü kız 763'ü erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Bu sonuçlara göre öğrencilerin testi cevaplama cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir ($t_{(1575)}: 3,012; p<0,05$). YÇBT'nde kız öğrenciler ($\bar{X}: 11,73$) aritmetik ortalamaya erkek öğrenciler ($\bar{X}:11,11$) aritmetik ortalamaya sahiptir. Not ortalaması ve aritmetik ortalamada kız öğrenciler lehine bir başarı görülmektedir.

Tablo 4.5. Test Sorularının Cinsiyet Değişkenine İlişkin t-Testi Sonuçları

Sorular	Cinsiyet	n	\bar{X}	ss	sd	t	p
Soru 1	Kız	814	0,47	0,50	1575	4,227	0,000*
	Erkek	763	0,37	0,48			
Soru 2	Kız	814	0,29	0,45	1575	0,837	0,403
	Erkek	763	0,27	0,44			
Soru 3	Kız	814	0,63	0,48	1575	3,126	0,002*
	Erkek	763	0,55	0,49			
Soru 4	Kız	814	0,48	0,50	1575	1,379	0,168
	Erkek	763	0,45	0,49			
Soru 5	Kız	814	0,80	0,39	1575	2,688	0,007*
	Erkek	763	0,75	0,43			
Soru 6	Kız	814	0,50	0,50	1575	-1,177	0,239
	Erkek	763	0,53	0,49			
Soru 7	Kız	814	0,50	0,50	1575	-1,105	0,269
	Erkek	763	0,52	0,50			

Tablo 4.5. (Devam)							
Soru 8	Kız	814	0,68	0,46	1575	0,582	0,560
	Erkek	763	0,66	0,47			
Soru 9	Kız	814	0,63	0,48	1575	0,006	0,995
	Erkek	763	0,63	0,48			
Soru 10	Kız	814	0,58	0,49	1575	0,125	0,901
	Erkek	763	0,58	0,49			
Soru 11	Kız	814	0,30	0,46	1575	-0,703	0,482
	Erkek	763	0,32	0,46			
Soru 12	Kız	814	0,68	0,46	1575	3,070	0,002*
	Erkek	763	0,60	0,49			
Soru 13	Kız	814	0,41	0,49	1575	-1,195	0,232
	Erkek	763	0,44	0,49			
Soru 14	Kız	814	0,37	0,48	1575	-0,488	0,626
	Erkek	763	0,39	0,48			
Soru 15	Kız	814	0,64	0,48	1575	3,902	0,000*
	Erkek	763	0,54	0,49			
Soru 16	Kız	814	0,26	0,44	1575	2,043	0,041*
	Erkek	763	0,22	0,41			
Soru 17	Kız	814	0,62	0,48	1575	2,243	0,025*
	Erkek	763	0,57	0,49			
Soru 18	Kız	814	0,45	0,49	1575	1,829	0,068
	Erkek	763	0,41	0,49			
Soru 19	Kız	814	0,30	0,45	1575	-1,415	0,157
	Erkek	763	0,33	0,47			
Soru 20	Kız	814	0,57	0,49	1575	3,930	0,000*
	Erkek	763	0,47	0,49			
Soru 21	Kız	814	0,51	0,50	1575	1,707	0,088
	Erkek	763	0,47	0,49			
Soru 22	Kız	814	0,43	0,49	1575	1,320	0,187
	Erkek	763	0,40	0,49			
Soru 23	Kız	814	0,64	0,48	1575	-1,284	0,199
	Erkek	763	0,67	0,47			
Fiziki Coğrafya	Kız	814	5,30	2,09	1575	1,807	0,071
	Erkek	763	5,10	2,28			
Beşerî Coğrafya	Kız	814	4,87	2,05	1575	3,070	0,002*
	Erkek	763	4,65	2,07			
Konum	Kız	814	1,69	0,97	1575	1,611	0,107
	Erkek	763	1,67	0,92			

* $p < 0,05$ anlamlı

Tablo 4.5'te YÇBT'nde yer alan her bir sorunun cinsiyet değişkenine göre t-Testi sonuçlarına yer verilmiştir. Buna göre soru 1, soru 3, soru 5, soru 12, soru 15, soru 16, soru 17, soru 20 ve beşeri coğrafya sorularında cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir ($t_{(1575)}:4,227$ $t_{(1575)}:3,126$ $t_{(1575)}:2,688$ $t_{(1575)}:3,070$ $t_{(1575)}:3,902$ $t_{(1575)}:2,043$ $t_{(1575)}:2,243$ $t_{(1575)}:3,390$ $t_{(1575)}:3,070$; $p < 0,05$). Cinsiyet değişkenine göre anlamlı değişikliğin görüldüğü tüm sorularda, kız öğrenciler lehine göre daha yüksek aritmetik ortalamaya ve not ortalamasına sahip olduğu görülmektedir.

Soru 2, soru 4, soru 6, soru 7, soru 8, soru 9, soru 10, soru 11, soru 13, soru 14, soru 19, soru 21, soru 22, soru 23, fiziki coğrafya ve konum ile ilgili sorularda cinsiyet değişkenine

göre anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir ($t_{(1575)}:0,837$, $t_{(1575)}:1379$, $t_{(1575)}:-1,177$; $t_{(1575)}:-1,105$, $t_{(1575)}:0,582$, $t_{(1575)}:0,006$, $t_{(1575)}: 0,125$, $t_{(1575)}:-0,703$, $t_{(1575)}: -1,195$, $t_{(1575)}: -0,488$ $t_{(1575)}:-1,415$, $t_{(1575)}:1,707$, $t_{(1575)}:1,320$, $t_{(1575)}: -1,284$, $t_{(1575)}:1,807$; $p>0,05$).

3. ÜÇÜNCÜ ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR

Tablo 4.6. YÇBT Sonucunun Yerleşim Yeri Değişkenine İlişkin Betimsel Verileri

Yerleşim yeri türü	n	\bar{X}	ss	Puan Ortalaması*	Puan Kategorisi
İl	1181	11,76	4,22	58,80	Orta
İlçe	264	10,08	3,44	50,40	Orta
Köy	132	11,19	3,58	55,95	Orta

* 115 puan üzerinden

Tablo 4.6.'da YÇBT'ne katılan öğrencilerin yerleşim yeri değişkenine ilişkin betimsel verileri yer almaktadır. Buna göre araştırmaya 1181'i ilde öğrenim gören, 264'ü ilçede öğrenim gören ve 132'si köyde öğrenim gören öğrenciler katılım sağlamıştır. İilde yaşayan öğrenciler (\bar{X} : 11,76) aritmetik ortalamaya; ilçede yaşayan öğrenciler (\bar{X} : 10,08) aritmetik ortalamaya ve köyde yaşayan öğrenciler ise (\bar{X} : 11,19) aritmetik ortalamaya sahiptir.

Testten alınan ortalama başarı puanları incelendiğinde ise il yerleşim yerinde bulunan öğrencilerin 58,8 ortalama puanla “orta” kategorisinde, ilçe yerleşim yerinde bulunan öğrencilerin 50,4 ortalama puanla “orta” seviye kategorisinde ve köy yerleşim yerinde bulunan öğrencilerin 55,95 ortalama puanla “orta” seviye kategorisinde yer aldığı görülmektedir. Aynı zamanda öğrencilerin aritmetik ortalama ve puan ortalaması dikkate alınarak oluşturulan sıralama il, köy ve ilçe şeklinde yer almaktadır.

Tablo 4.7. YÇBT Sonucunun Yerleşim Yeri Türüne İlişkin ANOVA Sonuçları

Varyans kaynağı	KT	sd	KF	F	p	Anlamlı Fark Grupları
Guruplararası	617,382	2	308,691			
Grupiçi	25846,840	1574	16,421	18,798	0,000*	İl-İlçe, İlçe-Köy
Toplam	26464,222	1576				

* $p < 0,05$ anlamlı

Tablo 4.7.'de YÇBT'ne katılan öğrencilerin aldığı puanların yerleşim yerine değişkenine ilişkin ANOVA sonuçları yer almaktadır. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin yerleşim yerine göre aralarında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir (F : 18,798; $p<0,05$). Gruplar arasında ise il – ilçe ve ilçe – köy grupları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu belirtilmektedir.

Gruplar arasında yerleşim yerine göre anlamlı bir farklılık olması grupların kendi içerisinde ilişki durumlarını incelemeyi gerektirmektedir. Bu bağlamda yerleşim yeri

değişkeninde yer alan gruplar arasındaki farklılık durumları tablo 4.8.'de gösterilmektedir.

Tablo 4.8. Yerleşim Yeri Türüne İlişkin ANOVA Testi Sonrası Gruplar Arasında Scheffle Testi Sonuçları

		İl	İlçe	Köy
İl	r	-	1,680	0,570
	p	-	0,000*	0,309
	n	-	1445	1313
İlçe	r	-1,680	-	-1,109
	p	0,000*	-	0,037*
	n	1445	-	396
Köy	r	-0,570	1,109	-
	p	0,309	0,037*	-
	n	1313	396	-

* $p < 0,05$ anlamlı

Tablo 4.8.'de YÇBT puanlarının yerleşim yeri değişkeninde yer alan gruplar arasındaki ilişki durumuna yer verilmiştir. Buna göre yerleşim yeri değişkeni içerisinde yer alan il-ilçe yerleşimleri ve ilçe-köy yerleşimleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($r:1,680$ $p<0,05$; $r:1,109$ $p<0,05$). İl yerleşimi ile köy yerleşimi arasında ise anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

4. DÖRDÜNCÜ ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR

Tablo 4.9. YÇBT Sonucununun Sınıf Düzeyi Değişkenine İlişkin Betimsel Verileri

Sınıf seviyesi	n	\bar{x}	ss	Puan Ortalaması*	Puan Kategorisi
6.sınıf	530	10,76	4,08	53,80	Orta
7. sınıf	525	11,15	3,80	55,75	Orta
8.sınıf	522	12,40	4,20	62	Orta

* 115 puan üzerinden

Tablo 4.9.'da YÇBT'ne katılan öğrencilerin sınıf düzeyi değişkenine ilişkin betimsel verileri yer almaktadır. Buna göre araştırmaya 6. sınıf düzeyinde 530, 7. sınıf düzeyinde 525 ve 8. sınıf düzeyinde 522 öğrenci katılım sağlamıştır. 6. sınıf düzeyi öğrenciler ($\bar{X}: 10,76$) aritmetik ortalamaya, 7. sınıf düzeyi öğrenciler ($\bar{X}:11,15$) aritmetik ortalamaya ve 8. sınıf düzeyi öğrenciler de ($\bar{X}:12,40$) aritmetik ortalamaya sahiptir.

Sınıf düzeyine göre testten alınan ortalama başarı puanları incelendiğinde ise 6. Sınıf düzeyindeki öğrenciler ise 53,80 ortalama puanla "orta" seviye kategorisinde, 7.sınıf düzeyindeki öğrenciler 55,75 ortalama puanla "orta" seviye kategorisinde ve 8. sınıf düzeyindeki öğrenciler 62 ortalama puanla "orta" kategorisinde yer aldığı görülmektedir. Aynı zamanda öğrencilerin aritmetik ortalama ve puan ortalamasında 8. sınıftan başlayarak 7. sınıf ve 6. sınıfa doğru bir düşüş olduğu görülmektedir.

Tablo 4.10. YÇBT Sonucunun Sınıf Düzeyi Değişkenine İlişkin ANOVA Sonuçları

Varyans kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark Grupları (Sınıf Düzeyi)
Guruplar arası	767,554	2	383,777			
Grup içi	25696,668	1574	16,326	23,505	0,000*	6-8, 7-8,
Toplam	26464,222	1576				

* $p < 0,05$ anlamlı

Tablo 4.10.'da Yaşadığımız Çevre Başarı Testinden alınan puanların sınıf düzeyi değişkenine göre ANOVA sonuçları yer almaktadır. Bu sonuçlara göre araştırmaya katılan öğrencilerin sınıf düzeyi değişkenine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir (F:23,505 $p < 0,05$). Sınıf düzeyi değişkeni içerisinde yer alan bu gruplar arasında 6. sınıf – 8. sınıf ve 7. sınıf – 8. sınıf grupları arasında anlamlı farklılığın olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Gruplar arasında sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık olması grupların kendi içerisinde ilişki durumlarını incelemeyi gerektirmektedir. Bu bağlamda sınıf düzeyi değişkeni içerisinde yer alan gruplar arasındaki farklılık durumları tablo 4.11'de gösterilmiştir.

Tablo 4.11. Sınıf Düzeyi Değişkenine İlişkin ANOVA Testi Sonrası Gruplar Arasında Scheffle Testi Sonuçları

		6. sınıf	7.sınıf	8.sınıf
6.sınıf	r	-	-0,386	-1,636
	p	-	0,300	0,000*
	n	-	1055	1052
7.sınıf	r	0,386	-	-1,249
	p	0,300	-	0,000*
	n	1055	-	1047
8.sınıf	r	1,636	1,249	-
	p	0,000*	0,000*	-
	n	1052	1047	-

* $p < 0,05$ anlamlı

Tablo 4.11.'de YÇBT'nden alınan toplam puanların sınıf düzeyi değişkeninde yer alan alt değişkenlerin birbirileri ile arasındaki ilişki durumuna yer verilmiştir. Bu sonuçlara göre sınıf düzeyi değişkeni içerisinde yer alan 6.sınıf-8.sınıf ve 7.sınıf-8.sınıf düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucu saptanmıştır (r:0,386 $p < 0,05$; r:1,249 $p < 0,05$). 6.sınıf düzeyi ile 7. sınıf düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p > 0,05$). Anlamlı farklılığın her iki durumda da 8. sınıf lehine olduğu tespit edilmiştir.

5. BEŞİNCİ ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR

Tablo 4.12. YÇBT Sonucunun Not Ortalaması Değişkenine İlişkin Betimsel Veriler

Not ortalaması	n	\bar{x}	ss	Ortalama Puan*	Puan Kategorisi
0-44	24	8,62	4,55	43,10	Kısmen Başarısız
45-54	106	8,11	3,50	40,55	Kısmen Başarısız
55-69	226	9,45	3,18	47,25	Orta
70-84	534	11,13	3,93	55,65	Orta
85 ve üstü	687	12,93	3,87	64,65	Orta

* 115 puan üzerinden

Tablo 4.12.'de YÇBT puanlarının sosyal bilgiler dersi not ortalaması değişkenine ilişkin betimsel verileri yer almaktadır. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerden 24'ü 0-44 puan ortalamasına, 106'sı 45-54 puan ortalamasına, 226'sı 55-69 puan ortalamasına, 534'ü 70-84 puan ortalamasına ve 687'si 85 ve üstü puan ortalamasına sahiptir. Bu sonuçlara göre 0-44 not ortalaması olan öğrenciler (\bar{x} :8,62) aritmetik ortalamaya, 45-54 not ortalaması olan öğrenciler (\bar{x} :8,11) aritmetik ortalamaya, 55-69 not ortalaması olan öğrenciler (\bar{x} :9,45) aritmetik ortalamaya, 70,84 not ortalaması olan öğrenciler (\bar{x} :11,13) aritmetik ortalamaya ve 85 ve üstü not ortalaması olan öğrenciler (\bar{x} :12,93) aritmetik ortalamaya sahiptir.

Not ortalaması değişkenine göre testten alınan ortalama başarı puanları incelendiğinde ise 0-44 puan ortalamasına sahip öğrenciler 43,10 ortalama puanla “kısmen başarısız” kategorisinde, 45-54 puan ortalamasına sahip öğrenciler 40,55 ortalama puanla “kısmen başarısız” kategorisinde, 55-69 puan ortalamasına sahip öğrenciler 47,25 ortalama puanla “orta” kategorisinde, 70-84 puan ortalamasına sahip öğrenciler 55,65 ortalama puanla “orta” kategorisinde ve 85 ve üstü puan ortalamasına sahip öğrenciler 64,65 ortalama puanla “orta” kategorisinde yer almaktadır. Aynı zamanda öğrencilerin aritmetik ortalama ve puan ortalaması sıralamasında 85 ve üstü puan ortalamasından, başlayarak 70-84 puan ortalaması, 55-69 puan ortalaması, 0-44 puan ortalaması ve 45-54 puan ortalamasına doğru bir düşüş olduğu görülmektedir.

Tablo 4.13. YÇBT Sonucunun Not Ortalaması Değişkenine İlişkin ANOVA Sonuçları

Varyans kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı Fark Grupları
Guruplar arası	3843,297	4	960,824			(45-54 --70-84) (45-54--85 üstü)
Grup içi	22620,925	1472	14,390	66,771	0,000*	(55-69 – 70-84) (55-69 –85 üstü)
Toplam	26464,222	1576				(70-84 –85 üstü)

* $p < 0,05$ anlamlı

Tablo 4.13.'de YÇBT'nden alınan puanların sosyal bilgiler dersi not ortalaması değişkenine göre ANOVA sonuçları yer almaktadır. Bu sonuçlara göre araştırmaya katılan öğrencilerin sosyal bilgiler ders ortalaması değişkenine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir (F:66,77. p<0,05). Not ortalaması değişkeni içerisinde yer alan bu gruplar arasında ise 45-54 not ortalaması ile 70-84 not ortalaması arasında, 45-54 not ortalaması ile 85 ve üstü not ortalaması arasında, 55-69 not ortalaması ile 70-84 not ortalaması arasında, 55-69 not ortalaması ile 85 ve üstü not ortalaması arasında ve 70-84 not ortalaması ile 85 ve üstü not ortalaması arasında anlamlı bir farklılığın olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Gruplar arasında not ortalaması değişkenine göre anlamlı farklılığın olması bu grupları kendi içerisinde ilişki durumlarını da incelemeyi gerektirmektedir. Bu bağlamda sosyal bilgiler not ortalaması grupları arasındaki farklılık durumları tablo 4.14'te gösterilmektedir.

Tablo 4.14. Sosyal Bilgiler Not Ortalaması Değişkenine İlişkin ANOVA Sonrası Gruplar Arası Scheffle Testi Sonuçları

		0-44	45-54	55-69	70-84	85 ve üstü
0-44	r	-	0,511	-0,830	-2,509	-4,312
	p	-	0,857	0,814	0,791	0,787
	n	-	130	250	558	711
45-54	r	-0,511	-	-1,342	-3,021	-4,824
	p	0,986	-	0,061	0,000*	0,000*
	n	130	-	332	640	793
55-69	r	0,830	1,342	-	-1,679	-3,481
	p	0,904	0,061	-	0,000*	0,000*
	n	250	332	-	640	793
70-84	r	2,509	3,021	1,679	-	-1,802
	p	0,400*	0,000*	0,000*	-	0,000*
	n	558	640	760	-	711
85 ve üstü	r	4,312	4,824	3,481	1,802	-
	p	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	-
	n	711	793	913	1221	-

* $p < 0,05$ anlamlı

Tablo 4.14.'de YÇBT puanlarının sosyal bilgiler ders notu ortalaması değişkeninde yer alan gruplar arasındaki ilişki durumuna yer verilmiştir. Bu sonuca göre gruplardan 45-54 not ortalaması ile 70-84 not ortalaması arasında, 45-54 not ortalaması ile 85 ve üstü not ortalaması arasında, 55-69 not ortalaması ile 70-84 not ortalaması arasında, 55-69 not ortalaması ile 85 ve üstü not ortalaması arasında ve 70-84 not ortalaması ile 85 ve üstü not ortalaması arasında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir (r:3,021 p<0,05; r:4,824 p<0,05; r:1,679 p<0,05; r:3,481 p<0,05; r:2,509 p<0,05; r:1,802 p<0,05).

0-44 not ortalaması ile 45-54 not ortalaması arasında, 0-44 not ortalaması ile 55-69 not ortalaması arasında, 0-44 not ortalaması ile 70-84 not ortalaması arasında, 0-44 not ortalaması

ile 85 ve üstü not ortalaması arasında ve 45-54 not ortalaması ile 55-69 not ortalaması arasında anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir ($r:0,511$ $p>0,05$; $r:0,830$ $p>0,05$; $r: 2,509$ $p>0,05$; $r: 4,512$ $p>0,05$; $r:1,342$ $p>0,05$).

6. ALTINCI ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR

Tablo 4.15. YÇBT Sonucunun Öğrencinin İlgi Duyduğu Sosyal Bilgiler Alt Disiplinine İlişkin Betimsel Veriler

İlgi Duyulan Sosyal Bilgiler Alt Disiplini	n	\bar{x}	ss	Puan ortalaması	Puan Kategorisi
Tarih	777	11,72	4,22	58,60	Orta
Coğrafya	188	11,53	4,47	57,65	Orta
Vatandaşlık	414	10,80	3,80	54	Orta
Diğer	92	11,61	3,43	58,05	Orta
İlgi Duymuyor	106	11,45	3,85	57,25	Orta

Tablo 4.15.'te YÇBT katılan öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde ilgi duyduğu alt disiplin değişkenine ilişkin betimsel veriler yer almaktadır. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerden 777'si tarih alanına, 188'i coğrafya alanına, 414'ü vatandaşlık alanına, 92'si diğer sosyal bilgiler alanına ilgi duyarken 106'sı sosyal bilgiler dersine ilgi duymayan öğrencilerden oluşmaktadır.

Bu sonuçlara göre tarih disiplinine ilgi duyan öğrenciler ($\bar{x}:11,72$) aritmetik ortalamaya, coğrafya disiplinine ilgi duyan öğrenciler ($\bar{x}:11,53$) aritmetik ortalamaya, vatandaşlık disiplinine ilgi duyan öğrenciler ($\bar{x}:10,80$) aritmetik ortalamaya, sosyal bilgiler dersinde yer alan diğer disiplinlere (arkeoloji, antropoloji, felsefe, sosyoloji, psikoloji, ekonomi vb.) ilgi duyan öğrenciler ($\bar{x}:11,61$) aritmetik ortalamaya ve sosyal bilgiler dersinde ilgi duymayan öğrenciler ($\bar{x}:11,45$) aritmetik ortalamaya sahiptir.

Öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde ilgi duyduğu alt disiplin değişkenine göre testten alınan başarı puanları ortalaması incelendiğinde ise tarih alanına ilgi duyan öğrenciler 58,60 puan ortalaması ile "orta" kategorisinde, coğrafyaya ilgi duyan öğrenciler 57,65 puan ortalaması ile "orta" kategorisinde, vatandaşlık alanına ilgi duyan öğrenciler 54 puan ortalaması ile "orta" kategorisinde, diğer sosyal bilgiler alanlarına ilgi duyan öğrenciler 58,05 puan ortalaması ile "orta" kategorisinde ve sosyal bilgiler dersine ilgi duymayan öğrenciler 57,25 puan ortalaması ile "orta" kategorisinde yer almaktadır.

Aynı zamanda öğrencilerin aritmetik ortalama ve puan ortalaması tarih alanından başlayarak diğer alanlar, coğrafya alanı, ilgi duymayanlar ve vatandaşlık alanına doğru bir düşüş olduğu görülmektedir. Burada coğrafyaya ilgi duyan öğrencilerin yaşadığımız çevrenin

coğrafi özellikleri bilgisi olduğu düşünülmesi fakat testi cevaplama başarı sıralaması ortalarında yer alması dikkat çekmektedir.

Tablo 4.16. YÇBT Sonucunun Öğrencinin İlgi Duyduğu Sosyal Bilgiler Alt Disiplinine İlişkin ANOVA Sonuçları

Varyans kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı Fark Grupları
Guruplar arası	236,680	4	59,170			
Grup içi	26227,542	1572	16,684	3,546	0,007*	Tarih-Vatandaşlık
Toplam	26464,222	1576				

* $p < 0,05$ anlamlı

Tablo 4.16.'da YÇBT6 puanların sosyal bilgiler dersinde ilgi duyduğu alt disiplin değişkenine ilişkin ANOVA sonuçları yer almaktadır. Bu sonuçlara göre araştırmaya katılan öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde ilgi duyduğu alt disiplin alanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($F_{2\ 1575}:3,546; p<0,05$).

Gruplar arasında sosyal bilgiler dersinde ilgi duyma değişkenine göre ise tarih ile vatandaşlık alt disiplinleri arasında anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir. Bu gruplar arasında sosyal bilgiler dersinde ilgi duyulan alt disiplin değişkenine göre anlamlı bir farklılık olması alanların kendi içerisinde ilişki durumlarını incelemeyi gerektirmektedir. Bu bağlamda alt disiplinler arasındaki farklılık durumları tablo 4.17.'de gösterilmektedir.

Tablo 4.17. Sosyal Bilgiler Alt Disiplinleri İlgi Durumu Değişkenine İlişkin ANOVA Sonrası Gruplar Arası Scheffle Testi Sonuçları

		Tarih	Coğrafya	Vatandaşlık	Diğer	İlgi Duymuyorum
Tarih	r	-	0,191	0,924	0,108	0,272
	p	-	0,988	0,008*	1,000	0,980
	n	-	965	1191	869	883
Coğrafya	r	-0,191	-	0,7320	-0,082	0,084
	p	0,988	-	0,385	1,000	1,000
	n	965	-	602	280	294
Vatandaşlık	r	0,924	0,732	-	-0,815	-0,648
	p	0,008*	0,385	-	0,558	0,712
	n	1191	602	-	506	520
Diğer	r	-0,108	0,082	0,815	-	0,166
	p	1,000	1,000	0,558	-	0,999
	n	869	280	506	-	198
İlgi duymuyor	r	-0,275	-0,084	0,648	-0,166	-
	p	0,980	1,000	0,712	0,999	-
	n	883	294	520	198	-

* $p < 0,05$ anlamlı

Tablo 4.17.'de Yaşadığımız Çevre Başarı Testi puanlarının sosyal bilgiler dersinde ilgi duyulan alt disiplin alanlarının aralarındaki ilişki durumlarına yer verilmiştir. Bu sonuçlara göre öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde ilgi duyduğu alt disiplinler içerisinde yer alan

vatandaşlık–tarih alanları arasında tarih disiplinine ilgi duyanlar lehine anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır (r: 0,924 p<0,05).

Bu alt disiplin alanlarından tarih–coğrafya, tarih–diğer alanlar, tarih-sosyal bilgiler dersine ilgi duymayan, coğrafya-vatandaşlık, coğrafya-diğer alanlar, coğrafya-sosyal bilgiler dersine ilgi duymayan, vatandaşlık-diğer alanlar, vatandaşlık- sosyal bilgiler dersine ilgi duymayan ve diğer alanlar– sosyal bilgiler dersine ilgi duymayan alanlar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir (p>0,05).

7. YEDİNCİ ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR

Tablo 4.18. Öğrencilerin Buldukları İl ile İlgili Gezi-Gözlem-Araştırma Faaliyetlerine Katılma Durumuna İlişkin t-Testi Sonuçları

Sorular	İlinizi Anlatan Gezi-Gözlem Faaliyetlerine Katılma Durumu	f	\bar{x}	ss	sd	t	p																																																																																																																																																																																																								
Toplam	Evet	401	11,35	4,039	1575	-0,476	0,634																																																																																																																																																																																																								
	Hayır	1176	11,46	4,118				Fiziki Coğrafya	Evet	401	5,18	2,227	1575	0,634	0,773	Hayır	1176	5,22	2,182	Beşerî Coğrafya	Evet	401	4,89	1,974	1575	-0,542	0,513	Hayır	1176	4,87	1,945	Konum	Evet	401	1,56	0,954	1575	-2,222	0,026*	Hayır	1176	1,68	0,945	Soru 1	Evet	401	0,39	0,489	1575	-1,446	0,148	Hayır	1176	0,43	0,496	Soru 2	Evet	401	0,36	0,480	1575	4,139	0,000*	Hayır	1176	0,25	0,433	Soru 3	Evet	401	0,61	0,488	1575	0,912	0,362	Hayır	1176	0,59	0,493	Soru 4	Evet	401	0,45	0,498	1575	-0,740	0,459	Hayır	1176	0,47	0,499	Soru 5	Evet	401	0,76	0,426	1575	-0,655	0,513	Hayır	1176	0,78	0,415	Soru 6	Evet	401	0,52	0,500	1575	-0,028	0,978	Hayır	1176	0,52	0,500	Soru 7	Evet	401	0,53	0,500	1575	0,817	0,414	Hayır	1176	0,50	0,500	Soru 8	Evet	401	0,65	0,479	1575	-1,138	0,261	Hayır	1176	0,68	0,468	Soru 9	Evet	401	0,62	0,485	1575	-0,086	0,931	Hayır	1176	0,63	0,484	Soru 10	Evet	401	0,54	0,499	1575	-1,924	0,055	Hayır	1176	0,59	0,491	Soru 11	Evet	401	0,31	0,462	1575	-0,294	0,769	Hayır	1176	0,31	0,465	Soru 12	Evet	401	0,63	0,483	1575	-0,522	0,602	Hayır	1176	0,65	0,479	Soru 13	Evet	401	0,42	0,495	1575	0,195	0,845	Hayır	1176	0,42	0,494	Soru 14	Evet	401	0,38	0,486	1575	-0,068	0,946
Fiziki Coğrafya	Evet	401	5,18	2,227	1575	0,634	0,773																																																																																																																																																																																																								
	Hayır	1176	5,22	2,182				Beşerî Coğrafya	Evet	401	4,89	1,974	1575	-0,542	0,513	Hayır	1176	4,87	1,945	Konum	Evet	401	1,56	0,954	1575	-2,222	0,026*	Hayır	1176	1,68	0,945	Soru 1	Evet	401	0,39	0,489	1575	-1,446	0,148	Hayır	1176	0,43	0,496	Soru 2	Evet	401	0,36	0,480	1575	4,139	0,000*	Hayır	1176	0,25	0,433	Soru 3	Evet	401	0,61	0,488	1575	0,912	0,362	Hayır	1176	0,59	0,493	Soru 4	Evet	401	0,45	0,498	1575	-0,740	0,459	Hayır	1176	0,47	0,499	Soru 5	Evet	401	0,76	0,426	1575	-0,655	0,513	Hayır	1176	0,78	0,415	Soru 6	Evet	401	0,52	0,500	1575	-0,028	0,978	Hayır	1176	0,52	0,500	Soru 7	Evet	401	0,53	0,500	1575	0,817	0,414	Hayır	1176	0,50	0,500	Soru 8	Evet	401	0,65	0,479	1575	-1,138	0,261	Hayır	1176	0,68	0,468	Soru 9	Evet	401	0,62	0,485	1575	-0,086	0,931	Hayır	1176	0,63	0,484	Soru 10	Evet	401	0,54	0,499	1575	-1,924	0,055	Hayır	1176	0,59	0,491	Soru 11	Evet	401	0,31	0,462	1575	-0,294	0,769	Hayır	1176	0,31	0,465	Soru 12	Evet	401	0,63	0,483	1575	-0,522	0,602	Hayır	1176	0,65	0,479	Soru 13	Evet	401	0,42	0,495	1575	0,195	0,845	Hayır	1176	0,42	0,494	Soru 14	Evet	401	0,38	0,486	1575	-0,068	0,946	Hayır	1176	0,38	0,486								
Beşerî Coğrafya	Evet	401	4,89	1,974	1575	-0,542	0,513																																																																																																																																																																																																								
	Hayır	1176	4,87	1,945				Konum	Evet	401	1,56	0,954	1575	-2,222	0,026*	Hayır	1176	1,68	0,945	Soru 1	Evet	401	0,39	0,489	1575	-1,446	0,148	Hayır	1176	0,43	0,496	Soru 2	Evet	401	0,36	0,480	1575	4,139	0,000*	Hayır	1176	0,25	0,433	Soru 3	Evet	401	0,61	0,488	1575	0,912	0,362	Hayır	1176	0,59	0,493	Soru 4	Evet	401	0,45	0,498	1575	-0,740	0,459	Hayır	1176	0,47	0,499	Soru 5	Evet	401	0,76	0,426	1575	-0,655	0,513	Hayır	1176	0,78	0,415	Soru 6	Evet	401	0,52	0,500	1575	-0,028	0,978	Hayır	1176	0,52	0,500	Soru 7	Evet	401	0,53	0,500	1575	0,817	0,414	Hayır	1176	0,50	0,500	Soru 8	Evet	401	0,65	0,479	1575	-1,138	0,261	Hayır	1176	0,68	0,468	Soru 9	Evet	401	0,62	0,485	1575	-0,086	0,931	Hayır	1176	0,63	0,484	Soru 10	Evet	401	0,54	0,499	1575	-1,924	0,055	Hayır	1176	0,59	0,491	Soru 11	Evet	401	0,31	0,462	1575	-0,294	0,769	Hayır	1176	0,31	0,465	Soru 12	Evet	401	0,63	0,483	1575	-0,522	0,602	Hayır	1176	0,65	0,479	Soru 13	Evet	401	0,42	0,495	1575	0,195	0,845	Hayır	1176	0,42	0,494	Soru 14	Evet	401	0,38	0,486	1575	-0,068	0,946	Hayır	1176	0,38	0,486																				
Konum	Evet	401	1,56	0,954	1575	-2,222	0,026*																																																																																																																																																																																																								
	Hayır	1176	1,68	0,945				Soru 1	Evet	401	0,39	0,489	1575	-1,446	0,148	Hayır	1176	0,43	0,496	Soru 2	Evet	401	0,36	0,480	1575	4,139	0,000*	Hayır	1176	0,25	0,433	Soru 3	Evet	401	0,61	0,488	1575	0,912	0,362	Hayır	1176	0,59	0,493	Soru 4	Evet	401	0,45	0,498	1575	-0,740	0,459	Hayır	1176	0,47	0,499	Soru 5	Evet	401	0,76	0,426	1575	-0,655	0,513	Hayır	1176	0,78	0,415	Soru 6	Evet	401	0,52	0,500	1575	-0,028	0,978	Hayır	1176	0,52	0,500	Soru 7	Evet	401	0,53	0,500	1575	0,817	0,414	Hayır	1176	0,50	0,500	Soru 8	Evet	401	0,65	0,479	1575	-1,138	0,261	Hayır	1176	0,68	0,468	Soru 9	Evet	401	0,62	0,485	1575	-0,086	0,931	Hayır	1176	0,63	0,484	Soru 10	Evet	401	0,54	0,499	1575	-1,924	0,055	Hayır	1176	0,59	0,491	Soru 11	Evet	401	0,31	0,462	1575	-0,294	0,769	Hayır	1176	0,31	0,465	Soru 12	Evet	401	0,63	0,483	1575	-0,522	0,602	Hayır	1176	0,65	0,479	Soru 13	Evet	401	0,42	0,495	1575	0,195	0,845	Hayır	1176	0,42	0,494	Soru 14	Evet	401	0,38	0,486	1575	-0,068	0,946	Hayır	1176	0,38	0,486																																
Soru 1	Evet	401	0,39	0,489	1575	-1,446	0,148																																																																																																																																																																																																								
	Hayır	1176	0,43	0,496				Soru 2	Evet	401	0,36	0,480	1575	4,139	0,000*	Hayır	1176	0,25	0,433	Soru 3	Evet	401	0,61	0,488	1575	0,912	0,362	Hayır	1176	0,59	0,493	Soru 4	Evet	401	0,45	0,498	1575	-0,740	0,459	Hayır	1176	0,47	0,499	Soru 5	Evet	401	0,76	0,426	1575	-0,655	0,513	Hayır	1176	0,78	0,415	Soru 6	Evet	401	0,52	0,500	1575	-0,028	0,978	Hayır	1176	0,52	0,500	Soru 7	Evet	401	0,53	0,500	1575	0,817	0,414	Hayır	1176	0,50	0,500	Soru 8	Evet	401	0,65	0,479	1575	-1,138	0,261	Hayır	1176	0,68	0,468	Soru 9	Evet	401	0,62	0,485	1575	-0,086	0,931	Hayır	1176	0,63	0,484	Soru 10	Evet	401	0,54	0,499	1575	-1,924	0,055	Hayır	1176	0,59	0,491	Soru 11	Evet	401	0,31	0,462	1575	-0,294	0,769	Hayır	1176	0,31	0,465	Soru 12	Evet	401	0,63	0,483	1575	-0,522	0,602	Hayır	1176	0,65	0,479	Soru 13	Evet	401	0,42	0,495	1575	0,195	0,845	Hayır	1176	0,42	0,494	Soru 14	Evet	401	0,38	0,486	1575	-0,068	0,946	Hayır	1176	0,38	0,486																																												
Soru 2	Evet	401	0,36	0,480	1575	4,139	0,000*																																																																																																																																																																																																								
	Hayır	1176	0,25	0,433				Soru 3	Evet	401	0,61	0,488	1575	0,912	0,362	Hayır	1176	0,59	0,493	Soru 4	Evet	401	0,45	0,498	1575	-0,740	0,459	Hayır	1176	0,47	0,499	Soru 5	Evet	401	0,76	0,426	1575	-0,655	0,513	Hayır	1176	0,78	0,415	Soru 6	Evet	401	0,52	0,500	1575	-0,028	0,978	Hayır	1176	0,52	0,500	Soru 7	Evet	401	0,53	0,500	1575	0,817	0,414	Hayır	1176	0,50	0,500	Soru 8	Evet	401	0,65	0,479	1575	-1,138	0,261	Hayır	1176	0,68	0,468	Soru 9	Evet	401	0,62	0,485	1575	-0,086	0,931	Hayır	1176	0,63	0,484	Soru 10	Evet	401	0,54	0,499	1575	-1,924	0,055	Hayır	1176	0,59	0,491	Soru 11	Evet	401	0,31	0,462	1575	-0,294	0,769	Hayır	1176	0,31	0,465	Soru 12	Evet	401	0,63	0,483	1575	-0,522	0,602	Hayır	1176	0,65	0,479	Soru 13	Evet	401	0,42	0,495	1575	0,195	0,845	Hayır	1176	0,42	0,494	Soru 14	Evet	401	0,38	0,486	1575	-0,068	0,946	Hayır	1176	0,38	0,486																																																								
Soru 3	Evet	401	0,61	0,488	1575	0,912	0,362																																																																																																																																																																																																								
	Hayır	1176	0,59	0,493				Soru 4	Evet	401	0,45	0,498	1575	-0,740	0,459	Hayır	1176	0,47	0,499	Soru 5	Evet	401	0,76	0,426	1575	-0,655	0,513	Hayır	1176	0,78	0,415	Soru 6	Evet	401	0,52	0,500	1575	-0,028	0,978	Hayır	1176	0,52	0,500	Soru 7	Evet	401	0,53	0,500	1575	0,817	0,414	Hayır	1176	0,50	0,500	Soru 8	Evet	401	0,65	0,479	1575	-1,138	0,261	Hayır	1176	0,68	0,468	Soru 9	Evet	401	0,62	0,485	1575	-0,086	0,931	Hayır	1176	0,63	0,484	Soru 10	Evet	401	0,54	0,499	1575	-1,924	0,055	Hayır	1176	0,59	0,491	Soru 11	Evet	401	0,31	0,462	1575	-0,294	0,769	Hayır	1176	0,31	0,465	Soru 12	Evet	401	0,63	0,483	1575	-0,522	0,602	Hayır	1176	0,65	0,479	Soru 13	Evet	401	0,42	0,495	1575	0,195	0,845	Hayır	1176	0,42	0,494	Soru 14	Evet	401	0,38	0,486	1575	-0,068	0,946	Hayır	1176	0,38	0,486																																																																				
Soru 4	Evet	401	0,45	0,498	1575	-0,740	0,459																																																																																																																																																																																																								
	Hayır	1176	0,47	0,499				Soru 5	Evet	401	0,76	0,426	1575	-0,655	0,513	Hayır	1176	0,78	0,415	Soru 6	Evet	401	0,52	0,500	1575	-0,028	0,978	Hayır	1176	0,52	0,500	Soru 7	Evet	401	0,53	0,500	1575	0,817	0,414	Hayır	1176	0,50	0,500	Soru 8	Evet	401	0,65	0,479	1575	-1,138	0,261	Hayır	1176	0,68	0,468	Soru 9	Evet	401	0,62	0,485	1575	-0,086	0,931	Hayır	1176	0,63	0,484	Soru 10	Evet	401	0,54	0,499	1575	-1,924	0,055	Hayır	1176	0,59	0,491	Soru 11	Evet	401	0,31	0,462	1575	-0,294	0,769	Hayır	1176	0,31	0,465	Soru 12	Evet	401	0,63	0,483	1575	-0,522	0,602	Hayır	1176	0,65	0,479	Soru 13	Evet	401	0,42	0,495	1575	0,195	0,845	Hayır	1176	0,42	0,494	Soru 14	Evet	401	0,38	0,486	1575	-0,068	0,946	Hayır	1176	0,38	0,486																																																																																
Soru 5	Evet	401	0,76	0,426	1575	-0,655	0,513																																																																																																																																																																																																								
	Hayır	1176	0,78	0,415				Soru 6	Evet	401	0,52	0,500	1575	-0,028	0,978	Hayır	1176	0,52	0,500	Soru 7	Evet	401	0,53	0,500	1575	0,817	0,414	Hayır	1176	0,50	0,500	Soru 8	Evet	401	0,65	0,479	1575	-1,138	0,261	Hayır	1176	0,68	0,468	Soru 9	Evet	401	0,62	0,485	1575	-0,086	0,931	Hayır	1176	0,63	0,484	Soru 10	Evet	401	0,54	0,499	1575	-1,924	0,055	Hayır	1176	0,59	0,491	Soru 11	Evet	401	0,31	0,462	1575	-0,294	0,769	Hayır	1176	0,31	0,465	Soru 12	Evet	401	0,63	0,483	1575	-0,522	0,602	Hayır	1176	0,65	0,479	Soru 13	Evet	401	0,42	0,495	1575	0,195	0,845	Hayır	1176	0,42	0,494	Soru 14	Evet	401	0,38	0,486	1575	-0,068	0,946	Hayır	1176	0,38	0,486																																																																																												
Soru 6	Evet	401	0,52	0,500	1575	-0,028	0,978																																																																																																																																																																																																								
	Hayır	1176	0,52	0,500				Soru 7	Evet	401	0,53	0,500	1575	0,817	0,414	Hayır	1176	0,50	0,500	Soru 8	Evet	401	0,65	0,479	1575	-1,138	0,261	Hayır	1176	0,68	0,468	Soru 9	Evet	401	0,62	0,485	1575	-0,086	0,931	Hayır	1176	0,63	0,484	Soru 10	Evet	401	0,54	0,499	1575	-1,924	0,055	Hayır	1176	0,59	0,491	Soru 11	Evet	401	0,31	0,462	1575	-0,294	0,769	Hayır	1176	0,31	0,465	Soru 12	Evet	401	0,63	0,483	1575	-0,522	0,602	Hayır	1176	0,65	0,479	Soru 13	Evet	401	0,42	0,495	1575	0,195	0,845	Hayır	1176	0,42	0,494	Soru 14	Evet	401	0,38	0,486	1575	-0,068	0,946	Hayır	1176	0,38	0,486																																																																																																								
Soru 7	Evet	401	0,53	0,500	1575	0,817	0,414																																																																																																																																																																																																								
	Hayır	1176	0,50	0,500				Soru 8	Evet	401	0,65	0,479	1575	-1,138	0,261	Hayır	1176	0,68	0,468	Soru 9	Evet	401	0,62	0,485	1575	-0,086	0,931	Hayır	1176	0,63	0,484	Soru 10	Evet	401	0,54	0,499	1575	-1,924	0,055	Hayır	1176	0,59	0,491	Soru 11	Evet	401	0,31	0,462	1575	-0,294	0,769	Hayır	1176	0,31	0,465	Soru 12	Evet	401	0,63	0,483	1575	-0,522	0,602	Hayır	1176	0,65	0,479	Soru 13	Evet	401	0,42	0,495	1575	0,195	0,845	Hayır	1176	0,42	0,494	Soru 14	Evet	401	0,38	0,486	1575	-0,068	0,946	Hayır	1176	0,38	0,486																																																																																																																				
Soru 8	Evet	401	0,65	0,479	1575	-1,138	0,261																																																																																																																																																																																																								
	Hayır	1176	0,68	0,468				Soru 9	Evet	401	0,62	0,485	1575	-0,086	0,931	Hayır	1176	0,63	0,484	Soru 10	Evet	401	0,54	0,499	1575	-1,924	0,055	Hayır	1176	0,59	0,491	Soru 11	Evet	401	0,31	0,462	1575	-0,294	0,769	Hayır	1176	0,31	0,465	Soru 12	Evet	401	0,63	0,483	1575	-0,522	0,602	Hayır	1176	0,65	0,479	Soru 13	Evet	401	0,42	0,495	1575	0,195	0,845	Hayır	1176	0,42	0,494	Soru 14	Evet	401	0,38	0,486	1575	-0,068	0,946	Hayır	1176	0,38	0,486																																																																																																																																
Soru 9	Evet	401	0,62	0,485	1575	-0,086	0,931																																																																																																																																																																																																								
	Hayır	1176	0,63	0,484				Soru 10	Evet	401	0,54	0,499	1575	-1,924	0,055	Hayır	1176	0,59	0,491	Soru 11	Evet	401	0,31	0,462	1575	-0,294	0,769	Hayır	1176	0,31	0,465	Soru 12	Evet	401	0,63	0,483	1575	-0,522	0,602	Hayır	1176	0,65	0,479	Soru 13	Evet	401	0,42	0,495	1575	0,195	0,845	Hayır	1176	0,42	0,494	Soru 14	Evet	401	0,38	0,486	1575	-0,068	0,946	Hayır	1176	0,38	0,486																																																																																																																																												
Soru 10	Evet	401	0,54	0,499	1575	-1,924	0,055																																																																																																																																																																																																								
	Hayır	1176	0,59	0,491				Soru 11	Evet	401	0,31	0,462	1575	-0,294	0,769	Hayır	1176	0,31	0,465	Soru 12	Evet	401	0,63	0,483	1575	-0,522	0,602	Hayır	1176	0,65	0,479	Soru 13	Evet	401	0,42	0,495	1575	0,195	0,845	Hayır	1176	0,42	0,494	Soru 14	Evet	401	0,38	0,486	1575	-0,068	0,946	Hayır	1176	0,38	0,486																																																																																																																																																								
Soru 11	Evet	401	0,31	0,462	1575	-0,294	0,769																																																																																																																																																																																																								
	Hayır	1176	0,31	0,465				Soru 12	Evet	401	0,63	0,483	1575	-0,522	0,602	Hayır	1176	0,65	0,479	Soru 13	Evet	401	0,42	0,495	1575	0,195	0,845	Hayır	1176	0,42	0,494	Soru 14	Evet	401	0,38	0,486	1575	-0,068	0,946	Hayır	1176	0,38	0,486																																																																																																																																																																				
Soru 12	Evet	401	0,63	0,483	1575	-0,522	0,602																																																																																																																																																																																																								
	Hayır	1176	0,65	0,479				Soru 13	Evet	401	0,42	0,495	1575	0,195	0,845	Hayır	1176	0,42	0,494	Soru 14	Evet	401	0,38	0,486	1575	-0,068	0,946	Hayır	1176	0,38	0,486																																																																																																																																																																																
Soru 13	Evet	401	0,42	0,495	1575	0,195	0,845																																																																																																																																																																																																								
	Hayır	1176	0,42	0,494				Soru 14	Evet	401	0,38	0,486	1575	-0,068	0,946	Hayır	1176	0,38	0,486																																																																																																																																																																																												
Soru 14	Evet	401	0,38	0,486	1575	-0,068	0,946																																																																																																																																																																																																								
	Hayır	1176	0,38	0,486																																																																																																																																																																																																											

Soru	Yanıt	n	f	f _g	t ₁₅₇₅	t ₁₅₇₅	p
Soru 15	Evet	401	0,61	0,488	1575	1,000	0,317
	Hayır	1176	0,59	0,493			
Soru 16	Evet	401	0,22	0,418	1575	-0,929	0,353
	Hayır	1176	0,25	0,432			
Soru 17	Evet	401	0,61	0,489	1575	0,646	0,519
	Hayır	1176	0,59	0,492			
Soru 18	Evet	401	0,40	0,491	1575	-1,362	0,173
	Hayır	1176	0,44	0,497			
Soru 19	Evet	401	0,31	0,463	1575	-0,359	0,720
	Hayır	1176	0,32	0,466			
Soru 20	Evet	401	0,51	0,501	1575	-0,520	0,603
	Hayır	1176	0,52	0,500			
Soru 21	Evet	401	0,49	0,501	1575	0,049	0,961
	Hayır	1176	0,49	0,500			
Soru 22	Evet	401	0,40	0,491	1575	-0,534	0,593
	Hayır	1176	0,42	0,494			
Soru 23	Evet	401	0,63	0,482	1575	-0,929	0,353
	Hayır	1176	0,66	0,474			

* p < 0,05 anlamlı

Tablo 4.18.'de YÇBT'nde yer alan sorular ile testten alınan toplam sonuç kısmının öğrencilerin buldukları il ile ilgili gezi-gözlem-araştırma faaliyetlerine katılma durumuna ilişkin t-testi sonucuna yer verilmiştir. Bu sonuçlara göre öğrencilerin buldukları il ile ilgili gezi-gözlem-araştırma faaliyetlerine katılma durumu değişkeninde soru 2 ve konum sorusunda anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir ($t_{1575}: 4,139$ $t_{1575}:-2,222$; $p<0,05$).

Buldukları il ile ilgili gezi-gözlem-araştırma faaliyetine katılma değişkenine göre ise soru 1, soru 3, soru 4, soru 5, soru 6, soru 7, soru 8, soru 9, soru 10, soru 11, soru 12, soru 13, soru 14, soru 15, soru 16, soru 17, soru 18, soru 19, soru 20, soru 21, soru 22, soru 23, konum soruları, beşeri coğrafya soruları, fiziki coğrafya soruları ve toplam sonuç puanlarında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($t_{1575}:-1,146$ $t_{1575}:0,912$ $t_{1575}:-0,740$ $t_{1575}:-0,655$ $t_{1575}:-0,028$ $t_{1575}:0,817$ $t_{1575}:-1,138$ $t_{1575}:-0,086$ $t_{1575}:-1,924$ $t_{1575}:-0,294$ $t_{1575}:-0,522$ $t_{1575}:0,195$ $t_{1575}:-0,068$ $t_{1575}:1,000$ $t_{1575}:-0,929$ $t_{1575}:0,646$ $t_{1575}:-1,362$ $t_{1575}:-0,520$ $t_{1575}:0,049$ $t_{1575}:-0,534$ $t_{1575}:-0,929$ $t_{1575}:-0,288$ $t_{1575}:0,513$ $t_{1575}:-0,476$; $p>0,05$).

Öğrencilerin buldukları il ile ilgili gezi-gözlem-araştırma faaliyetlerine katılma değişkenine göre anlamlı farklılık olan soruların aritmetik ortalamaları dikkate alındığında ise hem soru 1 ($\bar{X}_{katılan}:0,39$; $\bar{X}_{katılmayan}:0,43$) hem de konum ($\bar{X}_{katılan}:1,56$; $\bar{X}_{katılmayan}:1,68$) sorusunda buldukları il ile ilgili gezi-gözlem-araştırma faaliyetlerine katılmayan öğrencilerin lehine yüksek olduğu görülmektedir.

8. SEKİZİNCİ ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR

Tablo 4.19. Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Okulda Buldukları İl ile İlgili Kaynak Bulunmasına İlişkin t-Testi Sonuçları

Sorular	Okullarında Buldukları İl ile İlgili Kaynak Bulunması Durumu	f	\bar{x}	ss	sd	t	p																																																																																																																																																																																																																																																																																												
Toplam	Evet	782	11,42	4,162	1575	-0,119	0,906																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	Hayır	795	11,45	4,035				Fiziki Coğrafya	Evet	782	5,15	2,206	1575	-1,071	0,284	Hayır	795	5,27	2,179	Beşerî Coğrafya	Evet	782	5,05	2,010	1575	1,310	0,254	Hayır	795	4,97	1,987	Konum	Evet	782	1,61	0,953	1575	-1,686	0,092	Hayır	795	1,69	0,943	Soru 1	Evet	782	0,38	0,487	1575	-3,092	0,002*	Hayır	795	0,46	0,499	Soru 2	Evet	782	0,31	0,462	1575	2,739	0,006*	Hayır	795	0,25	0,431	Soru 3	Evet	782	0,62	0,487	1575	1,881	0,060	Hayır	795	0,57	0,496	Soru 4	Evet	782	0,44	0,496	1575	-2,171	0,030*	Hayır	795	0,49	0,500	Soru 5	Evet	782	0,73	0,444	1575	-4,237	0,000*	Hayır	795	0,82	0,385	Soru 6	Evet	782	0,52	0,500	1575	0,590	0,555	Hayır	795	0,51	0,500	Soru 7	Evet	782	0,49	0,500	1575	-1,783	0,075	Hayır	795	0,53	0,499	Soru 8	Evet	782	0,65	0,476	1575	-1,193	0,233	Hayır	795	0,68	0,466	Soru 9	Evet	782	0,61	0,488	1575	-1,242	0,215	Hayır	795	0,64	0,480	Soru 10	Evet	782	0,56	0,497	1575	-1,657	0,098	Hayır	795	0,60	0,490	Soru 11	Evet	782	0,34	0,473	1575	2,124	0,034*	Hayır	795	0,29	0,453	Soru 12	Evet	782	0,64	0,481	1575	-0,402	0,688	Hayır	795	0,65	0,478	Soru 13	Evet	782	0,43	0,495	1575	0,686	0,493	Hayır	795	0,41	0,492	Soru 14	Evet	782	0,41	0,492	1575	2,126	0,034*	Hayır	795	0,35	0,479	Soru 15	Evet	782	0,59	0,491	1575	0,189	0,850	Hayır	795	0,59	0,492	Soru 16	Evet	782	0,27	0,443	1575	2,364	0,018*	Hayır	795	0,22	0,412	Soru 17	Evet	782	0,63	0,483	1575	2,761	0,006*	Hayır	795	0,56	0,497	Soru 18	Evet	782	0,42	0,494	1575	-1,187	0,235	Hayır	795	0,45	0,498	Soru 19	Evet	782	0,31	0,462	1575	-0,806	0,421	Hayır	795	0,33	0,469	Soru 20	Evet	782	0,51	0,500	1575	-0,870	0,384	Hayır	795	0,53	0,500	Soru 21	Evet	782	0,49	0,500	1575	0,071	0,944
Fiziki Coğrafya	Evet	782	5,15	2,206	1575	-1,071	0,284																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	Hayır	795	5,27	2,179				Beşerî Coğrafya	Evet	782	5,05	2,010	1575	1,310	0,254	Hayır	795	4,97	1,987	Konum	Evet	782	1,61	0,953	1575	-1,686	0,092	Hayır	795	1,69	0,943	Soru 1	Evet	782	0,38	0,487	1575	-3,092	0,002*	Hayır	795	0,46	0,499	Soru 2	Evet	782	0,31	0,462	1575	2,739	0,006*	Hayır	795	0,25	0,431	Soru 3	Evet	782	0,62	0,487	1575	1,881	0,060	Hayır	795	0,57	0,496	Soru 4	Evet	782	0,44	0,496	1575	-2,171	0,030*	Hayır	795	0,49	0,500	Soru 5	Evet	782	0,73	0,444	1575	-4,237	0,000*	Hayır	795	0,82	0,385	Soru 6	Evet	782	0,52	0,500	1575	0,590	0,555	Hayır	795	0,51	0,500	Soru 7	Evet	782	0,49	0,500	1575	-1,783	0,075	Hayır	795	0,53	0,499	Soru 8	Evet	782	0,65	0,476	1575	-1,193	0,233	Hayır	795	0,68	0,466	Soru 9	Evet	782	0,61	0,488	1575	-1,242	0,215	Hayır	795	0,64	0,480	Soru 10	Evet	782	0,56	0,497	1575	-1,657	0,098	Hayır	795	0,60	0,490	Soru 11	Evet	782	0,34	0,473	1575	2,124	0,034*	Hayır	795	0,29	0,453	Soru 12	Evet	782	0,64	0,481	1575	-0,402	0,688	Hayır	795	0,65	0,478	Soru 13	Evet	782	0,43	0,495	1575	0,686	0,493	Hayır	795	0,41	0,492	Soru 14	Evet	782	0,41	0,492	1575	2,126	0,034*	Hayır	795	0,35	0,479	Soru 15	Evet	782	0,59	0,491	1575	0,189	0,850	Hayır	795	0,59	0,492	Soru 16	Evet	782	0,27	0,443	1575	2,364	0,018*	Hayır	795	0,22	0,412	Soru 17	Evet	782	0,63	0,483	1575	2,761	0,006*	Hayır	795	0,56	0,497	Soru 18	Evet	782	0,42	0,494	1575	-1,187	0,235	Hayır	795	0,45	0,498	Soru 19	Evet	782	0,31	0,462	1575	-0,806	0,421	Hayır	795	0,33	0,469	Soru 20	Evet	782	0,51	0,500	1575	-0,870	0,384	Hayır	795	0,53	0,500	Soru 21	Evet	782	0,49	0,500	1575	0,071	0,944	Hayır	795	0,49	0,500								
Beşerî Coğrafya	Evet	782	5,05	2,010	1575	1,310	0,254																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	Hayır	795	4,97	1,987				Konum	Evet	782	1,61	0,953	1575	-1,686	0,092	Hayır	795	1,69	0,943	Soru 1	Evet	782	0,38	0,487	1575	-3,092	0,002*	Hayır	795	0,46	0,499	Soru 2	Evet	782	0,31	0,462	1575	2,739	0,006*	Hayır	795	0,25	0,431	Soru 3	Evet	782	0,62	0,487	1575	1,881	0,060	Hayır	795	0,57	0,496	Soru 4	Evet	782	0,44	0,496	1575	-2,171	0,030*	Hayır	795	0,49	0,500	Soru 5	Evet	782	0,73	0,444	1575	-4,237	0,000*	Hayır	795	0,82	0,385	Soru 6	Evet	782	0,52	0,500	1575	0,590	0,555	Hayır	795	0,51	0,500	Soru 7	Evet	782	0,49	0,500	1575	-1,783	0,075	Hayır	795	0,53	0,499	Soru 8	Evet	782	0,65	0,476	1575	-1,193	0,233	Hayır	795	0,68	0,466	Soru 9	Evet	782	0,61	0,488	1575	-1,242	0,215	Hayır	795	0,64	0,480	Soru 10	Evet	782	0,56	0,497	1575	-1,657	0,098	Hayır	795	0,60	0,490	Soru 11	Evet	782	0,34	0,473	1575	2,124	0,034*	Hayır	795	0,29	0,453	Soru 12	Evet	782	0,64	0,481	1575	-0,402	0,688	Hayır	795	0,65	0,478	Soru 13	Evet	782	0,43	0,495	1575	0,686	0,493	Hayır	795	0,41	0,492	Soru 14	Evet	782	0,41	0,492	1575	2,126	0,034*	Hayır	795	0,35	0,479	Soru 15	Evet	782	0,59	0,491	1575	0,189	0,850	Hayır	795	0,59	0,492	Soru 16	Evet	782	0,27	0,443	1575	2,364	0,018*	Hayır	795	0,22	0,412	Soru 17	Evet	782	0,63	0,483	1575	2,761	0,006*	Hayır	795	0,56	0,497	Soru 18	Evet	782	0,42	0,494	1575	-1,187	0,235	Hayır	795	0,45	0,498	Soru 19	Evet	782	0,31	0,462	1575	-0,806	0,421	Hayır	795	0,33	0,469	Soru 20	Evet	782	0,51	0,500	1575	-0,870	0,384	Hayır	795	0,53	0,500	Soru 21	Evet	782	0,49	0,500	1575	0,071	0,944	Hayır	795	0,49	0,500																				
Konum	Evet	782	1,61	0,953	1575	-1,686	0,092																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	Hayır	795	1,69	0,943				Soru 1	Evet	782	0,38	0,487	1575	-3,092	0,002*	Hayır	795	0,46	0,499	Soru 2	Evet	782	0,31	0,462	1575	2,739	0,006*	Hayır	795	0,25	0,431	Soru 3	Evet	782	0,62	0,487	1575	1,881	0,060	Hayır	795	0,57	0,496	Soru 4	Evet	782	0,44	0,496	1575	-2,171	0,030*	Hayır	795	0,49	0,500	Soru 5	Evet	782	0,73	0,444	1575	-4,237	0,000*	Hayır	795	0,82	0,385	Soru 6	Evet	782	0,52	0,500	1575	0,590	0,555	Hayır	795	0,51	0,500	Soru 7	Evet	782	0,49	0,500	1575	-1,783	0,075	Hayır	795	0,53	0,499	Soru 8	Evet	782	0,65	0,476	1575	-1,193	0,233	Hayır	795	0,68	0,466	Soru 9	Evet	782	0,61	0,488	1575	-1,242	0,215	Hayır	795	0,64	0,480	Soru 10	Evet	782	0,56	0,497	1575	-1,657	0,098	Hayır	795	0,60	0,490	Soru 11	Evet	782	0,34	0,473	1575	2,124	0,034*	Hayır	795	0,29	0,453	Soru 12	Evet	782	0,64	0,481	1575	-0,402	0,688	Hayır	795	0,65	0,478	Soru 13	Evet	782	0,43	0,495	1575	0,686	0,493	Hayır	795	0,41	0,492	Soru 14	Evet	782	0,41	0,492	1575	2,126	0,034*	Hayır	795	0,35	0,479	Soru 15	Evet	782	0,59	0,491	1575	0,189	0,850	Hayır	795	0,59	0,492	Soru 16	Evet	782	0,27	0,443	1575	2,364	0,018*	Hayır	795	0,22	0,412	Soru 17	Evet	782	0,63	0,483	1575	2,761	0,006*	Hayır	795	0,56	0,497	Soru 18	Evet	782	0,42	0,494	1575	-1,187	0,235	Hayır	795	0,45	0,498	Soru 19	Evet	782	0,31	0,462	1575	-0,806	0,421	Hayır	795	0,33	0,469	Soru 20	Evet	782	0,51	0,500	1575	-0,870	0,384	Hayır	795	0,53	0,500	Soru 21	Evet	782	0,49	0,500	1575	0,071	0,944	Hayır	795	0,49	0,500																																
Soru 1	Evet	782	0,38	0,487	1575	-3,092	0,002*																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	Hayır	795	0,46	0,499				Soru 2	Evet	782	0,31	0,462	1575	2,739	0,006*	Hayır	795	0,25	0,431	Soru 3	Evet	782	0,62	0,487	1575	1,881	0,060	Hayır	795	0,57	0,496	Soru 4	Evet	782	0,44	0,496	1575	-2,171	0,030*	Hayır	795	0,49	0,500	Soru 5	Evet	782	0,73	0,444	1575	-4,237	0,000*	Hayır	795	0,82	0,385	Soru 6	Evet	782	0,52	0,500	1575	0,590	0,555	Hayır	795	0,51	0,500	Soru 7	Evet	782	0,49	0,500	1575	-1,783	0,075	Hayır	795	0,53	0,499	Soru 8	Evet	782	0,65	0,476	1575	-1,193	0,233	Hayır	795	0,68	0,466	Soru 9	Evet	782	0,61	0,488	1575	-1,242	0,215	Hayır	795	0,64	0,480	Soru 10	Evet	782	0,56	0,497	1575	-1,657	0,098	Hayır	795	0,60	0,490	Soru 11	Evet	782	0,34	0,473	1575	2,124	0,034*	Hayır	795	0,29	0,453	Soru 12	Evet	782	0,64	0,481	1575	-0,402	0,688	Hayır	795	0,65	0,478	Soru 13	Evet	782	0,43	0,495	1575	0,686	0,493	Hayır	795	0,41	0,492	Soru 14	Evet	782	0,41	0,492	1575	2,126	0,034*	Hayır	795	0,35	0,479	Soru 15	Evet	782	0,59	0,491	1575	0,189	0,850	Hayır	795	0,59	0,492	Soru 16	Evet	782	0,27	0,443	1575	2,364	0,018*	Hayır	795	0,22	0,412	Soru 17	Evet	782	0,63	0,483	1575	2,761	0,006*	Hayır	795	0,56	0,497	Soru 18	Evet	782	0,42	0,494	1575	-1,187	0,235	Hayır	795	0,45	0,498	Soru 19	Evet	782	0,31	0,462	1575	-0,806	0,421	Hayır	795	0,33	0,469	Soru 20	Evet	782	0,51	0,500	1575	-0,870	0,384	Hayır	795	0,53	0,500	Soru 21	Evet	782	0,49	0,500	1575	0,071	0,944	Hayır	795	0,49	0,500																																												
Soru 2	Evet	782	0,31	0,462	1575	2,739	0,006*																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	Hayır	795	0,25	0,431				Soru 3	Evet	782	0,62	0,487	1575	1,881	0,060	Hayır	795	0,57	0,496	Soru 4	Evet	782	0,44	0,496	1575	-2,171	0,030*	Hayır	795	0,49	0,500	Soru 5	Evet	782	0,73	0,444	1575	-4,237	0,000*	Hayır	795	0,82	0,385	Soru 6	Evet	782	0,52	0,500	1575	0,590	0,555	Hayır	795	0,51	0,500	Soru 7	Evet	782	0,49	0,500	1575	-1,783	0,075	Hayır	795	0,53	0,499	Soru 8	Evet	782	0,65	0,476	1575	-1,193	0,233	Hayır	795	0,68	0,466	Soru 9	Evet	782	0,61	0,488	1575	-1,242	0,215	Hayır	795	0,64	0,480	Soru 10	Evet	782	0,56	0,497	1575	-1,657	0,098	Hayır	795	0,60	0,490	Soru 11	Evet	782	0,34	0,473	1575	2,124	0,034*	Hayır	795	0,29	0,453	Soru 12	Evet	782	0,64	0,481	1575	-0,402	0,688	Hayır	795	0,65	0,478	Soru 13	Evet	782	0,43	0,495	1575	0,686	0,493	Hayır	795	0,41	0,492	Soru 14	Evet	782	0,41	0,492	1575	2,126	0,034*	Hayır	795	0,35	0,479	Soru 15	Evet	782	0,59	0,491	1575	0,189	0,850	Hayır	795	0,59	0,492	Soru 16	Evet	782	0,27	0,443	1575	2,364	0,018*	Hayır	795	0,22	0,412	Soru 17	Evet	782	0,63	0,483	1575	2,761	0,006*	Hayır	795	0,56	0,497	Soru 18	Evet	782	0,42	0,494	1575	-1,187	0,235	Hayır	795	0,45	0,498	Soru 19	Evet	782	0,31	0,462	1575	-0,806	0,421	Hayır	795	0,33	0,469	Soru 20	Evet	782	0,51	0,500	1575	-0,870	0,384	Hayır	795	0,53	0,500	Soru 21	Evet	782	0,49	0,500	1575	0,071	0,944	Hayır	795	0,49	0,500																																																								
Soru 3	Evet	782	0,62	0,487	1575	1,881	0,060																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	Hayır	795	0,57	0,496				Soru 4	Evet	782	0,44	0,496	1575	-2,171	0,030*	Hayır	795	0,49	0,500	Soru 5	Evet	782	0,73	0,444	1575	-4,237	0,000*	Hayır	795	0,82	0,385	Soru 6	Evet	782	0,52	0,500	1575	0,590	0,555	Hayır	795	0,51	0,500	Soru 7	Evet	782	0,49	0,500	1575	-1,783	0,075	Hayır	795	0,53	0,499	Soru 8	Evet	782	0,65	0,476	1575	-1,193	0,233	Hayır	795	0,68	0,466	Soru 9	Evet	782	0,61	0,488	1575	-1,242	0,215	Hayır	795	0,64	0,480	Soru 10	Evet	782	0,56	0,497	1575	-1,657	0,098	Hayır	795	0,60	0,490	Soru 11	Evet	782	0,34	0,473	1575	2,124	0,034*	Hayır	795	0,29	0,453	Soru 12	Evet	782	0,64	0,481	1575	-0,402	0,688	Hayır	795	0,65	0,478	Soru 13	Evet	782	0,43	0,495	1575	0,686	0,493	Hayır	795	0,41	0,492	Soru 14	Evet	782	0,41	0,492	1575	2,126	0,034*	Hayır	795	0,35	0,479	Soru 15	Evet	782	0,59	0,491	1575	0,189	0,850	Hayır	795	0,59	0,492	Soru 16	Evet	782	0,27	0,443	1575	2,364	0,018*	Hayır	795	0,22	0,412	Soru 17	Evet	782	0,63	0,483	1575	2,761	0,006*	Hayır	795	0,56	0,497	Soru 18	Evet	782	0,42	0,494	1575	-1,187	0,235	Hayır	795	0,45	0,498	Soru 19	Evet	782	0,31	0,462	1575	-0,806	0,421	Hayır	795	0,33	0,469	Soru 20	Evet	782	0,51	0,500	1575	-0,870	0,384	Hayır	795	0,53	0,500	Soru 21	Evet	782	0,49	0,500	1575	0,071	0,944	Hayır	795	0,49	0,500																																																																				
Soru 4	Evet	782	0,44	0,496	1575	-2,171	0,030*																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	Hayır	795	0,49	0,500				Soru 5	Evet	782	0,73	0,444	1575	-4,237	0,000*	Hayır	795	0,82	0,385	Soru 6	Evet	782	0,52	0,500	1575	0,590	0,555	Hayır	795	0,51	0,500	Soru 7	Evet	782	0,49	0,500	1575	-1,783	0,075	Hayır	795	0,53	0,499	Soru 8	Evet	782	0,65	0,476	1575	-1,193	0,233	Hayır	795	0,68	0,466	Soru 9	Evet	782	0,61	0,488	1575	-1,242	0,215	Hayır	795	0,64	0,480	Soru 10	Evet	782	0,56	0,497	1575	-1,657	0,098	Hayır	795	0,60	0,490	Soru 11	Evet	782	0,34	0,473	1575	2,124	0,034*	Hayır	795	0,29	0,453	Soru 12	Evet	782	0,64	0,481	1575	-0,402	0,688	Hayır	795	0,65	0,478	Soru 13	Evet	782	0,43	0,495	1575	0,686	0,493	Hayır	795	0,41	0,492	Soru 14	Evet	782	0,41	0,492	1575	2,126	0,034*	Hayır	795	0,35	0,479	Soru 15	Evet	782	0,59	0,491	1575	0,189	0,850	Hayır	795	0,59	0,492	Soru 16	Evet	782	0,27	0,443	1575	2,364	0,018*	Hayır	795	0,22	0,412	Soru 17	Evet	782	0,63	0,483	1575	2,761	0,006*	Hayır	795	0,56	0,497	Soru 18	Evet	782	0,42	0,494	1575	-1,187	0,235	Hayır	795	0,45	0,498	Soru 19	Evet	782	0,31	0,462	1575	-0,806	0,421	Hayır	795	0,33	0,469	Soru 20	Evet	782	0,51	0,500	1575	-0,870	0,384	Hayır	795	0,53	0,500	Soru 21	Evet	782	0,49	0,500	1575	0,071	0,944	Hayır	795	0,49	0,500																																																																																
Soru 5	Evet	782	0,73	0,444	1575	-4,237	0,000*																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	Hayır	795	0,82	0,385				Soru 6	Evet	782	0,52	0,500	1575	0,590	0,555	Hayır	795	0,51	0,500	Soru 7	Evet	782	0,49	0,500	1575	-1,783	0,075	Hayır	795	0,53	0,499	Soru 8	Evet	782	0,65	0,476	1575	-1,193	0,233	Hayır	795	0,68	0,466	Soru 9	Evet	782	0,61	0,488	1575	-1,242	0,215	Hayır	795	0,64	0,480	Soru 10	Evet	782	0,56	0,497	1575	-1,657	0,098	Hayır	795	0,60	0,490	Soru 11	Evet	782	0,34	0,473	1575	2,124	0,034*	Hayır	795	0,29	0,453	Soru 12	Evet	782	0,64	0,481	1575	-0,402	0,688	Hayır	795	0,65	0,478	Soru 13	Evet	782	0,43	0,495	1575	0,686	0,493	Hayır	795	0,41	0,492	Soru 14	Evet	782	0,41	0,492	1575	2,126	0,034*	Hayır	795	0,35	0,479	Soru 15	Evet	782	0,59	0,491	1575	0,189	0,850	Hayır	795	0,59	0,492	Soru 16	Evet	782	0,27	0,443	1575	2,364	0,018*	Hayır	795	0,22	0,412	Soru 17	Evet	782	0,63	0,483	1575	2,761	0,006*	Hayır	795	0,56	0,497	Soru 18	Evet	782	0,42	0,494	1575	-1,187	0,235	Hayır	795	0,45	0,498	Soru 19	Evet	782	0,31	0,462	1575	-0,806	0,421	Hayır	795	0,33	0,469	Soru 20	Evet	782	0,51	0,500	1575	-0,870	0,384	Hayır	795	0,53	0,500	Soru 21	Evet	782	0,49	0,500	1575	0,071	0,944	Hayır	795	0,49	0,500																																																																																												
Soru 6	Evet	782	0,52	0,500	1575	0,590	0,555																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	Hayır	795	0,51	0,500				Soru 7	Evet	782	0,49	0,500	1575	-1,783	0,075	Hayır	795	0,53	0,499	Soru 8	Evet	782	0,65	0,476	1575	-1,193	0,233	Hayır	795	0,68	0,466	Soru 9	Evet	782	0,61	0,488	1575	-1,242	0,215	Hayır	795	0,64	0,480	Soru 10	Evet	782	0,56	0,497	1575	-1,657	0,098	Hayır	795	0,60	0,490	Soru 11	Evet	782	0,34	0,473	1575	2,124	0,034*	Hayır	795	0,29	0,453	Soru 12	Evet	782	0,64	0,481	1575	-0,402	0,688	Hayır	795	0,65	0,478	Soru 13	Evet	782	0,43	0,495	1575	0,686	0,493	Hayır	795	0,41	0,492	Soru 14	Evet	782	0,41	0,492	1575	2,126	0,034*	Hayır	795	0,35	0,479	Soru 15	Evet	782	0,59	0,491	1575	0,189	0,850	Hayır	795	0,59	0,492	Soru 16	Evet	782	0,27	0,443	1575	2,364	0,018*	Hayır	795	0,22	0,412	Soru 17	Evet	782	0,63	0,483	1575	2,761	0,006*	Hayır	795	0,56	0,497	Soru 18	Evet	782	0,42	0,494	1575	-1,187	0,235	Hayır	795	0,45	0,498	Soru 19	Evet	782	0,31	0,462	1575	-0,806	0,421	Hayır	795	0,33	0,469	Soru 20	Evet	782	0,51	0,500	1575	-0,870	0,384	Hayır	795	0,53	0,500	Soru 21	Evet	782	0,49	0,500	1575	0,071	0,944	Hayır	795	0,49	0,500																																																																																																								
Soru 7	Evet	782	0,49	0,500	1575	-1,783	0,075																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	Hayır	795	0,53	0,499				Soru 8	Evet	782	0,65	0,476	1575	-1,193	0,233	Hayır	795	0,68	0,466	Soru 9	Evet	782	0,61	0,488	1575	-1,242	0,215	Hayır	795	0,64	0,480	Soru 10	Evet	782	0,56	0,497	1575	-1,657	0,098	Hayır	795	0,60	0,490	Soru 11	Evet	782	0,34	0,473	1575	2,124	0,034*	Hayır	795	0,29	0,453	Soru 12	Evet	782	0,64	0,481	1575	-0,402	0,688	Hayır	795	0,65	0,478	Soru 13	Evet	782	0,43	0,495	1575	0,686	0,493	Hayır	795	0,41	0,492	Soru 14	Evet	782	0,41	0,492	1575	2,126	0,034*	Hayır	795	0,35	0,479	Soru 15	Evet	782	0,59	0,491	1575	0,189	0,850	Hayır	795	0,59	0,492	Soru 16	Evet	782	0,27	0,443	1575	2,364	0,018*	Hayır	795	0,22	0,412	Soru 17	Evet	782	0,63	0,483	1575	2,761	0,006*	Hayır	795	0,56	0,497	Soru 18	Evet	782	0,42	0,494	1575	-1,187	0,235	Hayır	795	0,45	0,498	Soru 19	Evet	782	0,31	0,462	1575	-0,806	0,421	Hayır	795	0,33	0,469	Soru 20	Evet	782	0,51	0,500	1575	-0,870	0,384	Hayır	795	0,53	0,500	Soru 21	Evet	782	0,49	0,500	1575	0,071	0,944	Hayır	795	0,49	0,500																																																																																																																				
Soru 8	Evet	782	0,65	0,476	1575	-1,193	0,233																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	Hayır	795	0,68	0,466				Soru 9	Evet	782	0,61	0,488	1575	-1,242	0,215	Hayır	795	0,64	0,480	Soru 10	Evet	782	0,56	0,497	1575	-1,657	0,098	Hayır	795	0,60	0,490	Soru 11	Evet	782	0,34	0,473	1575	2,124	0,034*	Hayır	795	0,29	0,453	Soru 12	Evet	782	0,64	0,481	1575	-0,402	0,688	Hayır	795	0,65	0,478	Soru 13	Evet	782	0,43	0,495	1575	0,686	0,493	Hayır	795	0,41	0,492	Soru 14	Evet	782	0,41	0,492	1575	2,126	0,034*	Hayır	795	0,35	0,479	Soru 15	Evet	782	0,59	0,491	1575	0,189	0,850	Hayır	795	0,59	0,492	Soru 16	Evet	782	0,27	0,443	1575	2,364	0,018*	Hayır	795	0,22	0,412	Soru 17	Evet	782	0,63	0,483	1575	2,761	0,006*	Hayır	795	0,56	0,497	Soru 18	Evet	782	0,42	0,494	1575	-1,187	0,235	Hayır	795	0,45	0,498	Soru 19	Evet	782	0,31	0,462	1575	-0,806	0,421	Hayır	795	0,33	0,469	Soru 20	Evet	782	0,51	0,500	1575	-0,870	0,384	Hayır	795	0,53	0,500	Soru 21	Evet	782	0,49	0,500	1575	0,071	0,944	Hayır	795	0,49	0,500																																																																																																																																
Soru 9	Evet	782	0,61	0,488	1575	-1,242	0,215																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	Hayır	795	0,64	0,480				Soru 10	Evet	782	0,56	0,497	1575	-1,657	0,098	Hayır	795	0,60	0,490	Soru 11	Evet	782	0,34	0,473	1575	2,124	0,034*	Hayır	795	0,29	0,453	Soru 12	Evet	782	0,64	0,481	1575	-0,402	0,688	Hayır	795	0,65	0,478	Soru 13	Evet	782	0,43	0,495	1575	0,686	0,493	Hayır	795	0,41	0,492	Soru 14	Evet	782	0,41	0,492	1575	2,126	0,034*	Hayır	795	0,35	0,479	Soru 15	Evet	782	0,59	0,491	1575	0,189	0,850	Hayır	795	0,59	0,492	Soru 16	Evet	782	0,27	0,443	1575	2,364	0,018*	Hayır	795	0,22	0,412	Soru 17	Evet	782	0,63	0,483	1575	2,761	0,006*	Hayır	795	0,56	0,497	Soru 18	Evet	782	0,42	0,494	1575	-1,187	0,235	Hayır	795	0,45	0,498	Soru 19	Evet	782	0,31	0,462	1575	-0,806	0,421	Hayır	795	0,33	0,469	Soru 20	Evet	782	0,51	0,500	1575	-0,870	0,384	Hayır	795	0,53	0,500	Soru 21	Evet	782	0,49	0,500	1575	0,071	0,944	Hayır	795	0,49	0,500																																																																																																																																												
Soru 10	Evet	782	0,56	0,497	1575	-1,657	0,098																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	Hayır	795	0,60	0,490				Soru 11	Evet	782	0,34	0,473	1575	2,124	0,034*	Hayır	795	0,29	0,453	Soru 12	Evet	782	0,64	0,481	1575	-0,402	0,688	Hayır	795	0,65	0,478	Soru 13	Evet	782	0,43	0,495	1575	0,686	0,493	Hayır	795	0,41	0,492	Soru 14	Evet	782	0,41	0,492	1575	2,126	0,034*	Hayır	795	0,35	0,479	Soru 15	Evet	782	0,59	0,491	1575	0,189	0,850	Hayır	795	0,59	0,492	Soru 16	Evet	782	0,27	0,443	1575	2,364	0,018*	Hayır	795	0,22	0,412	Soru 17	Evet	782	0,63	0,483	1575	2,761	0,006*	Hayır	795	0,56	0,497	Soru 18	Evet	782	0,42	0,494	1575	-1,187	0,235	Hayır	795	0,45	0,498	Soru 19	Evet	782	0,31	0,462	1575	-0,806	0,421	Hayır	795	0,33	0,469	Soru 20	Evet	782	0,51	0,500	1575	-0,870	0,384	Hayır	795	0,53	0,500	Soru 21	Evet	782	0,49	0,500	1575	0,071	0,944	Hayır	795	0,49	0,500																																																																																																																																																								
Soru 11	Evet	782	0,34	0,473	1575	2,124	0,034*																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	Hayır	795	0,29	0,453				Soru 12	Evet	782	0,64	0,481	1575	-0,402	0,688	Hayır	795	0,65	0,478	Soru 13	Evet	782	0,43	0,495	1575	0,686	0,493	Hayır	795	0,41	0,492	Soru 14	Evet	782	0,41	0,492	1575	2,126	0,034*	Hayır	795	0,35	0,479	Soru 15	Evet	782	0,59	0,491	1575	0,189	0,850	Hayır	795	0,59	0,492	Soru 16	Evet	782	0,27	0,443	1575	2,364	0,018*	Hayır	795	0,22	0,412	Soru 17	Evet	782	0,63	0,483	1575	2,761	0,006*	Hayır	795	0,56	0,497	Soru 18	Evet	782	0,42	0,494	1575	-1,187	0,235	Hayır	795	0,45	0,498	Soru 19	Evet	782	0,31	0,462	1575	-0,806	0,421	Hayır	795	0,33	0,469	Soru 20	Evet	782	0,51	0,500	1575	-0,870	0,384	Hayır	795	0,53	0,500	Soru 21	Evet	782	0,49	0,500	1575	0,071	0,944	Hayır	795	0,49	0,500																																																																																																																																																																				
Soru 12	Evet	782	0,64	0,481	1575	-0,402	0,688																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	Hayır	795	0,65	0,478				Soru 13	Evet	782	0,43	0,495	1575	0,686	0,493	Hayır	795	0,41	0,492	Soru 14	Evet	782	0,41	0,492	1575	2,126	0,034*	Hayır	795	0,35	0,479	Soru 15	Evet	782	0,59	0,491	1575	0,189	0,850	Hayır	795	0,59	0,492	Soru 16	Evet	782	0,27	0,443	1575	2,364	0,018*	Hayır	795	0,22	0,412	Soru 17	Evet	782	0,63	0,483	1575	2,761	0,006*	Hayır	795	0,56	0,497	Soru 18	Evet	782	0,42	0,494	1575	-1,187	0,235	Hayır	795	0,45	0,498	Soru 19	Evet	782	0,31	0,462	1575	-0,806	0,421	Hayır	795	0,33	0,469	Soru 20	Evet	782	0,51	0,500	1575	-0,870	0,384	Hayır	795	0,53	0,500	Soru 21	Evet	782	0,49	0,500	1575	0,071	0,944	Hayır	795	0,49	0,500																																																																																																																																																																																
Soru 13	Evet	782	0,43	0,495	1575	0,686	0,493																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	Hayır	795	0,41	0,492				Soru 14	Evet	782	0,41	0,492	1575	2,126	0,034*	Hayır	795	0,35	0,479	Soru 15	Evet	782	0,59	0,491	1575	0,189	0,850	Hayır	795	0,59	0,492	Soru 16	Evet	782	0,27	0,443	1575	2,364	0,018*	Hayır	795	0,22	0,412	Soru 17	Evet	782	0,63	0,483	1575	2,761	0,006*	Hayır	795	0,56	0,497	Soru 18	Evet	782	0,42	0,494	1575	-1,187	0,235	Hayır	795	0,45	0,498	Soru 19	Evet	782	0,31	0,462	1575	-0,806	0,421	Hayır	795	0,33	0,469	Soru 20	Evet	782	0,51	0,500	1575	-0,870	0,384	Hayır	795	0,53	0,500	Soru 21	Evet	782	0,49	0,500	1575	0,071	0,944	Hayır	795	0,49	0,500																																																																																																																																																																																												
Soru 14	Evet	782	0,41	0,492	1575	2,126	0,034*																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	Hayır	795	0,35	0,479				Soru 15	Evet	782	0,59	0,491	1575	0,189	0,850	Hayır	795	0,59	0,492	Soru 16	Evet	782	0,27	0,443	1575	2,364	0,018*	Hayır	795	0,22	0,412	Soru 17	Evet	782	0,63	0,483	1575	2,761	0,006*	Hayır	795	0,56	0,497	Soru 18	Evet	782	0,42	0,494	1575	-1,187	0,235	Hayır	795	0,45	0,498	Soru 19	Evet	782	0,31	0,462	1575	-0,806	0,421	Hayır	795	0,33	0,469	Soru 20	Evet	782	0,51	0,500	1575	-0,870	0,384	Hayır	795	0,53	0,500	Soru 21	Evet	782	0,49	0,500	1575	0,071	0,944	Hayır	795	0,49	0,500																																																																																																																																																																																																								
Soru 15	Evet	782	0,59	0,491	1575	0,189	0,850																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	Hayır	795	0,59	0,492				Soru 16	Evet	782	0,27	0,443	1575	2,364	0,018*	Hayır	795	0,22	0,412	Soru 17	Evet	782	0,63	0,483	1575	2,761	0,006*	Hayır	795	0,56	0,497	Soru 18	Evet	782	0,42	0,494	1575	-1,187	0,235	Hayır	795	0,45	0,498	Soru 19	Evet	782	0,31	0,462	1575	-0,806	0,421	Hayır	795	0,33	0,469	Soru 20	Evet	782	0,51	0,500	1575	-0,870	0,384	Hayır	795	0,53	0,500	Soru 21	Evet	782	0,49	0,500	1575	0,071	0,944	Hayır	795	0,49	0,500																																																																																																																																																																																																																				
Soru 16	Evet	782	0,27	0,443	1575	2,364	0,018*																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	Hayır	795	0,22	0,412				Soru 17	Evet	782	0,63	0,483	1575	2,761	0,006*	Hayır	795	0,56	0,497	Soru 18	Evet	782	0,42	0,494	1575	-1,187	0,235	Hayır	795	0,45	0,498	Soru 19	Evet	782	0,31	0,462	1575	-0,806	0,421	Hayır	795	0,33	0,469	Soru 20	Evet	782	0,51	0,500	1575	-0,870	0,384	Hayır	795	0,53	0,500	Soru 21	Evet	782	0,49	0,500	1575	0,071	0,944	Hayır	795	0,49	0,500																																																																																																																																																																																																																																
Soru 17	Evet	782	0,63	0,483	1575	2,761	0,006*																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	Hayır	795	0,56	0,497				Soru 18	Evet	782	0,42	0,494	1575	-1,187	0,235	Hayır	795	0,45	0,498	Soru 19	Evet	782	0,31	0,462	1575	-0,806	0,421	Hayır	795	0,33	0,469	Soru 20	Evet	782	0,51	0,500	1575	-0,870	0,384	Hayır	795	0,53	0,500	Soru 21	Evet	782	0,49	0,500	1575	0,071	0,944	Hayır	795	0,49	0,500																																																																																																																																																																																																																																												
Soru 18	Evet	782	0,42	0,494	1575	-1,187	0,235																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	Hayır	795	0,45	0,498				Soru 19	Evet	782	0,31	0,462	1575	-0,806	0,421	Hayır	795	0,33	0,469	Soru 20	Evet	782	0,51	0,500	1575	-0,870	0,384	Hayır	795	0,53	0,500	Soru 21	Evet	782	0,49	0,500	1575	0,071	0,944	Hayır	795	0,49	0,500																																																																																																																																																																																																																																																								
Soru 19	Evet	782	0,31	0,462	1575	-0,806	0,421																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	Hayır	795	0,33	0,469				Soru 20	Evet	782	0,51	0,500	1575	-0,870	0,384	Hayır	795	0,53	0,500	Soru 21	Evet	782	0,49	0,500	1575	0,071	0,944	Hayır	795	0,49	0,500																																																																																																																																																																																																																																																																				
Soru 20	Evet	782	0,51	0,500	1575	-0,870	0,384																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	Hayır	795	0,53	0,500				Soru 21	Evet	782	0,49	0,500	1575	0,071	0,944	Hayır	795	0,49	0,500																																																																																																																																																																																																																																																																																
Soru 21	Evet	782	0,49	0,500	1575	0,071	0,944																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	Hayır	795	0,49	0,500																																																																																																																																																																																																																																																																																															

Tablo 4.19. (Devam)							
Soru 22	Evet	782	0,42	0,495	1575	0,736	0,462
	Hayır	795	0,41	0,491			
Soru 23	Evet	782	0,67	0,470	1575	1,559	0,119
	Hayır	795	0,63	0,482			

* $p < 0,0,5$ anlamlı

Tablo 4.19.'da YÇBT'nde yer alan sorular ile testten alınan toplam sonuç kısmının öğrencilerin öğrenim gördükleri okulda buldukları il ile ilgili kaynak bulunma durumuna ilişkin t-testi sonucuna yer verilmiştir. Bu sonuçlara göre öğrencilerin öğrenim gördükleri okulda buldukları il ile ilgili kaynak bulunma değişkeninde soru 1, soru 2, soru 4, soru 5, soru 11, soru 14, soru 16 ve soru 17'de öğrencilerin testi cevaplama durumlarında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir ($t_{1575}:-3,092$ $t_{1575}:2,739$ $t_{1575}:-2,171$ $t_{1575}:-4,237$ $t_{1575}:2,124$ $t_{1575}:2,126$ $t_{1575}:2,364$ $t_{1575}:2,761$; $p<0,05$).

Öğrencilerin öğrenim gördükleri okulda buldukları il ile ilgili kaynak bulunma değişkeninde soru 3, soru 6, soru 7, soru 8, soru 9, soru 10, soru 12, soru 13, soru 15, soru 18, soru 19, soru 20, soru 21, soru 22, soru 23, konum soruları, beşeri coğrafya soruları, fiziki coğrafya soruları ve toplam sonuç puanlarında ise anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($t_{1575}:1,881$ $t_{1575}:0,590$ $t_{1575}:-1,783$ $t_{1575}:-1,193$ $t_{1575}:-1,242$ $t_{1575}:-1,657$ $t_{1575}:-0,402$ $t_{1575}:0,686$ $t_{1575}:0,189$ $t_{1575}:-1,187$ $t_{1575}:-0,806$ $t_{1575}:-0,870$ $t_{1575}:0,071$ $t_{1575}:0,736$ $t_{1575}:1,559$ $t_{1575}:-1,686$ $t_{1575}:0,254$ $t_{1575}:-1,071$ $t_{1575}:-0,119$; $p>0,05$).

Öğrencilerin öğrenim gördükleri okulda buldukları il ile ilgili kaynak bulunma değişkenine göre anlamlı farklılık olan soruların aritmetik ortalamaları dikkate alındığında soru 2 ($\bar{X}_{bulunan}:0,31$; $\bar{X}_{bulunmayan}:0,25$), soru 11 ($\bar{X}_{bulunan}:0,34$; $\bar{X}_{bulunmayan}:0,29$) soru 14 ($\bar{X}_{bulunan}:0,41$; $\bar{X}_{bulunmayan}:0,35$), soru 16 ($\bar{X}_{bulunan}:0,27$; $\bar{X}_{bulunmayan}:0,22$) ve soru 17 ($\bar{X}_{bulunan}:0,63$; $\bar{X}_{bulunmayan}:0,56$) okullarında buldukları il ile ilgili kaynak bulunan öğrenciler lehine yüksek olduğu görülürken; soru 1 ($\bar{X}:0,38$; $\bar{X}:0,46$), soru 4 ($\bar{X}:0,44$; $\bar{X}:0,49$) ve soru 5'te ($\bar{X}:0,73$; $\bar{X}:0,82$) aritmetik ortalamaları okullarında buldukları il ile ilgili kaynak bulunmayan öğrencilerin lehine yüksek olduğu görülmektedir.

9. DOKUZUNCU ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR

Tablo 4.20. SBÖ Derste Buldukları İl ile İlgili Örnek Verme Durumuna İlişkin t-Testi Sonuçları

Sorular	Öğretmenin Derste Buldukları İle Ait Örnek Verme Durumu	f	\bar{x}	ss	sd	t	p
Toplam	Evet	1044	11,29	3,993	1575	-1,930	0,054
	Hayır	533	11,71	4,284			

Tablo 4.20. (Devam)

Fiziki	Evet	1044	5,14	2,153	1575	-1,654	0,098
Coğrafya	Hayır	533	5,33	2,265			
Beşerî	Evet	1044	4,28	1,869	1575	-1,279	0,201
Coğrafya	Hayır	533	4,41	1,870			
Konum	Evet	1044	1,60	0,958	1575	-3,049	0,002*
	Hayır	533	1,75	0,922			
Soru 1	Evet	1044	0,38	0,487	1575	-4,323	0,000*
	Hayır	533	0,50	0,500			
Soru 2	Evet	1044	0,29	0,452	1575	1,034	0,301
	Hayır	533	0,26	0,439			
Soru 3	Evet	1044	0,59	0,492	1575	0,037	0,971
	Hayır	533	0,59	0,492			
Soru 4	Evet	1044	0,45	0,497	1575	-2,164	0,031*
	Hayır	533	0,50	0,500			
Soru 5	Evet	1044	0,76	0,428	1575	-2,039	0,042*
	Hayır	533	0,80	0,397			
Soru 6	Evet	1044	0,51	0,500	1575	-1,230	0,219
	Hayır	533	0,54	0,499			
Soru 7	Evet	1044	0,49	0,500	1575	-1,591	0,112
	Hayır	533	0,54	0,499			
Soru 8	Evet	1044	0,67	0,469	1575	0,517	0,605
	Hayır	533	0,66	0,474			
Soru 9	Evet	1044	0,63	0,482	1575	0,797	0,425
	Hayır	533	0,61	0,488			
Soru 10	Evet	1044	0,56	0,497	1575	-2,384	0,017*
	Hayır	533	0,62	0,486			
Soru 11	Evet	1044	0,33	0,470	1575	2,026	0,043*
	Hayır	533	0,28	0,449			
Soru 12	Evet	1044	0,63	0,482	1575	-1,106	0,269
	Hayır	533	0,66	0,474			
Soru 13	Evet	1044	0,41	0,491	1575	-1,646	0,100
	Hayır	533	0,45	0,498			
Soru 14	Evet	1044	0,39	0,487	1575	0,525	0,600
	Hayır	533	0,37	0,484			
Soru 15	Evet	1044	0,59	0,492	1575	-0,360	0,719
	Hayır	533	0,60	0,491			
Soru 16	Evet	1044	0,26	0,439	1575	2,337	0,020*
	Hayır	533	0,21	0,405			
Soru 17	Evet	1044	0,60	0,489	1575	1,087	0,277
	Hayır	533	0,58	0,495			
Soru 18	Evet	1044	0,42	0,494	1575	-1,414	0,158
	Hayır	533	0,46	0,499			
Soru 19	Evet	1044	0,29	0,453	1575	-3,369	0,001*
	Hayır	533	0,37	0,484			
Soru 20	Evet	1044	0,51	0,500	1575	-1,194	0,233
	Hayır	533	0,54	0,499			
Soru 21	Evet	1044	0,50	0,500	1575	0,385	0,701
	Hayır	533	0,49	0,500			
Soru 22	Evet	1044	0,39	0,489	1575	-2,555	0,011*
	Hayır	533	0,46	0,499			
Soru 23	Evet	1044	0,66	0,474	1575	0,870	0,384
	Hayır	533	0,64	0,481			

* $p < 0,0,5$ anlamlı

Tablo 4.20.'de YÇBT'nde yer alan sorular ile testten alınan toplam sonuç kısmının sosyal bilgiler öğretmenlerinin derste buldukları il ile ilgili örnek verme durumuna ilişkin

t-testi sonucuna yer verilmiştir. Bu sonuçlara göre öğretmenlerinin derste buldukları il ile ilgili örnek verme durumu değişkeninde soru 1, soru 4, soru 10, soru 11, soru 16, soru 19, soru 22, konum soruları ve toplam test sonucunda öğrencilerin testi cevap durumlarında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir ($t_{1575}:-4,323$ $t_{1575}:-2,164$ $t_{1575}:-2,039$ $t_{1575}:-2,384$ $t_{1575}:2,026$ $t_{1575}:2,337$ $t_{1575}:-3,369$ $t_{1575}:-2,555$ $t_{1575}:-3,049$ $t_{1575}:-1,930$; $p<0,05$).

Öğretmenlerinin derste buldukları il ile ilgili örnek verme değişkeninde ise soru 2, soru 3, soru 6, soru 7, soru 8, soru 9, soru 12, soru 13, soru 14, soru 15, soru 17, soru 18, soru 20, soru 21, soru 23, beşeri coğrafya soruları, fiziki coğrafya soruları ve toplam sonuç puanlarında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($t_{1575}:1,034$ $t_{1575}:0,037$ $t_{1575}:-1,230$ $t_{1575}:-1,591$ $t_{1575}:0,517$ $t_{1575}:0,797$ $t_{1575}:-1,106$ $t_{1575}:-1,646$ $t_{1575}:0,525$ $t_{1575}:-0,360$ $t_{1575}:1,087$ $t_{1575}:-1,414$ $t_{1575}:-1,194$ $t_{1575}:0,385$ $t_{1575}:0,870$ $t_{1575}:-1,179$ $t_{1575}:-1,654$ $t_{1575}:-1,930$; $p>0,05$).

Öğretmenlerinin derste buldukları il ile ilgili örnek verme durumu değişkeninde göre anlamlı farklılık olan soruların aritmetik ortalamaları dikkate alındığında soru 11 ($\bar{X}_{veren}:0,33$; $\bar{X}_{vermeyen}:0,28$), soru 16'da ($\bar{X}_{veren}:0,26$; $\bar{X}_{vermeyen}:0,21$) öğretmenlerinin derste buldukları il ile ilgili örnek verilen öğrenciler lehine yüksek olduğu görülürken soru 1 ($\bar{X}_{veren}:0,38$; $\bar{X}_{vermeyen}:0,50$), soru 4 ($\bar{X}_{veren}:0,45$; $\bar{X}_{vermeyen}:0,50$), soru 5 ($\bar{X}_{veren}:0,76$; $\bar{X}_{vermeyen}:0,80$), soru 10 ($\bar{X}_{veren}:0,56$; $\bar{X}_{vermeyen}:0,62$), soru 19 ($\bar{X}_{veren}:0,29$; $\bar{X}_{vermeyen}:0,37$), soru 22 ($\bar{X}_{veren}:0,39$; $\bar{X}_{vermeyen}:0,46$) ve konum ($\bar{X}_{veren}:1,60$; $\bar{X}_{vermeyen}:1,75$) sorularında ise öğretmenlerinin derste buldukları il ile ilgili örnek verilmeyen öğrenciler lehine yüksek olduğu görülmektedir.

10. ONUNCU ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR

Tablo 4.21. Öğrencilerin Buldukları İl ile İlgili Okul Dışından Kaynak Edinme Durumuna İlişkin t-Testi Sonuçları

Sorular	Öğrencilerin Okul Dışından Kaynak Kullanma Durumu	f	\bar{x}	ss	sd	t	p																																																								
Toplam	Evet	1142	11,56	3,966	1575	1,963	0,050																																																								
	Hayır	435	11,11	4,413				Fiziki Coğrafya	Evet	1142	5,31	2,152	1575	2,888	0,004*	Hayır	435	4,95	2,278	Beşerî Coğrafya	Evet	1142	5,15	1,817	1575	1,278	0,202	Hayır	435	5,05	2,000	Konum	Evet	1142	1,65	0,945	1575	-0,198	0,843	Hayır	435	1,66	0,959	Soru 1	Evet	1142	0,41	0,492	1575	-1,974	0,049	Hayır	435	0,46	0,499	Soru 2	Evet	1142	0,27	0,446	1575	-0,435	0,664
Fiziki Coğrafya	Evet	1142	5,31	2,152	1575	2,888	0,004*																																																								
	Hayır	435	4,95	2,278				Beşerî Coğrafya	Evet	1142	5,15	1,817	1575	1,278	0,202	Hayır	435	5,05	2,000	Konum	Evet	1142	1,65	0,945	1575	-0,198	0,843	Hayır	435	1,66	0,959	Soru 1	Evet	1142	0,41	0,492	1575	-1,974	0,049	Hayır	435	0,46	0,499	Soru 2	Evet	1142	0,27	0,446	1575	-0,435	0,664	Hayır	435	0,29	0,452								
Beşerî Coğrafya	Evet	1142	5,15	1,817	1575	1,278	0,202																																																								
	Hayır	435	5,05	2,000				Konum	Evet	1142	1,65	0,945	1575	-0,198	0,843	Hayır	435	1,66	0,959	Soru 1	Evet	1142	0,41	0,492	1575	-1,974	0,049	Hayır	435	0,46	0,499	Soru 2	Evet	1142	0,27	0,446	1575	-0,435	0,664	Hayır	435	0,29	0,452																				
Konum	Evet	1142	1,65	0,945	1575	-0,198	0,843																																																								
	Hayır	435	1,66	0,959				Soru 1	Evet	1142	0,41	0,492	1575	-1,974	0,049	Hayır	435	0,46	0,499	Soru 2	Evet	1142	0,27	0,446	1575	-0,435	0,664	Hayır	435	0,29	0,452																																
Soru 1	Evet	1142	0,41	0,492	1575	-1,974	0,049																																																								
	Hayır	435	0,46	0,499				Soru 2	Evet	1142	0,27	0,446	1575	-0,435	0,664	Hayır	435	0,29	0,452																																												
Soru 2	Evet	1142	0,27	0,446	1575	-0,435	0,664																																																								
	Hayır	435	0,29	0,452																																																											

Tablo 4. 21. (Devam)							
Soru 3	Evet	1142	0,59	0,493	1575	-0,646	0,518
	Hayır	435	0,60	0,489			
Soru 4	Evet	1142	0,46	0,498	1575	-1,221	0,222
	Hayır	435	0,49	0,500			
Soru 5	Evet	1142	0,79	0,409	1575	2,035	0,042
	Hayır	435	0,74	0,439			
Soru 6	Evet	1142	0,52	0,500	1575	0,993	0,321
	Hayır	435	0,50	0,501			
Soru 7	Evet	1142	0,53	0,499	1575	2,962	0,003*
	Hayır	435	0,45	0,498			
Soru 8	Evet	1142	0,68	0,469	1575	0,839	0,402
	Hayır	435	0,65	0,477			
Soru 9	Evet	1142	0,63	0,482	1575	1,278	0,202
	Hayır	435	0,60	0,490			
Soru 10	Evet	1142	0,58	0,494	1575	-0,101	0,920
	Hayır	435	0,58	0,494			
Soru 11	Evet	1142	0,32	0,466	1575	,849	0,396
	Hayır	435	0,30	0,457			
Soru 12	Evet	1142	0,64	0,480	1575	0,018	0,986
	Hayır	435	0,64	0,480			
Soru 13	Evet	1142	0,42	0,494	1575	0,069	0,945
	Hayır	435	0,42	0,494			
Soru 14	Evet	1142	0,38	0,486	1575	0,290	0,772
	Hayır	435	0,37	0,485			
Soru 15	Evet	1142	0,62	0,485	1575	4,221	0,000*
	Hayır	435	0,51	0,501			
Soru 16	Evet	1142	0,23	0,423	1575	-1,172	0,241
	Hayır	435	0,26	0,440			
Soru 17	Evet	1142	0,62	0,485	1575	3,772	0,000*
	Hayır	435	0,52	0,500			
Soru 18	Evet	1142	0,43	0,496	1575	0,045	0,964
	Hayır	435	0,43	0,496			
Soru 19	Evet	1142	0,30	0,460	1575	-1,740	0,082
	Hayır	435	0,35	0,477			
Soru 20	Evet	1142	0,53	0,499	1575	2,041	0,041
	Hayır	435	0,48	0,500			
Soru 21	Evet	1142	0,51	0,500	1575	1,728	0,084
	Hayır	435	0,46	0,499			
Soru 22	Evet	1142	0,42	0,494	1575	0,992	0,322
	Hayır	435	0,40	0,489			
Soru 23	Evet	1142	0,67	0,472	1575	1,756	0,079
	Hayır	435	0,62	0,486			

* $p < 0,05$ anlamlı

Tablo 4.21.'de YÇBT'nde yer alan sorular ile testten alınan toplam sonuç kısmının öğrencilerin buldukları il ile ilgili okul dışından bilgi edinme durumuna ilişkin t-testi sonucuna yer verilmiştir. Bu sonuçlara göre öğrencilerin buldukları il ile ilgili başka kaynaktan bilgi edinme değişkeninde soru 1, soru 5, soru 7, soru 15, soru 17, soru 20 ve fiziki coğrafya sorularında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir ($t_{1575}:-1,974$ $t_{1575}:2,035$ $t_{1575}:2,962$ $t_{1575}:4,221$ $t_{1575}:3,772$ $t_{1575}:2,041$ $t_{1575}:2,888$ $p<0,05$).

Buldukları il ile ilgili okul dışında başka kaynaktan bilgi edinme değişkeninde soru 2, soru 3, soru 4, soru 6, soru 8, soru 9, soru 10, soru 11, soru 12, soru 13, soru 14, soru 16, soru 18, soru 19, soru 21, soru 22, soru 23, konum sorusu, beşeri coğrafya soruları ve toplam sonuç puanlarında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($t_{1575}:-0,435$ $t_{1575}:-0,646$ $t_{1575}:-1,221$ $t_{1575}:0,993$ $t_{1575}:0,839$ $t_{1575}:1,278$ $t_{1575}:-0,101$ $t_{1575}:0,849$ $t_{1575}:0,018$ $t_{1575}:0,069$ $t_{1575}:0,290$ $t_{1575}:-1,172$ $t_{1575}:0,045$ $t_{1575}:-1,740$ $t_{1575}:1,728$ $t_{1575}:0,992$ $t_{1575}:1,756$ $t_{1575}:0,202$ $t_{1575}:1,287$ $t_{1575}:1,963$; $p>0,05$).

Okul dışında başka kaynaktan bilgi edinme değişkenine göre anlamlı farklılık olan soruların aritmetik ortalama başarıları dikkate alındığında; soru 5 ($\bar{X}_{\text{edinen}}:0,79$; $\bar{X}_{\text{edinmeyen}}:0,74$), soru 7 ($\bar{X}_{\text{edinen}}:0,53$; $\bar{X}_{\text{edinmeyen}}:0,45$) soru 15 ($\bar{X}_{\text{edinen}}:0,62$; $\bar{X}_{\text{edinmeyen}}:0,51$), soru 17 ($\bar{X}_{\text{edinen}}:0,62$; $\bar{X}_{\text{edinmeyen}}:0,52$), soru 20 ($\bar{X}_{\text{edinen}}:0,53$; $\bar{X}_{\text{edinmeyen}}:0,48$) ve fiziki coğrafya ($\bar{X}_{\text{edinen}}:5,31$; $\bar{X}_{\text{edinmeyen}}:4,95$) sorularında okul dışından başka kaynaktan bilgi edinen öğrenciler lehine yüksek olduğu görülürken soru 1’de ($\bar{X}_{\text{edinen}}:0,41$; $\bar{X}_{\text{edinmeyen}}:0,46$) okul dışından başka bir kaynaktan bilgi edinmeyen öğrenciler lehine yüksek olduğu görülmektedir.

11. ONBİRİNCİ ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR

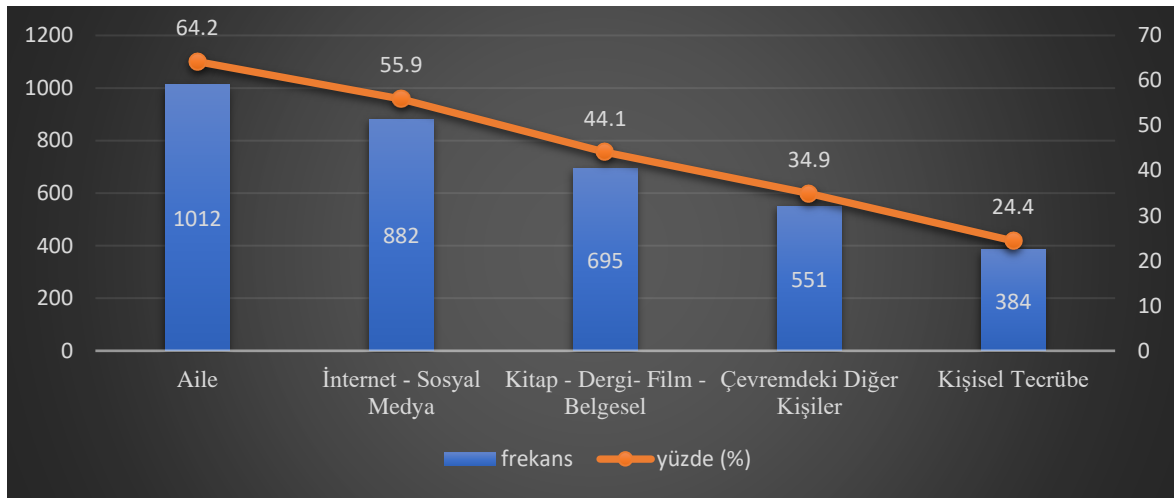
Tablo 4.22. Öğrencilerin Buldukları İl ile İlgili Bilgi Edinmede Okul Dışından Yararlandıkları Kaynakların Sıklık Tablosu ve Yüzdesi

	f	%*
Aile	1012	64,2
İnternet ve sosyal medya	882	55,9
Kitap, dergi, belgesel	695	44,1
Çevremdeki diğer kişiler	551	34,9
Kişisel tecrübe	384	24,4

* araştırmaya katılan 1577 öğrenci baz alınarak gerçekleştirilmiştir. Her yüzde (%) hesaplaması toplam öğrenci sayısı (1577 öğrenci) üzerinden hesaplanmıştır.

Tablo 4.22.’de Öğrencilerin buldukları il ile ilgili okuldaki eğitim öğretim faaliyetleri dışında bilgi edinmede hangi kaynaklardan bilgi edindikleri yer almaktadır. Bu sonuca göre öğrenciler tek bir kaynaktan değil birçok kaynaktan bilgi edinmesi göz önünde bulundurularak; yaşadıkları il ile ilgili bilgi edinmede ailesinden yararlandığını belirten 1012 (%64,2) öğrenci, internet ve sosyal medyadan bilgi edindiğini belirten 882 (%55,9) öğrenci, kitap, dergi, belgesel vb. yazılı ve görsel medyadan bilgi edindiğini belirten 695 (%44,1) öğrenci, çevresinde bulunan diğer insanlardan bilgi edindiğini belirten 551 (%34,9) öğrenci ve kendi kişisel tecrübeleri ile yaşadıkları il ile ilgili bilgi edindiğini belirten 384 (%24,4) öğrenci, bulunmaktadır.

Buna göre öğrenciler okullarda uygulan eğitim öğretim faaliyetleri dışında yararlandıkları kaynakların oransal büyüklüklerinde aile faktöründen öğrencilerin %64,2 faydalandığını görülerek ilk başta yer almaktadır. İnternet ve sosyal medya faktöründen ise öğrencilerin %55,9'u yararlanmaktadır Burada internet ve sosyal medyanın hayatımıza iyice yerleştiğine dikkat çekilmektedir. Diğer kaynaklardan kitap-dergi-belgesel vb. yazılı ve görsel medya faktörünü öğrencilerin %44,1'i yararlanırken öğrencilerin %34,9'u çevresinde bulunan diğer kişilerden yararlanmaktadır. Öğrencilerin yaş küçüklüğü ve deneyim azlığı burada dikkat çekerek ve öğrencilerin %24,4'ü kişisel tecrübelerinden yararlanarak yaşadığı il ile ilgili bilgi edindiğini belirtmiştir.

Grafik 4.1. Öğrencilerin buldukları il ile ilgili bilgi edinmede okul dışından yararlandıkları kaynakların sıklık ve yüzde grafiği

Tablo 4.22'de yer alan veriler grafik 3.3.'te gösterilmiştir. Buna sonuçlara göre yine aile (%64,2) faktörünün yaşadığımız yer ile bilgi edinmede okul dışındaki en önemli faktör olduğu görülmektedir. İnternet ve sosyal meydanın (%55,9) da artık eğitim öğretim faaliyetleri içerisinde etkisini arttırdığı görülmektedir. Öğrencilerde görülen deneyim eksikliği test sonuçlarına da yansımış ve öğrenciler kişisel tecrübe (%24,4) faktörünü en az yararlandıkları faktör olarak belirtmiştir.

12. ONİKİNCİ ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR

Onikinci alt problemde sorulan; öğrencilerin yaşadığımız çevre başarı testini çözmeye yararlandığı kaynaklar sorusu ile onbirinci alt problemde sorulan öğrencilerin okul dışında yaşadığımız çevre ile ilgili bilgi edinme kaynakları sorusu ile benzerlikler taşımaktadır. Fakat

yine de sorulmasında ki amaç; öğrencilerin yaşadığı çevre ile ilgili bir soruyla karşılaştığı zaman yararlandığı kaynakların aynı olup olmadığını veya neler olduğunu tespit etmektir. Buna ek olarak da on ikinci alt problemde var olan öğretmen ve ders kitapları faktörleri de eklenmiştir. Bu anlamda on ikinci alt problemde sorulan öğrencilerin yaşadığımız çevre başarı testini çözmede yararlandığı kaynaklar ile on birinci alt problemde var olan öğrencilerin okul dışından yaşadığı çevre ile ilgili bilgi edinme kaynakları arasında farklılık durumları da tablo 38’de görülmektedir.

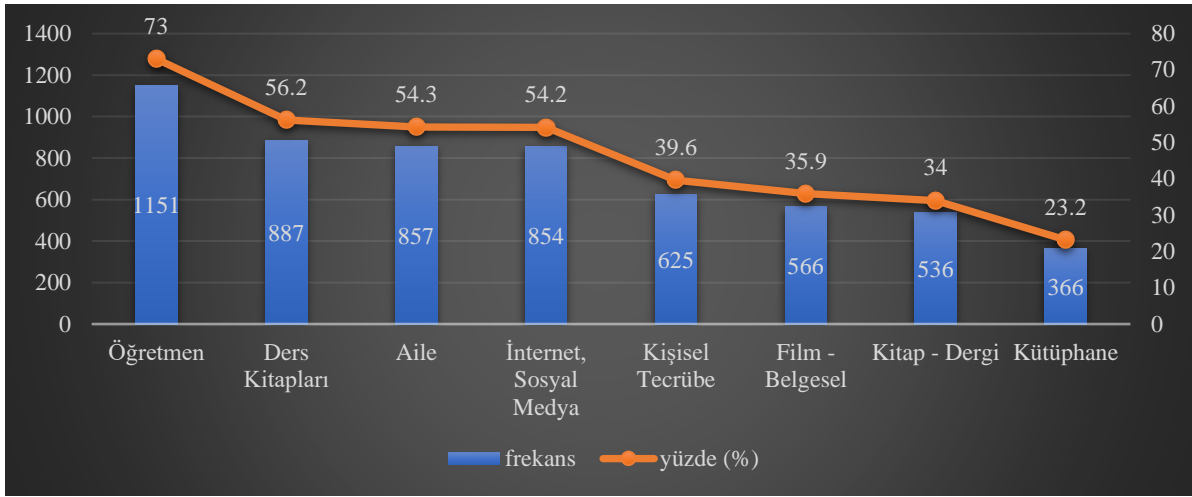
Tablo 4.23. Öğrencilerin YÇBT Cevaplandırmada Yararlandıkları Kaynakların Sıklık ve Yüzde Tablosu

	f	%*
Öğretmenler	1151	73
Ders kitapları	887	56,2
Aile	857	54,3
İnternet, sosyal medya	854	54,2
Kişisel tecrübe	625	39,6
Film, belgesel	566	35,9
Okuduğu kitap, dergi	536	34
Kütüphane	366	23,2

* araştırmaya katılan 1577 öğrenci baz alınarak gerçekleştirilmiştir. Her yüzde (%) hesaplaması toplam öğrenci sayısı (1577 öğrenci) üzerinden hesaplanmıştır.

Tablo 4.23.’te öğrencilerin YÇBT’ni cevaplama etkili olan faktörlerin sıklık durumları yer almaktadır. Burada öğrencilerin tek bir kaynaktan değil birçok kaynaktan bilgi edinmesi göz önünde bulundurulmuştur. Bu sonuçlara göre YÇBT’ni cevaplama öğretmenlerden öğrendiği bilgileri kullandığını belirten 1151 (%73) öğrenci, ders kitaplarından öğrendiği bilgileri kullandığını belirten 887 (%56,2) öğrenci, aileden edindiği bilgileri kullandığını belirten 857 (%54,3) öğrenci, internet ve sosyal medyadan öğrendiği bilgileri kullandığını belirten 854 (%54,2) öğrenci, kişisel tecrübelerinden edindiği bilgileri kullandığını belirten 625 (%39,6) öğrenci, film – belgesel vb. TV programlarından öğrendiği bilgileri kullandığını belirten 566 (%35,9) öğrenci, Kırıkkale ile ilgili okuduğu kitaptan veya dergiden öğrendiği bilgileri kullandığını belirten 536 (%23,2) öğrenci ve kütüphaneden edindiği bilgileri kullandığını belirten 366 (%23,2) öğrenci bulunmaktadır.

Öğrencilerin testi cevaplarırken kullandığı bilgileri edinme faktörleri oransal büyüklüklerine göre sıralandığında öğretmen faktörü %73 ile ilk sırada yer alırken, ders kitapları faktörü %56 ile ikinci sırada, aile faktörü %54,3 ile üçüncü sırada, internet-sosyal medya faktörü %54,2 ile dördüncü sırada, kişisel tecrübe faktörü %39,6 ile beşinci sırada, film-belgesel vb. TV programları faktörü %35,9 ile altıncı sırada, kitap-dergi vb. faktörü %34 yedinci sırada ve kütüphane faktörü %23,2 ile son sırada yer almaktadır.

Grafik 4.2. Öğrencilerin YÇBT cevaplandırma yararlandıkları kaynakların sıklık ve yüzde grafiği

Tablo 4.23.'te yer alan veriler grafik 4.4.'te gösterilmiştir. Bu sonuçlara göre öğrencilerin yaşadığımız çevre ile ilgili sorularla karşılaştığı durumlarda en çok öğretmeninden (%73) edindiği bilgileri kullanmaktadır. Yararlandığı ikinci kaynak ise ders kitaplarından elde ettiği bilgilerden oluşmaktadır. Burada eğitim-öğretim faaliyetlerinin bilgi edinmede kullanılan etkili yöntem olduğu dikkat çekerken bunları aile faktörü (%54,3) ve internet-sosyal medya faktörleri (%54,2) takip etmektedir. Öğrencilerin en az yararlandığı faktörlerde ise kütüphane (%23,2), dergi-kitap vb. yazılı kaynaklar (%34) ve film-belgesel vb. TV. programları (%35,9) yer almaktadır. Burada öğrencilerin kişisel tecrübelerini (%39,6) kaynak olarak daha fazla kullandığını belirtmesi onuncu alt problemde elde edilen verilerle karşılaştırıldığında daha çok işaretlenmesi yönünden dikkat çekmektedir.

13. ONÜÇÜNCÜ ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR

Tablo 4.24. Yaşadığımız Çevre Başarı Testinin Coğrafyanın Alt Disiplinlerine İlişkin Betimsel Verileri

	Soru Sayısı	n	\bar{X}	ss	Başarı Puanı*
Fiziki Coğrafya	10	1577	5,21	2,19	52,10
Beşerî Coğrafya	10	1577	4,96	2,05	49,60
Konum	3	1577	1,65	0,94	55

* 100'lük puan sisteminde hesaplanmıştır.

Tablo 4.24.'te YÇBT'nden alınan sonuçların coğrafyanın alt disiplinlerine ilişkin ulaşılan betimsel verileri yer almaktadır. Bu sonuçlara göre testte fiziki coğrafya ile ilgili 10 soru, beşerî coğrafya ile ilgili 9 soru, konum ile ilgili 3 soru sorulmuştur. Test içerisinde yer alan fiziki coğrafya sorularının aritmetik ortalaması (\bar{X} :5,21), beşerî coğrafya sorularının aritmetik ortalaması (\bar{X} :4,96) ve konum ile ilgili soruların aritmetik ortalaması (\bar{X} :1,65) olarak gerçekleşmiştir.

Burada yer alan alt disiplinler arasında soru sayısında farklılık oluşturması aritmetik ortalamaların farklı çıkmasına yol açmaktadır. Öğrencilerin coğrafya alt disiplinler açısından başarı durumları incelenmesi için başarı puanı incelemesine bakılması gerekmektedir. Bu bağlamda başarı puanı incelemesine göre ise öğrenciler konum ile ilgili sorularda yüz puan üzerinden 55 puan alarak en başarılı bölüm olur iken bunu 52,10 puan ile fiziki coğrafya soruları ve 49,60 puan ile beşerî coğrafya soruları takip etmektedir.

14. ONDÖRDÜNCÜ ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR

Tablo 4.25. YÇBT Katılan Öğretmenlerin Buldukları İl ile İlgili Bilgi Edinme Durumu

Değişkenler	Faktörler	Birincil Kaynaktan Yaralanma Durumu (Gezi-Gözlem-Araştırma Faaliyetlerine Katılması)				İkincil Kaynaktan Yararlanma Durumu (Kitap-Dergi vb. Yazılı Kaynak Okuması ve Belgesel, Film vb. T.V. Program İzlemesi)			
		f		%		f		%	
		Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır
Cinsiyet	Kadın	3	19	13,6	86,4	8	14	36,4	63,6
	Erkek	5	11	31,3	68,8	9	7	56,3	43,8
Yerleşim yeri türü	İl	6	20	23,1	76,9	13	13	50	50
	İlçe	0	7	0	100	3	4	42,9	57,1
	Köy	2	3	40	60	1	4	20	80
Mesleki kıdem	1-3 yıl	1	1	50	50	1	1	50	50
	4-6 yıl	0	7	0	100	3	4	42,9	57,1
	7-10 yıl	0	8	0	100	3	5	37,5	62,5
	10 yıl ve üstü	7	14	33,3	66,7	10	11	47,6	52,4
Toplam	Toplam	8	30	21,1	78,9	17	21	44,7	55,3

* 38 öğretmen baz alınmıştır.

Tablo 4.25.'te araştırmaya katılan öğretmenlerin yaşadıkları yerin coğrafi özelliklerini öğrenme ile ilgili birincil kaynaktan ve ikincil kaynaktan bilgi edinme durumları gösterilmektedir. Bu sonuçlara göre öğretmenlerin %21'i yaşadıkları il ile ilgili gezi-gözlem-araştırma faaliyetine katılarak çevresini birincil kaynaktan öğrenirken, öğretmenlerden %44'ü ise yaşadıkları il ile ilgili kitap-dergi vb. yazılı kaynak okuyarak veya belgesel, film vb. tv programı izleyerek ikincil kaynaktan bilgi edinmektedir.

Burada hem birincil hem ikincil kaynakların kullanımında cinsiyet değişkeninde erkek öğretmenlerin, yerleşim yeri değişkeninde köyde bulunan öğretmenlerin, mesleki kıdemde 1-3 yıl deneyime sahip öğretmenlerin yaşadıkları yer ile ilgili coğrafi özelliklerini öğrenmede birincil kaynakları kullanma oranı daha yüksek olur iken, ikincil kaynak kullanmada bu durum yerleşim yeri değişkeninde ilde yaşayan öğretmenlerin lehine artış göstermiştir. Öğretmenlerin Kırıkkale coğrafyasına yönelik kendisinin gerçekleştirdiği gezi-gözlem-araştırma faaliyetleri ise tablo 4.26.'da verilmiştir.

Tablo 4.26. Öğretmenlerin Yaşadıkları İl ile İlgili Katıldıkları Gezi-Gözlem-Araştırma Faaliyetleri

Gezi-Gözlem-Araştırma Faaliyetleri	f	%*
Silah Müzesi	2	5,26
Çevre ve Arazi Gezisi	2	5,26
M.K.E Tarihi	2	5,26
Kırıkkale Tarihi	1	2,63

* 38 öğretmen baz alınarak gerçekleştirilmiştir. Her yüzde (%) hesaplaması toplam öğrenmen sayısı (38 öğretmen) üzerinden hesaplanmıştır.

Tablo 4.26.'da öğretmenlerin Kırıkkale coğrafyasını öğrenmeye yönelik gerçekleştirdiği gezi-gözlem-araştırma faaliyetleri ve sıklıkları yer almaktadır. Bu sonuçlara göre öğretmenler Kırıkkale ile ilgili silah müzesi gezisi, Makina Kimya Endüstri ile ilgili araştırma, çevresinde araziye yönelik gezi ve araştırma faaliyetleri ve Kırıkkale tarihini araştırma olmak üzere 4 ana başlıkta gerçekleştirmiştir. Aynı zamanda bu tür faaliyetlere katılma durumunda öğretmenlerden %5,2 silah müzesi, %5,26'sı M.K.E. tarihi, %5,26'sı Çevre ve arazi gezisi, %2,63'ü Kırıkkale tarihi araştırması gerçekleştirmektedir. Burada M.K.E tarihi ve Kırıkkale Tarihini araştıran 3 öğretmen de bunu yüksek lisans tezi olarak araştırdığını belirtmiştir.

15. ONBEŞİNCİ ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR

Tablo 4.27. YÇÖBF Katılan Öğretmenlerin Öğrencilerine Kırıkkale Coğrafyası ile İlgili Gezi Etkinliği Yapma Durumuna İlişkin Veriler

Değişkenler	Faktörler	f		%*	
		Evet	Hayır	Evet	Hayır
Cinsiyet	Kadın	1	21	4,5	95,5
	Erkek	5	11	31,3	68,8
Yerleşim Yeri Türü	İl	2	24	7,7	92,3
	İlçe	3	4	42,9	57,1
	Köy	1	4	20	80
Mesleki Kıdem	1-3 yıl	1	1	50	50
	4-6 yıl	1	6	14,3	85,7
	7-10 yıl	3	5	37,5	62,5
	10 yıl ve üstü	1	20	4,8	95,2
Toplam	Toplam	6	32	18,8	84,2

* 38 öğretmen baz alınmıştır.

Tablo 4.27.'de araştırmaya katılan öğretmenlerin öğrencilerine yaşadıkları yerin coğrafi özelliklerini öğretmek amacı ile düzenlediği gezi-gözlem-araştırma faaliyeti durumu gösterilmektedir. Bu sonuçlara göre öğretmenlerin %18,8'i öğrencileri ile yaşadıkları çevreye gezi faaliyeti düzenlediği belirtirken araştırmaya katılanların %84,2'si düzenlemediğini belirtmiştir. Cinsiyet değişkeninde erkek öğretmenlerin, yerleşim yeri değişkeninde ilçede bulunan öğretmenlerin ve mesleki kıdem değişkeninde ise 1-3 yıl deneyime sahip öğretmenler öğrencilerine yaşadıkları çevreye yönelik coğrafi özelliklerini öğrenmede birincil kaynaktan

faydalanmasını sağlamıştır. Yapılan bu faaliyetlerin türü ve sayısı ise tablo 4.28.'de verilmiştir.

Tablo 4.28. Öğretmenlerin Öğrencileri ile Yaşadıkları İl ile İlgili Gerçekleştirdiği Gezi-Gözlem-Araştırma Faaliyeti Sıklık Tablosu

		f	%*
Yapılan Faaliyet Türü	Arazi ve Çevre İncelemesi	3	7,89
	Tarihi Çevre ve Ören Yeri	2	5,26
	İl ve İlçe Tanıtımı Gezileri	1	2,63
Yapılan Faaliyet sayısı	Hiç Yapmayan	32	84,2
	Yılda 1 defa	5	13,15
	Yılda 2 defa	1	2,63
	Yılda 3 defa ve daha fazla	0	0

* 38 öğretmen baz alınarak gerçekleştirilmiştir. Her yüzde (%) hesaplaması toplam öğrenmen sayısı (38 öğretmen) üzerinden hesaplanmıştır.

Tablo 4.28.'de öğretmenlerin öğrencilerine gerçekleştirdiği gezi-gözlem-araştırma faaliyetleri türü ve yapılma sıklıkları verilmiştir. Bu sonuçlara göre öğretmenler öğrencilerine Kırıkkale coğrafyası ile ilgili 3 tür faaliyet gerçekleştirmektedir. Burada öğretmenlerin %7,89'u arazi ve çevreyi tanımaya yönelik faaliyetlerine katılırken, %5,26'sı öğrencileri ile tarihi ve kültür ve %2,63'ü ise ilçe-ili tanımaya yönelik faaliyet gerçekleştirmiştir.

Sonuçlara göre aynı zamanda öğretmenlerin çok büyük bir kısmı (%84,2) öğrencileri ile bir Kırıkkale coğrafyası ile ilgili gezi-gözlem-araştırma faaliyetine katılmadığını belirtirken bunu %13'15 ile yılda 1 defa katılan öğretmenler ve %2,63 ile yılda 2 defa katılan öğretmenler takip etmektedir. Kırıkkale'nin coğrafyasını öğretmeye yönelik yapılan gezi-gözlem-araştırma faaliyetinde yılda 3 ve daha fazla katılan öğretmen ise bulunmamaktadır.

16. ONALTINCI ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR

Tablo 4.29. YÇÖBF Katılan Öğretmenlerin Kırıkkale Coğrafyası ile İlgili Bilgi Verme Durumuna İlişkin Veriler

Değişkenler	Faktörler	f		%	
		Evvet	Hayır	Evvet	Hayır
Cinsiyet	Kadın	20	2	90,9	9,1
	Erkek	15	1	93,8	6,3
Yerleşim Yeri Türü	İl	24	2	92,3	7,7
	İlçe	6	1	85,7	14,3
	Köy	5	0	100	0
Mesleki Kıdem	1-3 yıl	2	0	100	0
	4-6 yıl	6	1	85,7	14,3
	7-10 yıl	8	0	100	0
	10 yıl ve üstü	19	2	90,5	9,5
Toplam	Toplam	35	3	92,1	7,9

* 38 öğretmen baz alınmıştır.

Tablo 4.29.'da araştırmaya katılan öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi süresince yaşadıkları il ile ilgili bilgi verme durumu gösterilmektedir. Bu sonuçlara göre öğretmenlerin %92'si yaşadıkları yer ile ilgili öğrencilerine bilgi aktarımı sağladığı söylemektedir. Bu bilgi aktarımında cinsiyet değişkeninde erkek öğretmenlerin, yerleşim yeri değişkeninde köyde bulunan öğretmenlerin, mesleki kıdem değişkeninde 1-3 yıl deneyime sahip öğretmenlerin daha yüksek bir orana sahip olmakta fakat diğer değişkenler arasında yüksek bir farklılık gözükmemektedir. Burada diğer önemli faktör ise öğretmenlerin ders sürecinde yaşadıkları yer ile ilgili anlattığı coğrafi konulardır. Bu bağlamda öğretmenlerin yaşadıkları yer ile ilgili anlattığı konular tablo 4.30.'da yer almaktadır.

Tablo 4.30. Öğretmenlerin Derste Kırıkkale İli ile İlgili Anlattığı Konular

Coğrafi Alanlar	Alt Disiplinler	f*	%*
Fiziki Coğrafya	İklim	19	50
	Yeryüzü Şekilleri	15	39,47
	Bitki Örtüsü	9	23,68
	Genel Fiziki Özellikler	4	10,52
	Toprak Yapısı	2	5,26
	Toplam (Fiziki Coğrafya)	25	65,78
Beşerî ve Ekonomik Coğrafya	Tarım	8	21,05
	Ekonomik Faaliyetler	8	21,05
	Kültür ve Tarihi	5	13,15
	Beşerî Özellik	4	10,52
	Yerleşim Yeri	2	5,26
	Sanayi	2	5,26
	Nüfus	1	2,63
	Turizm	1	2,63
	Yer altı Kaynakları	1	2,63
	Yerüstü Kaynakları	1	2,63
	Ticaret	1	2,63
	Toplam (Beşerî Coğrafya)	17	44,73
Konum	Enlem-Boylam	3	7,89
	Toplam (Konum)	3	7,89

* 38 öğretmen baz alınarak gerçekteştirilmiştir. Her yüzde (%) hesaplaması toplam öğrenmen sayısı (38 öğretmen) üzerinden hesaplanmıştır.

Tablo 4.30.'da öğretmelerin ders süresi içerisinde yaşadıkları coğrafyaya ilişkin anlattığı konu başlıkları yer almaktadır. Bu sonuçlara göre öğretmenler fiziki faktörlerden yeryüzü Şekillerini konusunu %39,47'si, iklim konusunu %50'si, bitki örtüsü konusunu %23,68'i, toprak yapısı konusunu %5,26'sı ve genel fiziki yapısı konusunu %10,52'si anlatırken; beşeri coğrafya faktörlerinden nüfus konusunu %2,63'ü, sanayi konusunu %5,26'sı, turizm konusunu %2,63, tarım konusunu % 21,05'i, ticaret konusunu %2,63'ü, kültür ve tarih konusunu %13,15'i, yerleşim yeri konusunu %5,26'sı, ekonomik faaliyetler konusunu %21,05'i, yer altı kaynaklar konusunu %2,63'ü yerüstü kaynaklar konusunu % 2,63'ü ve genel olarak beşeri özellikler konusunu % 10,52 si anlatmakta ve konum içerisinde yer alan enlem boyam konusunu ise % 7,89'u anlattığını belirtmektedir.

Buna göre fiziki coğrafya özelliklerinden iklim konusu, beşeri coğrafya özelliklerinden yerleşim yeri ve ekonomik faaliyetler konusu, konum özelliği olarakta enlem ve boylam öğretmenler tarafından en fazla anlattıklarını söyledikleri konuları oluşturmaktadır. Aynı zamanda öğretmenler ders süreci içerisinde yaşadığımız çevre ile ilgi en fazla %65,78 oranla fiziki coğrafya özelliklerini anlatırken bunu %44,73 oranla beşerî ve ekonomik coğrafya ve %7,89 oranla konum özellikleri takip etmektedir.

17. ONYEDİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN VERİLER

Tablo 4.31. YÇÖBF Katılan Öğretmenlerin Kırıkkale Coğrafyası ile İlgili Örnek Verme Durumuna İlişkin Veriler

Değişkenler	Faktörler	f*		%*	
		Evet	Hayır	Evet	Hayır
Cinsiyet	Kadın	16	6	72,7	27,3
	Erkek	16	0	100	0
Yerleşim Yeri Türü	İl	22	4	84,6	15,4
	İlçe	5	2	71,4	28,6
	Köy	5	0	100	0
Mesleki Kıdem	1-3 yıl	2	0	100	0
	4-6 yıl	6	1	85,7	14,3
	7-10 yıl	5	3	62,5	37,5
	10 yıl ve üstü	19	2	90,5	9,5
Toplam	Toplam	32	6	84,2	15,8

* 38 öğretmen baz alınmıştır.

Tablo 4.31.'de araştırmaya katılan öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi süresince öğrencilerine yaşadıkları yerin coğrafi özellikleri ile ilgili örnek verme durumu gösterilmektedir. Bu sonuçlara göre öğretmenlerin % 84,2'si yaşadıkları yer ile ilgili öğrencilerine örnekler vermektedir. Bu örnek verme durumunda cinsiyet değişkeninde erkek öğretmenlerin, yerleşim yeri değişkeninde köyde bulunan öğretmenlerin, mesleki kıdemde 1-3 yıl deneyime sahip öğretmenlerin daha yüksek bir orana sahip olduğu görülmektedir. Burada diğer önemli faktör ise öğretmenlerin ders sürecinde yaşadıkları yer ile ilgili coğrafi özellikleri aktarımında verdiği örneklerdir. Bu bağlamda öğretmenlerin yaşadıkları yer ile ilgili verdiği örnekler tablo 4.32.'de yer almaktadır.

Tablo 4.32. Öğretmenlerin Derste Kırıkkale İli ile İlgili Verdiği Örneklerin Sıklık Tablosu

Kırıkkale Coğrafi Örnekler	f	%
Karasal İklim	12	31,57
Kızılırmak	9	23,68
Yetiştirilen Ürünler (Buğday, Arpa, Şeker Pancarı)	8	21,05
Ova-Platolar	7	18,42
Dağlar	6	15,78
TÜPRAŞ (Orta Anadolu Petrol Rafinesi)	5	13,15
M.K.E.	4	10,52

Tablo 4.2. (Devam)

Özel Konum	4	10,52
Kapulukaya Barajı	3	7,89
Yöresel Yemek	3	7,89
Silah Müzesi	2	5,26
Bozkır	2	5,26
Hacı Taşan	1	2,63
Yerleşme Tipi	1	2,63
Keskin Tava	1	2,63
Delice Üzümü	1	2,63
Yöresel Oyunlar	1	2,63
İl-İlçe isimleri	1	2,63
Doğal Varlıklar(mağara)	1	2,63
Tarihi Varlıklar	1	2,63

Tablo 4.32.'de öğretmenlerin ders süresi içerisinde yaşadıkları çevreye ilişkin verdikleri coğrafi örnekler yer almaktadır. Bu sonuçlara göre öğretmenlerden karasal iklim örneğini % 31,57'si, Kızılırmak örneğini %23,68'ü, Kırıkkale'de yetiştirilen ürünleri % 21,05'i, Kırıkkale'de yer alan ova ve plato örneklerini % 18,42'i, Kırıkkale'de bulunan dağları % 15,78, TÜPRAŞ'ı (Orta Anadolu Petrol Rafinesi) % 13,15'i, Makine Kimya Endüstrisini % 10,52'si, Çeşnigir köprüsü örneğini % 10,52'si, özel konumunu % 10,52'si, Kapulukaya barajı örneğini % 7,89'u, yöresel yemekler örneğini % 7,89'u, silah müzesi örneğini % 5,26'sı, bozkır örneğini % 5,26'sı, Hacı TAŞAN örneğini % 2,63'ü, yerleşme tipi özelliğini % 2,63'ü, Keskin tava örneğini % 2,63'ü, Delice üzümü örneğini % 2,63'ü, yöresel oyunlarını örneğini % 2,63'ü, il-ilçe isimleri örneğini %2,63'ü, doğal varlıklar örneğini % 2,63'ü ve tarihi varlıklar örneğini %2'63'ü derslerinde vermektedir.

BÖLÜM V

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın amacına yönelik oluşturulan ana problem ve alt problemlere yönelik ulaşılan veri sonuçlarına, bu sonuçlar dikkate alınarak yapılan tartışmalara ve bunlardan hareketle önerilere yer verilmiştir.

5.1. SONUÇ VE TARTIŞMA

Coğrafya, insanın içinde yaşadığı mekânı ve onunla olan karşılıklı ilişkilerini inceler. İnsan ve onun faaliyetlerini sürdürdüğü mekân, coğrafyanın inceleme konusunu oluşturur. İnsanın ilişkili olduğu bu mekân ise canlı ve cansız çevreden oluşur (MEB, 2017: 19). Bu çevre ise insanın yakın çevresinden başlayarak uzak alanlara doğru bir yayılış içerisindedir. Bunun için insanın ilk başta yakın çevresinin bilinmesi ve etkileşimin farkındalığı önemlidir. Bu amaçla yapılan araştırmamızdan elde edilen sonuçlar şu şekilde özetlenmektedir:

Araştırmada 1577 öğrenciye ve 38 sosyal bilgiler öğretmenine ulaşılmıştır. Burada öğrencilerin %51,6'sı kız öğrencilerden oluşurken %48,4'ü erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerden %25,4'ü buldukları il ile ilgili gezi gözlem ve araştırmaya katılmış ve %49,60'sı okullarında Kırıkkale ili ile kaynaklara sahip olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin %66,2'si öğretmenlerinin ders esnasında buldukları ilin (Kırıkkale) coğrafi özellikleri ile ilgili çeşitli örnekler verdiğini belirtirken, öğrencilerin %72,4'ü ise buldukları il (Kırıkkale) ile ilgili bilgi edinirken okul dışındaki kaynaklardan da faydalandığını belirtmiştir. Araştırmada öğretmenlerin ise %57,9'u kadın öğretmenlerden oluşurken, %42,1'i erkek öğretmenden oluşmaktadır. Öğretmenlerin %44,7 buldukları il ile ilgili yazılı ve görsel kaynakları kullanarak bilgi edindiğini belirtirken, %21,1'i buldukları il ile ilgili gezi gözlem ve araştırma faaliyetine katıldığını belirtmiştir. Öğretmenlerin %92,1'i ders esnasında buldukları il ile ilgili bilgi verirken, %84,2'si ise buldukları il ile ilgili örnek vermektedir. Burada öğrencilerin ders esnasında öğretmenlerinden Kırıkkale ili ile ilgili örnek alma yüzdesi ile öğretmenlerin ders sırasında öğrencilerine örnek verme yüzdesi arasında tutarsızlık olduğu belirlenmiştir. Aynı zamanda öğrenci ve öğretmenlerin yaşadıkları yerin coğrafyasını öğrenmek amacı ile çevreye yapılan gezi gözlem ve araştırma faaliyetlerine katılımın düşük olduğu gözlemlenmiştir.

Araştırmada uygulanan YÇBT'nin genel değerlendirilmesinde, öğrencilerin yaşadıkları çevre ile ilgili coğrafi özelliklerine istenilen düzeyde başarı sağlayamadıkları gözlemlenmiştir. Araştırmada öğrenciler YÇBT'nde 11,43 aritmetik ortalama ulaşılmış ve

115 puan üzerinden 57,65 puan almışlardır. Bu değerlendirme sonrasında genel durumları “orta” kategorisinde yer alsa da yaşadıkları çevre ile ilgili bilgileri diğer genel bilgilerinin altında kalmaktadır. Buradan da öğrencilerin yaşadıkları çevrede var olan coğrafi unsurlara dair fırsatları ve farkındalıkları fark edemediği söylenebilir. Atasoy ve Ertürk’ün (2008) ortaokul öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada öğrencilerin çevresel başarı düzeylerini “düşük”, Tomal’ın (2009) Lise öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada öğrencilerin yaşadıkları çevredeki bilgiyi kullanma düzeyini “kısmen yeterli” bulmuş, Altınöz (2010) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmalarda öğrencilerin çevrelerine yönelik bilgi düzeyini “düşük” olarak nitelendirerek araştırmamızla paralellik göstermektedir. Aynı zamanda Tungaç’ın (2015) fen bilgisi öğretmenleri üzerinde yaptığı çalışmada da öğretmenlerin çevrelerine yönelik bilgi düzeylerinin yetersiz olduğunu belirtmiştir.

Araştırmada yaşadığımız çevrede var olan coğrafi özellikleri öğrenmede cinsiyet değişkeninde kız öğrencilerin lehine bir başarı olduğu görülmektedir. Burada istatistiksel olarak manidar bir başarıdan söz edilebilir. Atasoy ve Ertürk’ün (2008) ortaokul öğrencileri üzerinde yaptığı çalışma; Kaya, Akıllı ve Sezek’in (2009) lise öğrencileri üzerine yaptığı çalışma ve Altınöz’ün (2010) fen bilgisi öğretmenleri üzerine yaptığı çalışmada kadın lehine başarıdan söz ederek araştırmamızla paralellik göstermektedir. Yaşaroğlu ve Akdağ (2013) ise ortaokul öğrencilerinin içinde yaşadıkları çevreye yönelik tutum ve ilgi düzeyleri açısından erkek öğrencilerin daha yüksek bir ortalamaya sahip olduğunu belirtmiştir. Burada Dikmenli ve Öztürk Demirbaş’ın (2017) “*Coğrafya Öğretmeni Adaylarının Coğrafyacı Algısı II: Fiziksel Özellikler*” adlı çalışmasında ise katılımcıların coğrafyacı tabirinde erkek olması gerektiğini belirtmesi dış çevrenin bu konudaki ön yargılarını ortaya koymaktadır. Bu çalışmalarda kadınların lehine çevre ilgisi ve coğrafi bilgisinin daha yüksek oldukları görülmektedir.

Araştırmada sosyal bilgiler dersinde yaşadıkları yerin coğrafi bilgisi ile ilgili kazanımların verilmesine dikkat edilmiş ve Sosyal Bilgiler Öğretim Programı incelenmiştir. Bunun sonucunda öğrencilerin 4. ve 5. sınıf düzeyinde yer alan kazanımlarında yaşadıkları çevre ile ilgili coğrafi bilgilerin yer aldığı gözlemlenerek araştırma 6., 7.ve 8. sınıf düzeylerinde uygulanmıştır. Bu sınıf düzeyleri arasında testten alınan başarı durumlarına göre 8. sınıfın 7. sınıftan daha yüksek, 7 sınıfın ise 6. sınıftan daha yüksek bir başarı ortalaması aldığı görülmüştür. Ancak başarı seviyeleri arasında 7. ve 6. sınıf arasında başarı farkı olsa da manidar bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılamamıştır. Bu başarı sıralamasında öğrencilerin derste kazanımları işleminin yanı sıra öğrencilerin deneyim ve hazırbulunuşluk seviyelerine uygun olarak çevresindeki coğrafi özellikleri fark etmesi de etkili olmuştur. Yaşaroğlu ve Akdağ (2013), Altınöz (2010) ve Tomal (2009) çalışmalarında yaş ve sınıf düzeyleri arttıkça

yaşadıkları yere yönelik tutum ve bilgi düzeyinde artış olduğunu belirterek çalışmamızla paralellik göstermektedir. Doğan, Beyaztaş ve Koçak (2012) ve Sağır, Aslan ve Cansaran (2008) ise çalışmalarında sınıf düzeyi arttıkça başarının azaldığı sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmada öğrencilerin yaşadıkları yerleşim yeri türünün, yaşadığı çevreyi algılama ve çevredeki coğrafi özellikleri fark etme durumları farklılaşacağı düşünülerek çalışma köy, ilçe ve il olarak değişkenlere ayrılmıştır. Evrendeki yerleşim yeri türü oranına uygun olarak örneklem %8,4'i köy, %16,7'si ilçe ve %74,9'u ilde olarak uygulanmıştır. Bu gruplar arasında anlamlı bir farklılığa ulaşılrken, İldeki öğrencilerin 58,80 puan ile en başarılı, köy öğrencilerin 55,95 puan ile başarılı, İlçe öğrencileri ise 50,40 puan ile en az başarılı şeklinde sıralanmaktadır. Köydeki öğrencilerin yaşadıkları çevre ile iç içe olması dolayısıyla daha başarılı olması beklenirken böyle bir sonuçla karşılaşılmmıştır. Bunun yanı sıra öğrencilerin yerleşim yeri türüne göre il-ilçe-köy veya köy-ilçe-il şeklinde bir başarı sıralama göstermemesi de dikkat çekicidir. Altınöz'ün (2010) üniversite öğrencileri üzerine yaptığı çalışmada ise yerleşim yeri türüne göre anlamlı bir farklılık bulamamıştır.

Öğrencilerin sosyal bilgiler dersi puan ortalamaları da yaşadıkları çevresine olan ilgisini ve bilgisini farklılaştıracağı düşünülerek öğrencilerin sosyal bilgiler ders başarıları değişkeni eklenmiştir. Burada ise sosyal bilgiler ders ortalamalarına uygun olarak 45-54 ortalama alan öğrenciler 40,55 puan, 55-69 puan alan öğrenciler 47,25 puan, 70-84 puan alan öğrenciler 55,65 puan, 85 ve üstü puan ortalamasına sahip öğrenciler 65,65 puan olarak ders başarı durumunu testte de aktarmışlardır fakat 0-44 puan alan öğrenciler 45-54 puan öğrencilerden daha yüksek bir puan alarak bu düşüncüyü sekteye uğratmışlardır. Burada 0-44 ortalamadaki bazı öğrencilerin çeşitli nedenlerle daha yüksek bir kategori olan 45-54 puan ortalamayı işaretleyerek kategori puan ortalamasını düşürdüğü söylenebilir.

Başarı testi sosyal bilgiler dersi içerisinde yer alan alt disiplinlerden tarih, coğrafya, vatandaşlık, diğer disiplinler ve sosyal bilgiler dersine ilgi duymuyorum olarak 5 gruba ayrılmıştır. Burada coğrafya alt disipline ilgi duyan öğrencilerin diğer ana disiplinler arasında daha az oranda işaretlenmiştir. Aynı zamanda coğrafyaya ilgi duyan öğrencilerin yaşadıkları çevreye daha ilgili ve bilgili olduğu düşünülürken tarih disiplini ve diğer disiplinlere göre daha az bir puana sahiptir. Fakat coğrafya disiplinine ilgi duyan öğrenciler ile diğer alanları işaretleyen öğrenciler arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Burada ilgi durumuna göre tarih disiplini en başarılı grup olurken bunu diğer disiplinler, coğrafya disiplini, vatandaşlık ve sosyal bilgiler dersine ilgi duymayan olarak devam etmiştir. Tarih ve vatandaşlık disiplinleri arasında tarih disiplini lehine anlamlı bir farka ulaşılmıştır. Aynı

zamanda sosyal bilgiler dersine ilgi duymayan öğrencilerin yaşadığımız yerdeki coğrafi özellikleri bilmede de başarısız olduğu gözlemlenmiştir.

Ortaöğretim basamağındaki öğrenciler, coğrafya öğretiminin amaçları doğrultusunda gezerek, görerek yakın çevrelerinden başlayarak uzak çevrelerine doğru yaşam alanlarını tanıma fırsatı elde ederler. İnsanların birbirleriyle ve coğrafi çevreleriyle olan ilişkilerini, çeşitli değişkenlerde gözlemleyerek ülkenin ekonomik kalkınmasında etkili olan faktörleri kavrayabilirler. Ayrıca gördükleri coğrafi olayların nedenlerini araştırır, bu olaylar arasındaki bağıllık ve ilişkileri bulup, yorumlar getirerek, sonuca ulaşabilirler (Garipağaoğlu, 2001: 27). Bu amaçla sorulan öğrencilerin gezi gözlem faaliyetlerine katılma durumu ile ilgili araştırmaya katılan öğrencilerin %25,4 buldukları il ile ilgili bir gezi-gözlem veya araştırma faaliyetine katıldıklarını belirtmiştir. Bu oran öğrencilerin çevreden yararlanması açısından yetersizdir. Aynı zamanda yaşadığımız çevre ile ilgili konularda da öğrencilerin yaşadığımız çevreyi tanımada gezi-gözlem ve araştırma faaliyetine katılma durumuna göre manidar bir farklılığa rastlanılmasa da gezi gözlem faaliyetlerine katılmayan öğrenciler daha yüksek bir aritmetik ortalamaya sahiptir. Burada öğrencilerin yaşadıkları il ile ilgili gezi gözlem faaliyetine katılması yaşadıkları yeri daha iyi öğrenmesi beklenirken bu durum gerçekleşmemiş hatta tersi bir durum almıştır. Bu sonuçtan da öğrencilere yapılan okul dışı faaliyetlerin etkililiği tartışılması gerekmektedir. Öğrenciler ve bunu gerçekleştiren öğretmenler ders dışı faaliyetlerin önemini, aşamalarını ve süreçlerini göz önünde bulundurmamakta, bu tür faaliyetler eğitimden ziyade eğlence amacı ile yapılmaktadır. Çetin, Kuş ve Karatekin (2010) çalışmasında öğrencilere etkili bir gezi-gözlem etkinliği yapılmadığını, Sağır, Aslan ve Cansaran (2008) ise araştırmasında da ortaokul öğrencilerinin derste yaşadıkları çevre ile ilgili bilgi aktarımı ve etkinlik yapıldığını ancak okuldışı faaliyetlerde bulunmadığını belirtmesi araştırmamızla paralellik göstermektedir.

Okuldışı eğitimin öğretmen tarafında ise sosyal bilgiler öğretmenlerinin % 21'i yaşadıkları yer ile ilgili gezi-gözlem veya araştırma faaliyetine katılmıştır. Burada öğretmenlerin ilk başta kendileri yaşadıkları çevreyi öğrenmeye yönelik faaliyetlere katılması gereklidir ki güncel katılım oranı çok düşüktür. Aynı zamanda sosyal bilgiler öğretmenlerinin %15,8'i öğrencilerini yaşadıkları çevreye yönelik bir araştırma faaliyetine dahil ettiğini belirtmiştir ki bu oran da öğrencilerin büyük bir kısmının yaşadıkları yer ile ilgili bilgilerinin sadece yazılı ve görsel kaynaklardan oluştuğunu göstermektedir. Öztürk (2004), Öner (2016), Karabağ (2012), Köşker ve Karabağ (2012) çalışmalarında öğretmenlerin gezi gözlem etkinliği yapmadığını belirterek çalışmamız ile paralellik gösterirken Çiftçi ve Dikmenli (2016) çalışmasında coğrafya öğretmenlerinin okuldışı etkinlikleri “her zaman”

kullandıklarını ifade ettiklerini belirtirken, Yıldırım (2012) ise sosyal bilgiler öğretmenlerinin çoğunlukla bu faaliyetleri kullandığını belirtmiştir. Araştırmada sorulan sorulardan öğrenciler en çok coğrafi konularına yönelik sorularda başarı gösterişken bunu fiziki coğrafya soruları, beşeri coğrafya soruları takip etmektedir.

Öğretmenlerin bizzat yaşadıkları yer ile bizzat etkileşime geçmesinin yanında öğretmenlerin %44,7'si ise buldukları il ile ilgili dergi, gazete, kitap gibi yazılı-görsel veya belgesel, tv programı gibi görsel-işitsel medyadan bilgi edindiğini belirtmiştir. Öğretmenlerin yaşadıkları il ile bilgi edinmede ikincil elden faydalanma durumu birincil kaynaklara göre daha yüksek bir orana sahip olsa da çok yetersizdir. Burada öğretmenlerin yarıdan fazlası buldukları il ile ilgili herhangi bir kaynaktan faydanmamaktadır. Bu da öğretmenlerin yaşadıkları ili öğrencilerine yanlış aktarılmasına veya hiç aktarmamasına neden olmaktadır. Kaya, Akıllı ve Sezek (2009) çalışmasında lise öğrencilerinin yaşadıkları çevre konusunda eksikliklerini belirterek öğretmenlerin çevresi ile ilgili eğitilmesi önerisinde bulunmuştur.

Aynı zamanda araştırmaya katılan öğretmenlerden cinsiyet değişkeninde erkek öğretmenlerin, yerleşim yeri değişkeninde köyde bulunan öğretmenlerin ve mesleki kıdem değişkenine göre ise 1-3 yıl deneyime sahip öğretmenlerin yaşadığı yer ile ilgili hem gezi-gözlem-araştırma faaliyetine katılmada hem de yazılı ve görsel kaynaktan bilgi edinmede daha yüksek bir katılım sağlamaktadır. Aynı zamanda erkek öğretmenler ile 1-3 yıl deneyime sahip öğretmenler öğrencilerini okul dışı yaşadıkları yeri öğretici faaliyetlere katılmada aynı başarıyı sağlar iken, yerleşim yeri türünde ilçe öğretmenleri öğrencileri ile daha çok çevreye yönelik gezi-gözlem-araştırma faaliyetine katılmaktadır. Öner (2016) de erkek öğretmenlerin yaşadıkları çevreye yönelik daha fazla etkinlikte bulunduğunu belirterek araştırmamıza paralellik göstermektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %49,6'sı okullarında buldukları ile ilgi harita, kitap, cd vb. malzemelerin bulunduğunu belirtirken okullarında kaynak bulunduğunu belirten öğrenciler ile okulunda kaynak bulunmayan öğrenciler arasında bir manidar farklılığa rastlanmamıştır. Bu anlamda öğrencilerin okul dışı faaliyetlerde olduğu gibi okul içi malzemeleri de bak-gör-geç şeklinde incelendiğini, eğitselliğin ön plana çıkartılmadığı ve aynı zamanda öğretmenlerin de yaşadıkları yeri öğretirken bu araç-gereçleri etkili bir şekilde kullanmadığını söyleyebiliriz.

Araştırmada öğrencilerin %66,2'si derste öğretmenlerinin yaşadıkları yerin coğrafyası hakkında bilgi ve örnek verdiğini belirtirken, öğretmenlerin %92,1'i yaşadıkları yer ile ilgili konu anlattığını, %85 i bunun yanında yaşadıkları yerin coğrafyası ile ilgili örnek verdiğini

belirtmiştir. Derste Kırıkkale ili ile ilgili örnek verme durumuna ilişkin öğrencilerin verdiği bilgiler ile öğretmenlerin verdiği bilgiler aynı durumu anlatsa da aralarında oransal fark vardır. Bunun nedeni olarak araştırmada öğrencilerin buldukları il ile ilgili anlatın konu veya verilen örnekleri unutmaması, dikkat etmemesi, okula gelmemesi durumu ile öğretmenlerin anket formunda çeşitli nedenlerle eksikliğini bastırarak konusunu anlattığını söylemesi durumu olabilmektedir. Bu açıdan bu konunun daha derinlemesine incelenmesi başka araştırmalar için öncülük edebilir.

Öğrencilerin %72,4'ü yaşadıkları çevre ile ilgili okullarında aktarılan bilgilerin dışında başka kaynaklardan faydalandığını da belirtmiştir. Ancak burada öğrencilerden okul dışı kaynaklardan bilgi edinenlerin daha başarılı bir aritmetik ortalamaya sahip olsa da manidar bir başarıdan söz edilemez. Burada öğrencilerin okul dışında %64,2 ile en çok aileden faydalandığını belirtirken %44,1 ile ikinci sırada yer alan internet ve sosyal medya dikkat çeken kaynak olmuştur. Artık internetin yaşamımızın en derinlerine kadar girdiğini, eğitim faaliyetlerinde de ön sıralarda yer aldığını görmemiz gerekmektedir. Burada eğitimciler ise internet-sosyal medya yararlarının yanında zararlı faaliyetlerinin de oldukça yoğun olduğu aktarmalı ve sanal ortamın eğitimde bilinçli bir şekilde kullanılmasını sağlamalıyız. Öğrencilerin en az başvurduğu kaynak ise %24,4 ile kişisel tecrübeler olmuştur. Buradan öğrencilerin yaş ve deneyime bağlı olarak bu sonuca ulaştığı görülmektedir.

YÇBT'ni çözmeden önce öğrencilerin yaşadıkları coğrafya hakkında bilgi edinme durumunun yanı sıra test sonrasında öğrencilerin hangi kaynaklardan edindiği bilgileri daha etkin kullandığı görülerek asıl yararlı kaynakların durumları öğrenilmek istenmiştir. Burada öğrencilerin testi çözümlerinde en fazla yararlandığı kaynak % 73 ile öğretmenler olurken bunu % 56,2 ile ders kitapları, % 54,3 aile ve % 54,2 internet-sosyal medya takip etmiştir. Bu fark ise çok az bir fark olarak görülmüştür. Ders kitapları – aile – internet, sosyal medya kaynakları arasında farkın kayda değer bir fark olmadığı dikkat çekmekte ve yine internetin insanın her alanında etkili olduğunu bir kez daha ortaya çıkmaktadır.

5.2. ÖNERİLER

Araştırmanın sonucunda ortaokul öğrencilerinin yaşadıkları yer ile ilgili coğrafi bilgisi ölçülmüştür. Bu sonuçlar dahilinde diğer araştırmacılara şu öneriler sunulabilir:

✓ Araştırmada öğrencilerin yaşadıkları yer ile ilgili coğrafi bilgi düzeylerinin “orta” düzeyde görülmüştür. MEB bu sorunla ilgili 2018-2019 Eğitim-Öğretim döneminden itibaren müfredata “*Şehrimiz*

il ile ilgili coğrafi özelliklerin yer aldığı kaynakların olmaması, erişim zorluğu ve öğretmenlerin isteksizliği problemleri de çözülememiştir. Burada yaşadığımız yerin coğrafi özelliklerini anlatacak zorunlu bir dersin olması veya sosyal bilgiler müfredatında daha geniş bir yer alması gerekmektedir.

✓ Öğrencilerin yaşadığımız yerin coğrafi özelliklerini birinci elden öğrenmesine katkı sağlayacak okul dışı etkinliklerin yeteri düzeyde yapılmadığı ve yapılan etkinliklerin de istenilen başarıyı sağlayamadığı görülmektedir. Burada okul dışına yapılan etkinliklerin niteliği artırılmalı ve öğretmenler okul dışı etkinlik basamaklarını daha planlı bir şekilde yapması gerekmektedir.

✓ İnternet ve sosyal medyanın günümüz çağında öğrenciler açısından vazgeçilemez bir mekân olduğu fark edilmeli, eğitimin sanal ortamlarda da etkili kullanılması gerektiği bilinmelidir. Bu internet ve sosyal medya kullanımının gelecek dönemler içerisinde de sürekli artacağı unutulmamalı, coğrafya öğretimi de çeşitli telefon-bilgisayar uygulamaları ve web sitelerle aktif hale getirilmelidir.

✓ Öğrencilerin de öğretmenlerin de ders esnasında yaşadıkları il ile ilgili örnekler verildiği belirtilse de istenilen başarı yakalanamamıştır. Burada öğretmenler, derste verilen bilgileri somutlaştıracak araç-gereçleri daha fazla kullanmalı ve aynı zamanda bizzat o coğrafyanın içerisine çıkılmadır.

✓ Okullarda yerel, bölgesel, ulusal ve küresel ölçekte coğrafi araç gereçler bulunmaktadır. Burada öğretmenlerin okulda yaşadığımız yer ile ilgili bulunan harita, kitap, cd, film gibi ders araçlarını daha aktif kullanması etkili bir sosyal bilgiler eğitimi sağlayacaktır.

✓ Öğretmenlerin yaşadıkları yer ile ilgili birincil ve ikincil kaynakları yeterli düzeyde kullanmadıkları gözlemlenmiştir. Bu kaynaklardan yararlanmayan öğretmenlerin etkili bir öğretim gerçekleştiremeyeceği de bilinmelidir. Bu açıdan sosyal bilgiler öğretmenlerinin buldukları çevre ile ilgili kendi memleketleri olmasa bile bilgi artırıcı kaynaklara ulaşması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, M. (2002). Ekonomik Siyasal ve Sosyal Kültürel Boyutlarıyla Küreselleşme: Tehdit mi Fırsat mı?, M, Erdoğan (Ed.) *Liberal Düşünce Kış-Bahar 2002*, 7(25-26), 13-26.
- Agnew, J. (2011). Chapter 23: Space and Place in A, John and D, Livingstone (Ed.), *Handbook Of Geographical Knowledge*. London: Sage.
- Akçay, R. (2003). Küreselleşme, Eğitimsel Yoksulluk ve Yetişkin Eğitimi. *Milli Eğitim Dergisi*, 159, 67-78.
http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/159/akcay.htm
adresinden 10.01.2019 tarihinde alınmıştır.
- Akengin, H., Bebgic, G., Çolak, K. ve Taş, E. (2011). Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Kazanımlarına Ulaşma Düzeylerine Yönelik Öğrenci Görüşleri. *Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 34, 5-23.
- Akinoğlu, O. (2005). Coğrafya Eğitiminin Etkililiği ve Sorunları. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 12, 77-95.
- Akinoğlu, O. ve Bakır, S. A. (2003). İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Coğrafya Konularını Öğrenmeleriyle İlgili Durum Analizi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 7, 83-105.
- Akkaya, M. (2014). *Sosyal Bilgilerde Yer Temelli Öğretim Yaklaşımı* (Yayımlanmış Doktora Tezi). Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Ana Bilim Dalı Coğrafya Öğretmenliği Bilim Dalı, Ankara.
- Akman N. G. (2014). Nicel ve Nitel Araştırma Yöntemleri. 1-20.
<https://www.academia.edu/15658650/N%C4%B0CEL-VE-N%C4%B0TEL-ARA%C5%9ETIRMA-Y%C3%96NTEMLER%C4%B0-pdf> adresinden 10.03.2018 tarihinde alınmıştır.
- Alankuş, S. (2001). Globalleşme, Yerelleşme ve Yerel Medya. *BİA-I. Globalleşme Yaklaşımları*, 1-4. <http://dersler.herseyucretsiz.com/dosyalar/673bde7a54a.doc> adresinden 03.03.2018 tarihinde alınmıştır.
- Alkış, S. (2010). Coğrafya Öğretiminde İnceleme Gezileri ve Arazi Çalışmaları. R, Özey ve A, Demirci (Ed.) *Coğrafya Öğretimde Yöntem ve Yaklaşımlar*. Ankara: Aktif Yayıncılık.
- Altan, M. (1997). Dünya-Türkiye, Küreselleşme ve Değişim. S, Talay (Ed.) *Küyerel Düşünce Grubu Paneller Dizisi*. İstanbul: Küyerel Yayıncılık.
- Altın, B. N. ve Demirtaş, S. (2014). Sosyal Bilgiler Dersinde Sınıf Dışı Eğitim Etkinlikleri (Müze ve Arazi Çalışmaları). M, Safran (Ed.) *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (3. Baskı) (509-543). Ankara: Pegem Akademi.
- Altın, B. N. ve Demirtaş, S. (2015). Sosyal Bilgiler Dersinde Sınıf Dışı Eğitim Etkinlikleri. M, Safran (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretim*. (4. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Altınöz, N. (2010). Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Çevre Okuryazarlık Düzeyleri. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi) Sakarya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Sakarya

- Arat, Z. (1982). İktisat ve Çevre. *Çevre Bilim Sempozyumu*. Ankara: TÜBİTAK Yayınları.
- Arı, Y. (2010). Coğrafyayı Neden Çok Boyutlu Olarak Tanımlama ve Öğretmeye İhtiyaç Vardır?, R, Özey ve A, Demirci (Ed.) *Coğrafya Öğretiminde Yöntem ve Yaklaşımlar*. İstanbul: Aktif Yayınevi.
- Arıncı, K. (2013). Coğrafi Metodoloji Açısından Bölgesel Coğrafya, Bölge Bilimi ve Coğrafi Bölgeler. *Türk Coğrafya Dergisi*, 60, 13-24.
- Ata B. (2015). Okuldışı Sosyal Bilgiler Öğretiminde Müzeler. A, Şimşek ve S, Kaymakçı (Ed.) *Okul Dışı Sosyal Bilgiler Öğretimi* (İlk Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Atasoy, E. ve Ertürk, H. (2008). İlköğretim Öğrencilerinin Çevresel Tutum ve Çevre Bilgisi Üzerine Bir Alan Araştırması. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 105-122.
- Ay, T. S. (2016). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Sınıf Dışı Etkinlikler. S, Şimşek (Ed.) *Sosyal Bilgiler ve Sınıf Öğretmenleri İçin Sosyal Bilgiler Öğretimi* (1. Baskı), Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ayas C. ve Çeken R. (2012). Yerel Coğrafi Şartların Öğrencilerin Fen Projelerindeki Konu Seçimine Etkisi. 11. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu. Rize.
- Ayas C. ve Taştan B. (2015) Okuldışı Sosyal Bilgiler Öğretiminde Coğrafi Alanlar. A, Şimşek ve S, Kaymakçı (Ed.) *Okul Dışı Sosyal Bilgiler Öğretimi*. (İlk Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Aydın, M., DüNDAR R. ve Kaya, F. (2017). Yerel Tarih Etkinlikleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi. R, Sever, M, Aydın ve E, Koçoğlu (Ed.) *Alternatif Yaklaşımlarla Sosyal Bilgiler Eğitimi* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Balay, R. (2004). Küreselleşme, Bilgi Toplumu ve Eğitim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(2), 61-82.
- Bartholomaeus, P. A. (2006). Some rural examples of place-based education. *International Education Journal*, 7(4), 480-489.
- Başeri, N. (2013). Araştırma Yaklaşım ve Yöntemleri: Müzik Eğitiminde Uygulamalı Araştırmalar. *Sanat Eğitimi Dergisi*, 1(1), 1-13.
- Bilgili, M. (2016a). Coğrafya Öğretiminde Mekân ve Yer Karmaşası Üzerine Bir Araştırma. *Coğrafya Eğitimi Dergisi*, 2(1), 11-19.
- Bilgili, M. (2016b). Sosyal Bilimler Felsefesi Açısından Türkiye'deki Üniversitelerde Bölgesel Coğrafya Öğretimi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 33, 114-134.
- Bin, Y. H. (2004). A Probe the Local-Geography Education. Hunan Normal University. China. <https://www.dissertationtopic.net/doc/1256855> adresinden 16.12.2018 tarihinde alınmıştır.
- Büyükkaragöz, S. S. ve Çivi, C. (1999). *Genel Öğretim Metodları, Öğretimde Planlama ve Uygulama* (10. Baskı). İstanbul: Beta .
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2015). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (19. Baskı). Ankara: Pegem Yayınevi.
- Ciardi R. M. (2006). Place-Based Education in an Urban Environment. *Museum International*,

58(3), 71.

- Cook, L. W. (2009). *Developing a sense of Place: Examining Educator Practice in Place-Based Education*. Newjersey: Umi.
- Coşkun, O. (2007). Erzurum'daki Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Coğrafya Alanına Yönelik Öz Yeterlik Seviyeleri Üzerine Bir İnceleme. *Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 201-221.
- Creswell, J. W. (2017). *Karma Yöntem Araştırmalarına Giriş*. M. Sözbilir (Çev.) Ankara: Pegem Akademi.
- Çakar, M. (2008). *Küreselleşmenin İlköğretim Sosyal Bilgiler Kitaplarında Yer Alan Konu ve Kavramlar Üzerindeki Etkisi*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı, Elâzığ.
- Çakmak, S. (2018). Yer Temelli Eğitim Yaklaşımına Dayalı Proje Çalışmalarının Öğrencilerin Problem Çözme ve Sosyal Becerilerine Etkisi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı. Trabzon.
- Çelik, A. (2011). 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında (MEB) Yer Alan İpek Yolu'nda Türkler Ünitesinde Atasözleri ve Deyimlerin Kullanılması. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı. Ankara
- Çelik A. (2016). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretiminde Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nin Kullanımı. (Yayımlanmış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı. Ankara
- Çelikkaya, T. (2011). Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Becerilerin Kazandırılma Düzeyi: Öğretmen Görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(3), 969-990
- Çelikkaya, T. ve Demirbaş Ç. Ö. (2013). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Değerlere İlişkin Görüşleri. *International Journal Of Social Science*, 6(5), 527-556.
- Çetin, T., Kuş, Z. ve Karatekin, K. (2010). Sınıf ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Gezi-Gözlem Yöntemine İlişkin Görüşleri. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*. 2, 158-180.
- Çıngı, H. (1994). Örneklem Kuramı. (2. Baskı). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Basımevi
- Çifçi, T. ve Dikmenli, Y. (2016). Coğrafya Öğretmenlerinin Okul Dışı Coğrafya Öğretimine İlişkin Görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 363-382.
- Dao, C. C. (2006). On the Teaching of Local Geography in Middle School under the Criterion of the New Course. East China Normal University. China. <https://www.dissertationtopic.net/doc/1088784> adresinden 12.12.2018 tarihinde alınmıştır.

- Demircioğlu İ. H. ve Demircioğlu E. (2015). Okul Dışı Sosyal Bilgiler Öğretiminde Tarihsel Çevrenin Kullanımı. A, Şimşek ve S, Kaymakçı (Ed.) *Okul Dışı Sosyal Bilgiler Öğretimi* (İlk Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Deral, K. (2016). Sosyal Bilgilerde Materyallere ve Etkinliklere Dayalı Özel Ölçme Değerlendirme Araçları. D, Dilek (Ed.) *Sosyal Bilgiler Eğitimi*, Ankara: Pegem Akademi.
- Dikmenli, Y. ve Öztürk Demirbaş, Ç. (2017). Coğrafya Öğretmeni Adaylarının Coğrafyacı Algısı II: Zihinsel Özellikler ve Çalışma Durumu. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 18(2), 449-469.
- Dingeç, B., Baysan, S., Akar Vural, R. ve Öztürk, A.A. (2017). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Yer Alan Coğrafya Öğrenme Çıktıları ve Mekân Temelli Eğitim Ögesi ile İlgili Görüşleri: Nitel Bir Çalışma, *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, 8(30), 1357-1382.
- Doğan, N., Beyaztaş, D. İ., & Koçak, Z. (2012). Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Özyeterlik Düzeyinin Başarıya Etkisinin Sınıf ve Cinsiyete Göre İncelenmesi: Erzurum İli Örneği. *Eğitim ve Bilim*, 37(165), 224-237.
- Doğanay, A. ve Sarı, M. (2008). Öğretmen Gözüyle Yeni Sosyal Bilgiler Programı: Adana ilinde Bir Araştırma. *İlköğretim Online*, 7(2), 468-484.
- Doğanay H. ve Doğanay S. (2015) *Coğrafyaya Giriş* (12. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Dönmez, C. (2003). Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler. C, Şahin (Ed.) *Sosyal Bilgiler Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu* (31-41), Ankara: Gündüz Eğitim Yayıncılık.
- Durlu, R. (1962). Gözlem ve Yakınyurt. *İlköğretim Dergisi* 507 Ankara: MEB Yayın Müdürlüğü
- E.B.A (2013). Yaşadığımız Yerin Coğrafi Özellikleri. <https://www.eba.gov.tr/video/izle/5347582f5360593a84c6b9df5f58dfea992902d09c001> adresinden 04.04.2019 tarihinde alınmıştır.
- Ecemiş K. S. ve Mutluer, M. (2004). Coğrafyada ve Bölge Planlamada Bölge Kavramının Karşılaştırmalı Olarak İrdelenmesi. *Ege Coğrafya Dergisi*, 13, 17-28.
- Efe, R. (1996). Coğrafyada Yeni Yaklaşımlar, Coğrafya Eğitiminde Çağdaş Metod ve Teknikler. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 1, 135-150.
- Elden, S. (2009). Space I. R. Kitchin and N. Thrift (Ed). *International Encyclopedia Of Human Geography*. Oxford Uk: Elsevier.
- Erbay, Y. (1996). *Küresel İşletmelerin Yönetimi ve Türk İşletmelerinin Yeni Türk Cumhuriyetlerine Yönelik Faaliyetleri*. Ankara: Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Yayını.
- Evans, R. T. ve Kılınç, E. (2013). History Of Place-Based Education In The Social Studies Field. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(14).

- Eyyüpoğlu, B. B. ve Aktaş, S. G. (2016). Sosyal Bilimler ve Coğrafi Bilgi Sistemleri Uygulamaları Kesişiminde Mekân Kavramı. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 39, 103-116.
- Fly, M. J. (2010). A place-based model for K-12 education in Tennessee. *Department of Forestry, Wildlife, & Fisheries College of Agriculture Sciences and Natural Resources The University of Tennessee–Knoxville, TN*.
- Garipağaoğlu, N. (2001). Gezi-Gözlem Metodunun Coğrafya Eğitimi ve Öğretimindeki Yeri. *Marmara Coğrafya Dergisi*. 2(3), 13-30
- Gençtürk, E. (2009). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Coğrafya Okuryazarlık Düzeylerinin Belirlenmesi*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi) Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı, Ankara.
- GFL (Geography For Life) (1994): *The National Geography Standarts: Geography Education Standarts Project*, Washington D.C. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED375073.pdf> adresinden 10.12.2018 tarihinde alınmıştır.
- Giddens, A. (2000). *Elimizden Kaçıp Giden Dünya*. O. Akınhay (Çev.). İstanbul: Alfa Yayını.
- Girmen, P. (2017). Hayat Bilgisi Dersi ve Kavram Öğretimi. B, Tay (Ed.) *Etkinlik Örnekleriyle Hayat Bilgisi Öğretimi*, Ankara: Pegem Akademi.
- Gökkaya, A. A ve Yeşilbursa, C. C. (2009). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Tarihi Yerlerin Kullanımının Akademik Başarıya Etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 483-506.
- Göksel, Ö. L. (1958). *Tarihi Çocuklarımıza Nasıl Öğretelim*. Aydın: Coşkun Matbaa
- Grossberg, L. (2013). Theorising Context In Featherstone, D, Faetherstone and J, Painter (Ed.) *Spatial Politics Essays For Doreen Massey*, Newj Ersey: Wiley-Blackwell.
- Güneş, F., Eliüşük, A. ve Saraç, U. (2016). Yaklaşım ve Modeller. F, Güneş (Ed.) *Öğrenim İlke ve Yöntemleri* (2. Baskı), Ankara: Pegem Akademi
- Harasymchuk, B. (2015). *Place-Based Education and Critical Pedagogies of place: Teachers Challenging the Neocolonizing Processes of the New Zealand and Canadian Schooling Systems*. (Yayımlanmış Doktora Tezi). University of Canterbury, New Zealand
- Herod, A. (2003). Scale: The Local and the Global. S, Hollaway, S, Rice ve G, Valentine (Ed.) *Key Concepts in Geography*, London: Sage Publications.
- Hesapçioğlu, M. (1994). *Öğretim İlke ve Yöntemleri* (3. Baskı). İstanbul: Beta
- Hormazábal ve Contreras. (2016). *Place-Based Education as a way to improve the link between the school and the community in Chilean Education*. https://www.academia.edu/26474237/Place_Based_Education_essay_Daniela_Carre%C3%B1o_Ram%C3%B3n_Salgado adresinden 01.02.2019 tarihinde alınmıştır
- Hoskins, W. G. (2013). *Local history in England*. London UK: Routledge.

- Işık, H. (2002). *Yerel Tarih Konularının Sosyal Bilgiler (6.Sınıf) Programı Tarih Üniteleri ile İlgili İlişkilendirilmesine Yönelik Bir Uygulama: Pasinler Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Üniversitesi Tarih Öğretmenliği Bilim Dalı, Ankara.
- Işık, H. (2016). Sosyal Bilgilerde Müze ve Tarihi Mekân İle Eğitimi. D, Dilek. (Ed.) *Sosyal Bilgiler Eğitimi*, Ankara: Pegem Akademi.
- İnan, S. (2014). Sosyal Bilgiler Eğitimi Nedir, Ne zaman, ne Neden? S, İnan (Ed.) *Sosyal Bilgiler Eğitime Giriş*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- İnce, Z. (2015). Ortaöğretim Coğrafya Dersi 10. Sınıf Müfredatının Yaşadığımız Çevreyi Tanımaya Katkısının İncelenmesi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (31), 330-344.
- İncekara, S. ve Tuna, F. (2010). Ortaöğretim Öğrencilerinin Çevresel Konularla İlgili Bilgi Düzeylerinin Ölçülmesi: Çankırı İli Örneği. *Marmara Coğrafya Dergisi*. 22, 168-182.
- Kan, Ç. (2009). Sosyal Bilgiler Eğitiminde Küresel Vatandaşlık. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 25-30.
- Karaman, K. (2010). Küreselleşme ve Eğitim. *Zeitschrift Für Die Welt Der Türken/Journal Of World Of Turks*, 2(3), 131-144.
- Karapınar, Y. (2012). *Kuramdan Uygulamaya Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Karapınar Y. (2015). Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Okul Dışı Öğrenmeye Bakmak “Bize Her Yer Sınıf Bize Her Yer Öğrenme Ortamı” A, Şimşek ve ., Kaymakçı (Ed.) *Okul Dışı Sosyal Bilgiler Öğretimi* (1. Baskı), Ankara: Pegem Akademi.
- Karatekin, K. ve Sönmez, Ö. F. (2016). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Neden Coğrafya. D, Dilek (Ed.) *Sosyal Bilgiler Eğitimi*, Ankara: Pegem Akademi.
- Karatekin, K. (2011). Sosyal Bilgilerde Çevre Eğitimi. R. Turan, A. M. Sümbül ve H. Akdağ. *Sosyal Bilgiler Öğretimde Yeni Yaklaşımlar 2*. Ankara: Pegem Akademi.
- Kaya, İ. (2013). Coğrafi Düşüncede Mekân Tartışmaları. *Posseible Düşünme Dergisi*, 2(3), 1-13.
- Kaya E., Akıllı, M. ve Sezek, F. (2009). Lise Öğrencilerinin Çevreye Karşı Tutumlarının Cinsiyet Açısından İncelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (18), 43-54.
- Kazancı, H. (2010). *Otantik Öğrenme Açısından Yerel Coğrafi Bilgi (Artova Örneği)*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Osman Paşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilgiler Eğitimi, Tokat.
- Keçe, M. ve Merey, Z. (2011). İlköğretim Sosyal Bilgiler Kazanımlarının Sosyal Bilimler Disiplinlerine ve Disiplinlerarası Anlayışa Uygunluğunun Belirlenmesi. *Yüzyüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 110-139.
- Kemp, A. T. (2006). Engaging the Environment- A Case for a Place-Based Curriculum. *Curriculum and Teaching Dialogue*, 8, 125-142.

- Kılıç, S. E. ve Mutluer, M. (2003). Coğrafyada ve Bölge Planlamada Bölge Kavramının Karşılaştırmalı Olarak İrdelenmesi. *Ege Coğrafya Dergisi*, 13, 17-28.
- Kızılcıoğlu, A. (2006). İlköğretim Birinci Kademesinde Coğrafya Eğitimi ve Öğretimi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 14, 81-106.
- Kızılcıoğlu, A ve Önal, H. (2008). Beşerî Sistemler Öğrenme Alanında Yerel Bakış Açısının Önemi ve Etkinlik Önerileri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 96(18), 96-113.
- Koray, M. (2005). Reel Küreselleşme veya Küreselleşmenin Realitesi. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 4(7), 11-45.
- Köksal O. ve Atalay B. (2016). *Öğretim İlke ve Yöntemleri- Çağdaş Uygulamalarla Yöntem ve Teknikler* (2. Baskı). Ankara: Eğitim Yayınevi.
- Körükçü, M. (2015). *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Öğretmen Adaylarının, İlkokul ve Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Küresel Bağlantılar Öğrenme Alanına Yönelik Tutumlarının İncelenmesi*. (Yayımlanmış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Köşker, N. (2012). *Coğrafya Eğitiminde Yer Temelli Öğretim Yaklaşımına İlişkin Öğretmen Görüşleri*. (Yayımlanmış Doktora Tezi). Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Ana Bilim Dalı Coğrafya Öğretmenliği Bilim Dalı, Ankara.
- Köşker, N. ve Karabağ, S. (2012). Coğrafya Eğitiminde Yer Temelli Öğretim Yaklaşımına İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(163).
- Kuwahara, J. L. (2013). Impacts of a Place-Based Science Curriculum on Student Place Attachment in Hawaiian and Western Cultural Institutions at an Urban High School in Hawai 'i. *International Journal of Science and Mathematics Education*, 11(1), 191-212.
- Li, Y. Y. (2014). *The Research on Content System of Local Geography Teaching under the New Curriculum Standard in Linyi City* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Shandong Normal University. China. <https://www.dissertationtopic.net/doc/2203238> adresinden 25.12.2018 tarihinde alınmıştır.
- M.E.B (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 4.-5. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- M.E.B (2006). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf Öğretim Programı ve Kılavuzu*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- M.E.B (2017). *Ortaöğretim Coğrafya Dersi 9. Sınıf Ders Kitabı*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü
- M.E.B (2018a). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı. İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar*. Ankara <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=354> adresinden 28.11.2018 tarihinde erişilmiştir.

- M.E.B (2018b). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Tanıtım Sunusu. http://tegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_06/13140945_SOSYAL_BYLGYLER_SUNU.pdf adresinden 01.01.2019 tarihinde erişilmiştir.
- M.E.B (2018c). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler 6. Sınıf Ders Kitabı*. Devlet Kitapları. İstanbul: Netbil Basım ve Yayıncılık
- M.Y.K (2018) Mesleki Yeterlilikler Kurumu. <https://www.myk.gov.tr/index.php/en/turkiye-yeterlilikler-ercevesi> adresinden 01.01.2019 tarihinde alınmıştır.
- Mannion, G. ve Adey, C. (2011). Place-Based Education is an Intergenerational Practice. *Children Youth and Environments*, 21(1), 35-58.
- McCune, S. (1948). Exercises for Teaching Local Geography at the College Level. *Journal of Geography*, 47(7), 290-293.
- Mercin, L. (2016). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Müze Eğitimi. S, Şimşek (Ed.) *Sosyal Bilgiler ve Sınıf Öğretmenleri İçin Sosyal Bilgiler Öğretimi* (1. Baskı), Ankara: Anı Yayıncılık.
- Meydan A. (2015) Okul Dışı Sosyal Bilgiler Öğretiminde Doğa Eğitimi. A, Şimşek ve S, Kaymakçı (Ed.) *Okul Dışı Sosyal Bilgiler Öğretimi* (İlk Baskı), Ankara: Pegem Akademi.
- Morehouse, A. (2011). *Liquid edges of place & pedagogy: Sense of Place and Community-based Youth Engagement in The Dalles*. (Yayımlanmış Doktora Tezi), OR. Prescott College, Arizona.
- O'Connor, K. B. (2009). *Puzzles rather than answers: Co-constructing a pedagogy of experiential, place-based and critical learning in Indigenous education*.(Yayımlanmış Doktora Tezi). McGill University Department of Integrated Studies in Education, Montreal.
- Otuz, B., Kayabaşı, B. G. ve Ekici, G. (2017). 2017 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Beceri ve Değerlerinin Anahtar Yetkinlikler Açısından Analizi. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 11(4), 944-972.
- Öcal, A. ve Yiğittir, S. (2007). İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Kırıkkale Örneği). *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 51-61.
- Ökmen M. (2005). Küreselleşme Sürecinde Yerelleşme Eğilimleri ve Yerel Yönetimler. M, Kösecik ve H, Özgür (Ed.) *Yerel Yönetim Yazıları-1: Reform* (539-564), Ankara: Nobel Yayınları
- Öner, G. (2016). Sosyal Bilgilerde Yerel Coğrafya Öğretimi: *Sosyal Bilgiler Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı, Bolu.

- Özbaş B. C (2015). Okuldışı Sosyal Bilgiler Öğretiminde Tarihsel Alanlar. A, Şimşek ve S, Kaymakçı (Ed.) *Okul Dışı Sosyal Bilgiler Öğretimi* (İlk Baskı), Ankara: Pegem Akademi.
- Özçağlar, A. (2011). *Coğrafyaya Giriş* (6. Baskı). Ankara: Hilmi Usta Matbaacılık.
- Özşahin, E. (2009). Karikatürlerle Coğrafya Öğretimi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 20, 101-121.
- Öztürk, Ç. (2004). Ortaöğretim Coğrafya Öğretmenlerinin Öğretim Yöntem ve Teknikleri Kullanabilme Yeterlilikleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 75-83.
- Öztürk Demirbaş, Ç. ve Dikmenli, Y. (2016). Coğrafya Öğretmeni Adaylarının Coğrafyacı Algısı II: Zihinsel Özellikler ve Çalışma Durumu. *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, 7(24), 75-98.
- Öztürk, F. (2014). *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Küresel Eğitim Bilgi, Deneyim ve Uygulamaları*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Öztürk, F. Z. (2011). *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin ve Öğretmen Adaylarının İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Öğrenme Alanlarına İlişkin Özyeterlik Düzeylerinin İncelenmesi*. (Yayımlanmış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı, Ankara.
- Öztürk, M. ve Alkış, S. (2009). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Coğrafya ile ilgili Algılamaları. *İlköğretim Online*, 8(3), 782-797.
- Öztürk, M. ve Eroğlu, E. (2013). Coğrafya Öğretmen Yeterlilikleri ve Uygulamaların Değerlendirilmesi. *Marmara Coğrafya Dergisi*. 27, 630-659.
- Özür, N. (2010). *Sosyal Bilgiler Dersinde Sınıf Dışı Etkinliklerin Öğrenci Başarısına Etkisi*. (Yayımlanmış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı, Ankara
- Özyurt, C. (2009). Küresel Vatandaşlığın Gelişimi, İmkânı ve Küresel Değerler Eğitimi, I. *Uluslararası Avrupa Birliği, Demokrasi, Vatandaşlık ve Vatandaşlık Eğitimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 159-166.
- Pattison, W. D. (1964). Dört Coğrafya Geleneği. Y. Arı (Çev.). *Coğrafya Dergisi*, 63 (5), 211-216.
- Pekiye, A. (2011). *Okul Yönetimlerinin Küreselleşmeyi Algılamalarının İncelenmesi*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı, İstanbul.
- Place-Based Education Evaluation Collaborative. (2010). The Benefits of Place-based Education: A Report from the Place-based Education Evaluation Collaborative (Second

Edition). 1-6 http://www.peecworks.org/PEEC/Benefits_of_PBE-PEEC_2008_web.pdf adresinden 01.02.2019 tarihinde alınmıştır.

- Preston, L. (2015). The Place of Place-Based Education in the Australian Primary Geography Curriculum. *Geographical Education*, 28, 41-49.
- Sağır, Ş. U., Aslan, O. ve Cansaran, A. (2008). İlköğretim Öğrencilerinin Çevre Bilgisi ve Çevre Tutumlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *İlköğretim Online*, 7(2), 469-511.
- Sarı (2015). Sosyal Bilgilerde Sözlü Tarih. B, Tay ve ., Öcal (Ed.) *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Ankara: Pegem Akademi.
- Savard, C. (1976). “*Yakın Çevre Tarihi ve Coğrafyası*” *Çağdaş Pedagojiden Seçmeler*. N. Yüzbaşıoğulları (Çev.). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Seefeldt, C., Castle S. ve Falconer, R. C. (2015). *Social Studies Fort He Preschool/Primary Child*. S. C. Keskin (Çev.). Ankara: Nobel
- Sever, R. (2017). Alternatif Yaklaşımlarla Sosyal Bilgiler Öğretimi İle İlgili Temel Kavramlar. R. Sever, M, Aydın ve E, Koçoğlu (Ed.) *Alternatif Yaklaşımlarla Sosyal Bilgiler Eğitimi*. (2. Baskı), Ankara: Pegem Akademi.
- Scott, P. (2002). *Küreselleşme ve Üniversite: 21. Yüzyılın Önündeki Meydan Okumalar. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*. S. Çiftçi (Çev.). İstanbul: Edam Yayınları.
- Silva, C. M. (2008). *Global Education Guidelines “A Handbook For Educators To Understand And Implement Global Education”*. Lizbon: The North-South Centre Of The Council Of Europe.
- Smith, G. A. (2002). Place-Based Education: Learning to be where we are. *Phi Delta Kappan*, 83(8), 584-594.
- Smith, G. A. (2005). Place-based education: Learning to be where we are. *Clearing*, 118.
- Smith, G. A. (2013). Place-Based Education. *International Handbook of Research on Environmental Education*, 585-594.
- Smith, T. A. (2011). Local knowledge in development (Geography). *Geography Compass*, 5(8), 595-609.
- Sobel, D. (2004). Place-based education: Connecting classroom and community. *Nature and Listening*, 4, 1-7.
- Sobel, D. (2006). *Place-based education: Connecting classrooms & communities*. Great Barrington, MA: Orion Society.
- Sönmez, Ö. F. (2011). İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretiminde Harita Becerileri. R. Turan, A. M, Sümbül ve H, Akdağ (Ed.) *Sosyal Bilgiler Öğretimde Yeni Yaklaşımlar 2*, Ankara: Pegem Akademi.
- Sönmez, S. (2015). Bölgesel Coğrafya. *Balıkesir Üniversitesi Coğrafya Bölümü Ders Notları*.

- 1-85. <http://cografya.balikesir.edu.tr/ssonmez/bolgesel/bolgeselders.pdf> adresinden 06.03.2018 tarihinde alınmıştır.
- Sözbilir, M. Madde Analizi ve Test Geliştirme. *Ölçme ve Değerlendirme*. <https://olcmevedegerlendirme.files.wordpress.com/2010/09/7-madde-analizi-ve-test-gelistirme.pdf> adresinden 07.05.2019 tarihinde alınmıştır.
- Sözer, E. (1998). Sosyal Bilgiler Programının Amaçları, İlkeleri ve Temel Özellikleri. *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (14-39). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayını.
- Şahin, C. (2003a). *Coğrafyaya Giriş* (2. Baskı), Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayınları.
- Şahin, K. (2003b). İlköğretimde Coğrafya Müfredat Programlarının Geliştirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 11(1), 81-92.
- Şeyihoğlu, A. A. ve Kartal A. (2015) Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılabilecek Strateji Yöntem ve Teknikler. R, Sever (Ed.) *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Ankara: Nobel.
- Tan, M. ve Temiz, A. (2003). Fen Öğretiminde Bilimsel Süreç Becerilerinin Yeri ve Önemi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(13), 89-101.
- Tanrıkulu, M. (2018). *Coğrafya ve Kültür "Mekân-Kültür-Tarih-Coğrafi İşaret"* (2. Baskı) Ankara: Pegem Akademi.
- Taş, A. M. ve Özkaral, T. (2015). Sosyal Bilgiler 4-5. Sınıf Programı ve Ders Kitaplarının Yer Temelli Eğitim Yaklaşımına Göre Değerlendirilmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32-43.
- Taşlı, İ. (2016). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Coğrafya Eğitimi. S, Şimşek (Ed.) *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tay, B. (2010). Sosyal Bilgiler Öğretiminin Dünü Bugünü ve Yarını. R, Turan ve K, Ulusoy (Ed.), *Sosyal Bilgilerin Temelleri* (5-22), Ankara: Maya Akademi Yayınları.
- Tay, B. (2017). 2005 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı İle 2017 Sosyal Bilgiler Dersi Taslak Öğretim Programının Karşılaştırması. *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, 88(27), 461-487.
- TDK (2018). Türk Dil Kurumu Sözlüğü. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&view=gts adresinden 25.11.2018 tarihinde alınmıştır.
- Tezcan, M. (1998). Küreselleşmenin Eğitimsel Boyutu. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 22(108), 53-55.
- Thrift, N. (2003). Space: the Fundamental Stuff in Geography in. N, Clifford, S, Holloway, S, P, Rice ve G, Valentine (Ed.) *Key Concepts In Geography* (84-96), Cehinnai: Sage.
- Tomal, N. (2009). Coğrafya Derslerinde Edinilen Bilgilerin Günlük Hayatta Kullanılma Durumları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 1(17), 229-240.

- Topaloğlu, H. (2012). *Türkiye'deki Eğitim Sendikaları Genel Merkez Yöneticilerin Eğitimin Yerelleşmesi ile İlgili Görüşleri*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı, Samsun.
- Turan, İ. (2002). Lise Coğrafya Derslerinde Kavram ve Terim Öğretimi İle İlgili Sorunlar. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 67-84.
- Turan, M. (2015). Öğrenme Öğretme İlkeleri. A, S, Saraçoğlu ve A, Küçüköğlü (Ed.) *Öğretim İlke ve Yöntemleri* (1. Baskı), Ankara: Pegem Akademi.
- Tuncel G. ve Dolanbay H. (2017). Sınıf Dışı Öğretim Teknikleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi. R, Sever, M, Aydın ve E, Koçoğlu (Ed.) *Alternatif Yaklaşımlarla Sosyal Bilgiler Eğitimi*. (2. Baskı), Ankara: Pegem Akademi.
- Tungaç A. S. (2015). *Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Okul Dışı (Doğa Deneyimine Bağlı) Çevre Eğitimine Yönelik Özyeterlik Algıları, Çevre Bilgileri Ve Çevresel Tutumlarının İncelenmesi: Mersin İli Örneği*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Fen Bilgisi Eğitimi Bilim Dalı. Mersin.
- Tükel, A. R. (1962). Çevreden Faydalanma Çalışmaları Tamamlar. *İlköğretim Dergisi* 507 Ankara: MEB Yayın Müdürlüğü.
- Ulu, C. T. (2015) *6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Ve Ders Kitabında Küreselleşme Olgusunun İncelenmesi*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Uşak Üniversitesi İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı, Uşak.
- Ulusoy, K. ve Dilmaç, B. (2016). *Değerler Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Unwin, T. (1992). *The Place Of Geography*. London UK: Routledge.
- Ünlü, M. (2001). İlköğretim Okullarında Coğrafya Eğitimi ve Öğretimi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 2(3), 31-38.
- Wanich, W. (2006). Place-Based Education in the United States and Thailand: With Implications for Mathematics Education. Appalachian Collaborative Center for Learning, Assessment, and Instruction in Mathematics Working Paper No. 33 Ohio: Accihaim
- Woodhouse, J., ve Knapp, C. (2000). *Place-based curriculum and instruction: Outdoor and environmental education approaches*. Charleston, ERIC Digest.
- Yalçınkaya, E. ve Sever, R. (2017). Haritalarla Sosyal Bilgiler Öğretimi. R, Sever, M, Aydın ve E, Koçoğlu (Ed.) *Alternatif Yaklaşımlarla Sosyal Bilgiler Eğitimi* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Yaşaroğlu, C. ve Akdağ, M. (2013). İlköğretim Birinci Kademe (İlkokul) Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Tutumlarının Değerlendirilmesi. *Electronic Journal Of Education Sciences*, 2(4), 50-65.

- Yeşilbursa, C. C. (2015). Okuldışı Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih. A, Şimşek ve S, Kaymakçı (Ed.) *Okul Dışı Sosyal Bilgiler Öğretimi* (İlk Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. (9. Baskı). Ankara: Seçkin Kitabevi.
- Yıldırım, R. (2012). *İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerinde Gezi-Gözlem Yönteminin Uygulanma Durumunun İncelenmesi* (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı. Afyonkarahisar.
- Yıldırım, T. (2016). Sosyal Bilgiler Eğitimi ve Coğrafya. R, Turan ve T, Yıldırım (Ed.) *Sosyal Bilgiler Temelleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yılmaz, N. Y. ve Tabaru, G. (2017). Fen Bilimleri 3 ve 4. Sınıf Öğretim Programı ile Ders Kitaplarının Yer Temelli Eğitim Açısından İncelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (3), 1584-1605.
- Yiğit, A. (1996). Türkiye'nin Doğu Bölgelerinin Yeniden Belirlenmesi Hakkında Düşünceler. *Firat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1) 359-378.
- Yuan, L. Y. (2011). *Study of Local Geographical Education in Middle School- Take Zhenjiang City as a Example*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi) Shandong Normal University, China. <http://www.docin.com/p-1212394076.html> adresinden 23.03.2018 tarihide alınmıştır.
- Yurdabakan, İ. (2002). Küreselleşme Konusundaki Yaklaşımlar. *Eurasian Journal Of Educational Research*. 6, 61-66.
- Yüksel, F. (2004). *Çağdaş Kent Yönetimi ve Yönetici Vizyonu*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Zarrillo, J. (2016). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. B, Tay ve S, B. Demir (Çev.). Ankara: Anı Yayıncılık

ELEKTRONİK KAYNAKÇALAR

<http://cografyaharita.com/turkiye-dilsiz-haritalari.html> (erişim tarihi: 01/01/2019)

<https://sites.google.com/site/ercyetkiner/ilildepremlerharitalar%C4%B1> (erişim tarihi: 05/01/2019)

<https://www.lafsozluk.com/2012/01/kirikkale-ilinin-turkiye-haritasindaki.html> (erişim tarihi: 03/01/2019)

<http://cografyaharita.com/turkiye-dilsiz-haritalari.html> (Erişim Tarihi 04.04.2019)

http://cografyaharita.com/turkiye_mulki_idare_haritalari5.html (Erişim Tarihi 04.04.2019)

<https://www.myk.gov.tr/index.php/en/turkiye-yeterlilikler-ercevesi> (erişim tarihi: 01/01/2019)

<https://www.tdk.gov.tr> (erişim tarihi: 29/11/2018)

<http://www.turkiyerehberi.gen.tr/sehirler/book/export/html/189> (erişim tarihi: 01/01/2019)

EKLER

EK 1. Haritalar

EK 2. Grafikler

EK 3. Resmi İzin ve Yazışmalar

EK 4. Yaşadığımız Çevre Öğretmen Bilgi Formu

EK 5. Yaşadığımız Çevre Başarı Testi

EK 6. Belirtke Tablosu.

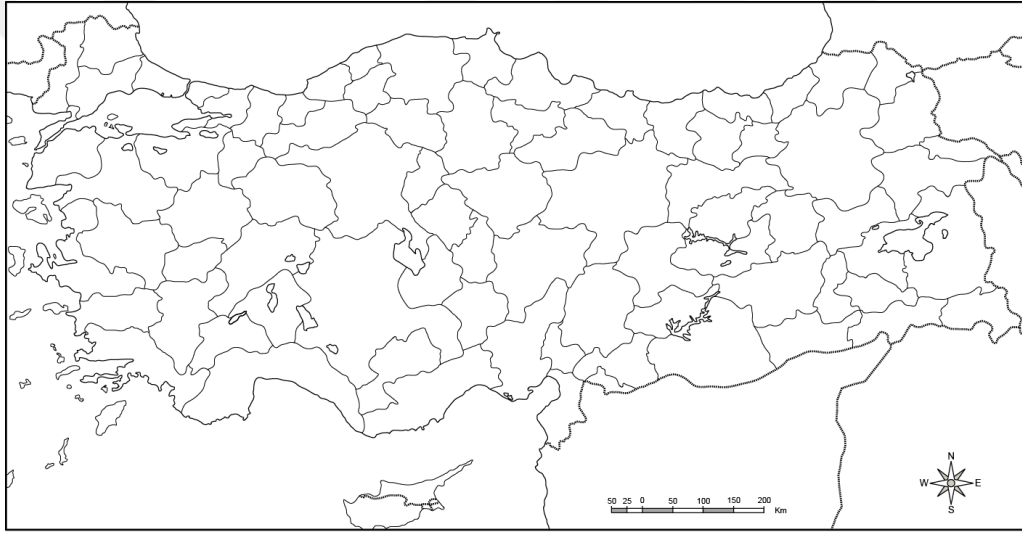

EK 1. Haritalar

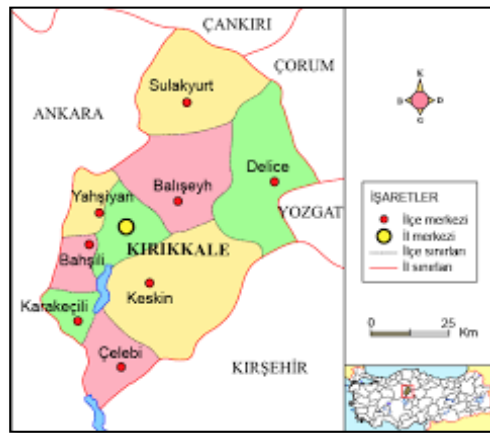
Resim 1: Kırkkale İli Siyasi Haritası

(<https://www.lafsozluk.com/2012/01/kirikkale-ilinin-turkiye-haritasindaki.html>)

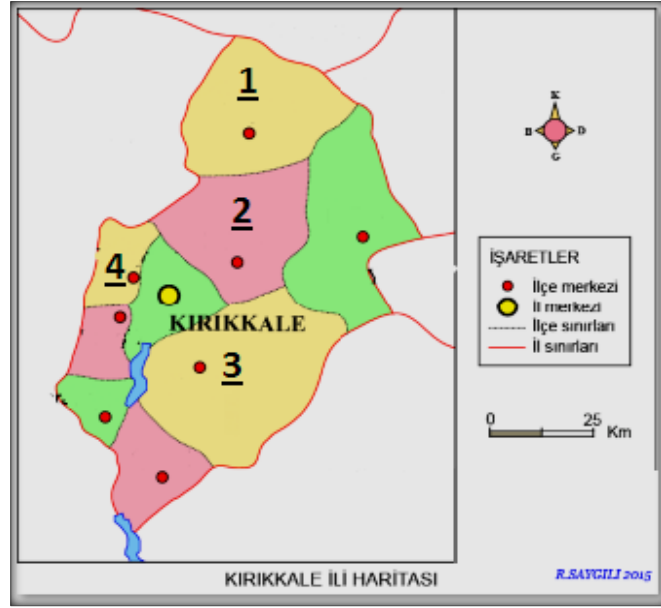
Resim 2: Türkiye Dilsiz Haritası

(<http://cografyaharita.com/turkiye-dilsiz-haritalari.html>)

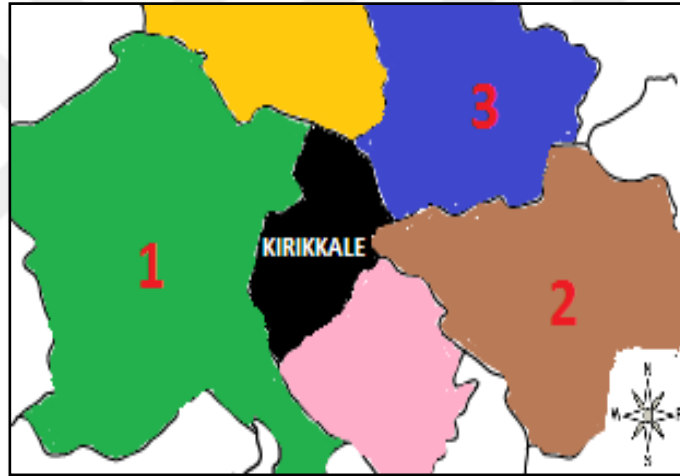
Resim 3: Kırkkale İli İlçe Siyasi Haritası

(<http://www.turkiyerehberi.gen.tr/sehirler/book/export/html/189>)

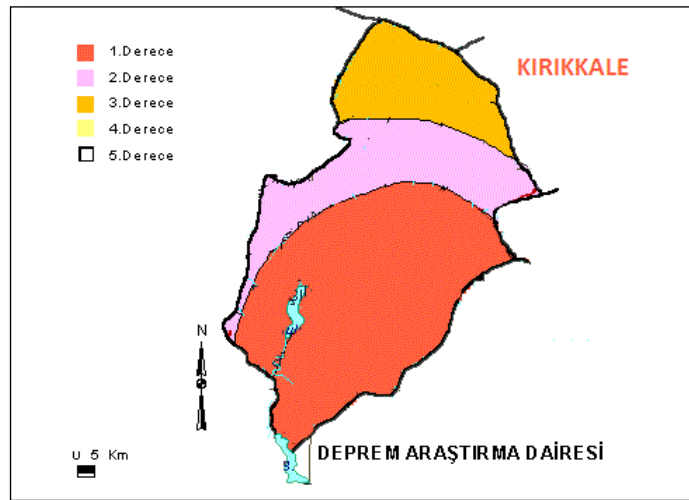
Resim 4: Kırıkkale dilsiz ilçe haritası

(http://cografyaharita.com/turkiye_mulki_idare_haritalari5.html)

Resim 5: Kırıkkale'nin komşuları dilsiz haritası

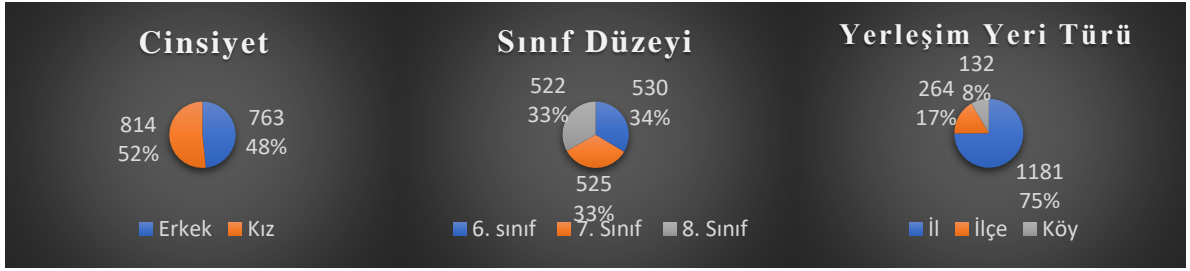
(<http://cografyaharita.com/turkiye-dilsiz-haritalari.html>)

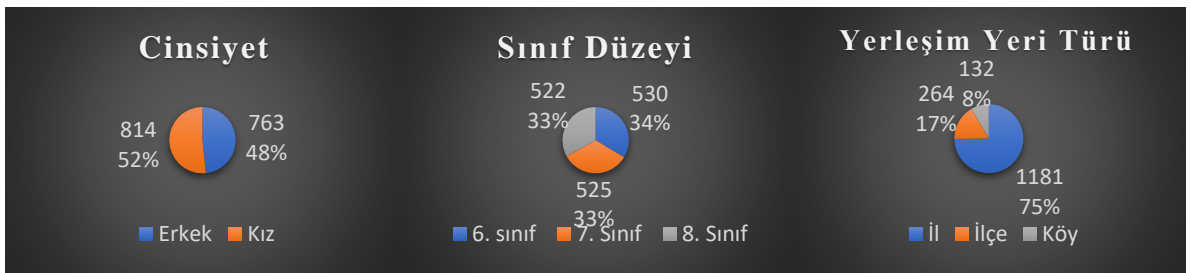
Resim 6: Kırıkkale deprem haritası

(<https://sites.google.com/site/ercyektiner/ilildepremlerharitalar%C4%B1>)

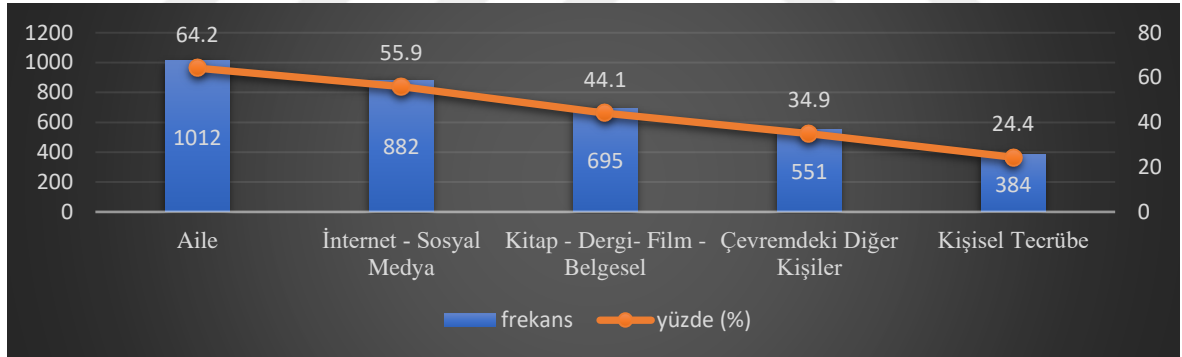
EK 2. Grafikler

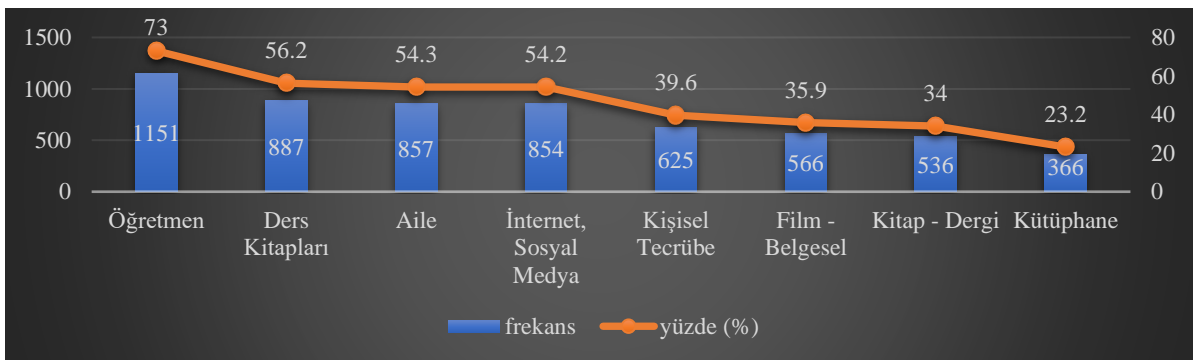
Grafik 3.1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Demografik Özellikleri

Grafik 3.2. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Demografik Özellikleri

Grafik 4.1. Öğrencilerin Buldukları İl İle İlgili Bilgi Edinmede Okul Dışından Yararlandıkları Kaynakların Sıklık ve Yüzde Grafiği

Grafik 4.2. Öğrencilerin YÇBT Cevaplandırmada Yararlandıkları Kaynakların Sıklık ve Yüzde Grafiği

Ek 3: Resmi İzin ve Yazışmalar

Tarih: 27.09.2018 12:54

Sayı: 67873788-044-E-00000097325

044

T.C.
KIRŞEHİR AHI EVRAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : 67873788-044

Konu : Anket İzni (Gün Erol ŞAHİN)

KIRIKKALE VALİLİĞİNE (İl Millî Eğitim Müdürlüğü)

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilimler Eğitimi Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı 151153004 numaralı öğrencisi Gün Erol ŞAHİN, "Sosyal Bilgiler Dersinde Yakından - Uzağa İlkesi kapsamında Öğrencilerin Coğrafya Bilgi Düzeyi" konulu yüksek lisans tezine kaynak teşkil etmesi için Müdürlüğünüze bağlı tüm ortaokullarda bulunan öğretmen ve öğrencilere ekte yer alan anket formlarını uygulamak istemektedir. Bu bağlamda; söz konusu öğrencinin anket çalışmasını yapabilmesi için gerekli izinlerin verilmesi hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

33320
İl Millî Eğitim Müd.
Vali a.
Vali Yrd.
Ekim

e-izmalıdır
Prof. Dr. Ahmet GÖKBEL
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Ek: Tez Önerisi ve Anket Formu (11 sayfa)

Evrakın elektronik imzalı suretine <https://e-belge.ahievran.edu.tr> adresinden 4aad4b5b-d0b1-4468-b459-127efd2ea9a3 kodu ile erişebilirsiniz.
Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'na uygun olarak Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı Bağbaşı Yerleşkesi 40100
0386 280 42 00 Faks No:0386 280 42 09
İnternet Adresi: www.ahievran.edu.tr

Bilgi İçin: Nuran KELEŞ
Unvan: Bilgisayar İşletmeni
0386 280 38 13

T.C.
KIRIKKALE VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 12774561-44-E.19486619
Konu : Anket Çalışması

17/10/2018

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi: a) Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 22/08/2017 tarihli ve 12607291 sayılı yazısı, 2017/25 Sayılı Genelgesi
b) Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının 08/10/2018 tarih ve 97325 sayılı yazısı.

Yapılacak olan araştırma, yarışma, ve sosyal etkinliklerle ilgili izin işlemleri bir ili kapsıyorsa izin işlemlerinin, İlgili İl Millî Eğitim Müdürlüğünce sonuçlandırılması ilgi (a) Genelge ile hükme bağlanmıştır.

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bilim Dalı (tezli) Yüksek Lisans öğrencisi Gün Erol ŞAHİN tarafından Doç.Dr.Çağra Öztürk DEMİRBAŞ danışmanlığında "**Sosyal Bilgiler Dersinde Yakından - Uzağa İlkesi Kapsamında Öğrencilerin Coğrafya Bilgi Düzeyi**" isimli tez projesi kapsamında ilişikte sunulan anketin Müdürlüğümüze bağlı İlimiz Merkez ve İlçelerindeki ortaokullarda görevli öğretmenler ile öğrencilere uygulanabilmesi için ilgi (b) yazı ile izin talep edilmektedir.

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bilim Dalı (tezli) Yüksek Lisans öğrencisi Gün Erol ŞAHİN tarafından Doç. Dr. Çağra Öztürk DEMİRBAŞ danışmanlığında Müdürlüğümüze bağlı İlimiz Merkez ve İlçelerindeki ortaokullarda 2018-2019 eğitim öğretim yılı sonuna kadar eğitim öğretim faaliyetlerini aksatmadan, tüm sorumluluğun Okul Müdürlüklerine ait olması kaydıyla yukarıda belirtilen anket çalışmasının yapılması, yapılan çalışmaların bitiminden sonra birer nüshasının rapor halinde Müdürlüğümüze elden teslim edilmesi, Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Yusuf TÜFEKÇİ
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
17/10/2018

Sait ÖZKILINÇ
Vali a.
Vali Yardımcısı

Adres: Fabrikalar Mah. Ulubatlı Hasan Cad. No:39 Valilik Binası/ B
Blok 71100 KIRIKKALE
Elektronik Ağ: www.meb.gov.tr
e-posta: istatistik71@meb.gov.tr

Bilgi için: Ali DÖNMEZ Şef
Tel: 0 (318) 222 01 33
Faks: 0 (318) 224 25 59

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 2f80-0054-326b-ab11-28d7 kodu ile teyit edilebilir.

AHI EVRAN ÜNİVERSİTESİNE

09/09/2018

BAŞVURU NO	
ÜNİVERSİTE ADI	AHI EVRAN ÜNİVERSİTESİ
ENSTİTÜ ADI	SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BÖLÜM ADI	TÜRKÇE VE SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI
ÜNVAN	Öğrenci
TC KİMLİK NUMARASI	
KONU	SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE YAKINDAN- UZAĞA İLKESİ KAPSAMINDA ÖĞRENCİLERİN COĞRAFYA BİLGİ DÜZEYİ
ARAŞTIRMA TÜRÜ	Yüksek Lisans Tezi
ÖRNEKLEM GRUBU	Öğretmen, Öğrenci,
KAPSAMI	Okul/Kurum,
İLLER	KIRIKKALE
KURUM TÜRLERİ	Resmi İmam - Hatip Ortaokulu, Resmi Ortaokul, Resmi Yatılı Bölge Ortaokulu,
İLETİŞİM BİLGİLERİ	Eposta:gunerolsahin@hotmail.com

Yukarıda bilgileri bulunan proje uygulamaları için Milli Eğitim Bakanlığınızdan gerekli izinlerin alınması hususunda gereğini bilgilerinize arz ederim.

Ek listesi

Tez Önerisi
Katılım Kabul Formu
Veli Onam Formu
Veri toplama araçları

İmza
GÜN EROL ŞAHİN
Öğrenci

Dilekçe ve eklerinin üst yazı ile KIRIKKALE VALİLİĞİ İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE ulaştırılması gerekmektedir.

T.C.
AHI EVRAN ÜNİVERSİTESİ
ETİK KURULU
BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ÖĞRETMEN ONAM FORMU (KATILIM
KABUL FORMU)

Araştırmanın Adı: Sosyal Bilgiler Dersinde Yakından-Uzağa İlkesi Kapsamında Öğrencilerin Coğrafya Bilgi Düzeyi

Sizi Gün Erol ŞAHİN tarafından yürütülen “sosyal bilgiler dersinde yakından-uzaya ilkesi kapsamında öğrencilerin coğrafya bilgi düzeyi ” başlıklı araştırmaya davet ediyoruz. Bu araştırmanın amacı öğretmenlerin derste yakın coğrafyalarına dair bilgi verme durumunu belirlemektir. Araştırmada sizden tahminen 20 dk ayırmanız istenmektedir. Araştırmaya sizin dışınızda tahminen 60 kişi katılacaktır. Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün soruları eksiksiz, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, size en uygun gelen cevapları içtenlikle verecek şekilde cevaplamanızdır. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahiptir. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır. Bu anket çalışmasına katılmayı kabul ettiğiniz takdirde, gerekli yerleri siz ve sorumlu araştırmacı tarafından doldurulmuş bu formun bir kopyası saklamanız için size verilecektir. Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya aşağıdaki e-posta adresi ve telefonda ulaşabilirsiniz.

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı/araştırmacılar tarafından yapıldı. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı. Kişisel bilgilerimin özenle korunacağı konusunda yeterli güven verildi.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

<i>Gönüllü Adı Soyadı:</i>		<i>Tarih ve İmza:</i>
<i>Adres ve Telefon:</i>		

<i>Veli / Vasinin Adı Soyadı:</i>		<i>Tarih ve İmza:</i>
<i>Adres ve Telefon:</i>		

<i>Tanık¹ Adı Soyadı:</i>		<i>Tarih ve İmza:</i>
<i>Adres ve Telefon:</i>		

<i>Araştırmacı² Adı Soyadı:</i>		<i>Tarih ve İmza:</i>
<i>Adres ve Telefon:</i>		

¹ Çalışmanın bir üyesi olmayan, araştırmacı tarafından belirlenen ve araştırmanın bulguları üzerinde herhangi bir olumlu/olumsuz etki yaratma olasılığı bulunmayan tarafsız yetişkinlerdir. Katılımcı araştırmaya katılmayı kabul edip onam formunu imzalamayı istemediği durumlarda araştırmacı onam formundaki bilgileri katılımcıya sözlü olarak okur. Katılımcı onayladığını sözlü olarak beyan ederse şahit de bu sözlü onam sürecine yazılı onam formunu imzalamak sureti ile tanıklık ettiğini beyan etmiş olur.

² Gönüllüyü araştırma hakkında bilgilendiren kişi.

T.C.
AHI EVRAN ÜNİVERSİTESİ
ETİK KURULU
BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ VELİ ONAM FORMU

Araştırmanın Adı: Sosyal Bilgiler Dersinde Yakından-Uzağa İlkesi Kapsamında Öğrencilerin Coğrafya Bilgi Düzeyi

Sizi Gün Erol ŞAHİN tarafından yürütülen “sosyal bilgiler dersinde yakından-uzağa ilkesi kapsamında öğrencilerin coğrafya bilgi düzeyi ” başlıklı araştırmaya davet ediyoruz. Bu araştırmanın amacı öğrencilerin yaşadığı çevre bilgi düzeyini ölçmektir. Araştırmada sizden tahminen 40 dk ayırmanız istenmektedir. Araştırmaya sizin dışınızda tahminen 1500 kişi katılacaktır. Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün soruları eksiksiz, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, size en uygun gelen cevapları içtenlikle verecek şekilde cevaplamanızdır. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahipsiniz. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır. Bu anket çalışmasına katılmayı kabul ettiğiniz takdirde, gerekli yerleri siz ve sorumlu araştırmacı tarafından doldurulmuş bu formun bir kopyası saklamanız için size verilecektir. Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya aşağıdaki e-posta adresi ve telefondan ulaşabilirsiniz.

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı/araştırmacılar tarafından yapıldı. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı. Kişisel bilgilerimin özenle korunacağı konusunda yeterli güven verildi.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

<i>Gönüllü Adı Soyadı:</i>		<i>Tarih ve İmza:</i>
<i>Adres ve Telefon:</i>		

<i>Veli / Vasinin Adı Soyadı:</i>		<i>Tarih ve İmza:</i>
<i>Adres ve Telefon:</i>		

<i>Tanık¹ Adı Soyadı:</i>		<i>Tarih ve İmza:</i>
<i>Adres ve Telefon:</i>		

<i>Araştırmacı² Adı Soyadı:</i>		<i>Tarih ve İmza:</i>
<i>Adres ve Telefon:</i>		

¹ Çalışmanın bir üyesi olmayan, araştırmacı tarafından belirlenen ve araştırmanın bulguları üzerinde herhangi bir olumlu/olumsuz etki yaratma olasılığı bulunmayan tarafsız yetişkinlerdir. Katılımcı araştırmaya katılmayı kabul edip onam formunu imzalamayı istemediği durumlarda araştırmacı onam formundaki bilgileri katılımcıya sözlü olarak okur. Katılımcı onayladığını sözlü olarak beyan ederse şahit de bu sözlü onam sürecine yazılı onam formunu imzalamak sureti ile tanıklık ettiğini beyan etmiş olur.

² Gönüllüyü araştırma hakkında bilgilendiren kişi.

Ek 4: Yaşadığımız Çevre Öğretmen Bilgi Formu

YAŞADIĞIMIZ ÇEVRE ÖĞRETMEN BİLGİ FORMU

Değerli Öğretmenler, Bu bilgi formunda amacımız, Sosyal Bilgilerde öğretmenlerin yakın coğrafyalarına dair bilgi verme durumlarını belirlemektir. Sorulara vereceğiniz samimi cevaplar bilimsel bir araştırmaya veri olacaktır. Bilgileriniz doğru olacak bir şekilde değişkenlerdeki parantez () içlerine X çarpı işareti koyunuz; İsminizi yazmanıza gerek yoktur. Sizinle ilgili hiçbir kişisel değerlendirme yapılmayacak ve sadece bu araştırma için kullanılacaktır. Lütfen tüm sorularınızı yanıtlayınız.

Gösterdiğiniz ilgi ve katkılarınız için teşekkür ederim.

Gün Erol ŞAHİN
Sosyal Bilgiler Öğretmeni

Cinsiyet: Kadın () Erkek ()
Öğretmenlik yaptığınız kurumun bulunduğu yerleşim yeri: İl () İlçe () Köy ()
Sosyal bilgiler öğretmenliğinde kıdeminiz: 1-3 yıl () 4-6 yıl () 7-10 yıl () 10+ ()
Sosyal bilgiler dersinde ilgi duyduğunuz alt disiplin: Tarih () Coğrafya () Vatandaşlık () Diğer () İlgi duymuyorum ()
Kırıkkale'nin coğrafi özelliklerini anlatan belgesel, film izliyor veya kitap okuyor musunuz? Evet () Hayır ()
İlinizde Kırıkkale'nin coğrafi özelliklerini anlatan gezi- gözlem- araştırma faaliyetlerine katıldınız mı? Evet () Hayır () Cevabınız evet ise lütfen nasıl bir faaliyet olduğunu yazınız:
Öğrencilerinizle Kırıkkale coğrafyası ile ilgili gezi uygulaması yaptınız mı? Evet () Hayır () Cevabınız evet ise bir öğretim yılı içinde kaç defa bu uygulamayı yaptınız? Uygulama içeriğinde hangi etkinlikleri yaptınız?
Öğrencilerinize Kırıkkale coğrafyası hakkında bilgi verir misiniz? Evet () Hayır () Cevabınız evet ise daha çok hangi konularda bilgi veriyorsunuz?
Derslerinizde konu ile ilgili olarak Kırıkkale coğrafyasından örnekler verir misiniz? Evet () Hayır () Cevabınız evet ise derste öğrencilerinize Kırıkkale coğrafyası hakkında hangi örneklerden bahsediyorsunuz, Lütfen açıklayınız?

Ek 5: Yaşadığımız Çevre Başarı Testi

YAŞADIĞIMIZ ÇEVRE BAŞARI TESTİ

Değerli Öğrenciler; bu testin amacı, sosyal bilgilerde öğrencilerin yakın coğrafyalarına dair bilgi düzeylerini belirlemektir. Cevaplamanızı istediğimiz 23 adet sorudan sizlere herhangi **bir not verilmeyecektir**. Fakat sorulara vereceğiniz samimi cevaplar bilimsel bir araştırmaya veri olacaktır. I. Bölümde yer alan bilgi formunda size en uygun olan seçenekteki parantezi () X işareti ile belirtiniz. II. Bölümde yer alan soruları özveri içinde cevaplayınız ve cevap anahtarına işaretleyiniz. **İsminizi yazmanıza gerek yoktur**. Sizinle ilgili hiçbir kişisel değerlendirme yapılmayacak ve sadece bu araştırma için kullanılacaktır. Lütfen tüm sorularınızı yanıtlayınız.

Gösterdiğiniz ilgi ve katkılarınız için teşekkür ederim.

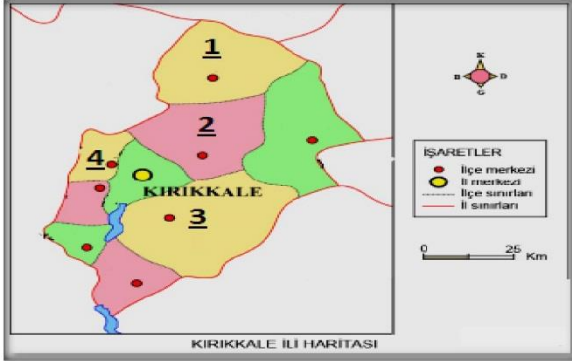
Gün Erol ŞAHİN
Sosyal Bilgiler Öğretmeni

I.BÖLÜM KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Cinsiyet: Kız () Erkek ()
Yaşadığımız yerleşim yeri türü hangisidir? İl () İlçe () Köy ()
Sınıf düzeyiniz kaçtır? 6. Sınıf () 7. Sınıf () 8. Sınıf ()
Bir önceki yıla ait not ortalamanız kaçtır? 0-44 () 45-54 () 55-69 () 70-84 () 85-100 ()
Sosyal bilgiler dersinde ilgi duyduğunuz alt disiplin nedir? Tarih () Coğrafya () Vatandaşlık () Diğer () İlgi duymuyorum ()
İlinizde Kırıkkale'nin coğrafi özelliklerini anlatan gezi- gözlem- araştırma faaliyetlerine katıldınız mı? Evet () Hayır ()
Okulunuzda Kırıkkale ilimiz ile ilgili harita, kitap, cd bulunmakta mıdır? Evet () Hayır ()
Öğretmeniniz sosyal bilgiler dersinde Kırıkkale ilimize ait örnek vermekte midir? Evet () Hayır ()
Okul dışında Kırıkkale ilimiz ile ilgili başka bilgi edinme kaynaklarınız var mıdır? Evet () Hayır ()
Cevabınız evet ise hangi kaynaklardan bilgi ediniyorsunuz? (birden çok seçenek işaretlenebilirsiniz.) () Aile büyükleri () Kitap, film ve belgesel () Çevremdeki diğer kişiler () Kişisel tecrübelerimden () İnternet ve sosyal medya

II. BÖLÜM
YAKIN ÇEVREMİZ BAŞARI TESTİ

1.

Yukarıda Kırıkkale dilsiz il haritasında ilçe merkezlerinden bazıları numaralandırılmıştır.

Buna göre numaralı alanlar aşağıdaki seçeneklerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>
A) Çelebi	Balışeyh	Karakeçili	Yahşihan
B) Sulakyurt	Balışeyh	Keskin	Yahşihan
C) Keskin	Yahşihan	Balışeyh	Delice
D) Sulakyurt	Çelebi	Keskin	Balışeyh

2. Kırıkkale'de yetiştirdiğimiz karpuzları aşağıdaki illerden hangisinde pazarlamamız daha kolay olur?

- A) Diyarbakır
B) Adana
C) Trabzon
D) İzmir

3. Aşağıdakilerden hangisi Kırıkkale ilimizde ürettiğimiz ürünlerin dağıtımına uygun bir açıklama değildir?

- A) İlimizde ürettiğimiz ürünleri demiryolu ile başka illere kolayca ulaştırabiliriz.
B) İlimizin düz bir arazi yapısına sahip olması nedeni ile ulaşım daha kolay sağlanabilmektedir.
C) İlimizde ürettiğimiz ürünleri hava yolu ile başka illere kolayca ulaştırabiliriz.
D) Ankara iline yakın olmamız nedeni ile dağıtım ve pazarlama daha kolay sağlanabilmektedir.

4. 12 Kasım Afet haftasında Selim Hoca öğrencilerinden ilimizde görülen doğal afetlerle ilgili bir grup oluşturmalarını ve oluşturdukları grubun çalışmalarını sunum şeklinde okula anlatmalarını istektedir.

Buna göre aşağıdaki öğrenci gruplarından hangisi ilimizde etkili bir çalışma yürütemeyecektir?

- A) Deprem grubu, depremden korunma yollarını araştıracaktır.
B) Çığ grubu, çığ afetini engellemenin yollarını araştıracaktır.
C) Erozyon grubu, erozyonla mücadele yollarını araştıracaktır.
D) Sel grubu, sel felaketi önleme yollarını araştıracaktır.

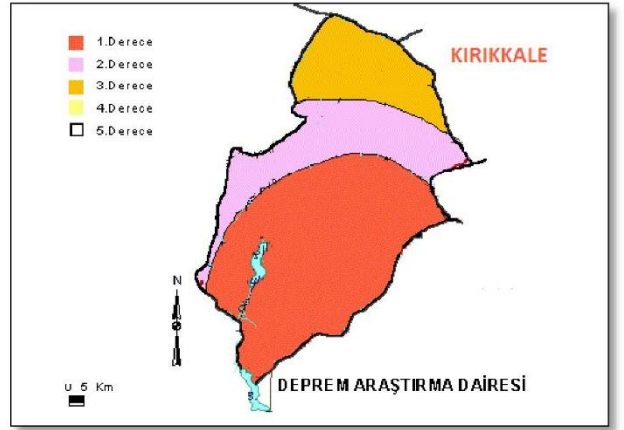
5. Aşağıdaki sloganlardan hangisi Kırıkkale ilimizi sembolize eder?

- A) Âlimler şehri
B) Yeşille mavinin bulunduğu şehir
C) Silaha adını veren şehir
D) Abdallar diyarı

6. Kırıkkale ilimizin ortalama rakamı (deniz seviyesinden yükseklik) hangi seçenekte doğru olarak verilmiştir?

- A) 300
B) 1200
C) 700
D) 1500

7.

Yukarıda verilen Kırıkkale il haritasında deprem fay dereceleri gösterilmiştir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

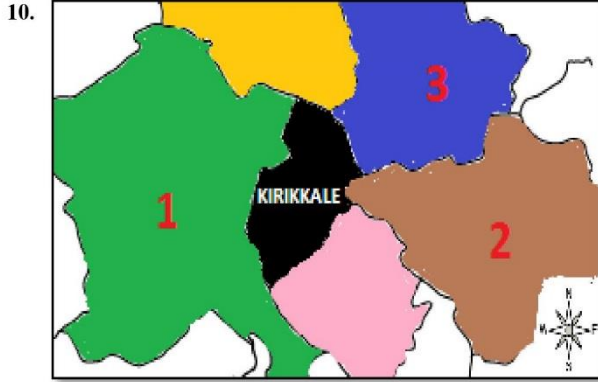
- A) İlimiz yoğun olarak 1. derece deprem bölgesindedir.
B) İlimiz riskli deprem bölgesinde değildir.
C) İlimizde deprem afetine yönelik çalışmalar gereksizdir.
D) İlimizin kuzey bölgeleri deprem açısından daha risklidir.

8. Kırıkkale ilimizin yeryüzü şekillerini dikkate alarak aşağıdaki doğal afetlerden hangisi ilimizde daha çok görülmektedir?

- A) Erozyon
B) Tsunami
C) Kasırga
D) Çığ

9. Kırıkkale ilimiz sınırları içerisinde yaygın olarak gördüğümüz bitki örtüsü aşağıdaki seçeneklerden hangisi ile tanımlanabilir?

- A) Orman
B) Bozkır (step)
C) Maki
D) Tundra

Yukarıda verilen Kırıkkale dilsiz il haritasında ilimizin komşu illeri gösterilmiştir ve bazıları numaralandırılmıştır.

Buna göre yukarıda numaralı illerin sıralaması aşağıdaki hangi seçenekte doğru olarak yer almaktadır?

1	2	3
A) Ankara	Kırşehir	Yozgat
B) Kırşehir	Yozgat	Çankırı
C) Ankara	Yozgat	Çorum
D) Çankırı	Yozgat	Kırşehir

11. Derste öğrencilerine kaynakların verimli kullanılması konusunu işleyen Aysel öğretmen; dünya da büyük bir kaynak sıkıntısı olduğunu, bunun giderek arttığını ve bu sıkıntıların ilimizde de görüldüğünden bahsetmiştir. Bununla birlikte öğrencilerinden ilimizde doğal kaynakları israf etmeden nasıl verimli kullanacağımızı araştırmalarını istemiştir.

Buna göre aşağıdaki öğrencilerden hangisi ilimize uygun doğal kaynakları verimli kullanma ödevi ile gelmemiştir?

- A) Selim: ilimizde bulunan ırmaklar üzerine baraj kurularak hidroelektrik üretmenin faydasını araştırmıştır.
 B) Merve: ilimizde kullanılmayan arazilerin güneş panelleri ile kaplanarak güneş enerjisinden faydalanmasını araştırmıştır.
 C) Duygu: ilimizde hayvancılık yoğun olması sebebi ile biokütle enerji üretimini ve faydasını araştırmıştır.
 D) Ayşe: ilimizde jeotermal enerji üretimi yapılarak enerji çeşitliliği faydasını araştırmıştır.

12. Karaahmetli köyünde yaşayan Şule'nin ailesinin günü evdeki hayvanların bakımı ile geçmektedir. Sabah hayvan bakımı ve sağımı onlar için günün en önemli olaydır. Hayvanların sağımı yapılır ve sütçünün gelme saati beklenir.

Yukarıda anlatılan olayda ekonominin hangi basamağı anlatılmaktadır?

- A) Tüketim
 B) Üretim
 C) Dağıtım
 D) Ulaşım

Yukarıda kendini anlatan ozanımız hangi seçenekte yer almıştır?

- A) Hacı Taşan
 B) Murat Çobanoğlu
 C) Neşet Ertaş
 D) Mahsuni Şerif

14. **Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) tarafından koruma altına alınan mesleklerden hangisi bulunduğumuz ilde varlığını sürdürmektedir?**

- A) Bakırcılık
 B) Bankacılık
 C) Esnaflık
 D) Kırtasiyecilik

Kırıkkale'mizde görülen iklimi dikkate alırsak yukarıdaki kişilerden hangisinin ilimizde yaşadığını söyleyebiliriz?

- A) Eren
 B) Duygu
 C) Ceren
 D) Melih

16. **Aşağıdakilerden hangisi Kırıkkale ilimizin özelliklerindedir?**

- A) Türkiye'nin en küçük yüz ölçümüne sahip il olması
 B) Türkiye'nin en az nüfuslu ilçesine sahip olması
 C) Türkiye'nin en son kurulan ili olması
 D) Türkiye'nin en az ilçe sayısına sahip il olması

17. Kırıkkale iklimi ve toprak yapısı dikkate alındığında betonarme (beton-tuğla) evlerden önce evlerimizde ve özellikle köylerimizde hangi yapı malzemelerinin daha çok kullanıldığı söylenebilir?

- A) Taş
- B) Ağaç
- C) Tuğla
- D) Toprak-kerpiç

18. İlimizin en önemli ovası aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kırklareli Ovası
- B) Çamlıca Ovası
- C) Denek Ovası
- D) Kırıkkale Ovası

19. Kırıkkale kabartma haritasını incelediğimizde hangi renklerin yoğun olduğunu görmekteyiz?

- A) Yeşil
- B) Mavi
- C) Kahverengi
- D) Sarı-turuncu

20. Aşağıdakilerden hangisi Kırıkkale ilimizin yöresel yiyeceklerinden değildir?

- A) Un tarhanası
- B) Tuvalak (yuvalak)
- C) Keşkek
- D) Gömbe

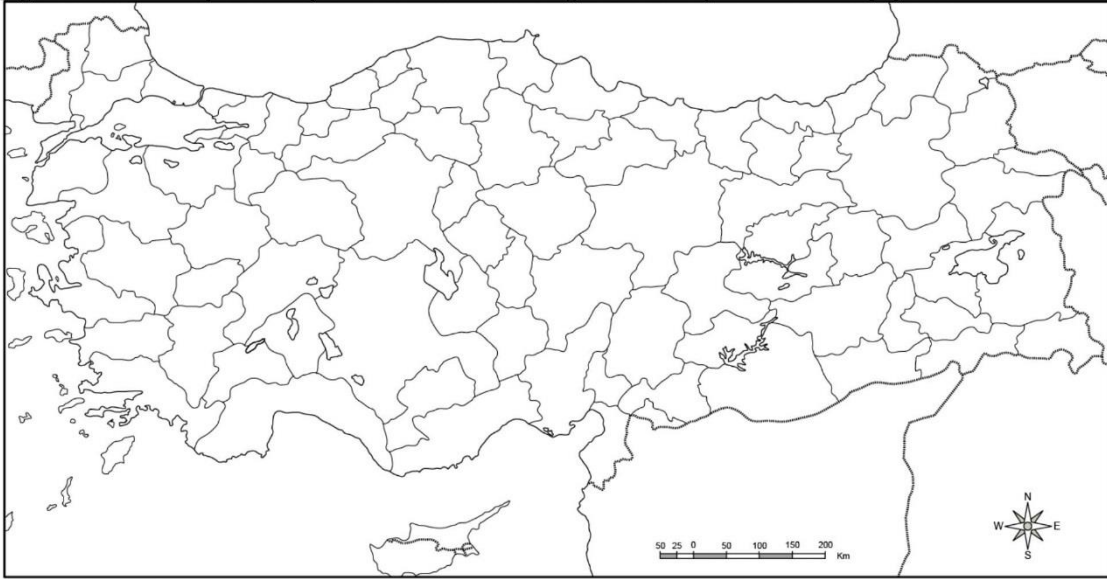
21. Kırıkkale ilimizde aşağıdaki iklim tiplerinden hangisi yoğun olarak görülmektedir?

- A) İçanadolu İklimi
- B) Karadeniz İklimi
- C) Akdeniz İklimi
- D) Karasal İklim

22. Kırıkkale ilimizde bulunan petrol rafinesinin adı aşağıdaki hangi seçenekte doğru olarak yer almaktadır?

- A) Ortaanadolu Petrol Rafinesi
- B) Ataş Rafinesi
- C) Aliağa Rafinesi
- D) İpraş Rafinesi

23. Aşağıda verilen Türkiye dilsiz siyasi haritasında bulunduğumuz ili kurşun kalem ile boyayınız?

24. Yukarıda yer alan yakın çevremiz başarı testindeki soruları cevaplandırmanızda aşağıdakilerden hangisi veya hangileri daha etkili oldu?

- () Öğretmenin derste anlattıklarından
- () Ders kitaplarından
- () İzlediğim film, belgesel veya videodan
- () Okuduğunuz bir kitaptan
- () Kütüphanenizdeki kitaplardan
- () Ailemin aktarımı
- () Kişisel tecrübelerimden
- () İnternet ve sosyal medya

CEVAP FORMU

1	A	B	C	D	12	A	B	C	D
2	A	B	C	D	13	A	B	C	D
3	A	B	C	D	14	A	B	C	D
4	A	B	C	D	15	A	B	C	D
5	A	B	C	D	16	A	B	C	D
6	A	B	C	D	17	A	B	C	D
7	A	B	C	D	18	A	B	C	D
8	A	B	C	D	19	A	B	C	D
9	A	B	C	D	20	A	B	C	D
10	A	B	C	D	21	A	B	C	D
11	A	B	C	D	22	A	B	C	D

Ek 6: Belirtke Tablosu**Belirtke Tablosu**

4.3.1. Evinin ve Okulunun Konumu ile İlgili Çıkarımlarda Bulunur. 5.3.1. Yaşadığı Çevrenin Konum Analizini Yapar.	1, 10, 23
4.6.2. Yaşadığı Yerleşim Yeri ile Diğer Yerleşim Birimleri Arasında Ekonomi, Eğitim ve Sağlık Alanlarında Etkileşim Olduğunu Fark Eder.	2,
4.5.2. Yaşadığı Yer ve Çevresindeki Ekonomik Faaliyetlere Bağlı Olarak Gelişen Meslekleri Tanır.	14,
4.4.5. Çevresindeki Kaynakları İstifade Etmeden Kullanır. 5.4.4. Yakın Çevresindeki Ekonomik Faaliyetlerin Verimliliği İçin Kaynakların Verimli Kullanılması Gerektiğini Fark Eder.	11,
5.3.3. Yaşadığı Çevrenin Coğrafi Özelliklerini Gözlemleyerek Yerleşmelerle İlişkilendirir.	16, 17,
4.3.5. Yaşadığı Çevrede Görülen Doğal Afetlerin Ve Çevre Sorunlarının Farkına Varır. 5.3.5. Yaşadığı Çevredeki Doğal Afetlerin Ve Çevre Sorunlarının Nedenlerini Sorgular.	4, 7, 8,
4.3.4. Yaşadığı Yerde Meydana Gelen Hava Olaylarını Gözlemleyerek Bulgularını Grafik Oluşturarak Gösterir. 5.3.4. Yaşadığı Çevredeki İklimin İnsan Faaliyetlerine Etkisini Örnekler Vererek Açıklar.	15, 21
4.3.6. Yaşadığı Yerdeki Doğal Çevrenin ve Kültürel Unsurların Korunmasının Önemini Savunur.	5, 13, 20
4.3.3. Yaşadığı Çevredeki Doğal ve Beşerî Unsurları Fark Eder. 5.5.1. Çevresindeki Doğal Varlıkları, Tarihî Mekân ve Kalıntıları Araştırarak Sınıflandırır.	18, 22
5.4.3. Çevresinde Kullanılan Temel Ürünlerin Üretim, Dağıtım ve Tüketim Ağını Şematik Anlatımla Gösterir. 5.4.2. Çevresindeki Örneklerden Hareketle Üretimin Temel Faktörlerini Tanımlar.	3, 12
5.3.2. Haritaları İnceleyerek Yaşadığı Çevrenin Yeryüzü Şekillerini Genel Olarak Tanır.	6, 9, 19

EK 7: MEB Görüş Yazısı

Ek-4

T.C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
İller İdaresi Genel Müdürlüğü

Sayı : B050İLİ0070001.30717- 2808
Konu : Kültür ve Tabiat Varlıklarının
Öğretilmesi.

ANKARA
19/4/2000

ERZURUM VALİLİĞİNE

Ülkemiz; dünyanın en güzel coğrafyasına sahip ülkelerin başında yer almaktadır. Üç tarafı denizlerle çevrili; üç kıta'nın buluştuğu, tabiatın tüm nimetlerinin mevcut olduğu topraklarımız aynı zamanda bir çok medeniyete beşiklik etmiştir. Anadolu'nun dört bir yanında bu medeniyetlerin eserleri ve izleri hala mevcuttur.

Bugün ulusça üzerinde yaşadığımız bu toprakların kazanımı ve en değerli varlığımız Türkiye Cumhuriyeti Devletinin kuruluşu M.Kemal Atatürk'ün önderliğinde Milli Mücadele sonucu elde edilmiştir. Bu milli mücadelenin büyüklüğü ve önemi ancak onu simgeleyen bir çok tarihi alan; anıt ve müzelerin ziyaret edilmesi ve öğrenilmesi ile pekiştirilmektedir.

Bakanlığımızca yapılan tespitlerde; öğrenim çağındaki çocuklarımız ve gençlerimizin çoğunun içinde yaşadıkları çevreden habersiz oldukları, çevrelerindeki kültür ve tabiat varlıklarının farkında olmadıkları yada yeterince bilgili olmadıkları görülmüştür.

Ülkemizin dünya milletler yarışında hak ettiği yeri alabilmesi; iktisadi, sosyal ve kültürel alanlar başta olmak üzere her alanda çağın gerektirdiği seviyeye ulaşabilmesi, ancak insanlarımızı "yurt sevgisi ve yurttaşlık bilincinin" yeterince verilebilmesiyle mümkündür.

Çocuklarımız ve gençlerimizde bu sevgi ve bilincin oluşması ancak iyi bir eğitimle gerçekleşebilir. Bu eğitimin en önemli kısmı ise; üzerinde yaşadığımız bu toprakların nasıl kazanıldığı ve bu toprakların üzerindeki kültür ve tabiat varlıklarının öğretilmesi, bizzat gezdirilerek gösterilmesi ile mümkündür. Çocuklarımız ve gençlerimizin bu konularda bilgilendirilmesi yakın çevresini tanımalarında en önemli görev ve sorumluluk okullarımıza, okullarımızın idarecilerine ve öğretmenlerimize düşmektedir.

Bu konuların ders programlarında ve müfredatta yeterince yer almasının önemine; Kültür Bakanlığının taşra teşkilatının da benzeri çalışmalar yapmasının yararlı olacağına inanılmaktadır.

Valiliklerimizce de yukarıda ifade edilen konular üzerinde hassasiyetle durulmasını;

Bilgi ve gereğini arz ve rica ederim.

1210

Sadettin TANTAN
Bakan

DAĞITIM :
Gereği :
Milli Eğitim Bakanlığına
Kültür Bakanlığına
Bakanlık Bağlı Kuruluşlarına
Bakanlık Merkez Birimlerine
Olağanüstü Hal Bölge Valiliğine
81 İl Valiliğine

Kültür Md

25.04.2000

Vali Y.

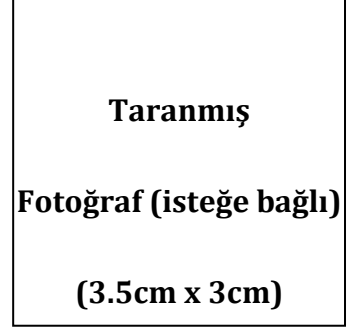

25.4.2000

Kültür İşleri
25-04-2000

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı, Soyadı : Gün Erol ŞAHİN
Doğum Yeri ve Yılı : Reşadiye – 10.05.1993
Yabancı Dili : İngilizce
E-posta : gunerolsahin@gmail.com

Eğitim Durumu

Lisans : Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği

Yüksek Lisans: KAEÜ, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilgiler Eğitimi

Mesleki Deneyim

Yeniyapan Ortaokulu 2015 – (Halen)

Yayınlar:

Öztürk Demirbaş, Ç ve Şahin, G. E. (2019). *Yerelden Küresele Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Coğrafi Bilgi*. I. Uluslararası Kapadokya Felsefe ve Sosyal Bilimler Kongresi (CAPASS2019). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir.